dq bb/-d

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
LIBRARY

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
MAR 14 1963
LIBRARY

24124

henni verit offrandi[1]. Sem hann hefir sva sagt, vitiar heilagr ande [með sva elldligri miskvnn[1] spellvirkianna hiǫrtv, at með tárvm tala[2] þeir allir i senn sva segiande: „Nv vndirstǫndvm ver [allir innvirðiliga[1], at þessi drotning, sem oss hefir birtz, er vǫlldvg gvðs moðir mǫr Maria. Oc siðan hon virðiz at synaz oss glœpafvllvm, þa skvlvm ver af letta heðan af [varvm ranglǫtvm[3], henni þionande ok mikilliga dyrkande alla tima, meðan ver erom lifande.“ Ok þegar i stað verpa þeir brott[4] af ser skoklǫðvnvm, gangande berføttir fram at klꜹstranvm[5] allir með einv hiarta, eigi nv minnr þystir til goðra verka enn fyrr til [ráns ok ranglǫta[6], þat eitt girnandiz at ganga [nv þegar[1] vndir gvðs þionostv ok hans blezvðvm boðorðvm lyðande [allt til dꜹðadags halldande[1]. See her, hversv mikilli fylgð [ok førvneyti[1] sa sæmiz nv aptr horfinn til mvnklifis, sem einn samt reið vt i fyrstv. [Sa er enn goði cellar(ari)vs hiartaliga fagnandi af sva storvm salnanna sigri[1].

Nv sem þessi mikli flockr nalgaz klꜹstrann[7], þickiaz tilsiandi menn eigi vita, vm hver tiþindi her mvn[8] at tala. þvi flygr skiotliga sia saga fram til abota, [at miklv er meiri ferð til mvnklifissins enn eptir nǫckvrvm vana[1]. Cellararivs hefir sik nv a veg fram fyrir sina kvmpana, ok til mvnklifissins komandi, herra abota til sin[9] heimtandi ok allan conuentum a kapitula kallandi, þeim af sinni ferþ hit liosazta segiandi, þar með at þessir fimm tigir manna ero til gvþs snvnir fra [illgerþvm ok spellvirkia lifnaði[10], bvnir sinvm lꜹsnara at þiona, [hvat er[11] gerði með sino arnaðarorði blezuð mǫr[12] Maria sva[13] framt, at þeir vilia nv giarna i klꜹstr ganga, ef þat er abotans[14] samþycki. Enn allir menn þessa luti heyrandi, almatkan gvþ lofandi, er sva skiott er hiortvm skiptandi[15], fyrir sinn helgan anda miskvnn

[1] [*mgl. E.* [2] *saal. E;* segia *St.* [3] [aullu uoru ranglæti *E.* [4] *mgl. E.* [5] klaustrinu *E.* [6] [ranglætis *E.* [7] klaustrit *E.* [8] er *E.* [9] kallandi ok *tilf. E.* [10] [latrocinio *E.* [11] [þat sama *E.* [12] ok modir fru *tilf. E.* [13] skiott ok *tilf. E.* [14] uile ok *tilf. E.* [15] *saal. E;* skipandi *St.*

PT 730 .U5

veitandi. Ok sem aboti[1] hefir halldit tractatum af þessv efni með sinvm brøðrvm, staðfestiz þat með gvþs vilia, at øllum [er þessvm klaustr liðukt[2] inn at ganga, hvers þeir goðmannliga neyta, [allir vpptakandi siþlętis bvnat, þar siþan liosliga lifandi, allzvalldanda gvþi þionandi, ok hans blezvðv moður framarr elskandi, enn þessi litli framburðr see halldandi[3].

Andlat cellarario (!).

Nv [skal her[4] nøckut af þvi segia, hversv moðir hins hęsta sannleiks fyldi þat fagrliga, sem hon het þessvm sinvm þionostumanni cellarario, at hvn skylldi honvm nalǫg[5] a sinni dꜹðastundv. Nv þa tekr hann likamligan sivkdom, af hverivm hann fram ferr i eilifan fagnat. Enn sva sem hann er nalægr andlati, kemr sialf himinrikis drotning til hans blezut eilifliga, segiandi sętliga: „Kom þv, minn kerazti, er iafnan boðaði mer mina fagnaði, kom þu nv ok glezt með mer i eilifvm fagnaði, kom þv, minn vnnasti, ok tak eilifa gleði.“ Eptir þessi fagnaðarorð hefr broðirinn vpp hendr ok augv til himins, segiandi þat sama vers or Dauids saltara, sem drottinn varr Jesus Kristr saung siðazt fyrir sitt andlat a krossinvm helga: In manus tuas, domine, commendo spiritum meum[6]. Þetta þyðiz sva: Drottinn minn, i þinar hendr fel ek anda minn. Þv, gvð drottinn sannleiks, leystir mik. Meðr þessvm orðvm gengr broþirinn brosandi af heiminum, aullum nærrverandis mønnvm þat auðsynandi, at af himneskri hirð var vmfaðmandi hans blezaði andi, með almatkvm gvði ok hans mǫtuztv[7] moðvr ok øllum hans helgvm mønnvm eilifliga rikiandi. Sa hinn sami drottinn Jesus Cristr fyrir arnaðarorð haleitrar[8] moður sinnar leiði oss sama veg til eilifs fagnaðar, er þessa luti erum lesandi, þar með fram berandi ok eigi siðr heyrandi ok eptir boði gvðs moður i verki fyllandi, sinvm ꜹlmvsvm oss þat veitandi,

[1] uaknar ok *tilf. E.* [2] [þeim er lidugt klaustrit *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [næst skal *E.* [5] vera *tilf. E.* [6] et cetera *tilf. E.* [7] sætuztu *E.* [8] Marie *tilf. E.*

sa er með feðr ok helgvm anda er[1] verandi, vendiliga rikiandi [vm veralldir verallda[2]. Amen.

B[3].

Fra munk einum þeim er elskadi fru Mariam.

Einn munkr var med brædra samnadi i nockuru munklifi Cluniacensis miok godfuss i guds lofi, elskandi almattigan gud ok einkannliga hans modur Mariam. Sagdr brodir hafdi þa þeonostu at geyma þa luti, er brædr þurfu til likams atvinnu, ok gefr reglan þersum brodur nafn af þersu starfi cellarium. Nu med þui at þersi brodir var fiolskylldugr framarr enn adrir brædr, ok þui matti hann æigi fága hit mesta reglunnar vandlifi. Hann var þa iafnan vti at annarri syslu, er adrir munkar voru i suefni. Sua bar til optliga, at aahyggian talmar fyrir honum bǿnahalldit aa daginn, frem(r) hann þat þa á nattina. Þat var eitt alltari uirduligrar fru sancte Marie, er hann vandiz iafnan at bidiaz fyrir med agiętri aastundan, þa sômu drottning bidiandi, at hon birti fyrir honum, huert bænahalld hann megi þat hafa, er henne gerdi sætaztan heidr ok sæmd, enn honum æuinliga hialp. Sem hann hefir opt hins sama bedit, berr sua til eitt kuelld sidla, sem uti er kuelldsôngr ok antiphona varrar fru, allum brædrum til suefns gengnum, gengr cellarius fyrir alltari varrar fru bidiandi fyrir ser. Ok sem hann hefir lengi bediz fyrir, fellr aa hann léttr hôfgi. Ok i þeim sama hôfga birtiz honum sæl Maria guds modir med mikilli andlitz fegrd ok skinandi klæda birti, taalmandi æigi at tala til brodurins þuilikum sætum ordum:

Ek er miskunnar modir, nalæg at veita þer þat, er þu bidr med goduilia, enn nu hugsa þu um, áá huern hátt ek skipar. Huerr sa madr, er girniz at segia mer þecka bæn, þa hefi hann upp i fyrstu med knefalli Saluto te sancta Maria, ok Aue Maria, sidan precor te domina allt ut. Her

[1] *tilf. E.* [2] [per eterna secula *E.* [3] *Den samme Legende efter Codex Arn-Magn. 233 Folio.*

med seg þu med mikilli godfysi .x. sinnum Aue Maria. Sidan sem þat er vti, seg mer eiginliga psalm Magnificat, huern er ek sealf dictada, þa er ek gat minn sætan son Jesum Cristum drottin varn. At honum endadum med Gloria patri lat fylgia antiphonam Missus est Gabriel angelus, þar med versit Angelus domini nunciauit Marie, þar med fylgiandi bæn Deus qui de beate. Þersa fyrstu salutationem hugleid med godfysi, huersu min sál vard haleit med yfirvættis miklan, þa er ek skilda mik hafa i meyligum kuidi fyrir helgan anda eingetinn guds son, sem birtiz i psalminum þeim er ek dictada. Þui skalt þu elska einkannliga litillæti i mina minning, at þat er grunduollr allra mannkosta. Her næst fall aa kne i annan tima, ok seg [allt sem[1] fyrr, utan nu psalminn Ad dominum dum tribularer med Gloria patri, antiphonam Genuit puerpera, vers Post partum, bǿn Deus qui salutis. I þersi annarri salutatione hugleid af uitzku ok innztum rotum hiartans, huersu gott mer mundi þickia, er ek sa englana[2] fagnandi ok Gloria in excelsis syngiandi, gud ok mann milli minna handa halldandi, huern er ek fædda aa minu briosti eiginligu med nyium hætti, uerandi bæði mær ok modir. Fyrir þui skaltu hafua hreina samuitzku i mina minning til guds ok naungs þins. Sem þersum tueimr er lokit, fall aa kne hit þridia sinn segiandi med sama hætti ok fyrr, utan psalminn Retribue seruo tuo, antiphonam Videntes, vers Omnis de Saba, oratio Deus qui unigenitum. I þersi þridiu salutatione hugleid med miklu litillæti, huersu ꜹstrvegs konungar hugleiddu miok sannliga þrenning mins sonar, hueria er þeir audsyndu med sǿnnu offri, þuiat æigi hrædduz þeir dꜹdann, er Herodes konungr ognadi þeim, [æigi fyrir erfidi[3] i veginum, æigi gafu þeir upp fyrr, enn þeir fundu mik ok sueininn Jesum. Gor þu ok sua, minn sæti, tak fyrr pinslarvætti, enn þu verpir i brott tru þinni, er þu tokt i skirninni. Her med tigna son minn ok mik med knefalli fiorda sinni, segiandi

[1] *rettet;* alltian *Cd.* [2] engilinn *Cd.* [3] [*to Gange i Codex.*

allt sem fyrr, utan psalminn In conuertendo dominus, antiphonam Regina celi letare, vers Dignare me, oratio Protege nos domine. I þessi fiordu salutacione mattu hugleida, huersu minn eiginn son þoldi hôrmuliga hart vid sinn daudann, ok hversu ek var pinslar suerdi i gegnum lôgd med saarleik ok hôrmuligum trega. Her med stigi vpp i þitt hiarta sa upprisu fagnadr, er ek fylldumz med eptir vpprisu mins sæta sonar eptir þilika harma, at aauôxtr mins sætleiks se þer eylif fæda. Af slikum aauexti er sua skrifad in cantica canticorum: Bibi uinum meum cum lacte meo. Ok til þers at þu sampiniz mer nockut i fyrr greindum hôrmungar trega, þa drep ok deyd vleyfdar kueikingar holldligra girnda, enn vek vpp med þer godfysi ok styrk vpprisu eptir iatning, at þu deydir syndina enn lifir fyrir gudi i stadfesti. Hit .v.[ta] sinn med knefalli seg allt sem fyrr, vtan psalminn Ad te leuaui, antiphonam Assumpta est Maria, vers er dictad er af minum fagnadum Gaude uirgo mater Cristi, vers Exaltata est, oratio Deus qui beatissimam uirginem Mariam, sidan vers þetta Uirgo sancta suscipe mentis vsque in finem. I þersi .v.[tu] salutacione skaltu hugsa af þeim ovmrædiligum fagnadi, er mitt hiarta ꜹdladiz þann tima, er ek var vppnumin af iardriki ok skipad yfir ꜹll engla fylkin, heyrandi fagnadar sꜹng, er sua segir: Ueni de Libano, ueni, coronaberis. Hugleid her med innuirduliga, huersu gud þinn enn son minn man þik upp reisa til eylifs lifs a morni fyrsta uikudags, at þu seair himneska hluti, þa er gud fyrir bio elskandum sik. Nu huerr sem mer segir þersar salutationes, uiti fyrir utan ef, at þers skal ek æigi vminnig vera, ok hann skal hafa mina nalægd aa sinni daudastund. Enn þu, minn kiȩrazti, les saman med þer þessi raad ok bodord, ok skrifa þau i hiarta þinu sua sem a bok, ok mun ek gefa þer iôrd fliotandi med miolk ok hunang.

Eptir þersa luti sagda huarf himinrikis drottning fra honum at syn. Enn cellarius aptr horfinn til sin lofadi[1] gud

[1] lofandi *Cd.*

almattkan med tárum fyrir ser ueitta miskunn i þersi syn. Sidan gengr hann til dormitorium ok lagdiz nidr i sæng sina. Nęsta morgin eptir, sem primi er utsagdr ok aboti med brædrum kemr aa capitula, segir cellarius abota ok ǫllum brædrum, huat hin sæla himinrikiss drottning hefir honum veitt um nattina. Sidan gengr aboti af capitula med sinum brædrum framm i chorinn kirkiunnar, lofandi ok kallandi modur miskunnar, hatidliga syngiandi engilligan lofsǫ̂ng Salue regina. Sem hon er sungin, byriaz upp hatidlig hennar messa Salue sancta parens, ok allir brædr leiddu þat helgazta officium ut til enda.

En af cellario er enn mikit segianda til lofs ok dyrdar gudi ok sælli Marie hans hinni mætuztu modur til sæmdar. Þat fyrst, at allt þat sem drottning baud hellt hann ok innuirduliga þersu bænahalldi, medan hann lifdi. Her næst skal nockut af segia, huersu guds modir uar honum nalæg at heyra hans bæn aa hana kallandi.

Sua bar til enn at munklifiss naudsyn ok nytsemd brædra med abota orlofi, at cellarius fór ut af klaustrinu þers eyrindis at fylla sitt officium, at sysla viduæris kost brædrum. Ok at blezan tekinni eptir reglunnar formi, gorir hann sinn veg med sannri goðfysi. Nu sem hann framm kemr til þess stadar, sem hans erindi byriaz, duelz hann þar um nátt. Enn snimma um morgininn, sem sagdar ero tidir, hefir hann sik aptr aa veg. Enn hans leid liggr um einn skog storan, aa huerium uti liggia .l. ránsmanna, at þersum guds þeonostumanni vuitanda. Þersir menn lifdu med þat eitt, er þeir ræntu vmfarandi menn.

Nu sem cellarius gengr framm aa skoginn, hefir hann vpp byriad salutaciones med þeim hætti, sem himinrikis drottning kendi honum. Skiotliga sea spelluirkiarnir, huar þessi madr ferr, koma saman i stad ok benda boga sina, at þeir skioti saklausan. Sem hann ser syni illzkunnar samankomna med ogn ok aga, bidr hann med astsamligu hiarta guds modur Mariam, at ǫllum þersum raansmonnum

árni hon blezadrar miskunnar, at þeir snuiz fra illzku ok geri gott, þeonandi Jesu Cristo ok sealfri henne alla sina lifsdaga. Sidan hann hefir þeim miskunnar bedit, segir hann vt salutaciones varrar fru vskelfdr i hiarta, bidandi þers er hon uill skipa um hans efni.

Enn er hann kom framm hia spelluirkiunum, verdr engin grimmleikr af þeim, helldr laupa þeir framm fyrir brodurinn knefallandi litillatliga nidr aa iordina, eptir spyriandi innuirduliga, huer su drottning væri sua fǫgr, er med honum færi, ok yfirvættis frid. Hann brodirinn vndrar þersor ord sua segiandi til þeira: „Huar fyrir talit þer sua, brædr minir.“ Þeir svara: „Sem þu reitt framm i skoginn, sat ein dyrdlig fru i sa͛dlinum miok dyrdlig, halldandi þik i kneam ser. Miklu var hon fegri ok fridari, en nockur megi slik uerda aa iardriki. Hon tok tuęr rosas ut af þinum munni, fimm huitar ok fimm raudar, gerandi þer af þessi tifalldri tǫlu hina agiętuztu coronam, hana setiandi þer aa hofud, kyssandi þik þar med sem tidaz. Bidium ver þik med sa͛nnu litillæti, at þu segir oss, med hnerium hætti vordit er.“ Enn cellarius vard fegnari þeira sǫgn, enn fra megi segia, skiliandi aa sitt hiarta, at þersi haleita syn er æigi vordin likamlig, enn leysir sua or þeira spurning, at alla birting gerir hann þeim kunniga, sem honum virdiz vár fru þeim ueitt hafa ok synt, her med uattandi at aa þeima veg hafdi hann henne þetta lof offrat. Sem hann hefir sua sagt, vitiar heilagr andi med sua mikilli miskunn spelluirkianna hiarta, at med tárum taka þeir allir idran, sua segiandi: „Vær uitum innuirduliga, at þersi drottning, sem oss birtiz, er uolldug guds modir Maria, ok sidan hon uirðiz at vitraz oss glæpafullum, skulum ver af lata varum rangindum, henne þeonandi ok hana dyrkandi alla tima, medan ver lifum.“ Ok þegar i stad verpa þeir i brott af ser klædunum ok ganga berfættir framm at klaustrinu allir med einu hiarta, æigi nu minnr þyrstir til godra luta ok guds uerka enn fyrr til ráns ok ranginda, þat eitt nu greinandi at

ganga undir guds þeonostu ok hallda hans bodordum til enda æfi sinnar. Fagnar nu cellarius af psalmanna storligum iartegnum.

Nu sem þersi mikli flockr nalgaz klaustrid, þickiaz seandi menn æigi vita, vm huer tidindi her man at tala, þui kemr þersi saga skiott fyrir abota, at nu er miklu meiri ferd at klaustrinu enn at vana. Cellarius hefir sik framm aa veg til sinna kompana ok til munklifissins, ok hittir abota ok alla brædr a capitula, segiandi þeim hit liosazta af sinni ferd, þar med at þersir .l. manna ero til guds snunir fra latrocinio, bunir sinum lausnara vel at þiona[1] ok hans modur fru sancte Marie sua framt, at þersir allir vilia nu i klaustr ganga giarna, ef þers er kostr af herra abota ok hans brædrum. Enn allir a heyrande menn þersa lute lofa almattigan gud, er sua skiot skiptir hiortum manna fyrir sinn helga anda. Ok sem abote hefir halldit taarum af þersu efne med sinum brædrum, stadfestist þat med guds uilia, at þersir allir menn ganga i klaustr takande sidan sidlætis buning, þar gude þionande ok blezadre guds modur sælle Marie.

Nu skal segia næst, huerso modir lausnarans fyllde þat fyrirheit, sem hon het þessum sinum þionostomanni cellario, at hon skyllde honum nalæg aa hans daudastundo. Nu er hann tekr likamligann siukdom, af huerium er hann fram ferr i e(i)lifan fagnad. Ok sem hann (er) nalægr sinu andlate, kemr sialf himinrikis drottning til hans sætliga segiande: „Kom þu, min kærazste, er iafnan bodadir mer mina fimm fagnade, kom þu ok gledz med mer i eilifri dyrd, kom þu, minn vnazte ok tak eilifa glede. Eptir þerse fagnadarord[2], hefr brodirinn upp hendr ok augu til himins, segiandi þat sama uers, sem várr drottinn Jesus Cristr sǫng sidarst fyrir sitt andlat aa krossinum helga: In manus tuas, domine, commendo spiritum meum, redemisti me, domine deus ueritatis. Þetta þydiz sua: Drottinn minn, i

[1] *Med dette Ord begynder en anden Haand i Codex.* [2] *Med dette Ord indtræder atter den oprindelige Haand.*

hendr þiñar fel ek anda minn, leystu mik, drottinn sannleiks. Medr þersum ordum ferr brodir brosandi af heiminum. Aullum heauerandum monnum var audsynt, at hans sala sæl var umfôdmud af almattkum gudi ok hans sætu modur, med allum guds helgum monnum eylifliga rikiandi. Sa hinn sami gud drottinn Jesus Cristr fyrir árnadarord Marie modur sinnar leidi oss sama veg til eylifs fagnadar, er þersa luti alla erom lesandi edr heyrandi, eptir guds modur bodi i uerki fyllandi. Þat ueiti oss olmosum sinum Jesus Cristr, sa er med fedr ok helgum anda er uendiligha rikiandi vm allar alldir allda. Amen.

72.

Fra bręðrvm .ii. er predicvðv[1].

Tveir goðir guðs þionostumenn voro i einhveriv riki, bręðr tueir af predicara lifnaði, mikit astriki til þess hafandi at sa guðligar kenningar i kristninni. Til þess lægðu þeir [a sik optligt starf[2] ok mǫðu langra vega at predica at kirkivm eþa klæstrum, þar sem þeir hugðu [mesta næðsyn til standa[3]. Nv berr sva til einn tima, sem þeir standa i greindu gvðs eyrindi, at þeir koma fram i einn okvnnan skog sva þyckvan ok langan, at þeir uita[4] með øngv moti, [hvert vt[5] er. Gengr a þa með akefð bęði solar hiti, þosti[6] ok erfiði, sva at þeir ero baðir at þrotum komnir. Liðr nv sua aa daginn, [at komit er[7] at nott, enn skogrinn[8] rymir ecki. Annarr þeira setz þa niðr ok segiz [eigi lengra fa[9] gengit. Annarr er[10] nøckuro hraustari, ok biðr hann[11] enn vel til dvga, segiandi at morkina mvni[12] bratt ryma, sva at þeir megi sia klæstr nøckvr[13]. Ok sem hann hefir vpp staðit fyrir aeggian broðvr sins ok gengit[14] skamt,

[1] *Af tveimr brædrum E.* [2] [optliga aa sik starfa *E.* [3] [mest þaurf aa uera *E.* [4] uitu *E.* [5] [huar ute *E.* [6] þorsti *E.* [7] [ok komit *E.* [8] skoginn *E.* [9] [eigi fa lengr *E.* [10] þa *tilf. E.* [11] hinn *E.* [12] mun *E.* [13] nockurt *E.* [14] nockut *tilf. E.*

legzt hann[1] niðr annan tima, vattandi sik með øngu moti tilfǫran at bera lengr þvilikt erfiði með þorsta ok þurkv briostsins, [huern veg[2] sem almattigr guð vill skipa [hans lifi[3]. Broðir hans biðr, at hann mvni enn a treysta. Enn hinn[4] segiz þat eigi gera mega. Styrkari[5] broðir talar þa: „Við erom komnir i vaða mikinn, segir hann, ef her[6] lyktazt ockat[7] lif sva leyniliga sem haskasamliga, at enginn kristinn maðr fai vissu af. Oc þvi biðivm við almatkan gvð af øllv hiarta, a hans blezaða moðvr heitande frv sanctam Mariam, biðiande[8] at hon með valldi sinna verðleika arnande ockr baða or þessvm lifshaska leiðande.“

Sem þeir hafa samþyckiliga [ok astsamliga, alvǫrvliga[9] ok elskanliga gvðs moðvr nafn akallat ok nøckvt lesit henni til sǫmdar, vikr brott[10] sa broðirinn, [sem sterkri[11] var, at eik nøckvrri miøk harri, lesandi sik vpp i treit með gvðs moðvr fvlltingi, [sva at hann kemr allt i limar vpp[9]. Ok þegar serr hann klaꝛstr eitt harðla fagrt [standa skamt i brott, sva sem nes nøckvt gengr[12] fram i staꝛðvvatn. Var skogrinn miok[13] alsottr fram at klaꝛstranvm. Þvi snyrr hann ofan aptr, segiandi [broður sinum[14] þessa feginsøgv, biðr hann nv i gvðs [namni, at hann skvli[15] vpp standa ok styðiaz a herðar[16] ser, at þeir megi naa klaꝛstrinv. [Ok sva ferr, þegar broðir veit, at gistingarstaðr er nalægr, at hann treystir a þvi kallmannligarr ok styðz aa agslir broþur sinum[17]. Komaz þeir sva með gvðs fvlltingi fram at klaꝛstranvm. Ok þegar sem bręðr verða visir þeira kvamv, veittiz þeim allr fagnaðr, sem þeir hafa þvrftv. [Ero þeir þegar albǫttir, sem vist ok vin er bǫði i nog[9].

Þar ero þeir vm nottina. Ok sva sem hringir til sóngs[18]

[1] *tilf.* *E.* [2] [huernig *E.* [3] [leingd hans lifdaugum *E.* [4] hann *E.* [5] Styrkvari *E.* [6] skal *tilf.* *E.* [7] ockar æfe ok *E.* [8] hana *tilf.* *E.* [9] [*mgl.* *E.* [10] *mgl.* *E.* [11] [er styrkuari *E.* [12] [skamt i brottu, sua sem nes nockut gangi *E.* [13] naliga *E.* [14] [brodurnum *E.* [15] [nafne *E.* [16] hendr *E.* [17] [Þui stydz hann a herdar brodrnum *E.* [18] ottusaungs *E.*

vm miðnǫtti, talar annarr broðirinn: „Mið[1] skvlvm risa vpp, segir hann[2] lagt ok hlioðliga[3], ok heyra, hversv røkiliga þessir brøðr syngia, eþa [huilikan eða hverso fagrligan salmasaung þeir hafa[4], þviat þessi lifnaðr er mer eigi kvnnigr.“ Þeir gera sva, ok heyra saung vpphafinn. Gengr her eitt vers æ hit sama i hvarvmtveggia[5] kór, ok þo vndarliga a þann hatt: Deus, depvlisti[6] nos et destruxisti nos, iratvs[7] es et non misertus es nobis. [Þenna tiðaflutning[8] vndra brǫðrnir geysi miøk, þviat engan klꜹstralifnat vita þeir annan[9] þenna sǫngshatt hafa, ok einkanliga sizt[9] at syngia þvers i moti salmabokinni. Ganga þeir siðan til sꜹngr sinnar[9] biðande sva morgins, þar til er aboti ok brꜹðr hafa sagt primam, [sem verða matti[10]. Ero þeir a kapitula[11] kallaðir, ok aboti byriar sva sina rǫðv til þeira: „Ver siam þat, goðir brøðr, at þit erot siðløtismenn ok predicara lifnaðar, þvi biðivm ver, at sa yckarr, [er vill[12], geri sermonem fyrir broðrvm várvm[9].“ Sa broðirinn, sem fremri var ok optarr predicaði, tiár[13] sic møddan af løngvm veg [ok eigi nv vel liðvgan til þvilikrar þionostu[10]. Aboti biðr hann gera sermonem[9] þvi skemra. Broðirinn segir, at i engvm stað skal hann þverliga neita gvðs orð fram at bera, þegar hann skilr [ast ok[10] alvørv þess beiða. Byriar hann siðan predicatinonem vel ok fagrliga, greinande mest ok smasmvgligaz [af hrapan englanna[14]. Ok sem hann hefir talat vm stvnd, gengr brott einn broðir or kapitulo[15], þvi nǫst annarr ok hinn þriði, þar til er allir [ero vti vtan[16] aboti. Hvar fyrir broðirinn gefr vpp predikanar orð sva til abotans[17] talande: „Þer [erot vndarliga gerande, baðvt mic til[18] ok naliga þyngdvt i fyrstv [gvðs orð fram at bera[19], enn nv erut þer sva typtanarlausir[20] við yðra vndirmenn, at þeir hlaupa i brott

[1] Uid *E.* [2] ok *tilf. E.* [3] leyniliga *E.* [4] [þuilika salmodiam þeir faaga *E.* [5] huorntueggia *E.* [6] repulisti *E.* [7] *saal. E;* natus *St.* [8] [þetta *E.* [9] *mgl. E.* [10] [*mgl. E.* [11] capitulum *E.* [12] [sem likar *E.* [13] segir *E.* [14] [de ruina angelorum *E.* [15] capitola *E.* [16] [voru uti nema aboti einn *E.* [17] segiandi ok *tilf. E.* [18] [badut mik *E.* [19] [framm bera *E.* [20] tyctanarlausir *E.*

ok vilia eigi heyra.“ Aboti svarar: „Annan veg er hattat, broðir, enn þv mvnt ætla Ver ervm eigi menn, sem þer syniz[1], helldr þeir sømv andar, sem [fyrir litlu hefir þv af talat[2]. Þvi vorvm ver her samanlesnir, at drotning himinrikis bauð oss vndir[3] sinv valldi at veita yckr[4] gisting, sakir þess at þit hetut a hana, ok alt þat viðvęri[5], sem þit hafit her hapt, er yckr heillt ok haskalavst i alla staði [með hennar raði[6], þviat henni þionar aull skepna skialfandi. Nv bið ek þik, at þv setir annan skilning opttarr i þina predican[7] enn tala af varri hrapan, þviat hvern tima sem þat greiniz i kristninni, ꜷkaz oss mikit várar pislir i heluiti.“ Eptir sva talat sprettr aboti vpp hart ok gengr wt. Er þa þvi likt sem omegin sigi aa[8] brøðr [litla stvnd[6]. Enn siþan sem þeir taka fvlla skynsemi, sia þeir sik standa a sletri iorðu undir bervm himni. Lofa þeir almatkan gvþ ok hans blezaða[9] moður, vattandi þessa faheyrða[5] iartein ok yfirvǫttis miskunn, hvar sem þeir komv[10].

73.

Jartegn hręðilig af likneski varrar frv.

Skamt i brott fra þeim herkastala, er kallaz Kastrum Padulfi[11], stendr eitt abotaklꜷstr, þat er Dolis heitir. I þeiri klꜷstrakirkio stendr [likneskia sǫllar[12] Marie drottningar, hon er grafin ok fagrliga gǒr af steini. A þann hatt er hon formervt, at hon sitr yfir einn stol ok hefir son sinn i kniam ser; hon er klǫdd einvm mǫtli ok hefir eitt sœmiligt men[13] a halsi. Likneskian stendr a einvm pilar gervvm af steini. Nv berr sva til einn dag, at nøckur fatøk kona gengr fram fyrir skriptina með sanri goðfysi, þess eyrindis at biðia ser hialpar ok miskvnnar með litillǫti. Enn tueir ribballdar standa frammi[14] i garþinvm, ok sia þeir,

[1] ætlid *E.* [2] [litlu hafi þier adr af sagt *E.* [3] i *E.* [4] ydr *E.* [5] *mgl. E.* [6] [*mgl. E.* [7] predicacionem *E.* [8] yfir *E.* [9] signudu *E.* [10] koma *E.* [11] *saal. E*; Fadulfi *St.* [12] [eitt likneski blezadrar *E.* [13] sier *tilf. E* [14] framm *E*

at kọnan vegsamar likneskivna, ok gera[1] sem heimskvm mønnvm er venivlickt, at þeir gabba goḍa menn i rettlǫtisverkvm ok ꜹka þa syndir sinar, er þeir mǫtti batna fyrir goðfysiseptirdǫmi navnganna[2]. Þessir veslu[3] menn gera ok sva bannsettliga, at þeir brigðzla[4] konvnni enn hlęia at likneskinv, ok með diofvligri istangan þrifr annarr þeira vpp steina nockura ok snarar[5] fram a skriptina. Einn af þessvm steinvm kemr a handlegg sveinsins Jesv sva hart, at hondin brotnar af ok fellr niðr til iarðar. Ok þegar i stað sem sv steinliga hǫnd er af brotin, floar þegar bloð fram ór stufinvm, sva sem lifandis maðr hefði særðr[6] verit. Enn yfir þann glæpamann, sem þetta gerði, kom sva skiot ok ogvrlig gvðs reiði, at i þeim sama stað, sem aðr stoð hann, fell hann[7] dꜹðr niðr. Enn sva sem hans kvmpan villdi hann vpp taka [hinn dꜹða ok honvm nockvra viðrhialp veita[8], verðr hann [i stað[9] diǫfvlærr ok deyrr þegar annan dag [hinn nǫsta. Ok er þessi hormvngar tiþindi ero vm liðin[10], kemr saman mikill[2] lyðr a nǫsta degi frammi fyrir skript varrar frv sancte Marie, [sem ver fyrr af skrifuðvm i þessv mali[8], at sia þa bloðrás stormerkiliga, sem niðr flꜹt gnogliga[2] af gvðs sonar sári. Ok er lyðrinn stendr fyrir skriptinni, sea þeir allir, at [likneski varrar frv[11] tekr sinni hœgri hendi vpp a halsinn sealfri ser ok rifr af ser allan klǫðabvnaðinn niðr vm briost, sva at bert syniz hørundit eptir[2], með þessv ꜹðsynande, hversv mikil[12] sman henni var gerande ok hennar blezaða syni. Ok ek, er i fyrstu skrifaðe þessa lvti, sa minvm ꜹgvm bœði bloðit, þar sem niðr hafðe flotit [af steinligvm handlegg sveinsins Jesv[8], þar með skriptina nokta [ok kloðit niðr rifit[8]. Enn þeir menn, sem fyrr sa skriptina, [enn þessir lvtir gerðvz[8], vatta þat með sannindvm, at likneskian var fyrr[13] bæði rꜹðleit ok fagrliga prydd, blið

[1] þeir *tilf. E.* [2] *mgl. E.* [3] ueslvgu *E.* [4] brigzla *E.* [5] *saal. E;* snara *St.* [6] *saal. E;* sœfðr *St.* [7] *tilf. E.* [8] [*mgl. E.* [9] [þegar *E.* [10] [eptir. Ok eptir þessi tidindi *E.* [11] [likneskian *E.* [12] mikla *E.* [13] fyrrum *E.*

i viðbragði ok þeckilig i asionv, enn nv stendr hon æ siþan [sva sem[1] bleik ok bloðlavs með hrygðarfvllv andliti. Blindir þar lysaz[2], halltir grǫðaz, likðrair[3] hreinsaz, allzkyns sottir linaz, ok verða margar iartegnir til lofs ok dyrðar drottni varvm Jesv Kristo ok hans blezaðri[4] moðvr, þeim er lifir ok rikir eilifliga, styrir ok stiornar v́endiliga [per omnia secula seculorum[1]. Amen.

74.

Item iartegn hręðilig af licneski varrar frv.

I hinni[5] miklo borg Constantinopolim a Girklandi[6] er kirkia guðs moþvr Marie, er af staðarmønnvm kallaz Kalkotrata. I þeiri sømu kirkiu er [likneski fyrr sagðrar meyiar varrar frv[7], formervt með þeim hœtti sem hon halldi sinn elskvligzta svn ser i faðmi. Enn þat er høfutharmr fram at bera, [sem til bar[8] a nockvrn tima, at einn gyþingr gvðs ovinr ok allz hins goða giorði sva mikla vhǫfv ok oheyrðan glǫp með diǫfuligri tilteyging, at hann setti digran rytning[9] i barka sveininvm Jesv, [er myndaðr var i þeim sama stað i kniam moðvr sinnar[1]. Enn þegar i stað flavt v́t sva gnogliga bloð af sarinv, sem lifandis[10] maðr hefði vorþit fyrir averkvm[11]. Giordiz þetta stormerki til [lofs ok sǫmðar Jesv Cristo, enn gyþingligri otrv til eilifrar svivirþingar, [smanar ok hneykingar[1].

Heyri menn[12] með skynsemð, hinni sǫmv vantrv til brigzla ok kinnroða, enn lavsnara varvm ok hans sætvztv moðvr til œrv ok sœmðar, pryði ok virðingar, [enn þriðia atbvrð þo at miøk hryggiligan, at gleði þrifalldrar tølu staðfestiz i várvm hiørtvm með þess sama miskvnn, sem einn er i þrenningv ok þrennr i einingv, hvart sem helldr þolvm ver hrygð eða gleði, bliðt eða striðt, farsǫlþir eða motgørðir[13].

[1] [*mgl. E.* [2] *saal. E;* leysaz *St.* [3] likþrair *E.* [4] blezudu *E.* [5] *saal. E;* einni *St.* [6] Gricklandi *E.* [7] [likneskia vorrar fru sancte Marie *E.* [8] [er giordizt *E.* [9] ryting *E.* [10] lifandi *E.* [11] aauerkanum *E.* [12] enn *E.* [13] [um allder uerallda. Amen *E.*

75 [1].

Einn gyþingr for svivirðvliga með likneski varrar frv.

I fyrr nefndri borg [i Miklagarði er sagt, at einn auðigr maðr[2] átti herbergi ok marga goða gripi i sinv hvsi. Þar var inni likneskia varrar frv sancte Marie drotningar, þviat hinn riki maðr dyrkaði almatkan gvð, fastliga trvande at[3] gvð drottinn[4] ok hans [sǫtazta moðir[5] mvndi honvm við hialpa i ollvm sinvm nauðsynivm. Þat bar til einn dag, sem hann var hia sinvm fiarlvt i sogðv herbergi[6], at þar liop inn gyðingr einn. Oc sva sem hann sa likneski varrar frv, spvrði hann, hvers likneski[7] þar veri, þviat hann sa, at hinn kristni maðr hafði þat[8] virðuliga sett. Hann svaraði honvm: „Þat er likneskia Marie drotningar moþvr Jesv Cristz, er boði er drotning himins ok iarðar, enn hennar son er bœði gvð ok maðr.“ Þegar sem gyðingrinn heyrði[9] getið Marie[10], rann hann fram[11] til likneskivnnar ok bar hana brott or hvsinv, ok for siþan til skalhvss ok kastaði fyrir aptan tre. Gyðingrinn settiz þar[11] vppi yfir, sendande þann vhreina sins kviðar skatt[12], er vt geck af hans fvlvm eptra lvt, ofan a likneskit, saurgande þat með [sva mikilli svivirþing, sialfvm ser þo til eilifrar fyrirdómingar ok sinvm fylgiorvm til glǫpligrar vmenzkv[13]. Þviat eptir [glopzkvfvlla hvndz gerð helldr enn mannz[14] hvarf hann allr i brott, sva at hann fannz alldri siðan. Þat hafa menn fyrir satt, at fiandinn mvni [gyþinginn dregit hafa[15] með ser til helvitis. Siþan forv kristnir menn at leita [likneskis varrar frv sollar gvðs moðvr[16], ok fann einnhverr kristinn maðr hana ok tok vpp með goðfysi, skiotliga til vatz berande

[1] *Jvfr. ovenfor No. 43 S. 132.* [2] [Miklagardz uar einn audigr madr er *E.* [3] *rettet;* a *St.*, aa *E.* [4] *saal. E;* drottin *St.* [5] [sætuztu modur *E.* [6] huse *E.* [7] likneskia *E.* [8] hana *E.* [9] heyrir *E.* [10] drottningar *tilf. E.* [11] *mgl. E.* [12] saur *E.* [13] [mikille sviuirding, sva sialfum sier giorandi þo til eilifrar fyrirdæmingar, sem skiott birtizt *E.* [14] [þessa glæpsku *E.* [15] [hafa dregit hann kuikan *E.* [16] [likneskiunnar *E.*

ok vandliga þvánde, [sem hann kvnni bezt[1]. Siþan bar hann hana með allri sǫmð i[2] Mariv kirkiv, er stoð i borginni, hvar hon er siðan af trvlyndvm mønnvm ok gvðs astvinvm [ok hans sǫtvztv moðvr fagrliga[3] dyrkut. Þessi likneskia sveitiz[4] optliga viðsmiørvi, siðan [sagðr atbvrðr varð[1], ok verða þeir menn heilir sotta sinna, er af þvi viðsmiorvi bergia at[5] veitanda herra varvm Jesv Kristo, þeim er lifir ok rikir vm allar alldir. Amen.

Capitulum.

Nv hafa heyrz vm stvnd þriv hrygðarsamlig[5] œfintyr af likneskivm[6] blezaðrar himinrikis drotningar ok hennar ynniligzta[7] sonar heimsins græðara, hver þo ero miok dasamlig i sialfvm ser, vándvm mønnvm til viðvørvnar [vþǫgiligra[8] ok eigi skynsamligra meðferða, gvðligra takna ok hans heilagra manna[1], enn goðvm mønnvm til vppkveykingar[9] fvllkominnar astar við sinn la*v*snara ok hans [milldvztv moðvr ok hina skiǫrvztv mey, dyrvztv drottning, ynniligztv brvði[10], er sva miskvnnsamliga [sem liknsamliga, haleitliga ok dyrðarsamliga[1] snva fiandans þionostvmanna illvirkivm, at þa*v* verða gvðs astvinvm til taknsamligra[11] lækninga sva andar sem likama. Enn nv til vpptendranar gleði andligrar eptir frasagnir hryggiligar skvlvm ver heyra gleðilig æfintyr af gvðs moþvr likneskivm[6], þa*v* sem bęði skemta a*v*nd ok likama.

76.

Af egipzkvm mvnk ok likneski varrar frv.

Sva berr til [a nøckvrvm[12] tima, at einn[5] egiptzkr mvnkr for viða vm heilaga staðe, eptir þeima hætti sem pilagrimar ero vanir, ok vm siðir ferr hann allt fram til Siriam ok til þeirar borgar, er Damascvs heitir. Þessi er

[1] [*mgl. E.* [2] til *E.* [3] [dasamliga *E.* [4] sueittizt *E.* [5] *mgl. E.* [6] likneskiu *E.* [7] inniligazta *E.* [8] orða *tilf. St., men Ordet er udstrøget.* [9] uppkueikingar *E.* [10] [sætuztu modr *E.* [11] astsamligra *E.* [12] [einn *E.*

sv Damascvs, er Savlvs reið til forðvm, ok var af baki felldr [vtan borgar með himneskri røddv, ok siðan vppreistr ok snvinn i Pa/lvm með gvðligri miskvnn [1]. Nv sem broðirinn kemr at borginni, er sva siðla vorðit, at hann ma eigi samdøgris þar inn ganga [ne herbergi taka [1], ok þvi leitar hann ser herbergis [vtan borgar vm kvelldit [1]. Enn nøckvr [hvsfrv agiøtis siðsôm, ok ottaðiz [2] gvð, tekr þenna mvnk i sitt herbergi með venivligvm goðvilia ok astriki, er hon tęði [3] morgvm oðrvm [fatøkvm ok vtlendvm með gestrisni [1]. Oc sem hann dvelz þar vm nottina, tala þa/ broðirinn ok hvsfrvin marga lvti sin i millum af [4] gvþs lofi ok goðvm lvtvm, oc i millvm annarra lvta talar hon sva hvsfrvin: „Ek bið þic, broðir minn, segir hon, at i myrgin [5] takir þv sva mikla [6] penninga [7] af minv godzi, sem ockr syniz skynsamligt, ok hafir með þer [i Damaskvm [8]. Enn með þessvm penningvm skaltv ka/pa mer likneskiv heilagrar gvþs moþvr Marie, hvart sem þv vill, þa sem aðr er smiðvt, ef þer syniz fagrliga vorðin, ella lat þv penta eptir þeim høtti, sem gvðs moðir vill kiosa mer til handa.“ Broþirinn [iatar þessv [9] giarna, ok er myrginn kemr, tekr hann við fenv, ok [heilsar siðan a hvsfrvina ok biðr hana gvþs þøck hafa [10] fyrir viðtøkv. Hann kemr i borgina ok slørr ka/pi við einn pictvr agiøtan, at i verð þessarra [11] penninga skal hann penta likneski varrar frv með allri vandvirkt ok goðvilia.

Eptir marga daga liðna, sem broðirinn hefir dvalz [12] i borginni at sinvm eyrindvm, kemr hann til pictvrsins ok beiðiz [at hafa smiðit vt, þviat nv er til reiðv. Oc [13] nv er likneskian bvin, sva fagrliga vorðin sem allir menn vndraz, þeir er sea, ok sealfr meistarinn vndrar sic [14] mest, hvi hann hefir verit miklv hagari a þetta enn nockvt annat smiði [14].

[1] [*mgl. E.* [2] [sidsavm kona ottandis *E.* [3] tiedi *E.* [4] *saal. E;* at *St.* [5] morgin *E.* [6] marga *E.* [7] *saal. E;* penga *St.* [8] [*mgl. E.* [9] [uill þetta *E.* [10] [bidr husfruna hafa guds þock *E.* [11] þeira *E.* [12] dualizt *E.* [13] [smidisins, ok þat er til reidu, þuiat *E.* [14] *mgl. E.*

Likneskian var pentvð a slettri tabvla[1] eptir siðveniv þeirar þioðar. Nv meðr þvi at þessi likneskia var vorðin myklv [meira agiǫtisverk[2] enn nøckvrr [maðr þǫttiz þvilika seð hafa fyrr[3], talar hann broþirinn sva i hiarta sinv, at þessi likneskia se vorðinn myklv betri gripr, enn þeim penningvm iafnbioðe, sem frvin kostaðe. Heðan[4] af verðr hann sva hørmvliga tǫldr ok svikinn af ovinsins fortølvm, at hann fyrirman frvinnni at eiga [skriptina, ok dictar þat i sinvm hvgrenningvm[5], at þessa likneskiv skal hann með ser hafa, enn senda [hvsfrvinni annat tveggia[6] penninga sva mikla, sem hann tok, ella þa likneskiv sem[7] eigi se betri [enn penningarnir[8]. Með þvilikvm hvgrenningvm ætlar hann vt af borginni. Enn þess er eigi kostr, þviat hvert þat borgarlið[9], sem hann kemr at, er sterkliga[10] aptr strengt með þeim hǫtti, at honvm syndiz þar hvervetna slettr mvrr, sem aðr vissi hann, at hliðin vorv[11]. Enn þvi vitiaði hann margra borgarhliða, at hann villdi giarna eigi þvrfa at ganga vt vm þat port, sem fyrr hafði hann inn gengit ok nøst var frvinnar herbergivm. Ok sa gerðiz þo endir a þessv mali, at øll ønnvr borgarhlið ero honvm bønnvt af gvþi ok sǫlli Mario vtan þat eitt, er hann villdi sizt, at honvm veri lofat. Ok er hann serr þvilikar iarteinir ok yfirvǫttis miskvnn almattigs gvðs, at [hans drottinn milldr[12] vill vikia honvm helldr fra sinv ranglǫti með syndvm stormerkivm ok mivklǫti helldr enn hirta hann snarpliga með fvllv rettlǫti, þessa aminning takandi með þacklǫti[13] hverfr hann aptr til sealfs sin ok iðraz hiartaliga sinnar agirni[14]. Gengr nv fram vm portið ok til herbergia frvinnar[15] ok segir henni allt hit sanna af sinvm ferðvm, berr nv fram likneskivna ok biðr miskvnnar. Hvsfrvin[16] tekr feginsamliga við likneski[17] varrar

[1] tabolu *E.* [2] [framar *E.* [3] [þottizt þvilika hafa sied *E.* [4] Hier *E.* [5] [ok hugsar *E.* [6] [fruinne annat huort *E.* [7] at *E.* [8] [*mgl. E.* [9] hlid *E.* [10] *mgl. E.* [11] haufdu uerit *E.* [12] [milldr drottinn *E.* [13] Her með *tilf. St. E.* [14] ogiptu *E.* [15] frvarinnar *E.* [16] Frvin *E.* [17] likneskiu *E.*

frv eilifliga blezaðrar meyiar ok moðvr Marie drotningar, er hon elskaði ok dagliga þionaði, [mikilliga dyrkaði ok fagrliga lofaði, moþvr miskvnnar ok milldi[1], með hiartaligvm hita astarinnar, enn [gefr mvnkinvm blið orð ok biðr hann[2] fara fagnaðarsǫlan. Skilia þar siþan með vinattv, ok ferr broðirinn heim til sinna lvta.

Enn til sǫmðar ok virðingar allzvalldanda gvði ok hans sotvztv moðvr blezaðri Marie drotningv er enn skrifanda nøckvt af þessi likneskiv, sem stendr i frvinnar herbergi[3], [enn broðirinn sýslaði, at geraz skylldi i Damasko[1]. Einn dag sem frvin stendr frammi fyrir skriptinni með hreinvm bønvm [ok goðfvsv hvgskoti[1], ser hon, at hin høgri geirvartan er blasin a tabvlo[4] sva sem i bolv vøxt, ok grvnar hana nǫrr[5] i fyrstv, at þat mvni vera af [lesti pentarans ok odygð[6]. Enn þetta provaz siþan allt[5] øðrv vis, þviat briostit vex [á likneskinv[1], ok þar fram af flytr hit skiǫrazta viðsmiør, þat er með gvðs miskvnn birtir blinda, hressir hallta, hreinsar likþrá, grǿðir hverskyns sivka menn. Er þar siðan fagrliga vmbvit ok fest vndir eitt sømilict glerker, [sem viðsmiørit niðr drypr[1]. At heyrðvm þvilikvm lvtvm biðivm ver allir, brøðr minir kiǫrvztv, at hin dyrðliga mǿr Maria steypi viðsmiørvi[7] sinnar astar[8] i vár hiørtv, at með þvi smvrðir avðlimz ver eilifliga at verða hennar vinir, [mikilliga i oendanlict sǿti skipaz, i himneska dyrð setiaz ok til betra þroaz[1], hvar ver megim øðlaz at sea valld ok virþing heilagrar þrenningar, hverri er sǫmð ok eilif dyrð vm vendiligar[9] veralldir. Amen.

77.

Elldr grandaði eigi likneski varrar frv.

Sva er sagt, at eitt mvnklifi með miclvm [mannfiolða i reglvligvm lifnaðe hreins skirlifis[10] stendr a fialli þvi, er

[1] [*mgl. E.* [2] [bidr munkinn *E.* [3] herbergium *E.* [4] tabolunne *E.* [5] *mgl. E.* [6] [odygd pentursins *E.* [7] vidsmiore *E.* [8] *tilf. E.* [9] oendaligar *E.* [10] [fiollda munka *E.*

Tvmba heitir, þar er Michials[1] kirkia hia mvnklifinv. I þvi mvsteri var likneski[2] varrar frv sancte Marie sømiliga með tre formervt a þann hátt, sem drottinn varr sø̨ti i kniam henni ok vęri dvkr [af silki breiddr yfir høfvð þeim[3]. I søgðvm stað komv opt [storar reiðarþrvmvr[4] ok elldingar, ok einn tima kom sva hryggiliga til efnis, at kirkivna laꜷst, sva at hon brann øll ok hvert þat herbergi, sem þar stoð nǫrri vmbergis[5]. Enn fyrr søgð likneskia[6] gvðs moðvr var heil ok oskaꜷdd[7], sva sem elldrinn hefði hana ottaz, [tynande allri sinni grimðarnattvrv sva framarliga[8], at engis[9] kyns [reykiar þefr eða elldzbrvna litr[10] hafði helldr snortið sagðan dvk enn sealfa likneskivna, slikt sama fotstallinn, er hon stoð á. [Lystv mvnkar þessi iartegn, ok[11] lofvðv allir gvð, er heyrðv[12]. Þat var viðrkvømilict ok vel trvanlict, sem birtiz i søgðv stortakni[13], at þessa heims elldr þyrði eigi at snerta þeirar likneskiv, sem bø̨ði var hrein mø̨r i hvg ok likama, flecklaꜷs með øllvm greinvm af hverivm sem einvm brvna veralldligra girnda. Nv sem gvðs moðir sancta Maria verndandi[14] sina likneskiv, [sem ver søgðvm, af þeim elldzbrvna[15], gefr oss fvllkomliga[16] skilia, at ser þionande menn ma hon aꜷðvelldliga frialsa af eilifvm elldi[17], þvi [sém iðvligaz verandi[18] i hennar þionosto standande, at hon se oss veitande, sem ver erom mest þvrfande, sem alla lvti fánde[19] af sinvm søtazta syni þiggiande, þeim er lifir ok rikir með feðr ok helgvm anda [vtan enda[20]. Amen.

78[21].

Af einvm klerk mioc galaꜷsvm.

Nøckvrr klerkr var storliga heimskr ok gálaꜷss[5], reikanligr i sinv meðferði[22], sa er allan [sinn alldr var með

[1] Michaelis *E.* [2] likneskia *E.* [3] [yfir haufut þeim breiddr sua sem af silke *E.* [4] [reidar storar *E.* [5] *mgl. E.* [6] hinnar dyrdliguztu *tilf. E.* [7] oskauddut *E.* [8] [sva framt *E.* [9] einskis *E.* [10] [reykr, þefr eda ellzbrune *E.* [11] [*mgl. E.* [12] þessa iarteign *tilf. E.* [13] æuentyri *E.* [14] *saal. E;* verndaði *St.* [15] [af saugdum bruna *E.* [16] vel *E.* [17] bruna *E.* [18] [seum uier iduliga *E.* [19] er *E.* [20] [per omnia secula seculorum *E.* [21] *Jvf. ovenfor No. 6 S. 73.* [22] frammferdi ok medferd *E.*

vvitzkv helldr enn nøckvra spekt halldande[1]. Enn þo at hann veri sva ovitmannliga[2] fram farande, [sem nv er greint[3], framði hann hvern dag einn þann lvt, er honvm storliga miøk hialpaði [þann tima, sem hann skylldi af heiminvm brott liða. Er þat at skilia[3]: sa var hans vani dagliga, þegar sem hann var klǫddr [vm morna[3], geck hann til kapellv [varrar frv iafnan[4] meyiar Marie, þar segiande eina antiphonam af þessarri sǫmu [drotning fagrliga dictaða[5], þar með [einn tima[3] drottinliga bøn Pater noster, [allan eptir dagsins tima með leik ok hlatri, svcki ok hegoma raðlausliga reikande[6]. En sv antiphona, sem sagðr klerkr bar fram gvðs moðvr til lofs ok dyrðar, [er vel kristninni, hver sva hlioðar[7]: Gaude, dei genitrix, uirgo inmaculata, [gaude que gavdivm ab angelo suscepisti, gaude que genuisti eterni luminis claritatem, gaude, mater, gaude sancta dei genitrix uirgo, tu sola mater innupta, te laudat omnis factura genitricem lucis, sis pro nobis quesumus perpetua interuentrix[8]. Hon norrǫnaz[9] sva: Fagnaðv, flecklavs mør gvþs moðir, fagna þv, er fagnað tokt af englinvm, fagnaðv, er gazt eilifan liossins biartleika, fagnaðv [moðir, fagnaðv[10] heilǫg gvðs gietara, þv[11] ert ein osnortin moðir, þic lofar øll skepna, moðir liossins, biðivm ver, at eilifliga ser þv fyrir oss biðiande. [Þessvm framferðarhotti[12] helldr klerkrinn støðvct, meðan hann lifir.

Enn sva sem hann hefir sott tekit ok er kominn at davða, [dragande i briostinv hinn lǫgzta lifsanda[3], flyckiaz at honvm margir diøflar, girnandiz hans vtgengna sal, vøgðarlavst gripande ok til helvitis kvala hafande [með ser niðr dragande[3]. Oc er þeir illzkvfvllir[13] sitia slǫgliga[14] vm at

[1] [tima sins alldrs uar meir óuitzku enn nockrs kyns spekt aastundandi *E.* [2] omannliga *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [volldugrar frv *E.* [5] [frv *E.* [6] [ok signir sik sidann gangandi heim til herbergis sins frammleidandi þann dag allann med leik ok hlatri, sucki ok hegoma *E.* [7] [hliodar sua *E.* [8] [et cetera *E.* [9] þydizt *E.* [10] [*saal. E;* mǫr *St.* [11] *saal. E;* þo *St.* [12] [þessari bæn *E.* [13] bannsettir *E.* [14] *mgl. E.*

gripa klerksins anda[1] [þegar i stað, sem fyrst megv þeir honvm ná, gleðiandiz af þeiri glatan, sem þeir ǫtla honvm til at bera[2], snaraz skiotliga þeira feginleikr vpp i skemð ok verðvgan[3] hryggleik, þviat sealf [moðir miskvnnar, þat er at skilia, haleitliga blezvð, fagrliga tignvt, skiørliga vegsꝍmvt, eilifliga dyrkvt[4] gvðs moðir kemr til af annarri halfv, ohreina anda meðr rꜹksemdar valldi brott rekande, sva [til orðz takande: „Þer omilldir[5], farit brott i stað, segir hon, sva at eigi skvlvt þer þora at snerta þvilikan[6] klerk eitt hit minnzta, vitande fyrir vist, at með øngv moti geriz [þessi maðr[7] yðvart ránfengi, þviat hversdagliga sem hann var i [veralldligv lifi[8], boðaði hann mer mina sǫtvztv fagnaðė, ok þott hann veri veykr ok miøk ꜹmr[9] i sinv framferði [fylgiande marga heimsins hegoma[2], kom hann hvern dag til þeirar kirkiv, er helgvt er minv nafni, fyrr enn nøckvt byriaði hann sitt venivlict[3] galeysi a þeim degi, [þann stora fagnat boðande, er ek var engilsins orðvm takande, sem sva er rettliga skiliande, at ek mvndi sialfan gvðs son vera fæðande, ok hann mik hversdagliga á minnandi, at með þessarri minni frǫgðarfvllri dyrð verandi skylldi ek iafnan fagnandi, i millvm annarra lvta talandi ok føgrvm bǫnarorðvm sva segiandi: Fagnaðv, heilvg moðir liossins, at ek iafnan mǫr verandi ꜹðlaðiz þann at bera með obrvgðnvm meydomi, sem eigi vill dꜹða syndvgs mannz, helldr at hann leiðréttiz ok lifi[2]. Nv þa, segir drotningin, með þvi at þessi klerkr sagði mitt lof, sva lengi sem hann lifði i verølldinni[10], mic vegsamande ok minn sǫtazta son dyrkande, øðliz[11] hann senniliga fyrir þessa sina dygð, at af øllv yðrv miskvnnarlꜹsv valldi ok yfirboði skal hann frials ok liðvgr vera, sva at eigi megit þer hann eilifliga fyrirdǫma[12]. Þvi dragiz a brott, [sem ek bꜹð i fyrstv[2], til þess at allir [ok ser hverir[2], sem mic ok minn søtazta son lofa ok vegsama,

[1] saal *E.* [2] [*mgl. E.* [3] *mgl. E.* [4] [myskunnar modirin eilifliga blezut *E.* [5] [segiandi *E.* [6] þenna *E.* [7] [hann *E.* [8] [uerolldu *E.* [9] aumligr *E.* [10] þessi verolld *E.* [11] audladizt *E.* [12] pina *E.*

skili ok innvirðiliga [1] vndirstande, at ek er moðir miskvnnar, moðir fagnaðar, moðir liossins. Fyrir hveria grein ek leyfir með ǫngv moti, at nøckvrs kyns onaðir fremi þer illzkvfvllir vpp a þessa mannz sal, [sem þvilika vegsemdar þionostv veitti mer ok minvm agiøtazta syni [2]. Nv þa ef ek leyfði, at þer gerðit yðvart sealfrǫði við [klerksins sal, mvndvt þer hana [3] grimmliga fyrirdǫma [4]. Enn hverr mvndi mic siþan miskvnnar [5] moðvr kalla, hverr heilagra [gvþs vina [2] mvndi siðan viðrhialp veita harmi [eða andvarpi [2] syndvgra manna, ef sealf moðir miskvnnarinnar ma eða vill eigi frialsa [syndvgan mann til sin kallanda ok dagliga lofanda [6], ok þarflꜹst veri þa, at syndvgir menn iðraðiz af illgerðvnvm [7], ef eigi fengi þeir likn ok lꜹsn [af syndvnvm [8], siþan þeir kalla til [sealfrar miskvnnarinnar [9] sonar mins ok til min, er øðlaðiz at geta þa sǫmv miskvnn, syndvgvm mønnvm til hialpar ok oendanligrar [10] miskvnnar."

Enn er diøflarnir heyra þvilik yfirvøttis [5] orð með nogligv valldi ok rꜹksemþar styrk fram borin, þora þeir eigi at halldaz við lengr [moti blezaðrar gvþs moðvr bóðorðvm [2], helldr hverfa þeir i brott miøk hegomligir, harmande ok mikilliga sytande, [heilagrar gvðs moðvr klerk siándi, þo at nꜹðigir eptir latande ok liðvgan vpp gefandi [2].

79.

Af leiðretting eins spellvirkia.

Sva segiz enn, at a nøckvrvm skogi var einn spellvirki sva fagnaðarlꜹss fyrir allar greinir, sem fyrr er [11] lesit af tveim brǫðrvm. Hann hefir skala ramgervan fvllan af ránfengi. Þar inni hefir hann ok [5] hest vǫnan storliga, er hann reið optliga at skemtan sinni, enn [12] stvndvm til manndrapa. Ok sem hann hefir lengi legit i þvilikvm gløpvm, vitiar

[1] innvirduliga *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [þenna klerk, mundi þier hann *E.* [4] dæma *E* [5] *mgl. E.* [6] [synduga menn til sin kallande ok dagliga lofandi *E.* [7] syndunum *E.* [8] [syndanna *E.* [9] [myskunnar *E.* [10] eilifrar *E.* [11] var *E.* [12] eda *E.*

hans gvþlig miskvnn ok hrǫrir til iðranar, sva at þegar i stað er fyrir brotthvarf gløpanna styrkliga raðit i hans hiarta iðraz ok yfirbǿta, þar með talar hann sva i sinv hiarta leyniliga: „Heðan skal ek brottv verða ok riða hvatliga vm borgir ok bęi, kavptvn ok kastala, bioðandi hverivm manni bot ok rettindi fyrir þav miklv rangindi, [er ek hefir omannliga lengi framit a þessvm skogi[1], at hverr taki sitt eigin brott af minv valldi. Enn þat godz er eptir verðr[2], skal ek tǿia[3] gvþs moðvr sancte Marie, til þess at gera henni eina kapellv, ok fa þar til einn kennimann, at dagliga segi hennar[4] messv.“ Sem hann hefir þvilict hvgsat ok mart annat gott til sannrar iðranar, tekr hann sinn hest ok stigr a bak, riðande þegar fram á veginn, sem gvð gerir rað fyrir.

Oc er fiandinn litr þetta [með sinni nattvrvligri margvisi[5], vndrar hann storliga miøk, hvi sia maðr riðr fra þvi sem hann er vanr, grvnar hann þegar, at nøckvt mvni vndir bva, þat sem honvm er eigi þøck á. Oc sva sem hann smasmvgliga[6] skoðar, skilr hann giørla af mannzins viðbragði ok hrǿringv tvngvnnar, at hann er iðrandi maðr i sinv hiarta [ok snvinn til gvðs fra sinni illzkv. Oc sem hann verðr viss hins sanna[5], eirir honvm[6] storilla, kallande at ser sina kvmpana, [skiotliga til raðs taka, fella[7] vndir honvm hestinn[8] sva hart, at hann hrytr af fram ok brytr sic a hals. Þickiaz diøflar nv vel leikit[9] hafa, gripa salna[10] þegar með [gemsi miklvm[11] ok ætla at draga hana til eilifra kvala. Enn [er þeir hafa skamt með hana farit, þa[12] minkaz holit, þviat þeim er motfør veitt, sva at engi er kostr at fara lengra. Þar er[13] komin var frv sancta Maria, bioþandi þeim staðar nema. Fiandr spyria, hvi[14] þat skvli. Drotningin segir þa, at hon vill með øngv moti, at þeir fari

[1] [sem ek hefir framit *E.* [2] stendr *E.* [3] tæra *E.* [4] henni *E.* [5] [*mgl. E.* [6] þat *tilf. E.* [7] [takandi skiott til rads, fellandi *E.* [8] *tilf. E.* [9] uegit *E.* [10] salina *E.* [11] [geysingi *E.* [12] [þeir hafa skamt med hann farit adr enn *E.* [13] þa *tilf. E.* [14] huat *E.*

lengr með hennar þionostvmann. Fiandr segia þa: „Hversv ma þessi þinn þionostvmaðr vera, er alla sina lifdaga hefir legit i [stvlðvm ok[1] odaðvm?“ Var frv sancta Maria vattar þat syni sinvm kvnnigt vera, ok þvi byðr hon vndir hans dom malinv[2], ok þat verðr at standa, hvart sem [ohreinvm ǫndvm[3] likar vel eða illa.

Er nv fram komit fyrir varn herra, standa dioflar allfast i asakan við þenna mann, segia hann alla gøtv sinvm fotsporvm fylgt hafa ok i þvi lyktat sina lifdaga. Var frv sancta Maria riss þa i moti ok segir ovini[4] með falsi fram bera, at þessi maðr lyktaði a þeira fótsporvm [sina lifdaga[5], helldr segir hon hann i sinni þionostv gert hafa lifsins enda. Enn diøflarnir bregðaz [okvnnigir við þessa søgn[6]. Drotningin tiár þa fyrir domaranvm, hvat þessi maðr hafði smiðat ok skipat i sinv hiarta henni til sǫmdar, [ok var tekinn a veg til fvllrar framkvǫmðar[7]. Fiandr vilia [þessv ecki nafn gefa, kalla þetta tomt ok ønga framqvemð hafa[8]. Drotningin vill eigi þeira skilning hallda lata ok byðr vndir doms atqveði sonar sins. Varr herra Jesus Kristr talar þa: „Meðr þvi, min sǫta moðir, at þv segir þenna mann lyktat hafa [sitt lif[9] i goðri fyrirøtlan þer þøgiligri, ok af annarri halfv þrǫta ovinir þinir ok minir i moti, er þat minn vili, at mannzins hiarta [se tekit ok higat borit, at[10] þat sealft giori[11] visan vtveg a yðrvm askilnaði[12].“ Ok nv þegar er sva gert. [Enn sva sem þat fram kemr fyrir varn herra Jesvm Kristvm, byðr hann þat vera vpp lokit, at allir megi sia hvilika[13] gerð hann hefir formerat i sinvm vilia. Sem þat er gert[7], sia allir, at i hiartans innrvm lvtvm var kapella smiðvt ok kennimaðr fyrir alltari til messv bvinn. Eptir þetta [setr varr (herra) skyran orskvrð a þetta mal[14], at

[1] [stuld ok raanum ok med huerskyns *E.* [2] *mgl. E.* [3] [þeim *E.* [4] ouininn *E.* [5] [sinu life *E.* [6] [vid okunnliga þessi saugu *E.* [7] [*mgl. E.* [8] [þui ecki sinna *E.* [9] [sina lifdaga *E.* [10] [lukizt upp ok *E.* [11] *saal. E;* fyrir *St.* [12] ok misgreinum *tilf. E.* [13] *rettet;* hviliga *St.* [14] [orskurdar uor herra *E.*

maþrinn skal aptr hverfa ok lifna i likama, fyllande þat allt sem aðr hafði hann fyrir ølat [i hvgskoti[1], gvðs moðvr til sǫmðar ok virðingar enn ser til eilifrar salvhialpar. Vrðv nv fiandr þoat návðigir af at [leggia sinv mali[2], þviat maðrinn lifnaði eptir gvðs dómi, [bǫtandi hverivm sem einvm sinar mistekivr, sem fremzt var honvm mattvligt[1], fyllande sitt fyrirheit vel ok goðmannliga, vorðinn[3] mikill siðlǫtismaðr alla [lifsdaga eptirstandande[4], fyrir fagra iðran hvilld ok sølv fándi, i eilifvm fagnaði [takande, með eilifri gleði niotande. Sva vel sem nv var greint, fylgir sinvm malvm eilifliga blezvt ok einkannliga vegsômvt, fagrliga lofvt ok sǫtliga dyrkvt mǫr ok moðir ivngfrv sancta Maria vtan enda[5].

B[6].

Her seghir af spelluirkia einum.

Sua segiz at aa nockurum skogi var einn spelluirki, hann hafdi skála rammgðruan, fullan af ranfengi. Þar inni hefir hann hest storliga uænan, er hann reid optliga at skemtan sinni, edr enn stundum til manndrápa. Ok sem hann hefir langan tima i legit þuilikum glæpum, uitiar hans gudlig miskunn ok rærir til idranar, sua at þegar i stad er frahuarf glæpanna[7] radit styrkliga i hans hiarta, þar med talar hann sua ser i briosti leyniliga: „Hedan skal ek a brottu verda ok rida huatliga vm borgir ok bæi, kauptun ok kastala, biodandi huerium manni bót ok rettindi, sem ek hefir vmakliga framit rangindi vid, medan ek hefir aa þersum skogi uerit, at huerr taki sitt eigin i brott af minu ualldi. Enn þat godz, sem eptir verdr, skal ek tæra guds modur Marie, til þers at gera henne eina kapellu ok fá þar til kennimann, at dagliga segi henne messu. Sem hann hefir þuilikt hvgsat ok mart gott annat til idranar, tekr hann sinn hest ok stigr aa bak, ridandi þegar framm a ueginn, sem gud gorir rad fyrir.

[1] [*mgl. E.* [2] [lata *E.* [3] *saal. E*; vorð *St.* [4] [lifdaga sidann *E.* [5] [utan enda. Amen. *E.* [6] *Det samme Jertegn efter Codex Arn-Magn. 233 Folio.* [7] er *tilf. Codex.*

Ok þegar fiandinn litr þetta med sinni naturligri marguisi, hann undrar, hui sia madr ridr fra þui, sem hann er uanr. Grunar hann þegar, at nockut muni undir bua, þat sem honum er æigi þǫkk aa, ok sua sem hann skodar smasmugliga, skilr hann giorla af manzins yfirbragdi ok ræringu tungunnar, at hann er idrandi i sinu hiarta ok snuinn til guds fra illzku. Ok sem hann verdr uiss hins sanna, eirir honum storilla, kallandi at ser sina kompána, takandi skiott til rada, fella hestinn vndir honum sua hart, at hann rytr ofan ok brytr sik aa háls. Nu þickiaz þeir vel leikit hafa, gripa salina þegar med gali miklu, ok ætla at draga til eylifra kuala. Enn sem þeir hafa skamt farit, minkaz holit, þui at þeim er motferd veitt, sua at þeim er æigi kostr at fara lengra. Þar er þa komin var fru sancta Maria, biodandi þeim stadar at nema. Fiandr spyria, hui þat skyli. Drottning segir, at hon vill med ôngu moti, at þeir fari medr hennar þeonostumann lengra. Fiandr svara þa: „Huat ma þersi þinn þionostumadr vera, er alla sina lifsdaga hefir legit i stuldum ok ránum ok i huerskyns vdadum?“ Var fru sancta Maria vattar þat sinum syni kunnigt vera, ok þui bydr hon þeim vndir hans dom ok ǫllu malinu, ok þat verdr at standa, huart sem vhreinum ǫndum likar vel edr illa.

Er nu framm komit fyrir varn herra. Standa dioflar allfast i sinni aasakan vid þenna mann, segia hann alla gôtu sinum fotsporum fylgt hafa, ok i þui lyktad hafa sina lifdaga. Vár fru sancta Maria riss þa i moti, segir vuini falsi fram fara, at þersi madr lyktadi a þeira fotsporum sina lifsdaga, helldr segir hon hann i sinni þeonostu hafa gert lifsins enda. Enn dioflar bregdaz vid vkunnliga. Drottning tear þa fyrir domaranum, huat þersi madr hafdi smidat i sinu hiarta henni til sæmdar, ok var tekinn aa veg til fullrar frammkuęmdar. Fiandr uilia þersu ecki nafn gefa, ok kalla þetta tomt ok enga frammkuęmd haft hafa. Drottning vill æigi þeira skilning standa, ok bydr undir

doms atkuædi sonar sins. Várr herra Jesus Kristr talar þa: „Medr þui, min sæta modir, at þu segir þenna mann lyktad hafa lifi sinu i godri fyrirætlan þer þægiligri, ok af annarri halfu þræta þinir vuinir ok (minir) i moti, er þat minn vili, at manzins hiarta se higat borit, at þat sealft gori visan vtueg aa ydrum aaskilnadi. Ok nu þegar er sua gort. Enn sua sem hiartat framm kemr fyrir varn herra Jesum Kristum, bydr hann þat vera upp lokit, at allir megi sea, huilika gerd hann hafdi format i sinum uilia. Sem þat var gert, saa allir, at i hiartans inztum lutum er kapella smidat, ok þar kennimadr fyrir alltari buinn til messu. Eptir þetta setr várr drottinn skyran orskurd aa þetta mal, at madrinn skal huerfa aptr til lifs i likama, fyllandi þat allt er adr hafdi hann ætlat i hugskoti guds modur til sæmdar enn ser til eylifrar saluhialpar. Vrdu nu fiandr þo at naudgir væri af at leggia sinu mali, þuiat madrinn lifnadi eptir guds domi, bætandi huerium sem einum sinar tiltekiur, sem honum var mattuligt, fyllandi allt sitt heit val ok godmannligha, vordinn mikill sidlætismadr alla eptirstandandi lifsdaga, takandi sidan fyrir fagra yfirbot ok idran huilld ok sælu eylifra fagnada. Sua sem nu er greint, fylgir sinum malum sancta Maria.

80.

Var frv hialpaði mønnvm i lifshaska.

I þeim stað er Rothomador heitir stendr ein agiøt kirkia volldvgrar frv sancte Marie, sv er af allzvalldanda gvþi ok hans søtvztv moðvr er sva [miøk elskuð[1], at þar verða otelianlig[2] takn ok storar iarteinir, hvat siþarr mvn birtaz sannliga[3] satt vera.

Sva berr til eitthvert sinn, at capitvlabroðir[4] er af staðnvm vt sendr fyrir kirkivnnar navðsyn, at hann afli henni nøckvrs[5] til gagns, vin eða aðra lvti, þa sem hann kann fa fyrir ølmvsvgǿði goðfvsra manna. Nv sem[6] hann er bvinn,

[1] [uegsomut *E.* [2] otaululig *E.* [3] *mgl. E.* [4] nockur capellubrodir *E.* [5] nockut *E.* [6] hier er komit at *tilf. E.*

ferr hann ok einn þionostvmaðr með honvm, þar til er [þeir koma[1] i þann stað, er Lvgðvnvm heitir. [Sa staðr stendr i halfvm Gallie[2]. Þar dvelz hann nockvra hrið, ok fǫr bøði goþan kost ok mikinn [vins ok annarra lvta[2]. Enn er sa timi kemr, at þeir vilia [til gvðs kirkiv sinni ferð aptr venda, bvaz þeir með allt sitt goz af Lvgðvnvm[3] ok fara sinn veg til arinnar Rodanvm. Hon er eitt stort [vatnfall, sva at eigi ma þat siðr fiørðr kallaz sakir mikils breiðleika[4]. Oc með þvi at án skipi megv þeir með engv moti flytiaz yfir þat stora vatn[5], taka þeir ser einn bat til yfirferðar, [vini ok øðrvm lvtvm hann hlaðandi[2], baðir samt þar a stigande ok siþan fra landi latandi [vt a ána roandi[2]. Enn sva sem þeir ero komnir fram a meginstrꜹm arinnar, lystr a miclv sterkviðri með hvassazta stormi, [hvaðan af vpp spretta storar bylgivr ok øflvgar tveim megvm hia batzins borðvegvm, þar sem þǫr[6] boða skiota tapan þeim litla [farskost, enn mønnvm ok øllv þvi goðzi, sem innan borðz er, lifstion ok[7] visa glatan. Nv sem þeir ero [komnir i þvilikan haska[8], skelfiz þeira hvgr harðla miøk, þviat með øngri list [eþa sealfs sins ǫflvm[2] fa þeir batinvm styrt [eða vndan halldit[9] bylgnaganginvm. Oc með þvi at þeir [eiga nv i þenna pvnkt[10] enga ván mannligs fvltings, leita þeir ser þangat trꜹstz, sem nogt er fyrir, kallandi með allri hvgarins staðfesti á moþvr miskvnnar, [þat er at skilia[2] frv sanctam Mariam, drotning himins ok iarðar, mikilliga[11] bið-iandi, at hon virðiz [fyrir sina milldi ok miskvnn i þessarri sinni nꜹðsyn (þeim at hialpa), sva framt at þeir leysiz heilir með øllv þvi gozi, sem hon átti þar innan borðz, or[12] søgðum lifshaska.

Nv sem þeir hafa mørgvm orðvm ok goðfvsu hiarta

[1] [hann kemr *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [aptr ferdazt *E.* [4] [uatnzfall *E.* [5] vatzfall *E;* ok þar *tilf. St.* [6] [ok storum bylgium þeim sem *E.* [7] [bat, enn maunnum ok aullu godzi *E.* [8] [i þuilikum haska staddir *E.* [9] [i *E.* [10] [eru nu i þenna punkt eigandi *E.* [11] þack-andi ok *tilf. E.* [12] [med sinne myskunn ockr ath hialpa i *E.*

ser hialpar beðit, heyrir skiotliga þeira aakall sv milldazta drotning, veitandi þurfundvm sitt blezaða fulting, með þeim hœtti at sva framt sem þeir þickiaz [i haskanum [1] fyrir allar greinir vppgefnir, [œtlandi at þa i stað mvndi briota skipit eða hvelfa vndir þeim [1], springa vatzins bylgivr sva hart vpp hia borðvnvm, at þaðan af verðr harðla [2] mikill brestr, ok i þvi snarar skipit niðr i [diúp árinnar [3] með øllvm sinvm farmi ok sva rettv stafnhalldi, at [engin mannligr klokleiki matti þann veg styðia sinn farskost, sva langt i diupinu rennanda sem fiøgvr steinkavst til iafnanda [4], engan vind ne nøckurn [5] okyrleik a ser takanda. Enn þat er her skiotaz af at segia, at fyrir háleita gvðs moðvr verðleika rennir [6] þat sama skip vpp or ánni með øllvm sinvm farmi, ok er þa at landi komit i gott lœgi, [mønnvm ok øllvm øðrvm lutum, þeim sem innan borðz vorv, i alla staði heilvm ok oskavddvm, sva at eigi nøckut minnzta var or þeim stað vikit, sem þa var þat, er þeir hloðv skipit [7]. Her með vorv allir lvtir þvrrir, [ok eigi siðr skinnkløði, er skiparar stoðv i [1]. Eptir þat ganga þeir af skipi ok gera margfalldar þackir [8] gvði ok hans sœtvztv moðvr fyrir þa miskvnn, er þeim veittiz [9], skiotliga heim farandi [til Rothomador komandi [1], þessa iartein øllvm segiandi, þeim sem hana uilldu vera heyrandi [ok i minni festandi, siþan með athvga halldandi, án enda geymandi [1].

81.

Var frv hialpaði mønnvm i lifshaska.

Sa sami gvð, sem oboðanlig birti er heilagra [ok lofligr vpphefiari skriðnandi manna [1], gørði fyrir verðleika varrar frv sinnar sœtvztv moðvr þa faheyrðv iartein, sem þessv

[1] [*mgl. E.* [2] *saal. E;* sva *St.* [3] [diupit *E.* [4] [eingi mannligr klokleikr matti þui styra, sua langt i diupinu rennanda sem fiogur steinkaust *E.* [5] nockrs kyns *E.* [6] rennr *E.* [7] [med heilu ok oskauddu, sua at eigi nockut hit minzta var nockuru tapat *E.* [8] almattkum *tilf. E.* [9] var veitt *E.*

nøst skal [fram bera[1]. Sva bar til a nøckvrvm tima, at einnhverr prestr Rannundus at nafni for með sinvm kvmpanum yfir meginsio. Þeir øtla at gera sinn veg fram til þess staðar, er Mons Persolanus heitir, þviat sa sami staðr átti[2] allan kost, sem þeir hofðv innan borðz. Var þat [hlaðit skip hveitis[3]. Nv sem þeir [koma i miðian sio[4], gerir at þeim [með gvðs orlofi[5] hrið sva styrka [bøði af myrkri loptzins ok ofviðri vindzins[5], at eptir nattvrligvm høtti var þeim eigi ván lifs. Þvi kalla þeir allir senn [vpp i loptit með miklv hareysti[5], at vølldvg drotning frv sancta Maria af Rothomador [skvli þeim við hialpa með sinv arnaðarorði við gvð[6]. Oc sv sama drotning heyrir [(bǫnir) na͛ðstaddra, sem hon er iafnan vøn[7], enn vill þo þessarra manna viðrhialp með nyivm høtti geraz lata, ok þat stendr, at sv sem bøði er mør ok moðir, enn engi ønnvr [hvarki fyrr ne siþarr[5], geri sin verk fra þvi sem [allir aðrir[8].

Þegar skiotliga[9] sem þeir hafa heitit, [kefr sva skipit vndir i þiotundvm afølvm, at með øngvm høtti fa þeir vpp a͛sit, þvi[5] søckr skipit[10] vndir fotvm þeim i kolblan sio [með øllvm þvnganvm[5] allt til grvnna. Enn er þeir salugir missa skipsins, þrifr hverr til annars i nattvrvligri hrezlv da͛ðans, ok sva helldr hverr þeira øðrvm, [at eigi skilr með þeim i siovarganginum, helldr þeim sva sem i miðivm bylgivm[5], ok alldri snyrr [þeira likômvm, iafnan horfir hôfvð þeira vpp, enn fǫtr niðr[11]. Þeir hallda at ser øllvm andardrǫtti, [þviat sior var langt vpp yfir høfvt þeim[5]. Ætlaði vár frv sancta Maria sva til, at [þessi punktr var eigi lengri[12], enn þeir mattu þola i kafi. Oc með þvi at hon er virðulig mǫr [ok loflig[5] fyrir alla luti, kippir hon vpp af grvnni þvi sama skipi, sem aðr hafði niðr sockit,

[1] [greina ok fra segia *E.* [2] þann *tilf. E.* [3] [skip hladit af hueiti *E.* [4] [voru i midiu hafe *E.* [5] [*mgl. E.* [6] [skylldi þeim hialpa *E.* [7] [þeira bænir *E.* [8] [allar adrar *E.* [9] *mgl. E.* [10] nidr *tilf. E.* [11] [þeim, þuiat iafnann horfa fætr þeira nidr, enn haufut upp *E.* [12] [þat uæri eigi leingr *E.*

ok lǫtr þat vpp koma [rétt vndir fotvm þeim mønnvm, sem fyrir ofan standa allir saman i miðivm siónvm. Siþan lyptir hon vpp með sinvm sterkazta handlegg, sua at skipit flotnar vpp fvllkomliga með ǫllvm sinvm þvnga. Ero menn allir ur kafi[1], enn farskostr[2] eptir likindvm [fullr af vatni[3], marir nv þann veg vppi, at [menn megv ecki[4] gera, hvarki roa ne styra. Þvi geriz sꜹnn siovar stiarna ivngfrv[5] sancta Maria þeira styrimaðr, leiðandi þeira far i[6] miklum kyrleik til bliðrar hafnar.

Ok fyrr enn skiparar tokv høfn, gengr [a þa[1] af siovar valkinv sva mikill kvldi, at þeir vrðv stirðir sem stockar ok megv hvergi hrǫraz til nøckvrrar nytsemðar. Þvi kalla þeir til varrar frv þegar i annat sinn, at hon skvli verma þa. Ok hvn heyrir enn sem fyrr þeira bænir, [ok aꜹðlaz þat af sꜹnnvm gvþi sinvm blezaða syni[1], at þessir veslv menn [stirðir sem tre af frostinv[1] verða aa einv avgabragði sva heitir af elldi heilags[7] anda, sem enginn iarðligr bakstr eða vermi matti þeim iafnfliotvirkr[8] vera i verolldo, þar með nv þegar sva [sterkir ok endrbęttir[9] sem alldri hefði þeir valk eða vandręði þolat. Enn hvat er ætlanda, hvilikar þackir [þessir menn mvndo[10] gera sælli Marie guðs moþvr fyrir sva stora velgerninga ser veitta. Ok ver, er nv heyrum þvilika luti, skulvm lofa almatkan guð, er alla luti veitir aan dvaꜹl sinni kięruztv moþvr, þat sem hon vill hann biðia. Sv sama drotning, sem [þessa menn[11] hialpaði i siovardivpi, dragi oss syndvga [af brottvm bylgivm veralldligs vaða, hefiandi várt hvgar skip af marabotnvm lastanna, at vár aꜹgo seai fagnaðarlios ok birti eilifra fagnaða, hvar er lifir ok rikir konvngr konvnga ok drottinn drottna allra verallda, lofaðr ok vpphafiðr vm eilifar veralldir[12]. Amen.

[1] [*mgl. E.* [2] farkostr *E.* [3] [er allr uotr *E.* [4] [lidsmenn megu nu ecki at *E.* [5] var frv *E.* [6] med *E.* [7] hins helga *E.* [8] iafnfliotr *E.* [9] [styrkir *E.* [10] [þeir mundi *E* [11] [þessum monnum *E.* [12] [fra ueralldligum uoda til eilifrar dyrdar, huar er lifir ok rikir drottinn allra uerallda per omnia secula seculorum *E.*

82.

Vár frv frelsti Heremannvm af iarþar svelging.

A [einvm tima kom[1] hrǫðilig ógn yfir avstraalfv heimsins með [landskialptvm ok reiðarþrymvm[2], sva at margar borgir, kirkivr[3] ok bǫir eyddvz[4] ok hrøpvðv niðr. Sva var þetta syndagialld vndarlikt, at iorþin sprak i svndr af landskialptanvm[5], gleypandi sva mennina [kvika þvsvndvm[6] saman; a svma fellv herbergin, latandi sva lifit. I [þessv haskafloði varð einn maðr, sa er Heremannvs het, millvm annarra otaligra, ættaðr af þeiri borg er Vienna heitir, fæddr ok vppfostraðr i Anntiochia, enn var staddr þenna tima i þeim kastala, er Cusacivm heitir ok til heyrir patriarchastolinvm i Antiochia. Þessi Heremannvs var a hatiðardegi sælla gvþs postola Petri et Pavli staddr i Petrs kirkiv þar i kastalanvm Cvssacio[7]. Þar var inni eigi minnr enn .c. ok .xl. manna. Oc er minzt varir, springr[8] iørðin i svndr með ogvrligri hrǫring, framarr enn fra megi segia, gleypandi þa[9] menn alla [þegar i stað[10] með sva hørðum tildrǫtti, at engi var vndanferðin. Enn i stað sem Heremannvs heyrir brestinn, tekr hann skiott til raða[11], heitandi a vára frv sanctam Mariam til Rothomador. Er þat[3] allt i senn, er iorðin hefir solgit hann vpp vm axlir ok hann hefir fest heitit, er [þa skamt at biða, aðr miskvnnar moþirin kemr vsyniliga ok lǫtr með engv moti ganga lengra, helldr skytr hon manninvm þegar i stað vpp or halldsemi iarðarinnar frialsvm ok alheilvm fyrir vtan alla þyngian[12]. Allir voro aðrir niðr dregnir, [nema þessi einn forðaðiz, er aa miskvnnar moðvrina kallaði i sinni þrøngvingv. Ok fyrir

[1] [odrum tima kemr *E.* [2] [elldingum ok reidum *E.* [3] *mgl. E.* [4] *saal. E;* eyddiz *St.* [5] landskialptunum *E.* [6] [þushundrudum *E.* [7] [þessum haska uard einn madr millum annara otaululigra manna Heremanus ath nafne aa hatidardeigi sælla guds postola Petri et Pauli staddr i Petrs kirkiu *E.* [8] gin *E.* [9] þessa *E.* [10] [*mgl. E.* [11] rads *E.* [12] [honum þa skotid upp or iordinne fyrir utan alla þyngan *E.*

þa grein forðaðiz hann divpan pytt iarðarinnar, er hann kravp til lifæðarinnar, fram rennande af brvnni giǫzkvnnar með gnogleik milldinnar [1].

Her mvnvm ver vpp gefa at segia iarteinir af gvðs moþvr kirkiv i Rothomador, enn taka annat efni sealfri henni til sǫmdar ok syni hennar, aðr lykti þessv mali.

83.

Ein hvsfrv vandlętti vm bonda sinn.

Navçkvrr agǫtr [2] riddari var i einshveriu konvngsriki, vænn maðr ok vel menntr a allar [3] veralldligar listir, vngr at alldri ok ogeyminn i sinv framferði. Hann var kvændr [4] ok átti goða hvsfrv [af goðv kyni tiltekna [5]. Oc þo [6] at eins avmbvnaði hann þat eigi sva vel sem hǫfði, þviat hann elskaði miklu kiørligarr aðra konv vndir niðri með fvllri gerð [i alla staði [7]. Sv goða riddarans hvsfrv var vel kristin, elskaði [8] gvð ok hans blezaða moþvr, her með geymir hon bonda sinvm sanna dygð, þo at hann geri øðrvvissi [9]. Hon hefir til hans mikla ast, hvar fyrir henni gerizt miøk sárt, þegar i fyrstv sem hana grvnar, at hann elski aðra konv. Enn þat strið [ok angist [5] avkaz sva miøk fyrir [10] hennar briosti, sem hon hefir af [þeima lut meiri sannindi, þviat i øllvm greinvm skilr hon sik minni hafa riddarans alvørv enn var forðum, þar til er hvn ma eigi við dyliaz. Er henni þa mikil skapravn i þess hattar meðferði, enn berr þo vel i kvensligvm veykleika sva mikla meingørð ser veitta [11]. Þvi ferr hon at i fyrstv, sem bezt samði bøði fyrir gvþi ok mønnvm, biðiandi leyniliga þa sømv konv, sem hon veit [of framt elska sinn eiginbonda [12], at hon af leggi framleiðiss sva at gera, segiz henni vilia allt vmliðit fyrirlata,

[1] [utan þessi einn, er aa myskunnar modrina treysti *E.* [2] *mgl. E.* [3] *tilf. E.* [4] kuæntr *E.* [5] [*mgl. E.* [6] allt *tilf. E.* [7] [*saal. E;* vndir niðri *St.* [8] elskandi *E.* [9] audruuiss *E.* [10] i *E.* [11] [þessum hlut, þuiat hun skilr sik hafa minni riddarans aluoru enn fyrr *E.* [12] [at framt elskar hennar bonda *E.*

ef hon geymir heðan ifra sitt rað til betranar[1] snva. Sv kona svaraði vel [án nøckvrum forleika[2], enn gerir sem aðr, þo meirr af riddarans raðleysi enn sinvm illvilia. Sem hon sérr, at þetta dvgir eigi, berr hon travst á, [þviat hon var af goðum øttlegg[2], at tala við riddarann bonda sinn[3] af þessv efni, segiandi at hon vill eigi sva bvit þola ser til smanar ok sinvm áttboga[4]. Enn riddarinn hugleiðir, at hennar frendr ero, [sem hon vattar[2], vel gavfgir [ok mikils verðir[2], þvi vill hann eigi [meirr styggva[5] hana, vtan graliga glennzar vndan, segir at slikt mvn eigi[6] allt satt vera. Svellr þat[7] miøk með[8] frvinnar hiarta, ok hon snyrr fvllkominn[9] þótta til konvnnar, sva at einn dag gengr hon til kirkiv, biðiande vara frv sanctam Mariam með fvllri alvørv, at hon hefni hennar a þeiri[10] konu. [Meðr þvi at[11] hon hefir þessa gratandi beðit, sofnar [hon, ok skiott[12] birtiz henni gvðs moþir sancta Maria ok segir sva: „Þa hefnd, [dottir min, sem þv baðt mik gera, ma ek eigi við þa konv fram hafa[13], þviat hon heilsar mik huern dag hvndrat sinnvm meðr knefalli. Þvi vil ek frið setia með yðr, sva at hvn letti[14] af meingerðvm við þik.“ Ok sva fylldiz[15].

B[16].

Her seghir fra einum riddara.

Nockurr riddari var i einhueriu þorpi, vænn madr ok vel menntr aa veralldar listir, vngr at alldri ok vgeyminn i sinu frammferdi. Hann var kuæntr madr ok atti goda husfru, ok þo allt at eins ðmbunadi hann æigi sæm hæfdi, þuiat hann elskadi miklu kierligarr adra konu undir nidri med fullri gerd i alla stadi. Su goda husfru riddarans var

[1] at *tilf. E.* [2] [*mgl. E.* [3] liosliga *tilf. E.* [4] ættboga *E.* [5] [miok styggia *E.* [6] *tilf. E.* [7] þetta *E.* [8] i *E.* [9] fullkomnum *E.* [10] þessi *E.* [11] [Sem *E.* [12] [hun skiott, ok iafnskiott *E.* [13] [maa ek eigi uid þaa konu frammi hafa, sem þu badt mik giora *E.* [14] lati *E.* [15] sidan *tilf. E.* [16] *Det samme Jertegn efter Codex Arn-Magn. 233 Folio.*

ual cristin, elskandi gud ok hans blezadu modur, her med geymir hon bonda sinum sanna dygd, þott hann gori odruuiss, huar fyrir henne geriz miok sárt, þegar i fyrstu sem hana grunar, at hann elskadi adra konu. Enn þat strid eykz sua miok fyrir hennar briosti, sem hon hefir af þeima lut meiri sannindi, þuiat i ǫllum greinum skilr hon sik minni ok minni hafa hans aluoru en var fordum, þar til er hon ma æigi dyliaz vid. Er henne þa mikil skapraun i þers hattar hans medferdi, enn berr þo val sua mikla meingiǫrd. Þui ferr hon at i fyrstu, sem bezt samdi bædi fyrir gudi ok monnum, bidiandi leyniliga þa sǫmu konu, sem hon ueit of framt elska sinn bonda, at hon af leggi frammleidis sua at gera, segiz hon henne uilia allt vmlidit fyrirlata, ef hon geymir fra þersi stundu heðan fra sitt rad til batnaðar at snua. Su kona svarar val an nǫckurum forleik, en gerir sem adr, þo meirr af riddarans radleysi enn sinum illuilia. Sem fruin (ser), at þetta dugir æigi, berr hon traust aa, þuiat hon var af godum ættlegg, at tala vid riddarann bonda sinn liosliga af þersu efni, sua segiandi at hon vill æigi sua buit hafa ser til smanar ok sinum áttboga. Enn riddarinn hugleidir, at hennar frændr ero val gǫfgir ok mikils verdir, ok uill þui æigi styggia hana, utan gladliga glenzar undan, at slikt mun ecki satt vera. Suellr þetta miok med fruinnar hiarta, sua at snyz i fullkominn þotta til konunnar, sua at einn dag gengr hon til kirkiu heilagrar Marie, bidiandi vara fru sanctam Mariam med fullri aluoru, at hon hefni hennar a þersi konu. Sem hon hefir þetta gratandi bedit, sofnar hon, ok skiott birtiz henne guds modir ok mær sancta Maria ok segir sua: „Þa hefnd, dottir min, sem þu badt gora, ma ek æigi vid þa framm hafa, þui at hon heilsar mik hundrad sinnum huern dag med knefalli; þui uil ek frid setia millum yduar, sua at hon af lati meingerdum vid þik.“ Ok sua fylliz þetta, at herrann sneriz til astar vid sina husfru, ok konan idradiz takandi skriptir fyrir sin afbrot, þionandi sidan æuinliga ok dyggiliga heilagri guds modur Marie.

84.

Ein kona var frelst fra elldz pinv fyrir vara frv.

A døgvm virþuligs herra Vrbani tercij, er fyrr var nefndr [i þessv mali [1], styrir agiętr maðr Leninandvs [2] byskvp þeiri borg, er Laudunum heitir a Fraclandi. I þeim stað var gøfvgligt mvsteri varrar frv sancte Marie [sialf høfvðkirkian [1]. Þat gerþiz a døgvm fyrr sagðz byskvps, at i nalǿgð við Lavdvnvm var ein kona, er gipt hafði dottvr sina einvm vngvm manni vęnvm ok vel [til mannz komnvm [3]. Ok sakir elskv við dottvr sina veitir hon margan velgerning [ok vinattv hennar eiginbonda, hvar fyrir allir kasta [4] liotri grvnsemð a þeira gerðir, segiandi hvsfrvina savrlifi [5] fremiandi með mági sinvm. Enn er hon skilr þvilika vanfrǫgð til sin talaða með aleitni, berr hon þat sva oþolinmoðliga [ok tempranarlavst [1], at fyrir þa savk snyrr hvn fvllvm fiandskap a þenna mág sinn, sem fyr hafði hon elskat, [kallar hann efni til þvilikrar vfrœgþar hafa [1], hvgsandi at [þessi meinmœli mvni alldri af henni ganga, fyrr enn þessi maðr er af døgvm [6] raþinn. Ok sva framt verðr hvn [vndarliga i sinv hvgskoti [7] niðr brotin, at tva sveina skipar hon til [leyniliga at drepa mag sinn fvllkomliga [8]. Nv sem timi er heþan liðinn, kemr til hennar iðranar goðfysi, sva at hon iatar [9] manndrapit fyrir kennimanni. Ok eptir [sva gert berr þat til, at prestrinn er skriptamalin hafði heyrt, varð vsattr við hvsfrvina, sva at i micilli brœði ok briostzins vanstilli [1] ryfr hann alla skriptina ok brigzlar henni manndrapinv, [sva at allir mega heyra [1]. Er þa skamt at biða, aðr frœndr hins vegna [risa með kięrv vpp aa [10] konvna fyrir [valldzmanni fyr sagðrar borgar [11]. [Byðr domarinn þvisa nǿst, at hvsfrvin heyriz ok a þing fram leiðiz. Ok þegar i stað sem hon kemr

[1] [*mgl. E.* [2] Leumandus *E.* [3] [komnum til *E.* [4] [hennar bonda, huar fyrir margr kastar *E.* [5] vera *tilf. E.* [6] [þuilik ofrægd muni alldri fyr af ganga, enn þessi madr er af *E.* [7] [i sinu briosti *E.* [8] [at drepa hann *E.* [9] idrandi *tilf. E.* [10] [kæra *E.* [11] [valldzmonnum *E.*

þar, iatar hon verkit ser aa hendr meðr fvllvm sannindvm, sem varð[1]. Fellr þa domr a malit, at [hana skal brenna aa bali[2]. Eptir doms atkvœði upplokit avðlaz hon meðr mivkri bæn at vera leidd til Mariv kirkiv [þar i staðnvm[1], aðr hvn [stigi vpp i balit[3]. Nv sem hon kemr þar, iatar hon af[4] nyiv sinn glæp fyrir sialfvm gvði ok sœlli gvþs moðvr Marie, ǿllvm goðvm mǿnnvm á heyrǿndvm [er nęrr voro. Þat gǿrir hon með sárvm styn ok hǿrmvligvm andvǿrpvm[1], gefande sic vndir miskvnn ok arnaðarorð [miskvnnar moðvrinnar[5] bæði með sal ok likama, alla vega sic rǿgiandi, [sem fremz matti hon tvngv til koma[1], ok sva þvegin i tarvm [ok trega[1] gengr hon [vt af kirkiunni, þar til sem hon skylldi brend vera[6]. Er hon þa bvndin ok vppkavstuð i elldinn. Enn gvðs moþir slǿckvir [hǿfvðskepnvna meðr sinni miskvnnar dǿgg sva ꜹrvgliga, at konan kennir helldr sva sem[7] kvlða af elldinvm enn nǿckvrs ofrhita. Brennr sva balit vpp at kꜹlldvm kolvm, at hon er heil ok osꜹkvt. Kalla fręndr drepna[8] mannz þetta ǿnga iartein, helldr segia þeir sva litit elldzneytið orðit hafa, at konan mǿtti[9] eigi brenna. Er nv gert annat bal [þegar i stað myklv sterkara með storvm viðvm. Er hon siðan vppkꜹstvt i balit. Enn gvðs moðir blezvð Maria hlifir henni nv sem fyrr til lofs ok dyrðar sinvm syni sva framarliga, at þvi siðr grandaði elldrinn hennar likama, at hvergi rann a hennar klǿði eða hár. Sva gengr hon vt af þessvm haska frials ok liðvg, at nv kallaði allr lyðr með einni rǿddv segiandi með fagnaði, at blezvt frv sancta Maria vill, at þessi kona lifi ok henni se fvllkomliga friðr gefandi[10]. Nv er sva gert, at hon er leidd til Mariv kirkiv með hiartanligri[11] gleði [ok allra

[1] [*mgl. E.* [2] [hun skal aa bali brenna *E.* [3] [sie brend *E.* [4] at *E.* [5] vórrar frv sancte Marie *E.* [6] [til balsins *E.* [7] [sva elldinn, at hon kennir helldr *E.* [8] hins uegna *E.* [9] matti *E.* [10] [miklu meira ok þar aa kostud, grandadi henni eigi med guds myskunn helldr þessi enn hinn fyrre. Kallar nu allr lydr med fagnadi, ath blezut frv sancta Maria uill, at þessi kona life *E.* [11] hiartaligri *E.*

manna þacklǫti[1]. Skipaði sva allzvalldandi[2] gvð með arnaðarorði sinnar sotvztv moðvr, at þessi kona lifði siþan fá daga ok sofnaði sǫlliga [til gvðs[1]. Birtiz enn fyrir [þetta ǫfintyr einkar skyrliga[3], hversv gott er ok ofallvallt at setia sitt travst i volldugri frv sancta Maria.

85.

Vpp lavkz kviðr konv fyrir varrar frv arnaðarorð.

Ein kona af kyni Gothorvm profaði [skyrvm ravnarstavfvm[1], hversv milld [ok mattvg[1] er moðir miskvnnar. Þessi kona var einberni sinna feðgina, var faðir hennar ok moðir opt nefndri kirkiv i Rothomador tilheyrandi. A nockvrvm tima [verðr þessi sama cona nattvrliga kviðvg af karlmannligv saði[4], enn gengr með bvrðinn eptir getnaðinn langt moti nattvrv eðli, þviat .xxx. manaða[5] bar hon hann i sinvm kviði vpp fra .ix. manvðvm, hversdagliga þolandi snarpan [sarleik sivkligrar[6] ioðsottar, a þann hatt sem geriz meðr ǫðrvm konvm. [Ok þo feck hvn ongan letta a sinvm þvnga, sem eigi ma synaz vndarlikt fyrir þat sem eptir ferr, þviat ein gvðs miskvnn matti þat vinna, at hon fengi heilsv sina. Þar með er a litanda, ef hverri konu er davði fyrir dvrvm, sem leysir sinn burð a skipuðvm tima, hversv þessi gvþs aumingi mvndi sarliga pinaz af sua oheyrðu sottarkyni[1]. Frændr hennar [ok feðgin[1] standa yfir henni gratandi, þviat þeir skilia, ef nattvru laugin halldaz, er henni viss davði. Burðrinn kennizt með henni liflauss uera [ok með ser farandi fyrir allar greinir onatturliga[1]. Her kemr, þott siðla vęri[7], at feðgin hennar heita gratandi fyrir henni a gvþs moðvr Mariam, liknar biðiandi fyrir sæmð ok ꝍrv opt nefndrar kirkiv. Ok þoat vęr kunnim[8] eigi at greina, huersv miclu offri þau[9] iatuðu, heyrir drottning þeira goðfysi ok serr þeira tár, þviat bænir rettlatra manna snara upp i gegnum himnana.

[1] [*mgl. E.* [2] almattigr *E.* [3] [þenna æuentyr *E.* [4] [bar sua til, at þessi kona uar kvidug *E.* [5] manadi *E.* [6] [suida ok sarleik sutligrar *E.* [7] sie *E.* [8] kunnum *E.* [9] offrudu ok *tilf. E.*

Huat þarf her langt vm? Mattugr guð vinnr her mikit verk fyrir moðvr sina, a þann hátt sem nv skal greina. Kviðr þessarrar konu lykz vpp[1] i nafla[2] stað fyrir vtan mannliga list. Hvar fyrir kięnir lęknar taka til burðarins i hennar likama, finnandi bann dauðan ok fulnaðan langan tima haua legit, ok sva geriz með guþs miskunn ok hans agiøtuztu moður arnaðarorði, at þeir brytia i sundr i liðvm þann fula suein brott or konunnar kuiði. Þuilik ero verk gvðs i himinriki, er sina skepnu helldr ok geymir með eilifum almøtti, þviat hver ok ein hans skepna þionar honvm ok hans boði, sinni blezaðri moður alla skapaða luti undir gefandi.

86.

Einn vngr sveinn gleypti iarn.

A einum tima gerðiz þvilik iartein fyrir verðleika blezaðrar gvðs moður Marie, sem nv skal greina. I nøckurum bœ eigi langt fra munklifi heilags Benedicti var einn bondi, hann var iárnsmiðr ok hafði þa smið iafnan fyrir hendi, þviat hann var eigi miok festerkr. Nv berr sva til eitt sumar nøsta dag fyrir assvmptionem sancte Marie, at hann er i smiðiu, hafandi hia ser til blastrar son sinn vngan [litt uaxinn[3] enn miøk bernskan ok leikinn. Hefir bondi slegit rospaul, meitlandi sem vant er af endanum til sniðs fyrstv roarinnar, ok þat litla iarn liggr hia steðianum, sem uerða kann. Oc er a liðr a daginn, gengr bondi at einshveriu[4] eyrindi vt af smiðiunni. Enn sveinninn sitr hia steðianum, sem børnum er veniulict. Ok eptir litinn tima heyrir bondinn[5] mikit op ok sarlict [til smiðiunnar[3] kennandi gørla sonar sins rødd. Hvar fyrir hann renn[6] sem[7] hvataz, ok inn komandi heyrir hann sveininn sva talanda með svtligum grati: „Ho, ho, faðir minn [søll! Ek hefir[8]

[1] sua sem *tilf. E.* [2] *saal. E;* nagla *St.* [3] [*mgl. E.* [4] einhveriu *E.* [5] bondi *E.* [6] rennr *E.* [7] skiotazt ok *tilf. E.* [8] [sæli! Ek hefi *E.*

gleypt iarnit, er la hia steðianum, ok þat er nv her komit, ok [þat er nv her ok skerr mik innan. Þetta segiandi helldr hann at kviðinum, œpandi sem sarligaz matti[1]. Af þeima[2] lut verðr faðirinn harðla hryggr, gratandi hørmuliga [elskv tarum[3] fyrir pinu sonar sins, [sueininn upp i kne ser takandi, vndir honvm handleggina hafandi[4], sva at i lopt vpp liggiandi einstrengir pilltrinn upp i asionu føðvr sinum, [stingandi fingrinum vpp i sinn kvið neðanverðan sva segiandi[3]: „Her [er þat nu, her er þat nv[5], faðir minn, ok skerr[6] mik sarliga innan.

Enn hverr megi uirða, hvat føðurins hiarta mvndi þola, er vnni sinum syni sem sealfvm ser. Þvi snyrr hann þar til trꜹstz, sem alldri þrotnar, kallandi gvðs moðvr frv sanctam Mariam til viðrhialpar, minnandiz [at vppnvmningartið blezaðrar meyiar var nøsta dag[7] eptir, heitandi sic lesa skvlo fimtan tigvm sinna [Mario vers[8] hvert ár in vigilia assvmptionis, meþan [gvð leði honvm lifdaga[9]. Ok þegar sem hann hefir staðfest heitit [i sinv hiarta[3], heyrir [himinrikis drotning[10] frv sancta Maria, ok løtr iarnit [an dvøl[3] renna beinsta veg af botni kviðarins vpp i mvnninn, sva at skrapar við tennar[11], hvat sveinninn rettir vt með tvngvnni sva mølandi: „Þar er þat nvna, faðir minn.“ Verðr bondinn sva feginn, sem gvð einn veit, þackandi með tárvm þessa likn ok yfirvǫttis miskvnn, vitiandi nøsta myrgin[12] eptir greinda gvþs moþvr kirkiv i Tvren, þar fyrir hámesso komandi, þessa iartein abota segiandi ok með tárvm fram berandi, [með lǫgvm sannandi[3], iarnit til vitnisbvrðar synandi. Var þat borit vm alla kirkivna til synis ok dasemðar, sva mikit vexti[13] sem vegr .vii. peninga, hvast vtan sem eggiar vǫri á, [er gengit hafði vndan meitils farinv[3]. Margir

[1] [hiellt at kuidinum æpandi *E.* [2] þessum *E.* [3] [*mgl E.* [4] [takandi undir handleggina *E.* [5] [er nu þat *E.* [6] þat *tilf. E.* [7] [uppnumningar blezadrar meyiar, er næsta dag er *E.* [8] [blezut uers Ave Maria *E.* [9] [hans lifdagar ętizt *E.* [10] [himnesk *E.* [11] tennurnar *E.* [12] morgin *E.* [13] *mgl. E.*

goðir menn tárvðvz a þeim degi, [þann tima er aboti sagði fram iarteinina[1]. Var siþan hringt ollum klvckvm ok svnginn Te deum. Geymiz þat sama iarn [i fyrr sagðri[2] gvþs moþvr kirkiv [til ǫfinligrar minningar, hversv sancta Maria er bvin til miskvnnar[1]. Sa var annarr vattr greindrar iarteinar, at hvern tima sem faðir sveinsins sagði hana[3], feck hann nóglig tár i viðrkomning guðs miskvnnar.

87.

Fra einvm avðgvm manni, er selldi hvsfrv sina pvkanum.

Avðigr maðr var i nǫckurri borg takandi mikla fullsǫlv eptir føður ok moður, [allzkyns eignir fastar ok lǫvsar, sem fullrikan mann byriar[4]. Hann var kvęndr[5] maðr, enn aatti engi bǫrn. Þessi hion voro miøk olik, þviat frvin var goð kona ok vel kristin, gimstein[6] allra kvinna[7] elskandi, Kristz vnnvztu dyrkandi, gvðs moðvr Mariam lofandi, hversdagliga henni tiðir lesandi, [þat með ast ok athuga halldandi[8]. Bondi hennar var eigi þann veg hattaðr, helldr var hann alla vega vpphafiþr i [heimligan metnat[9] með ofdryckivm ok daraskap [veralldarinnar stinnar veizlor með storvm fegiøfvm optliga høfþingium veitandi, þar meðr nogligan mat ok dryck færandi, fauntvm ok glopum, skiptingum ok leikarum þetta gerandi, þeim sem a hans garþi voro halldandi, sakir hegoma heimligs metnaðar i þessv starfandi[10]. Sva spennir hann sit goz hæðiliga[11] vpp, at Kristz fatǿkir menn þola hvngr fyrir hans[12] herbergium. Enn hann gengr [alldri nǿr[13] odrvckinn með sinvm kvmpanvm. Hans goða husfrv angraz optliga miøk af [greindu meðferði[14], þviat hon þickiz sea fyrir, at eigi mvn duga sva bvit hvarki til salu ne likama. Þvi minnir hon [hann optsinnis a sinn bonda[15], at hann skuli vitrligarr gera.

[1] [*mgl. E.* [2] [æ sidann i *E.* [3] *saal. E;* honvm *St.* [4] [i allzkyns eignum faustum ok lausum *E.* [5] kuænir *E.* [6] *saal. E;* gimsteinn *St.* [7] meyia *E.* [8] [*mgl. E.* [9] [heimligum metnadi *E.* [10] [storar ueitzlur med stinnum fegiofum optliga ueitandi *E.* [11] *saal. E;* hrǿðiliga *St.* [12] dyrum ok *tilf. E.* [13] [nær alldri *E.* [14] [þessu *E.* [15] [optliga aa bonda sinn *E.*

Enn hann hefir i baði øll hennar orð ok heilrǫði halldandi fram env sama, [sva blindaðr af sinv ranglæti ok ofmetnaði [1], at eigi finnr hann fyrr, enn hann er stafkarl i pvngi, sva at þvi siðr ma hann nv veizlor gera, hofþingivm tǫra eða skiptingivm [2] veita, at varla er sva mikit eptir oetit allra hans eigna, sem hann megi sitt vesallikt lif eða sinnar eiginkonv þar með flytia. Nv sem i ryfr heimskvþokvna fyrir honvm, serr hann, hverr dári hann er vorþinn allra manna, ok hvilikt brigzli allz sins aattboga [3], þvi nv hęðiligri sem aðr var hann me(k)tugari [4] [ok lengra vpp reistr i blasnvm metnaði [1]. Her af leiðir honvm sva [miklar hvgrenningar [5], at hann veit alldri sinn fagnat, reikandi [raðlæss her ok hvar vt af staðnvm brott fra øðrvm mønnvm [6], þviat nv var fokinn kostr at sitia við dryck [alla daga [1].

Nv berr sva til einn dag, sem hann hefir viða reikat sva sem blindr ok greinarlauss [7], kemr hann fram i einn skog, er nęrri stendr borginni, dveliandiz þar nøckvra hrið, gangandi aptr ok fram, aðr maðr kemr í moti honvm orðvm a hann verpandi, þegar fyrri sva [8] segiandi: „Hvi reikar þv, riki maðr, sva einn saman vti [8] ok ert ogladr i hvgskoti?“ Bondi svarar: „Þv berr mer, segir hann, hátiðliga rødd ok a þessvm tima eigi viðrkvømiliga.“ Okvnni maðr svarar: „Ho ho! goði herra, hvi tali þer sva?“ Bondi svarar: „Riks mannz nafn er mer oskaplict i dag, [þviat ek var rikr, enn nv fatǫkr.“ Siðan greinaz þeir sva til, at bondi segir stigamanninvm allt, sem farit var [1]. Stigamaðrinn talar þa: „Mvndi þer nøckvrr hugr aa, segir hann, at fá aptr allan rikdóm eða meira, ef þvi mǫtti nøckvrr raða?“ Bondi svarar: „Eigi kann ek þat at sea, at ek fátǫkr [maðr mǫtti [9] þat verðskyllda; enn hvat er ek mǫtti [i heiminum [1] villdi ek giarna til þess [8] vinna, þegar ek gǫfiz [10] eigi sealfvm fiandanvm.“ Stigamaðrinn svarar: „[Gefiz vpp, segir (hann),

[1] [*mgl. E.* [2] *saal. ogs. E.* [3] ættboga *E.* [4] mektugri *E.* [5] [mikit hugaruolat *E.* [6] [hier ok huar ut af stadnum *E.* [7] uitlaus *E.* [8] *mgl. E.* [9] [megi *E.* [10] gæfumzt *E.*

myrkr malshattr ockarra greina, at við talim liosliga[1]. Þvi þarf ecki þik at leyna, at ek er fiandi sealfr[2]. Ok sva skalltu þin rað gera. En vit þat fyrir vist, at ecki hirði ek þik at kavpa, helldr mvn ek freista, at þu fair penninga, ef þv gefr mer með handlagi hvsfrv þina.“ Bondinn svarar: „Oheyrðr glœpr, segir hann [ok gløpilig ohøfa[1], ef ek kasta sva [goðri konv i[3] diøfuligt vald.“ Fiandinn tekr þa i fornu golf slœgþar sinnar ok talar sva: „Nv þa, segir hann, [siam vęr[4] ok profim, hvat þer vinnr kvenskinnit[5], siþan graðugr sulltr gengr[6] i þinn kvið, ok i ꜹðrv lagi sman ok svivirða[7], hað ok brigðsli[8] allra borgarmanna. Hvern ǫtlar þu þann, er slikt villdi kꜹpa vtan ek? Skackr er þessi kavphlutr[9], at ek skal setia þik [i allan fyrra stett rikdoms ok metorða[10], enn her i moti [skulir þv[11] fa mer þat eina, sem þer þickir eigi gagn i[2] at eiga. Brigzli skal ek brott af þer taka, sva at þv megir i sǫmð [verða þinna kynsmanna.“ Grimmr hlutr ok óttanligr i frambvrði, þviat þessi maðr er ominnigr allra drottins velgerninga, hneigiandi sitt eyra dꜹðberanligvm orðvm daligs fianda, vppkveiktr með agirndarbali høggormligrar prettvisi, svivirðlict kavp sem vandr maðr semiandi með fiandanvm, algerandi styrkt ok staðfest með handataki, a þann hátt at bondinn iatar fiandanvm sina hvsfrv, ok a nefndan dag skal hann flytia hana i þann sama stað. Her i moti iatar eitrligr þiofr ovin mannkynsins, at hann skal veita bonda fliotandi gnøgð fyrri ꜹðǫfa, ok þat meira, at þeim ꜹðøfvm skal hann alldri eyða mega, hvern veg sem hann føz i glutri eða veizlvm tva vega[12].

Þegar sem þeir hafa keypt, [snyz fiandinn[13] ok hefir til reiðu graftol eitt, þegar i stað høggvandi niðr fám sinnvm i hꜹg eða hǫð nøckvra, aðr brestr i gulli ok silfri, þar til

[1] [*mgl. E.* [2] *mgl. E.* [3] [goda hluti i sua *E.* [4] [siaim uid *E.* [5] kuennskinnit *E.* [6] inn *tilf. E.* [7] suiuirding *E.* [8] spott *E.* [9] hlutr *E.* [10] [aptr i hinn fyrra rikdom *E.* [11] [skalltu *E.* [12] [þinni uerda, ok þat med at þeim fiarhlutum skalltu eigi mega eyda *E.* [13] [suipazt fiandinn vm *E.*

bondann kallandi, honvm sva segiandi: „See þv her[1], segir hann, [fyrirheit þitt[2] odvalt ok lygilæst i alla staði. Tak her gvll [ok silfr[3] smiðat ok osmiðat, sem þik lystir. Gør þat þo vitrliga, at eigi þicki mønnvm[4] vndrvm gegna, ef sva skiotr rikdomr gengr a þik. Gakk higat dagliga sem spazerandi, haf þa með þer fesioð þinn ok lat sva leiðaz at rikdominn.“ Sva gerir hvsbondinn þessa alla luti, sem fiandinn kennir honvm. Er nv skamt at biða, aðr enn dryckivr [ok veizlvr[3] vpp risa, seðr bondi sinn kvið oslioliga með þeim diøfvliga[5] afla, neytandi enn sem fyrr miok glutrsamliga, [stór heimboð høfþingivm gerandi, með stinnvm veizlum ok fegiøfvm af blasandi þann fælska, sem vm tima hafði dimmat frǫgðina. Ok sva er hann nv mikill i hoppi ueralldarinnar, sem hann hafi nv nytekit til at geraz hennar þionustvmaðr[3]. Hvsfrv hans ok kvnningiar vndra miok þvilik vmskipti. Enn eptirspyrendr[6] verða engis visir, þviat bondi vefr greinir[1] aptr ok fram með øngri skynsemi. Bliðr er hann við hvsfrv sina, sem ecki bui vndir. Þvi kann hon eigi varaz settar flęrðir.

Liðr nv sva fram at stefnudeginum, at sv goða kona helldr hattvm sinum, enn bondi þionar [likams fyrstum[7]. Árla stefnvdaginn hefir bondi sik uppi; verpandi a sina hvsfrv bliðv glenzi, eigi ottandiz spamannzins orð, er sua [sagði: Fr(a)udulenti sunt uasa pessima, þat þyðiz sva, at[8] flǫrðsamir menn eru [hin verstu[9] ker. Eitt af þessum kerum er opt nefndr hvsbondi. [Þenna stefnumyrgin[10] er hann bliþr i asiónu enn beiskr i hugviti við sina hvsfru, lockandi hana glysligum[11] orðum, sua segiandi: „Min kierazta, segir hann, nu er dagr bliðr ok ueðr skemtiligt, þvi skulum mit[12] letta okkr ok riða minum bezta hesti fram i skog, skemtandi ockr[1] bęði samt sua lengi, sem vit komum

[1] *mgl. E.* [2] [mitt fyrirheit *E.* [3] [*mgl. E.* [4] þat *tilf. E.* [5] fiandans *E.* [6] eptirspyriandi *E.* [7] [sinum fystum *E.* [8] [segir *E.* [9] [hit uesta *E.* [10] [Þann morgin *E.* [11] med blidum *E.* [12] uid *E.*

aptr i goðan tima til borz at ganga.“ Þessvm orðum hlyðir fruin giarna, þviat hon er vvitug, hvat ero raðagerðir illgiarnra. Ok er þau fram riða, stendr hia veginum litil guðs moður kapella, ok þar klyckir til fornar [1] upphalldz, [þviat þetta var timaliga vm myrgininn [2], sem fyrr var greint [3]. Ok [aan duøl [3] sem husfrvin heyrir klukkuna, biðr hvn orlofs [4] af baki at stiga ok i kapelluna inn [at ganga [5], þviat hon skilr heilaga messv syngiaz ok guðs moður minning geraz. Sem hvn hefir orlof fengit [ok i capelluna inn gengit lagt ok siðliga ok þo miok sęmiliga, þviat hvn var kvrteis kona, meðr ser reiknandi, hversv kapellan var stan(d)andi með litilli støðv verandi, eða hversv gøfvgliga þionostv i hvsinv flytiandi. Sva [3] kemr hvn inn [giptusamliga ok hamingivsamliga, sem várs herra likami tiaðz fvllkomliga. Hvn framfallin hiartaliga [6] ok sofnar þegar i stað meðr þess [7] valldi, er sva skipar. Enn eptir fornar vpphalld gengr v́t [af kapellvnni ønnur kona þessi lik at klęðabvnaði ok ásionv, sem inn geck, þessi at hǿð nøckvrri gangandi [8] þar með biðiandi, at bondi se [9] þagat vikiandi ok hon se a bak farandi. Sem þat er gert, riða þa*r* sinn veg talandi sin i millum eptir mannligri hofsemð. Hvat [ero slik verk [10] vtan guðs moðvr miskvnnar blom [11], at hvn ottanlig sem skiput fylking hermanna, er nv fyrir milldinnar skylld villdi synaz ein veralldlig kona með syndugvm manni riðandi, sina ambatt frialsandi, [framar enn hvn biðia kvnnandi [3].

Nv sem [þa*r* nalǫgiaz skoginn [12], heyrir bondi óp harðla mikit fram [4] i þat rioðr, sem mællt var motið. Her með er sva kallat: „Verð i brottv[illegible] sem skiotaz, bondi, þviat af þinni ferð brenn ek [eigi minnr [13] enn i helviti.“ Oc er frvin heyrir þetta, þa talar hon sva: „Hvat hlioðar? segir

[1] *tilf. E.* [2] myrkinn *St.* [3] [*mgl. E.* [4] *mgl. E.* [5] [gangandi *E.* [6] [suo giptuliga, at uors herra likamr tiazt, hun framfallin med saunnu litillæti *E.* [7] uilia ok *tilf. E.* [8] [aunnr kona þessi lik at hæd gangandi ok *E.* [9] *tilf. E.* [10] [er slikt *E.* [11] uerk *E.* [12] [nalgazt skogrinn *E.* [13] [meir *E.*

hon, riðum nǫri[1], at þv megir svara þvi, er þer likar.“ Verðr bondinn nv bǫði hrǫddr ok feginn, hrǫddr at segia sva [skemmiliga gerð[2], enn feginn, ef betr yrði enn [hann hafði brvggat[3]. Hann talar sva til ovinarins: „Nv er ek her kominn [til þin[4] i nefndan dag með hvsfrv mina, halldandi trvliga þat sem ek [sagði.“ Fiandinn svarar þa af rioðrinv[5]: Þat er þin hin mesta lygi, at þv fǫrir mer þina[6] hvsfrv, helldr er sv [kona i før með þer[7], er mik brennir með sinv boði ok allan steikir meðr sinv [valldz atkvǫði[8].“ Sem þeir [hafa talaz við, leggr ǫǫ (frvin) vndir høfliga[9], at hann skuli fram riða ok sem gørst heyra, hvat þessi vill segia. [„Meðr þvi, sagði hann bondi, at þv vill hafna ok eigi hafa þat, er ek iataða þer, þa segir[10] ek i sundr allan ockarn kavpmala, [með øllv eyðandi ok[4] heðan af i øngv halldandi[11], þott þv vilir siðarr akallandi ok mer eða minni hvsfrv onaðir gerandi.“ Fiandinn svarar þa, høndvm ok fotvm hrǫðiliga beriandi, sem hann se i brennanda loga standandi: „Farðv, far þv, segir hann, haf þat er þv hefir[12], lat lavst kavpit; giallt mer þat fyrir[13] penninga mina, at þv vert[14] i brottv sem skiotaz.“ Bondi verðr nv storliga feginn ok þo ottafvllr i øðrv lagi, sinn veg aptr sømv leiðgerandi, allan veg þegiandi [ok með frvinni ecki talandi[4], þviat hann við kenniz, hversv miøk hann var sekr verandi.

Sva koma þav fram [til greindrar kapellv[15] gvðs moðvr Marie. Biðr þa frvin orlofs[16] at ganga inn i kapellvna. Ok sem þat er gert, vaknar bondans hvsfrv af þeim þvnga, sem miskvnnar moðirin hafði latit siga á[17] hana. Gengr hon til hestz ok stigr á bak, hyggiandi at bondinn mvni

[1] uier *E.* [2] *saal. E;* skemmi *St.* [3] [bruggat var *E.* [4] [*mgl. E.* [5] [iatada.“ „Nei, nei seigir hann *E.* [6] hina faugru *tilf. E.* [7] [komin i ferd med þier ok foroneyti *E.* [8] [ualldi *E.* [9] [talazt þetta uid, mælir fruin *E.* [10] [Bondi talar þa enn: „Medr þui segir hann, at þu uillt hafna þui, er ek iatti þier, þa segi *E.* [11] ok *tilf. St.* [12] feingit *tilf. E.* [13] i *E.* [14] uerdir *E.* [15] [at kapellunne fyrr greindri sællar *E.* [16] *mgl. E.* [17] yfir *E.*

[þann (veg)[1] riða, sem[2] þa*r* høfðv talat vm myrgininn[3]. Enn nv þickir henni vndarlict, er hann vikr þegar aptr til staðarins, ok hvn talar sva: „Bondi minn, segir hon, hvat berr nv til, [er mit[4] skulvm eigi riða[5], sem þv sagðir i myrgin[6]?“ Riki maðr vndrar geysi [miok, hvi hon mvndi sva[7] blið vera [við hann[8], eþa fyrir hveria grein hon mvndi sva spyria, þviat eigi kann hann hvgleiða sva mikinn divpleika himneskra miskvnnsemða, sem enn leyniz[9] i þessv mali alla vega. Hann svarar sinni hvsfrv til spvrðra luta a þann hátt: „Kvnnikt er þer, segir hann, hvert mit[10] forvm eða hvert eyrindi mit[10] høfþvm, ok þvi þarftu eigi þess at spyria [mer til kinnroða ok svivirðu.“ Hvsfrvin svarar: Hvi mvn eigi spyria, segir hon, fyrir hveria grein eða skynsemi þv sva skiott vm vendir þinvm raðagerðvm?[8]“ Riki maðr talar enn: „Birt mer nv greiniliga, sagði hann, hvern veg þv hefir fremst farit i myrgin.“ Hon svarar: „Ek reið heiman, sagði hon, ok sem ek kom til kapellv guðs moðvr, bað ek þik orlofs at sea fornar vpphalld, [þegar sem ek var inn komandi til bønar fram[11] fallandi, skiott sofnandi ok litlu siðarr vaknanði, þegar[12] til hestz gangandi ok a bak stigandi, þenna veg aptr [riðandi, sem aðr var (ek) fram[8] farandi. Ok at þvi[13] betr trvir þv orðvm minvm, nefni ek sealfan gvð i vitni, at i minni [grein ok[8] vitand for ek eigi lengra [at sinni[14]. Enn er [bondi heyrir þvilikan frambvrð[15], fyllir allmattigr guð i honvm þat, er segir hinn heilagi Paulus, at ranglatr maðr mvn leiðrettaz fyrir goða konv, hvar fyrir heilags anda miskvnn snertr þegar þat stirða briost með sva miklvm almøtti sins goðleika, at hiartat er lint[16] meðr sannri iðran engis virðandi kinnroðann. Meðr þeima[17] høtti stiga þa*r* bøði af baki. Segir

[1] [þangat *E.* [2] hann ok *tilf. E.* [3] morguninn *E.* [4] [at uid *E.* [5] þangat *tilf. E.* [6] morgin *E.* [7] [*tilf. E.* [8] [*mgl. E.* [9] leyndizt *E.* [10] uid *E.* [11] [ok þegar sem ek var inn gengin til bænar *E.* [12] sidann *E.* [13] *mgl. E.* [14] [enn ek sagda *E.* [15] [hann heyrir þetta *E.* [16] birt *E.* [17] þessum *E.*

bondi þa [satt ok greiniliga, hvat fram hefir farit i greindv mali fra vpphafi til enda[1]. Enn hvsfrvin vndirstendr greiniliga[2] allan hátt, hversv gerz hefir. Hefr hon vpp til himins hendr sinar ok avgv, gvþs moðvr þackandi, fyrir lavsn sina lofandi, meðr þessvm [orðum fram berandi eða þvilikan skilning halldandi:[3]

„Heyrðu, Maria, [sǫl mǫr gvði kiǫr, biort moðir, vm allar þioðir blezvt drotning![4] Heilagr andi af feðr ok syni fram farandi einsliga pryði þer gefandi ok fagrliga veitandi, at þv, gvðs moðir, friosavm[5] verandi, i hreinvm meydomi skinandi, hvar af þv ert avðguð ok mikilliga tignvð, haleitliga dyrðkvt með himneskvm borgarmønnvm skipvt, ok fremri sett øllvm [engiligvm fylkingvm, þinni sǫmð syng ek lof með framlvtv hiarta, þviat þv leystir mic af illv kyni ohreins anda;[6] þer se lof, er afllavsa gerðir diofvlsins flǫrð, þviat kraptr þins orskvrðar brendi þann, er svikia[7] kann. Miøk er dasamlict, hversv [þv, mǫr ok moðir, ert[8] rettlát ok lystvlig, øll þin verk fremiandi rett ok fysilig; hǫsti sannleikr fǫddr af þinvm søtazta[2] syni sva vel skipaði[9], at brennanda bal sneriz vpp a þann hals[2], er elldinn brvggaði þinni[10] ambátt til obǫtiligs skaða. Heyri þer, allar þioðir, [dasamligan lvt á litandi[11]. Semit þer ok syngit með mer hvnanglict lof sǫllar gvðs moður. [Þv, kristinn maðr! seg mer, hvar þv heyrðir sva mikla frǫgð fliotandi miskvnnar, sem her fyrir litlu vorðna mattv lita i styrk trvarinnar, at sv drotning, sem heiminn nǫrir, fegri ok friðari, meiri ok matkari, hverri frv haleitari, syndiz vndir lagv formi davðligrar konv. Heyr þv, tvnga min! fyrr mvntv stirðna, enn þv megir syngia eða syngiandi boða þann heiðr ok sǫmðir, er blomgazt i minni frv sancta Maria[11]. Enn þo at [þv megir eigi ok engi ønnvr tvnga[12] hennar pryði makliga

[1] [alla hluti, sem farit hafdi *E.* [2] *mgl. E.* [3] [skilning frammberandi *E.* [4] [sæt modir gudi kær, blezut modir, biort drottning umframm allar þiodir *E.* [5] skylldir *tilf. E.* [6] [einglum *E.* [7] suikin *E.* [8] [guds modir er *E.* [9] skipandi *E.* [10] *saal. E;* sinni *St.* [11] [*mgl. E.* [12] [ek ok eingi aunnur tunga megi *E.*

boða, skalltv[1] án enda sónandi hlioða hennar cantica, þviat hon er blezvð[2] forpris allra meyia per secula. Amen. Bið ek þina ovirðanliga milldi, at þv frelsir þenna mann bonda minn af þeim helvitis brvna, sem hann hefir ser verðskylldat i þessvm glø̨p ok elskv þessa[3] lifs með løngvm tima, gefandi honvm sanna iðran ok yfirbot af sø̨ti sonar þins, at fyrir þitt arnaðarorð reikniz hann milli þeira, er glaðir sia sinn skapara með eilifri dyrð [án enda[4]."

Nv sem bondi heyrir [þvilika bǫn sva mivka[5] fyrir ser omakligvm framsteypta, lystr ellding heilags anda sva fliott [i gegnum[4] hans hiarta, at þat er fyrir litlv var hart sem sa steinn, er adamas heitir, [er nv sva kla̷kt[6], at flytr i tárvm, þar með sva styrkt i ørvggleik rettrar[7] vanar, sem boðit stendr i reglvm[8] sannrar iðranar. Langan tima grø̨tr hann i þeim sama stað, aðr hann ferr heim i borgina, eigi nv sem drambsamr riðandi, helldr sem iðrandi maðr lvtv hǫfði gangandi, [þann sama dag farandi til[4] þeirar borgar byskvp heim sø̨kiandi, angrsamliga sitt briost beriandi, alla sina sekt iátandi, [i þessv mali framfallandi vndir þa skript, sem byskvppinn a leggiandi, yfir þvilict afbrot skipandi. Enn þann tima sem hann hefir vti sitt efni með fvllu, lofar byskvpinn ok sva klerkar hans ok nerrverandi leikmenn[9] þann, er øllvm vill likna ok til sinnar miskvnnar koma lata, drottin varn Jesum Cristum, er þolði pinu krossins fyrir hialp ok heilsv mannkynsins, [syndvgvm mønnvm hialpandi, sinn lyð or kverkvm diøfvlsins dragandi fyrir þann vtgang, er hann gerði með gagnfø̨rvm avngli gvðdomsins[10]. Nø̨st almatkvm gvði feck enn gvðs moðir sancta Maria maklikt lof a þeim degi[11], þviat øllvm gaf vel [at sea a þeim degi

[1] skal ek *E.* [2] *mgl. E.* [3] glæps ok uesluga *tilf. E.* [4] [*mgl. E.* [5] [sua miuka bæn *E.* [6] [*saal. E;* Nv kla̷kt sva *St.* [7] truar ok *tilf. E.* [8] reglu *E.* [9] [undir þa skript kriupandi, sem byskup uar aa hann leggiandi. Enn byskupinn ok hans klerkar ok nærverandi menn lofa *E.* [10] [sinn lyd or kuerkum diofulsins gripandi *E.* [11] *tilf. E.*

i sannri goðſysi, hversv hon blezvt[1] mvn nalǫg vera þeira bęnum, [sem henni þiona ok vita sina þurſt[2], hvers þeir skvlv biðia, meðr þvi at hvn stoð sva vel frammi fyrir þessi hvsfrv, er allz sins vandrø̨ðis var vvitandi. Bętti bondi siðan goðmannliga sitt lif, komandi at siðvztv til hiartaligrar elskv gvðs drottins þionostv, sva at hann varð með øllv siðlatr maðr, miøk[3] grandvarr af þeim lvtvm, sem fyrr høfðv honvm fyrir fø̨tr stigit [i veralldarinnar framferðvm[4]. Sv goða hvsfrv þroaðiz til goðz dag fra degi[5], sœtliga elskandi sanctam Mariam gvðs moður enn hiartaligar enn fyrr, [siþan þessi lvtr gerðiz[4].

[Lavsnarinn mannkynsins[6] drottinn Jesus Cristr hefir einkannliga valit sinni miskvnn tvęr vistir, i hverivm hann framði mestar dasemdir til heilsv lyðsins. Þessi ônnur vist er kviðr Marie eilifliga blezaðrar, i hverivm hann skryddi sik [ok herklœddiz mannligv[7] skruði til bardaga við heiminn ok hans høfþingia. Af þessarri vist steig hann niðr a iarðriki, ok eptir tima liðinn steig hann vpp aa hit helgazta tre krossins, rioðandi þat með sinvm dyrmętazta dreyra, er flaꜷt af þeim helgazta likam[8], [sem hann tok i fyrri vist af sancta Maria[4]. Fyrir þa skynsemi ero helvitzkir andar við øngva lvti sva hrø̨ddir sem gvðs moþvr Mariam ok heilagan kross drottins várs, at þaꜷ bárv bęði gvðdominn i manndominvm, hefir ok drottinn várr einkannliga sett hialp ok elskv[9] mannkynsins i þeim[10] tveim nęst sialfvm ser. Þvi skvlum ver gera minning heilags[11] kross i þessarri bok, er saman stendr i iartegnvm sęllar gvðs moðvr Marie.

B[12].

Audigr madr nockurr var i einni borg, takandi mikla fullsælu eptir fedr sinn ok modur, kuændr madr ok atti

[1] [skilia, huersu hun *E.* [2] [er hana elska ok uita sina þaurf *E.* [3] ok *E.* [4] [*mgl. E.* [5] dagliga *tilf. St.* [6] [Lausnari allz mannkyns *E.* [7] [manndomligu *E.* [8] likama *E.* [9] heilsu *E.* [10] þessum *E.* [11] hins helga *E.* [12] *Samme Jertegn efter Cd. Arn. Magn. 233 Folio.*

engin bǫrn. Þessi hiu voru hardla vlik, þuiat fruin var god kona, elskandi gimstein kuinna Cristz vnnuztu guds modur Mariam, lesandi henne huersdagliga tidir medr ast ok athuga. En hennar bondi var æigi þannueg hattadr, helldr var hann alla vega vpphafidr i heimligan metnad med ofdryckium ok daraskap veralldarinnar. Sua spenti hann sitt godz haduliga vpp, at fatækir menn Cristz þola hungr fyrir hans herbergium. Hans goda husfru angraz optliga miok af greindu hans medferdi, þuiat hon þickiz sea fyrir, at æigi mun sua buit val duga huarki til salu ne likama, en hann hefir i hadi ǫll hennar ord, halldandi framm hinu sama, sua at hann finnr æigi fyrr en hann er stafkarl i pungi, sua at varla er sua mikit eptir hans audæfa, sem hann megi sitt vesalligt lif ok sinnar eiginkonu þar med flytia. Nu sem i ryfr fyrir honum heimskuþokuna, ser hann, huerr dari hann er vordinn ok brigzli allz sins attboga þui nu haduligri, sem hann var adr mektugari. Her af leidir honum sua miklar hugrenningar, at hann veit alldri sinn fagnad, reikandi radlauss her ok huar brott af stadnum fra odrum monnum, þuiat nu er fokinn hans kostr at sitia vid dryck nætr ok daga.

Nu berr sua til einn dag, sem hann hefir uida reikad sua sem blindr ok greinarlauss, kemr hann framm i einn skóg. Kom þar madr i moti honum ordum verpandi aa hann, sua segiandi: „Hui reikar þu sua radlausliga, riki madr, vti einn saman ok ert vgladr i hugskoti?“ Bondi svarar: „Þu berr mer hatidliga rǫdd ok vvidrkuęmiliga.“ Hinn komni madr svarar honum: „Ho ho! godi herra, hui tali þer sua?“ Bondi svarar: „Riks mannz (nafn) var mer vskaplikt i dag, þuiat ek var rikr, enn nu em ek fatækr.“ Sidan greinaz þeir til, ok sagdi bondi stigamanninum allt sem hattad var. Stigamadr talar þa: „Mundi þer nockurr hugr aa at fa aptr allan þinn fyrra rikdom edr meira, ef þui mætti nockurr rada.“ Bondi svarar: „Æigi kann ek at sia, at ek fatækr madr megi þat verd-

skyllda. Enn huat er ek mætta i heiminum, villda ek giarna til þers uinna, þegar ek gefumz æigi sealfum fiandanum.“ Stigamadrinn svarar þa: „Gefiz upp myrkr malshattr ockarra greina, at vid talim liosliga, þuiat ek þarf æigi þik at leyna, at ek em fiandi, ok sua skalltu rad þin gera. Enn vit þat fyrir vist, at ek hirdi alldri þik at kaupa, helldr man ek freista, at þu fair peninga, ef þu gefr mer med handlagi husfreyiu þina.“ Bondi svarar: „Vheyrdr glæpr, ef ek kasta sua goda konu i diofulligt valld.“ Fiandinn tekr þa i fornu golf sinnar slægdar ok talar sua: „Nv þa, seam ver ok profum, huat þer uinni kuenskinnit, sidan gradugr holldzins sulltr gengr i þinn kuid, enn i ǫdru lagi smán ok suiuirda. Hvern ætlar þu þersu kaupa villdu utan? Brigzli skal ek af þer brott taka, sua at þu megir i sæmd uerda þinna kynsmanna.“ Grimmr lutr ok ottanligr i frammburdi, þuiat þersi madr er nu vminnigr allra drottins uelgorninga, sæmandi suiuirduligt kaup med diǫflinum, stadfest med handataki aa þann hátt, at bondi iatar fiandanum husfru sina, ok á nefndan dag skal hann flytia hana i þenna sama stad. Her i moti iatar eitrligr þiofr vuin mannkynsins, at hann skal iata bondanum fleotandi nægd fyrri audæfa, ok þat meira, at þeim fearlutum skal hann alldri mega eyda.

Þegar sem þeir hafa keypt, suipaz fiandinn um ok hefir til reidu graftól sin, hǫggvandi nidr faam sinnum i haug, adr brestr i gulli ok silfri, kallandi bonda þar til, sua segiandi: „Se þu nu her mitt fyrirheit vdualt ok lygilaust i alla stadi. Tak her gull ok silfr smidat ok vsmidat, sem þik lystir. Gor þat þo uitrliga, at æigi gegni vndrum, ef sua skiott gengr rikleikr þer aa hendr.“ Sua gerir husbondi alla þersa luti, sem vuinrinn kennir honum. Er nu skamt at bida, adr enn dryckiur ok ueitzlur af honum vpp reisaz. Sedr nu bondi uiliugliga sinn kuid med þeim diofulliga afla, neytandi enn sem fyrr miok glutrsamliga. Husfru hans ok kuinnurnar undra miok þuilik umskipti. Enn eptir spyr-

iandi verda engis uisir, þui at bondi vefr þessa grein aptr ok framm med ǫngri skynsemi. Blidr er hann vid husfreyiu sina, sem ecki bui vndir, þvi kann hon æigi at varaz settar flærdir.

Lidr sua framm at stefnudeginum, at þersi kona helldr háttum sinum, enn bondi þionar fystum sinum. Arla þann dag hefir bondi sik vppi, verpandi aa sina husfru blidu glenzi, æigi ottandiz spamannzins ord, er sua segir, at flærdsamir menn ero hin verstu ker. Eitt af þeim er opt nefndr husbondi, þuiat þenna stefnudags morgin er hann blidr i asionu enn beiskr i huguiti vidr sina husfru, lockandi hana med glysligum ordum sua segiandi: „Min kięrazta, nu er blidr dagr ok vedr skemtiligt, þui skulum mid létta ockr ok rida minum bezta hesti bædi samt, skemtandi ockr sua lengi sem mid aptr komum i godan tima til bordz at ganga.“ Þersum ordum hlydir husfruin giarna, þuiat hon er vuitandi illgiarnra radagerda. Ok sem þau framm rida, stendr i hia veginum litil guds modur kapella. Ok i þenna tima klyckir þar til vpphalldz, ok án duǒl sem husfruin heyrir klockuna, bidr hon orlofs af baki at stiga ok i kapelluna inn ganga, þui at hon skilr ok kennir guds modur minning gǒrua. Sua kemr hon giptusamliga, sem tiez vars herra likami. Fellr hon þa framm a sina aasionu med sannu litillęti ok sofnar þegar i stad medr þers valldi ok vilia, er sua skipar. En þegar eptir fornar vpphalldit gengr vt af kapellunni annur kona lik at klædabuningi vexti ok asionu þeiri, sem inn geck skommu. Þersi gengr þegar at hæd nockurri, bidiandi bonda þangat uikia, at hon megi a bak. Sem þat geriz, rida þau þegar ueg sinn talandi sin i millum eptir mannligri hofsemd. Huat ero slik verk vtan guds modur miskunnar blom, at hon ottanlig sem skiput fylking hermanna skal nu fyrir miskunnar skylldu synaz einkum ein veralldlig kona ridandi med syndugum manni, sua hialpandi sinni ambatt framarr enn hon kynni bidia.

Nu sem þau nalgaz skoginn, heyrir bondi op hardla mikit framm i þat riodr, sem mællt var vm motit. Her med er sua kallad: „Bondi, verd i brottu sem skiotaz, þui at af þinni ferd brennr ek, ok eigi minnr enn i heluiti.“ Ok er fruin heyrir þetta, talar hon sua: „Huat hliodar? Ridum vid nærri, at þu megir þi suara, sem þer likar.“ Verdr bondinn nu feginn ok hræddr, hræddr at segia sina skemmiliga gǫ̇rd, enn feginn, ef betr megi verda, en hann hafdi bruggat. Riddarinn svarar: „Nu er ek kominn til þin i nefndan dag med husfru mina, halldandi truliga þat, er ek iatada.“ Fiandinn svarar þa af riodrinu: „Nei, nei, segir hann, þat er hin mesta lygi, at þu farir med þina husfru, helldr er su komin i lid med þer, sem mik brennir medr sinu bodi.“ Sem þeir talaz þetta med, leggr enn fruin undir hogliga, at þau skuli framm rida, heyrandi sem giorst, huat þessi segir. Bondi talar þa enn: „Medr þui, segir hann, at þu vill æigi hafa ok hafna þat er ek iatada þer, þa segir ek i sundr allan kaupmala ockarn, ok hedan af i ǫ̇ngu halldandi, þott þu vilir sidan aakalla edr mer ok minni fru vnadir gera.“ Fiandinn svarar þa, hrædiliga beriandi hǫ̇ndum ok fotum, sem hann stædi i brennanda logha: „Far þu, far þu! Haf þat sem þu hefir, lat laust kaupit. Luk mer þat fyrir penga mina, at þu verd i brottu sem skiotaz.“ Bondi vard nu storligha feginn, gerandi sinn veg aptr sǫ̇mu leid þegiandi ok med fruina ecki talandi, þuiat (hann) med kendiz, huersu miok hann var sekr.

Sua koma þau framm at fyrr nefndri kapellu guds modur. Bidr nu husfruin orlofs inn at ganga i kapelluna. Ok sem þat er gert, vaknar bondans husfru af þeim þunga, sem miskunnar modirin hafdi latit yfir hana siga. Gengr nu sidan til hestzins, hyggiandi at bondi mundi þann veg rida, sem þau hofdu talad vm morgininn. Enn nu þickir henne undarligt, er hann vikr þegar aptr til stadarins, ok hon talar sua: „Bondi minn! huat berr til, er mit skulum æigi sua rida, sem þu sagdir i morgin?“ Hann segir sinni

husfru aa þenna hátt spurda luti: „Kunnigt er þer, huert mid fórum ok huert eyrindi mit hôfdum, ok þui þarftu æigi at spyria sua sem mer til suiuirdu ok kinnroda.“ Husfruin svarar: „Hui muna ek æigi, minn kięri, spyria, fyrir hueria skynsemd þu sua skiott vmuendir þinum radagôrdum?“ Riki madr talar: „Seg mer nu greiniliga, huern ueg þu hefir framarst farit i morgin?“ Hon svarar: „Ek for heiman, ok sem ek kom til kapellu guds modur, bad ek þik orlofs at sia fornar vpphalld; þegar sem ek var inn gengin til bænar framm fallandi, sofnadi ek ok vaknadi litlu sidarr. Ok at þui betr truir þu ordum minum, nefnir ek sialfan gud i uitni, at i minni grein ok uitand for ek eighi lengra at sinni, enn ek segir.“ Ok er bondinn heyrir þuilikan framburd, fyllir almattigr gud i honum þat, er segir heilagr Paulus, at ranglatr madr mun rettlætaz fyrir goda konu, hvar fyrir heilags anda miskunn snertr þat strida hiarta med sua miklum almætti sins godleika, at hiartat verdr lint med sannri idran, engis virdandi kinnrodann. Med þeima hætti stiga þau bædi samt af baki. Segir þa bondi henne satt ok greiniliga, huat framm hefir farit i greindu mali fra vpphafi til enda. Enn er husfruin undirstendr allan hátt, huersu gôrz hefir, hefr hon vpp til himins hendr ok augu, þackandi guds modur sina lausn med þersum ordum:

„Heyr þu, sæt mær ok gudi kięr, biôrt modir ok blezud drottning yfir allar þiodir! Heilagr andi af fedr ok syni framm farandi gaf þer einsliga prydi, veitandi at þu yrdir freosôm guds modir i hreinum meydomi. Þinni sæmd syng ek lof medr frammfluttu hiarta, þuiat þu leystir mik af illu kyni vhreins anda. Þer se lof, þuiat kraptar þins orskurdar brenna þann, er suikia kann. Heyrit þer, allar þiodir, aa litandi dasamligan lut. Sæmit þer ok syngit med mer hunangligt lof sællar guds modur. Þu, cristinn madr, seg mer, huar þu heyrdir sva mikla frægd fliotandi miskunnar, sem her skômmu uordna mattu lita i styrk truarinnar, at su drottning, er heiminn nærir, fegri ok fridari huerri fru

(syndiz) vndir lágu formi daudligrar konu. Heyr þu, tunga min, fyrr muntu stirdna, enn þu megir syngiandi boda þann heidr ok sæmd, er blomgaz i minni fru sancta Maria. Enn þo at þu megir æigi edr onnur tunga hennar prydi makliga boda, skalltu án anda sonandi hlioda hennar cantica, þuiat hon er blezud forpris allra meyia. Þui bidr ek þina virduliga milldi, at þu frelsir þenna mann bonda minn af þessum heluitis bruna, sem hann hefir verdskylldat i þersum glæp med lôngum vuana, gefandi honum sanna idran ok yfirbót af sæti þins sonar, at fyrir þitt arnadarord reikniz hann millum þeira, er gladir sia sinn skapara án enda."

Nu sem bondi heyrir þilika bæn sua mikla fyrir ser vmakligum frammsteypta, lystr ellding heilags anda sua fliott hans hiarta, at þat er skômmu var hart sem sa steinn, er adamans heitir, er nu sua klôckt, at flytr i tarum. Langan tima grætr hann i þeim sama stad, adr hann ferr heim i borgina, æigi nu sem dramblátr, helldr gangandi lutu hôfdi sem idrandi madr, heim sækiandi þenna [1] dag þeirar borgar byskup, beriandi sitt briost angrsamliga, iatandi sina sekt ok kriupandi frammfallinn vndir þa skript, sem byskupinn vill aa leggia fyrir slikt afbrot. Næst almattigum gudi feck enn guds modir fru sancta Maria maklikt lof aa þeim degi, þuiat ǫllum gaf uel skilia i samri (!) godfysi, huersu hon blezad man vera nalæg þeira bænum, sem henne þeona ok uita sina þurft, huers þeir skulu bidia, medr þui at hon stod sua frammi fyrir þessi husfru, er allz sins vandrædis var vuitandi. Bætti bondi sidan godmannliga sitt lif, komandi at sidarstu til hiartaligrar elsku guds drottins þionostu, sua at hann vard med ǫllu sidlátr madr miok granduarr af þersum lutum, sem mest hôfdu honum fyrr fyrir fætr stigit i veralldarinnar frammferdum. Su goda husfru þroadiz i godum lutum dag fra degi, sætliga elskandi fru sanctam Maria(m) guds modur enn hiartaligarr enn fyrr, sidan þersir lutir gerduz.

[1] stad *tilf. Cd.*

88.

Capitulum [1].

Heyrðv blezvt gvðs getara, sęl ok tignvt frv sancta Maria! Hvat mvnv ver fatękir tala af[2] dyrð ok lofi þinna verðleika, vtan iata i vpphafi [at þui[3], at þin sęmð er meiri ok hęri, enn maðr megi orði sinv [ok hiarta til renna[4].

Vitnisbvrðr heilagrar Marie[5].

Sva er sagt, at einn rikr maðr var i einshuerium[6] stað kynstorr ok veralldar fręgr af sinni mekt ok miclu kostarhallde, er hann veitti[7] dagliga. Hann atti dottvr vęna meðr sinni hvsfrv, hann vnni henni allmikit, þviat hon var erfingi allz rikdoms eptir hans dag. Marga sveina ok þionostomenn hellt þessi riki maðr vpp á sinn garð i ymislig størf ok fiølskylldvr, er honvm ok hans gozi [marga vega[3] til heyrðu. I þeim sama stað setr þessi riki maðr virdulict musteri varrar frv sancte Marie ok hennar licneski fagrliga prýtt, á þann hatt [með virktum gert[3], sem hvn halldi [blezut son sinn sitianda i faðmi ser[8].

Nv kemr sva til efnis, er stundir liða ok dottir rika mannz geriz frvmvaxta, at einn þionostosueinn[9] føþvr hennar geriz henni miøk kęrr af heimolleik ok naquęmi þionostvnnar, [þar til er þat vandiz saman, ok gengr vt[10] i holldliga ast með fullu uerki milli karls[11] ok konv. Þessi sveinn, [sem hon elskar męrin[3], var vęnn maðr ok vel menntr, oc stoð til micils rikdoms eptir [nana fręndr at løgvm, ef hann lifði lengr. Sva elskaz[12] þa*r* leyniliga, at øngvir menn grvna þeira gørþir, þar til at einn dag ero þa*r* stødd bęði saman i Mario kirkiu, er fyrr var af sagt, talandiz þar við. Dottir rika mannz talar þa: „Hvat ętlar þv, minn kęri, huersv [við munum halldit fa ockrvm astum?“[13] Hann

[1] *saal. E; mgl. St.* [2] þinne *tilf. E.* [3] [*mgl. E.* [4] [eda hiarta til koma *E.* [5] Fra sueini *E.* [6] einhverium *E.* [7] hiellt *E.* [8] [sinn blezada son sier i fadmi *E.* [9] þionostumadr *E.* [10] [ok sua uonduzt þau til samans, at ut geck *E.* [11] karlmanz *E.* [12] [rika frændr naana. Sua elskuduzt *E.* [13] [munum uer halldit faa astum ockrum *E.*

svarar: „Þat ma mer liclict þickia, segir hann, at þat se skammr timi, þvi at vngr herra man skiott [til geraz at[1] biðea þin.“ „Eigi þicki mer uist vm[2], segir hon, eða[3] hvat er? Villtu eiga mic?“ „Enn þo at ek uillde[4], segir hann, man eigi þo sva buit standa.“ „Hvi sva? segir hon. Ek vil giarna eiga þik.“ Hann svarar: „Min kięra[5] vnnasta, hvi setr þv mer[6] sva þvngan gys, at þu mvnir vilia eiga mik sva fatękan svein, sva veralldar rik sem þv ert, oc stendr til mestv sęmða i þessi halfv landzins.“ Hvn męllti þa: „Gefðv øngva[7] gꜹm at minvm rikdomi, sagði hon, eþa þinv feleysi, þviat mattugr er guð ꜹðęfvm[8] veralldar at skipta, taka af øðrvm enn gefa øðrvm, [sva at eigi iðra mic minar gerþir fyrir þat, þo at þv fair sømð af minv gozi[1]. Enn ef sva velltr til, at þv verðr[9] rikari enn ek, trvi ek, at þer fari vel.“ Hann svarar: „Hvat vinnr okkr þvilict at tala tueimr saman, þar sem mit[10] trvvm øngvm manni at heyra eþa hia vera.“ „Eigi hindrar ockr, sagði hon, vattana, þviat likneske[11] signaðrar frv sancte Marie gvðs moðvr horfir i moti ockr, ok hennar [blezaði son i faðmi moðvr sinnar[12]. Tak i hønd mer vndir [þetta vitni[13], at ek skal vera þin eiginkona, enn þv minn eiginbondi æfinliga, [meþan við lifvm bæði[1].“ See, hvat þarf her vm lengra? Sva gerir hann, [stendr vpp ok hefir fram festarorð við hana, nefnandi i vitni blezaða drotning Mariam ok svn hennar Jesvm, at eiginorð skal með þeim obrigðiliga standa[1]. Eptir þetta[14] gert lifa þꜹ sem aðr i leynðvm sins vilia.

[Liða nv timar, sva at hinn riki maðr faðir hennar tekr miøk at elldaz[15], stirðna þa raðin, enn sturlaz[16] gozin, sva at i høfuteyðslv stendr hvatvitna. Ok [i þenna pvnkt, sem[17] gozin ero at falli komin, andaz hinn riki maðr. Strivka nv

[1] [*mgl. E.* [2] þat *E.* [3] *mgl. E.* [4] uillda *E.* [5] kærazta *E.* [6] i dag *tilf. E.* [7] aunguann *E.* [8] audrædum *E.* [9] verdir *E.* [10] vid *E.* [11] likneskia *E.* [12] [blezadr son *E.* [13] [þeira uitnum *E.* [14] sua *tilf. E.* [15] [Lidr nu suo, at riki madr elldizt *E.* [16] *saal. E;* sturðlaz *St.* [17] [er *E.*

ꜹðæfin aptr ok fram með gripdeilldvm ok forsioleysi. Oc nærri [þeim tima [1] salaz rikir frøndr þess vnga mannz, er fyrr var getit, berr þa vndir hann sva micla erfð, at hans rikdomr er miclo meiri, enn [nv var hans vnnvstv vorþinn [2]. Ok þvi kastar hann nv dygþinni v́t i vindinn, farandi brot af þeima garði, sem aðr hafði hann margan dag glaðr verit, sækir heim sin goz ok veitir þeim forsio [3], enn vanrøkir allt, þat sem hans eiginkono til heyrir, talandi þat i sinv hiarta, at hann við hana ecki hallda skylldi, þviat vvinr allz mannkyns tiar honvm þat, [at nv mætti hann [4] fa ser miklv vęnna kost. Er nv þvi lict, sem hann seti henni ena mestv sman ok fyrirlitning af þeim sama lvt, sem hann [hefir sealfr veitt [5] henni. Ok er hon verðr [vis þessa lꜹsleiks [6], ferr hon a hans fund, tiande honvm i fyrstv [einvm samt [7], hvat þꜹ hafa við talaz, biðr hann fyrir gvðs skylld eigi bregðaz, segir sva goða vatta við [vera kꜹpi [8] þeira, at þeim mvni eigi dvga þat at rivfa. Her i moti stendr hann sva harðr [ok vskiptiligr sins hiarta [9], at hann segir hana allt livga, [ok segiz alldri hafa henne iataz til eiginbonda eða sic i nockvrv bundit, sva at hann megi eigi frials vera [9]. Sem nv er greint, ferr allt millvm þeira sømv leið annan tima ok hinn þriðea, at hon sękir heim a hans fund ok segir satt, enn hann lygr i moti. Oc er hon skilr [sic ecki vinna i erfiði viðr hann, sękir hon fund byskvpsins, er fyrir var þeira kristni, segiande honvm allan vøxt aa þeira mali fra vpphafi til enda [10]. Enn byskvp svaraði henni: „Dottir min, segir hann, hveriv profi þickir [11] þer sem þv mvnir fá a komit þetta mal, [þv segir, enn hann þrętir, ok øngir menn [12] til vitnis, hvart sannara segir.“ „Minn herra,

[1] [þessu *E.* [2] [þa var uordinn hans unnuztu *E.* [3] forsia *E.* [4] [nu, at hann mætti *E.* [5] [sialfr ueitti *E.* [6] [þessa uiss *E.* [7] [leyniliga *E.* [8] [hafa verit kaup *E.* [9] [*mgl. E.* [10] [sier ecki tia, fer hun til byskups, segiande honum allann malauoxt *E.* [11] þiki *E.* [12] [er þu segir, enn hann þrætir i mot, ok avngvann mann *E.*

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES LIBRARY

segir hon, ek hefi aa þvi ørvgga trv, at min frv sancta Maria man[1] þetta mal eigi hea ser leiða, helldr sanninda vitni vm bera, þviat hon serr, hverr haski þar ma af standa, ef minn eiginbonde fęrr ser aþra[2] konv, enn ek [hans eiginkona fęrr[3] mer annan [mann til[3] bonda. Ok þvi biðr ek [yðr i gvðs nafni, at þer stefnit[4] honvm þingdag til þeirar sømv kirkiv, þar at heyra þenna vitnisbvrð, sem gengr yfir ockrvm askilnaðe.“ Byskvp svarar: „Micil er trva þin, kona! Far þv i friði, enn ek man gera, sem þv beiþir.“ Siðan gørir hann bref þeim vnga manni ok byðr honvm fram til kirkivnnar.

A þann[5] dag drifr þar saman mvgr mannz bęði innan borgar ok viða annars staþar, þviat øllvm var her micil forvitni a, hvat af mvnde geraz þessv efni. Sem byskvp er til kirkiv kominn ok sa vngi maðr, [hefr dottir rika mannz þar enn fram i fyrstu, at hon segir þeira gerð ok biðr hann moti ganga, þviat hann veit milli gvþs ok sinnar salv satt vera[6]. Enn sakir þess at hann vikr hvérgi til sanninda fyrir hennar orð[7] eða annarra manna, gengr þessi[8] goða kona fram fyrir gvðs moðvr likneski, giorandi [með ørvggu hiarta ok trv[3] þvilika bæn, sem her maa heyra: „Heyrðv, hin[9] sæta Maria guðs moðir, akall mitt[10] syndvgrar þinnar ambattar. Veit ek, [min signaða frv, at ek er aumlig i[11] þinv avgliti sakir þeirar [girnðar ok[3] vdygþar, er ek framða optsinnis[10] i moti fꜹþvr[12] ok moðvr i naqvemð við þenna vnga mann. Oc þvi er maklikt, at ek verði avgabragð ok brigzli manna fyrir hans meingerðir. Enn nv fyrir þa sꜹk, at þv, hin sætazta drotning himinrikis, syndir heiminvm hinn hæsta sannleik drottin várn Jesum Cristum, bið ek þina micla[13] miskvnn ok millde haleita, at þv virðiz vitnæ at bera þesso mali, sem ek syndvg hefi

[1] mune *E.* [2] annarar *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [at þu stefnir *E.* [5] sama *tilf. E.* [6] [hefir dottir rika mannz þar upp alla sogu *E.* [7] ordum *E.* [8] hin *tilf. E.* [9] *saal. E;* enn *St.* [10] *mgl. E.* [11] [mik omakliga *E.* [12] fedr *E.* [13] miklu *E.*

i moti þessvm vnga manni, at allir lofi þik ok øll verolldin viti, at þv ert męr ok gvðs moðir, Maria, brvnnr allrar milldi ok miskvnnar, eilifs fagnaðar vtan enda[1]. Sem hvn hefir sva sagt millvm annarra lvta, svarar likneski[2] sancte Marie sva hátt ok skyrt, at allir matto heyra: „Þat er minn vitnisbvrðr, at þv segir satt hvert orð af þessv efni.“ Siþan þagnar Mariv likneskit, enn sueinninn talar i kniam henni: „Þat sama ber ek her vm sem moðir min.“ Siþan þytr vpp kall[3] mikit vm kirkivna alla, þviat lyðrinn lofar gvð ok hans blezaðv[4] moðvr. Setr byskup siþan endiligan orskvrð, at þaꝛ æfinliga eigaz skvlo ok vel saman vera. Jðraðiz[5] þa hinn vngi maðr sinnar þrǫto ok þralyndis, oc bað gvð fyrirlata ser. Bǫttiz hann siþan harðla vel, halldandi sǫmiliga sina eiginkonv, meþan þaꝛ lifðv. Gvði se lof ok dyrð.

B[6].

Af guds modur Marie.

Heyr þu, blezud guds getandi, sæl ok tignad fru sancta Maria! Huat megum ver fatækir af dyrd ok lofi þinna verdleika vtan uatta vpphaf, af þui at þin sæmd er meiri hærri ok skięrri en madr megi ordum inna edr hiarta til renna hennar miskunnsemi.

Her seghir af einum rikum manne.

Einn rikr madr var i einshuerium stad, kynstorr ok veralldar frægr af sinni mekt ok sinu kostarhalldi, er hann ueitti dagliga. Hann atti dottur uæna med sinni husfru, hann vnni henne allmikit, þuiat hon var erfingi allz hans rikdoms eptir hans dag. Marga þeonostumenn ok riddara hellt þersi riki madr upp aa sinn gard i ymissligt starf ok fiolskylldu, er honum ok hans godzi marga vega til heyrdi. I þeim sama stad setr þersi riki madr eitt uirduligt musteri

[1] Amen *tilf. E.* [2] likneskia *E.* [3] *saal. E;* karl *St.* [4] signudu *E.* [5] *saal. E;* iðraziz *St.* [6] *Det samme Jertegn efter Codex Arn-Magn. 233 Folio.*

uárri fru sancte Marie, ok þar hennar likneski hardla fritt, aa þann hátt med uirktum gort, sem hon halldi blezud son sinn ser i fadmi.

Nu kemr sua til efnis, er stundir lida ok dottir rika manz geriz frumuaxta, at einn sueinn fodur hennar geriz henne miok kięrr at heimolleik ok nakuæmi þionostunnar, þar til er þau vonduz sua saman, at þat geck vt i holldliga ást með fullt verk milli karls ok konu. Þersi sueinn, sem (hon) elskar, var vænn madr ok uel mentr, ok stod til mikils rikdoms eptir nána frændr sina sua at lǫgvm, ef hann hefdi lengr lifad. Sua elskaz þau leyniliga, at engir menn gruna þeira gerdir, þar til er einn dag voru þau bædi stǫdd i Mariu kirkiu, þeiri sem fyrr var af sagt, talandiz þar med. Dottir rika manz talar sua: „Huat ætlar þu, minn kięri, huersu lengi mid munum halldaz aa ockrvm astum.“ Hann svarar: „Þat ma mer liklikt þickia, at þat muni skammr timi vera, þui at ungr herra mun skiott geraz til at bidia þin.“ „Æigi þicki mer þat vist, segir hon, edr huat er? villtu eiga mik?“ „Enn þo at ek villdi, segir hann, man æigi sua buit standa.“ „Hui sva? segir hon. Ek vil giarna eiga þik.“ Hann svarar: „Min kięra vnnazta, hui setr þu mer sua þungan gys (i) dag, sem alldri fyrr, at þu munir uilia eiga mik sua fatækan mann, sua ueralldar rik sem þu ert, ok stendr til mestu sæmda i þersi halfu heimsins.“ Hon svarar: „Gef engan gaum at minum rikdomi edr þinu fatæki, þuiat mattugr er gud audæfum veralldar at skipta, ok sua at taka af odrum, enn gefa odrum. Þat er ok æigi þrá minnar gerdar, þo at þu fair sæmd af minu godzi. Enn ef sua berr til, at þu uerdir rikari enn ek, truir ek, at þer muni vel fara.“ Hann svarar: „Huat man ockr tueimr einum vinna slikt at tala, þar sem vid truum engum manni slikt at heyra edr hia vera.“ Æigi hindrar ockr, segir hon, uattana, þi at likneski varrar fru sancte Marie guds modur horfir i moti ockr, ok hennar blezadi son i kneam henne, tak i hond mer vid þeira uitni, at ek skal

vera þin eiginkona, enn þu minn bondi æfinliga, medan mid lifum bædi." Huat þarf her um lengra, sua gerir hann, stendr vpp ok hefir frammi festarmál, nefnir i uitni blezadu drottningu Mariam ok Jesum son hennar, at eiginord skal med þeim vbrigdiliga standa. Eptir þetta gert lifa þau sem adr i lystingum sins uilia.

Lida nu timar, sua at hinn riki madr tekr miok elldaz, stirdna þa radin enn sturlaz gozin, sua at i hôrmum ok eyzlu stendr huetuetna. Ok i þann tima sem godzin ero at falli komin, andaz hinn riki madr. Striuka nu audæfin aptr ok framm med gripdeilldum ok forsealeysi. Ok vndir þersum timum sálaz rikr frændi þersa hins vnga mannz, er fyrr var getit, berr þa undir hann sua mikla erfd, at hans rikdomr er miklu meiri enn nu var hans unnuztu vordinn. Þui kastar hann nu dygdinni ut i uindinn, farandi a brott af þeira gardi, sem adr hafdi hann kátr verit margan godan dag, sækir heim sin goðz ok ueitir þeim forsea, enn uanrækir allt þat goðz, sem hans eiginkonu til heyrir, talandi þat ser i hiarta, at hann vill vid hana ecki hallda þeira cinkamal. Vuinr allz mannkyns tiar honum þat nu, at hann ma faa ser vænna kost. Er nu þui likt, at hann seti henni hina mestu fyrirlitning aa þeim sama lut, sem hann hefir sealfr veitt henne. Ok er (hon) verdr viss þersa lausleiks, ferr hon aa hans fund, tiandi honum i fyrstu einum samt, huat þau hafa talad ok gôrt, bidr hann fyrir guds skylld æigi bregdaz ser, segir sua, at vattar voru vid kaup þeira, sua at þeim mun æigi duga at riufua. Her i moti stendr hann sua hardr ok skiptiligr i sinu hiarta, at hann segir hana allt liuga, ok segiz henne alldri iataz hafa til bonda edr sik i nockuru bundinn vid hana, sua at hann megi æigi frials vera. Sem nu er greint, ferr i milli þeira aa sômu leid i annan tima ok hinn þridia, at hon sækír hann heim, ok segir satt, en hann lygr i [moti. Ok er][1] hon skilr sik

[1] *Et Blad er beklippet i Codex, saa at Begyndelsen af hver Linie i første Spalte mangler; det manglende er sat mellem [ ].*

ecki uinna i erfidi vid hann, sækir hon a fund [byskups er fyrir] var þeiri cristni, segiandi honum allan vôxt aa þeira mali [allt fra up]phafi. Enn byskup svarar henne: „Dottir, hveriu profi þicki þer [sem þu mu]nir fa komit aa þetta mal? Þu segir, en hann þrætir, ok engir menn [til uitnisb]urdar, huart sannara segir.“ Minn herra, segir hon, ek hefir a þi [orugga tru], at min sæta fru sancta Maria muni þetta mal æigi hea [ser leida he]lldr sanninda vitni vm bera, þui at i sinni ast ok misk[unn ser ho]n, huerr haski þar ma af standa, ef minn eiginbondi [fær ser adr]a konu, en ek hans eiginkona fær mer annan mann til bon[da, ok þui bi]dr ek, at þer stefnit honum þing i dag til þersar somu kirkiu [at heyra] þeira vitnisburd, þann sem gengr yfir ockrum malum.“ Byskup [svarar: „Mi]kil er trua þin, kona! Far þu i fridi, enn ek mun gôra [sem þu be]idir.“ Sidan gorir hann bref þeim vnga manni, ok bydr honum [framm til kirk]iunnar.

A þann dag drifr þar saman mugr manz bædi innan borgar [o]k vida annars stadar, þuiat ꝍllum var mikil foruitni aa, hvat [mundi t]il vegar ganga. Sem byskup er til kirkiu kominn ok sa vngi [madr, hefr r]ika mannz dottir þar fyrst vpp þeira gerd, at hann hafi iataz henni . . . . . ok bidr hann i moti ganga þui sem hann veit i milli guds ok manna . . . . . satt vera. Enn sakir þers at hann vikr huergi til sanninda fyrir [hennar ord eda] annarra manna, gengr þessi goda kona framm fyrir likneskit, gôrandi [med oruggu] hiarta ok tru þilika bæn sem nu ma her heyra: „Heyr [þu, hin sæta M]aria guds modir, aakall mitt syndugrar ambattar þinnar! Ve[it ek, min si]gnada fru, at ek em vmaklig þinu augliti sakir þeirar [vdygdar ok] girndar, er ek framda optsinnis moti fodur ok modur i [nakuæmd vi̦d] þenna mann hinn unga, ok þui er makligt, at ek uerdi at ꝍ[gabragdi o]k brigzli manna fyrir hans meingerdir. Enn nu fyrir þa sꝍk at þv [hin sæta]zta himinrikis drottning syndir heiminum hinn hæst[a sannleik drott]in varn

Jesum Cristum, bidr ek þik þeirar miklu miskunnar [ok milldi ha]leitrar, at þu virdiz vitni at bera þersu mali, sem ek syn[dug hefi i m]oti þersum vnga manni, at allir lofi þik ok ǫll verolldin [viti at þu e]rt mær ok guds modir ok miskunn eylifs fagnadar [vtan enda. A]men.“ Sem hon hefir sua sagt i milli annarra luta, svarar [likneski sancte] Marie sua hatt ok skyrt, at allir mattu heyra: „Þat er [minn vitnis]burdr, at þu segir satt huert ord af þessu efni.“ Sidan þag[nar Mariu likn]eskit, enn sueinninn talar i kniam henne: „Þat sama ber ek her [vm sem mi]n modir.“ Sidan þytr upp kall mikit um alla kirkiuna, þui [at lydrinn lo]fadi gud ok hans blezadu modur. Setr byskup sidan endali[gan orskurd a]t þau skulo vera [æfi]nlig hion ok vel saman vera. Idraz [þa hinn ungi madr s]innar þrætu ok þralyndis ok bad gud fyrirlata ser. Bættiz hann [sidan hardl]a ual, halldandi sæmiliga samuist vid sina konu me[dan þau lif]du. Gudi lof ok hans signadu modur sancte Marie. Amen.

89.

Fra iarlssyni[1].

Konvngr nockvrr[2] rikr ok agætr hann[3] atti ser drotning ok eina dottvr bǫði vǫna ok vitra, er ver kvnnvm eigi nefna. Konvngr þessi hafði vndir sitt riki marga høfþingia ok mikils virþa[4], enn þo var einn honvm allra kǫrstr[5], iarl at tign. Hann var [reyndr bǫði at vitrleik ok heil(r) ǫðvm[6] við konvng, sem allt hans forelldri[7], þvi var hann hit [ǫzta rað konvngdomsins[8] i øllvm vandamalvm [ok rikis skipan[9]. Dvaldiz hann [fyrir þa grein[10] opt [með konvnginvm[11], enn skipar sitt valld ok eignir vitrvm mønnvm til forraða. Jarl þessi atti ser frv ok með henni vngan svn.

[1] *saal. E; Overskr. mgl. St. Dette Jertegn findes ogsaa i 233, og Varianter anføres af dette Haandskrift.* [2] var *tilf. 233.* [3] *mgl. E.* [4] verda *233.* [5] kæraztr *E. 233.* [6] heilum [radum] *233.* [7] [bædi uitr ok heilradr *E.* [8] [hæsta raad konungsins *E.* [9] [*mgl. E.* [10] [þui *E.* [11] [a konungsgardi *233.*

[Þeim sinvm einga[1] syni vnnv þa einkar mikit[2]. Ok þegar sem pilltrinn var nøckut vagsinn[3], var hann iafnan a konvngsgarði með feðr sinvm. Voxo[4] þav konvngsdottir [bæði samt i[5] barnleikvm ok voro iafngomvl at alldri.

Liða nv timar sva, at [bernska lǫtr vndan roskinni nattvro[6], ok þvi[7] riss orð vpp, at eigi mvni[8] vel vera. Þat sama orð ferr sva hatt [vm siðir, at þat[9] heyrir iarllinn faðir hins vnga mannz. Þvi kallar hann son sinn a tal, sem þeir erǫ heima a sinvm garði. Hann segir sva: „Ek hefir þat orð heyrt af þer fara, sem eigi er giptuligt ok til heyrir [dottur[10] mins herra konvngsins[11], ok þvi vit fyrir vist, at þv skallt leggia[12] þessa vfrægð, er þv hefir sialfr reist, ok verða a brotto af þesso riki. Ek skal fa þer skip ok fiarlut, sva at þv megir vel fara. Ver eigi sva diarfr, at þv fyrr aptr komir, enn .iii. ár ero liðin. Enn ef þv gerir[13] sva, þa man þin vgipta svǫfð verða, [ef þv vekr hana eigi[14].“ Oc áán dvol verðr sva at [vera ok[15] standa, sem iarl skipar, hvart sem hans syni þickir livpt eþa leitt. Er hans ferð or landi bvin, ok hann brott ferr miavk angraðr[16] bøði af skilnaþi við føðvr[17] [ok fleiri menn[5]. Vtan landz er hann vm .iii. áár, enn kemr heim siþan aptr. Gengr faðir hans þa i moti honvm meðr fagnaði, ok segir hann hafa vel gert, biðr hann nv astsamliga, at hann til geymi, tekr hann[18] vnga mann nv i bliðv sem bezt[19]. Var sva nv [vm hrið nøckvra tima[20]. Ferr nv sem aðr a konvngs garþ með feðr sinvm. Innan litils tima hallaz[21] aptr i sama pall orð ok ofrøgð með þeim konvngsdottvr. Her þarf eigi langt vm. Jarl [tekr hann[22] með avitvn ok skriptar honvm[10]

[1] unga *233*. [2] [Þau unnu honum allmikit *E*. [3] uaxinn *E*, *233*. [4] uoru *E;* vanduz *233*. [5] [*mgl. 233*. [6] [bernsku letti undan rosknum alldri *233*. [7] þat *233*. [8] mun *233*. [9] [at umsidir *E*. [10] *tilf. 233*. [11] [minum herra *E*. [12] lægia *E*. [13] eigi *tilf. E*, *233*. [14] [*mgl. E*. [15] [*mgl. E*, *233*. [16] vgladr *233*. [17] ok modur *tilf. E*, *233*. [18] *tilf. E*, *233*. [19] þa er bezt var *233*. [20] [um hrid *E;* nockurn tima *233*. [21] hallar *233*. [22] ordum *tilf. 233*.

rett sem fyrr vtlegð aðra .iii. vetr[1]. Eptir liðin .iii. aar kemr hann aptr, lifgar þa enn sina vgiptv, enda vtlegðaz[2] et þriþia sinn. I þessvm hans vtlegðartima hinvm þriþia giøraz þꜹ tiðindi i landinv, at iarl faðir hans tekr sott ok andaz. Var hann miøk harmdꜹðr[3], þviat hann var vinsæll høfþingi[4].

Eptir hans vtlegð hvgleiðir[5] konvngsdottir sem vitr maðr sinar raðagerðir. Hon skilr, at sa er nv liðinn[6], er i tꜹma helt [millvm þeira vnga mannz[7], þvi talar hon sva við feðr sinn leyniliga sva segiandi[8]: „Herra faðir minn, segir hvn, ek[9] veit, at þer hafit hogliga borit, [at þat orð, er talat var til min ok jarls svnar, hefir til eyrna yðr[10] komit. Nv sakir þess at ek veit þa yðra elsku til vnga mannz fyrir skylld[11] føður[12] hans, at þer mvnit honvm eigi vvinir geraz, ok i annan stað er hinn vngi maðr nv geymslulavss fyrir frafall føðvr hans, se[13] ek þetta vera[14] micinn haska [ok hęttv[15]. Þvi biðr ek yðr i gvðs nafni, at þer gefit mer orlof i klꜹstr at fara, þviat þa er hęgt [til at finna[16] minni gerþ eþa annarra.“ Þessi orð øll iafnsaman[4] tekr konvngr faðir hennar [með bliðv[17] gerande alla leið[18] sem henni likar. Gengr hon[19] i systraklaustr ok gięddi þann stað storvm[20] proventvm, [ok þat meira með, at innan litils tima er hon sealf vorðin klꜹstrasystir ok vpphelldismaðr þvi heilaga[21] hvsi. Ok frv abbadis skipaði henni valld ok ręði yfir alla lvti sina goða[22]. Sva er gert sem gvð villdi.

[1] [giorir enn sem fyrr, utlægir hann um þriu aar *E.* [2] utlægdizt þa *E.* [3] harmdaudi *E, 233.* [4] *mgl. E.* [5] hugsar *233.* [6] daudr *233.* [7] [med þersum unga manni *233.* [8] *saal. E, 233;* talandi *St.* [9] bidr, at þer hyggit at þui, er mer til heyrir, huersu bezt ma standa fyrir gudi ok monnum. Ek *tilf. 233.* [10] [þat ord, er talat var til min ok iarls sonar, er til eyrna ydr hefir *233.* [11] skulld *E.* [12] fedr *233.* [13] ser *233.* [14] *tilf. 233.* [15] [*mgl. E.* [16] [at finna at *E, 233.* [17] [uel *E.* [18] hluti *E.* [19] inn *tilf. 233.* [20] morgum *E.* [21] helgazta *233.* [22] [ok innan litils tima skipar abbadis henni ualld ok raad yfir alla hluti *E.*

Kemr nv hinn vngi maðr heim [iarlsson af vtlegð[1] ok spyrr øll saman þessi tiðinde. Verðr hann nv sleginn [heþan af[2] harmi, sva[3] at eigi ma orðum skyra. Engan lvt hirþir hann at sea eða elska af [sinni føþvrleifð[4] ne fvllsęlv, gengr fram með angri ok biðr engar naþir, þviat veralldar lif er honvm leitt, siðan hann misti konvngsdottvr, þickir þat helldz hvggan at likiaz henni. Sva gerir hann, skipar sina føðurleifð [ok veitir[5] mikit [þvrfundvm mønnvm[6], gengr siþan i svartmvnka klaꜹstr ok offrar þangat miclvm fagnaði[7]. [Þann veg skyrir hann sina klaꜹstrgøngu[8]. Þessi tvau[9] mvnklife standa[10] miøk nęrri, þat er hann er i, ok konvngsdottir. Gørðiz hann broþir eptir tima ok er hlyðinn abota sinvm. Aboti leggr honvm þa hvggan framaır[11] øðrvm bręðrvm, at hann [léérr honvm[12] einn skosvein hia ser til þionosto[13]. Sva var hattað landzlegi millvm klaꜹstranna, at þav skilþi skógr nôckvrr miøk þyckr. [Ok a þenna skog at ganga til lettis[14] biðr broðir iarlsson sinn abota orlofs[15], ok þat veitir hann honvm ꜹrliga[16], þviat hann var bęði vitr ok goðgiarn, greinande hversv sa maðr mętti þiggia sęmiligt[17] orlof, sem hann var kominn i klaꜹstr or mikilli fvllsęlv.

Einn dag ferr hann at vana[18], hefir broþir sic vt af klaꜹstrinv fram[19] a morkina, gengr sveinn hans með honvm. Ok er þeir koma [naliga halfsottan skoginn milli klaꜹstranna, segir broþir[20] sva til sveinsins: „Þv skallt gera fvllan trvnat, segir hann, ok segia øngvm manni[21], meþan þv lifir.

[1] [or sinni vtlegd *233; mgl. E.* [2] [*mgl. 233.* [3] [hier af sua miklum harmi *E.* [4] [sinum fodurarfi *233.* [5] [at veita *233.* [6] [þurfandi monnum *233;* þurfundum *E.* [7] *saal. ogs. E;* penningum *233.* [8] [*mgl. E.* [9] *saal. 233;* tvo *E;* tuꜹ *St.* [10] standaz *233.* [11] en *tilf. 233, E.* [12] [hefir *233.* [13] [fær honum einn skosuein *E.* [14] *saal. 233;* lectvs *St.* [15] at ganga a skoginn at skemta ser *tilf. St., mgl. 233.* [16] med olud *233, mgl. E.* [17] *saal. 233;* sęmilig *St.* [18] [Einn dag bidr iarls son abota at skemta sier, ok þat ueitir hann honum *E.* [19] ok *233;* ok framm *E.* [20] [nær i midiann skogiun, segir hann *E.* [21] aa iardriki *tilf. 233.*

Ek vil senda þic til klꜹstrans[1] systranna, ok ef þv finnr raðskonu, seg henni, at [heitande broþir biðr[2] hennar i þessvm stad, ok vill giarna finna hana. Enn ef þv [finnr raðskonv[3], bið ek at[4] þv biðir hennar aptrkvamv þar i klꜹstrinv.“ Sveinninn ferr gerande þetta boð, [sem nv var greint[5]. Ok er gvðs ambatt heyrir þetta, verðr hon miøk hrygg ok spyrr sveininn, hvat hann vill[6]. Enn hann segiz eigi vita. Siðan gengr hon i kirkivgarð[7] signaðrar sins fvlltrva blezaðrar gvðs moþvr Marie, tiánde henne með knefalli þetta eyrendi ok allt[8] a hendi felandi[9]. Eptir þetta gert gengr hon vt af klꜹstrinu[10] fram a morkina, ok sem hon ser broþvr, riss hann vpp i moti henni með veralldar[11] bliðu. Ok er hon skilr þann hátt með honvm, sem eigi er [ritaðr i klꜹstramanna løgvm[12], spyrr hon[13] at eyrendvm. Hann segir liosliga, at eigi er vm gott at tala, biðr hana minnaz a[14] fyrri vinattv ok samþyckiaz[15] sinn holldligan vilia. Hon tekr þetta fyrir honvm sva beiskliga, sem gvð lęrði hana eptir [orðvm sinna boðorða[16]. Hann stendr at[17] þvi fastara, vattande sic alldri [ęfinliga siþan gera mvnvð skvlo[18], ef hon gørir nv hans vilia. Nvnnan talar þa: „Gvð virðe þann eymþar[tima ok vgiptv[19], er yfir ockr er kominn, at við skulom vitande[20] lꜹpa i helvitis loga fyrir ockarn glęp. Enn nv ef ek lęt at þessi bęn, þa sverðu[21] mer þann eið, at eptir framðan[22] þinn vilea, skalltv gera þat er ek bið þik án dvøl.“ Hann [sverr þetta[23]. Ok eptir [þetta gert verk[24] segir nvnnan: „Nv skalltv fa þer graſtol, [broþir, segir hon, þviat þv ert sterkr

[1] klaustrs *233.* [2] [ek bid *E.* [3] [ferr sem ek mæli *233.* [4] ef þu finnr raðskonv, bið ek at *mgl. E.* [5] [*mgl. E.* [6] muni vilia henne *233.* [7] kirkiu *E.* [8] sitt rad henni *tilf. E.* [9] bindandi *233.* [10] kirkiunni *233.* [11] allri *E.* [12] [tilheyriligr *E.* [13] *saal. E, 233*; hann *St.* [14] *mgl. 233.* [15] samþyckia *233, E.* [16] [sinum bodordum *E.* [17] aa *233*, æ *E.* [18] [sidan (þadan af *E*) skulu munuð gera *233, E.* [19] [dag ok vgiptvtima *233.* [20] ok siandi *tilf. 233.* [21] sver þu *233, E.* [22] þindann (!) *E* [23] [suarar ok heitr ath giora hvat er hun bidr *E.* [24] [verk gert *233*, þetta giort *E.*

maðr[1], skalltu gera grøf her i iorð niðr, sem við hofvm verit.“ Hann spyrr: „Hvat skal þvi?“ segir hann. Hon sagði: „I þessa grøf skalltv leiða mic kvika, þviat [þvilicr fagnaðr hęfir[2] ockrvm vhęfvm[3].“ Sem hann heyrir þetta vppkast, skelfr hann ok piprar framarr enn segiaz megi, vattande sic þetta með engu moti mega gera. Hon sęrir hann þa fyrir sealfs hans[4] svardaga, ok [at hon þrongvir[5] með vitrleik[1], segir at honvm skal eigi annat hlyða[6]. Her kemr [sem drottinn virði, at hann geyrir þetta eyrindi[7], setr hana her siðan niðr ok eyss a hana molldo meðr sva miklvm trega[8], sem [gvðs almattr syndiz, at[9] hann sprak eigi [af harmi[1]. Ok aðr enn skilði þeira viðrtal, byðr hon honvm at grafa til hennar a sama vikudegi at liðnvm .xii. manvðvm[10]. Eptir sva talat fyllir hann grofina ok setr efz[11] yfir þa vallartorfv, [er hann hafði fyrst grafit, at sem sizt skylldi[12] nyvirki a sia[13].

Sem her er komit, setz hann niðr [ok miok hryggr a at sea ok rioðr ok moðr[14]. Ok aan dvol [at vvøro[1] kemr fram or morkinni skosveinn hans heilsandi vpp a hann[15]. Broðirinn litr við honvm reiþvliga, spyrr hvi hann vęri[16] sva diarfr, at hann fęri fyrr or klavstrinv, enn hann [bað hann[17]. Skosveinninn svarar: „Fyrir allar greinir gerþi ek yðvart boð, ok af þvi styggvizt[18] þer eigi a mik, goði meistari[19], þviat þat hafða ek eigi af[20] sogn, helldr sa ek hana minvm avgvm.“ Broðirinn sem hann [heyrir þessi miklu orð af sveininvm[21], þagnar hann ok ma øngv svara. Snva siþan heim aptr til mvnklifis, ok er sva vorþit, at broþvr

[1] [*mgl. E.* [2] [þat berr *238.* [3] verkum *E.* [4] sins *233, E.* [5] at honum *tilf. 233.* [6] hæfa *233;* duga *E.* [7] [at hann giorir þetta *E,* [*sees ikke i 233*]. [8] harmi *E.* [9] [gud almattigr matti vita, þess er *233.* [10] manadum *233.* [11] *saal. ogs. E*; efst *233.* [12] mega *tilf. 233.* [13] [sem fyrst grof hann *E.* [14] [miok hryggr *E;* miok hryggr ok miok modr i riodrit *233.* [15] sinn meistara *233.* [16] var *233.* [17] [baud honum *233.* [18] styggiz *233, E.* [19] herra *E.* [20] *saal. 233, E;* a *St.* [21] [*saal. 233;* heyrir þetta *E;* serr þetta sva mikil ógn *St.*

er nv eigi betra i hvg enn [fyrra tima, er hann for heiman[1]. Liða nv dagar, ok fara nv menn i mille klꜹstranna, ok er[2] engi qvittr af nøckvrri nyivngv. Vndrazt[3] broþir[4] þat geysi mioc, at af brotthvarfi sva tiginnar konv skvlo systrnar ø̨ngva frett vm gera. [Hvat er[5] lengra, enn liða hinir næstu .xii. manuðr[6] ok er allt kyrt ok tiðindalꜹst[7]. Er broþir allan þenna tima [alldregi i[8] gleði, sem hann hafði ser til verkat. Nv sem kemr iafnlengðar[dagr fyrri tiðinda[9], tekr broðir orlof vndir þeiri asyn, sem hann villdi spacera[10]. Hann hefir eitt graftol vndir kvfli sinvm ok lø̨tr øngvan svein ser fylgia. Kemr hann fram i skoginn, gengr [at hit beinazta þeim stað[11], þviat hann hafði merkt til skyrliga[12]. Tekr hann graftolit ok [setr vpp[13] eina paltorfv. Ok þegar sem hann hefir vppi, þickir honvm[14] sem holt se vndir. Iafnskiott heyrir hann skyra mannzrꜹdd or grøfinni sva mǫlandi: „Grafðv varliga, sagði hon, þviat ek lifi.“ Þessa rꜹdd kennir hann konvngsdottvr vera, ok þat með, at hana berr nø̨rri honvm ok ofarr i grøfinni, enn hann hafði sett hana [i fyrstv[15]. Þvi verðr hann bø̨ði feginn ok hrøddr. Rꜹddin talar þa [i annat sinn[16]: „Eigi skalltv hrǫðaz, þo at þv heyrir til min, þviat án sionhverfing er ek lifandi[17] maðr. Vik fra molldonni hogliga, ok mvntv þa sea, hvat almattigr gvð lętr[18] ser soma.“ Broðirinn styrkizt nv ok hreinsar[19] ofan af grofinni. Er þvi likaz sem þar se hvalf eþa hvs vndir. Her sitr nunnan heil ok kat ok hefir meybarn i skꜹti[20] sva vngt sem .iii.[21] manaða. Ma nv engi orðvm skyra, hverr fagnaðr inn geck i [broþvr briost ok hiarta[22]

[1] [fyrr *E;* adr enn hann for heiman *233.* [2] ferr *233.* [3] vndrar *233, E.* [4] brodr *E.* [5] þarf *233.* [6] manadir *233.* [7] [ok sva lida enir næstu tolfmanadir *E.* [8] [med ôngri *233.* [9] [timi fyrri tidar *233.* [10] *saal. ogs. 233, E.* [11] [hit beinsta at þeim stad *233.* [12] skiluisliga *233;* [at hit beinazta *E.* [13] [lætr upp a *233.* [14] *saal. 233, E;* hann sva *St.* [15] [*mgl. E.* [16] [i annan stad *233; mgl. E.* [17] *mgl. E.* [18] let *E.* [19] sopar *E.* [20] ser *tilf. E.* [21] þriggia *E.* [22] [hans briost *E;* briost brodur *233.*

[með biartri syn þvilicra stormerkia[1]. Stendr konvngsdottir þa vpp ok hefir sva þokat i haleika grafarinnar, at hon a litinn grada vpp at ganga, aðr hon [stigi fǫti[2] a hreina iorð ok grasi vaxna[3].

Verðr þar nv mikill fagnafvndr, [ok nv meirr af gvðs halfv enn mannligrar[4] bliðv[5]. Segir konvngsdottir þa, at allzvalldandi[6] gvð ok hans moðir Maria hafi[7] gert [með henni[8] sina miskvnn ok gefit henni lif sem i goðri hvilld [allan þenna tima[9]. Oc [eptir licams nattvro fæddi[10] ek þetta barn at liðnvm .ix. manvðvm eptir kvenna sið, [er mið[11] gatvm sarliga i ockarri ostyrkt[5]. Her i moti segir hann henni, at sva vndarliga hefir sea timi gengit[12], at engi maðr hefir at henni spvrt eþa leitat. [Her eptir þvilika luti sagða[13] falla þav bæði a kne til iarþar þackandi almattkvm gvði ok hans moðvr Marie alla þa milldi ok miskvnn, er þav hǫfðv framit[14] i þessv mali. Eptir þetta gert segir nvnnan sva til broðvr: „Nv skalltv fara heim til klavstrs þins, ok gervm einn veg bæði, leynvm við eigi iartegnvm gvðs til hvlningar[15] ockars kinnroða. Seg abbota fall þitt, ok gak vndir[16] alla þa skript, er hann leggr þer, til þess at drottning allrar skepnv fai þa hǫra lof af hverri tvngv. Ek skal fara með dottvr mina til frv abbadisar, at hon megi þvi giørr séa[17], hverso henni byriar[18] mik at pina eptir lǫgvm heilagra feðra.“ [Sem allt er vti[19] þeira viðrtal, miclo fleira enn her stendr[20] skrifat, skilia þav, ok vendir hvart til sins mvnklifis[21]. Er nv broðir fvllr af iðran ok gerir hveria grein, sem aðr var ritat[22]. Systir

[1] [fyrir biarta syn ok haleita *233; mgl. E.* [2] [stigr vpp *233.* [3] [stigi aa bera iord *E.* [4] manndomligri *233.* [5] [*mgl. E.* [6] almattigr *E.* [7] hafa *233, E.* [8] [med hana *E;* vid hana *233.* [9] [*mgl. E*; ok likams fædu *tilf. 233.* [10] [af mannz [natturu fædd]a *233.* [11] vid *233.* [12] um lidit *E.* [13] [Eptir þetta *E.* [14] *saal. 233, E*; fram *St.* [15] hvgganar *233.* [16] med godvilia *tilf. 233.* [17] siaa *E.* [18] samir *233.* [19] *saal. 233,* vm *St.* [20] se *233.* [21] heimilis *233.* [22] skrifat til *233;* [Giora þau nu alla hluti sem systerin hafdi mællt *E.*

geck [með nyia [1] dottvr á fvnd abbadisar, fell fram gratandi sinn gløp [2] ok beiddiz lꜹsnar. Frv abbadis kann engv at svara, þviat sv fǫrir henni barn ok kvezt eiga, er hon hvgði hreinazta systvr vera. Oc er þat eigi vndarlict, þo at diupleiki þvilikra gvðs verka verði dimmr [þvi hiarta, er enn er lvct [3] i dꜹðligvm likama. Langt er at greina [ser hveria lvti, er talaðir voro i þeima [4] kapitula, aðr menn fengi nøckvrri grein a komit, hversv meistarliga frv sancta Maria hęfir eptir vana þessu til leiþar komit. Nv þvi at greindr er malavøxtr nvnnvnnar, þarf eigi at segia annan tima [5]. Enn her i moti segir abbadis þa nylvndv, at allan þenna tima hafa systrnar haft ena røskvztv raðskonv ok hvgðu [vera þa sømv konv, sem nv vattar sic vm [6] nęsta ár i iørðu legit hafa ok barn eiga [7].

Nv þot eigi se skrifat langt mal, ma hverr maðr hyggia [8], hversv gvðs þionar i þessvm [9] mvnklifvm mvndv samfagna [sꜹðvm til hiarþar af villistigvm aptr komna [10] meðr hlyðni ok tárvm vndir boði ok banni sinna vmboðsmanna. Sva lifgar signvt moþir [margan i herfiligri hrapan [11], skipande aptr i faðm heilagri [12] kristni svnar sins, enn leiðir siþan af dyflizv til lifande manna iarðar, at sea þann eilifa [13] gvþdom án enda, er hana valdi ser til moþvr ok mvsteris, rikiande ok øllv styrande per [infinita secula [14]. Amen.

90.

Ein hvsfrv toc Jesvm af faðmi Marie.

Sva er lesit, at ꜹstr i Grekia [15] var forðvm ein hvsfrv veralldar rik at avðęfum, hon sat i eckivdomi ok atti einn

[1] nykomna *233.* [2] [til abbadisar ok fell framm gratandi *E.* [3] *rettet;* lvctr *St.;* [þeim sem luktr er *233.* [4] [allt þat er talat var i þeira *233.* [5] *Fra* Oc er þat eigi vndarlict *her til mgl. E.* [6] hit *233.* [7] [uier þessa hina somu, sem nu uottar sik minzta aa iordu hafa uerit ok hit næsta umlidit ar nidri i iordu hafa verit *E.* [8] hugsa *E.* [9] sogdum *233.* [10] [sinum saudum til hiardar komnum brott af uillistigum *233.* [11] [i herfiligri hrapan þersa saudi *233.* [12] heilagrar *233, E.* [13] eylifa *233.* [14] [omnia secula seculorum *233.* [15] Grecia *233, E.*

svn. [Mikil elskan[1] var henni hvsfrvinni a blezaðri Marie gvðs moþvr[2], þat til marks at þar [i garði[3] stendr kapilla[4] sęllar Marie vppreist [ok efld ok halldin aa hennar kost[5]. I þeiri kapillv[6] stendr Mario likneski yfir alltari, i[7] þat form[8] sem hon sitiande hallde son sinn i [faðmi ser[9]. Likneski vars herra var sva gert, at þat matti i brott taka. Sem timi liðr, gengr sva til efnis, at heiðin þioð geysiz[10] i þat sama riki með ráni ok hervirki [bęði af[11] gozi ok mǫnnvm[12], hertaka [þeir marga menn af þeima by, sem þessi hvsfrv sitr i[13], ok i [þvi sama folki[14] verðr hennar eingetinn[15] son, [er fyrr var getið[12]. Eptir þat rán [ok manna ferðir[16] hryggviz frvin sarliga af þrelkan sonar sins, gangandi fram i kapillu[17] varrar frv [ok segir sva[18] fyrir hennar licneschi: „Frv min sęta[19], segir hon, ek er komin at kęra fyrir þer þann mikla skaða ok angr, er ek feck i dag af herleizlv sonar mins. Ok þvi biðr ek þitt valld[20] ok virðuliga milldi, at þv skipir hann aptr i minn faðm, þviat fyrr enn þat goriz[21] fęrr ek eigi goðan dag.“ Meðr þessvm orðum, sem nv [var getit oc greint[22], gengr hvsfrvin[23] dagliga fyrir Mariv licneschit innan .xv. daga [ok finnr ǫngva framqvęmð sinna bęna[12]. Eptir þat liðit vikr hon orðvm annan veg ok talar[24] sva: „Min frv, segir hon, ek hefi kveinat her til fyrir þer af minvm harmi ok finn[25] ek engan letta. Nv þickir[26] mer van, at þvi gerir þu sva, at þv varkynnir mer[11] eigi, at ek vnna syni minvm. Enn hvart þessi skilningr er rettr, skal ek prova, þviat nv skal ek taka fra þer þinn einga[27] son ok vita, hvart þer þickir

[1] elska *233.* [2] [Hun elskadi miok guds modur Mariam *E.* [3] [aa gardinum *E.* [4] kapella *233*, *E.* [5] [af hennar kosti *E.* [6] kapellu *233*, *E.* [7] aa *233.* [8] giort *tilf. E.* [9] [sinum fadmi *E.* [10] heriar *E.* [11] *mgl. 233.* [12] [*mgl E.* [13] [margan mann *E.* [14] [þeim sama flocki *233.* [15] einga *233; mgl. E.* [16] [ok mannanna brott toku *233; mgl. E.* [17] kapellam *233*; capitulum *E.* [18] [sua segiandi *233.* [19] sætazta *E.* [20] ok virding *tilf. E.* [21] er giort *E.* [22] [var greint *E*; voru greind *233.* [23] fruin *233*, hun *E.* [24] þa *tilf. 233.* [25] finnr *233.* [26] þicki *233*, *E.* [27] enga *233*; einka *E.*

þat nøckvr hrygð[1]. Skalltv[2] ok, drotning min, sva fremi aptr fa þinn e(i)nga[3] son, sem[4] þv lętr minn son aptr koma.“ [Sama veg gerir[5] hon hvert orð, tekr brott likneski [Jesv af faðmi moþvr sinnar[6] sveipande[7] einvm silkiduk ok lęsir[8] niðr i kistv.

Her er skiott vm at tala. [Þegar a[9] nęstv nott eptir þessa luti gerva, sem hinn vngi maðr frvinnar son[10] sitr i [vtlegð ok[11] fiøtrvm, kemr til hans i dyflizvna gøfuglig kona, hon talar sva með nøckvrv hrygþar bragði[12]: „Moþir þin hefir gert mer meingerð [ok þyngian[13] af þinni brottvero, [enn nv[14] nęsta dag[15] toc hon fra mer svn minn ok sagði, [at eigi skyllde ek fyrri fa hann[16], enn ec leti þic aptr koma. Nv sakir þess at ek ma þat[17] eigi bera at missa [mins sonar sva elskuligs[18], þa ver[19] i stað lavss [af øllu[20] vallde þinna ovina ok sęk sem harðaz heim til moðvr þinnar.“ Eptir [þat liðit[21] liðr sęl drotning til himins, enn lasar brotna ok allt þat, er talma matti hinn vnga mann. Ferr hann liðugr af þvi riki ok kemr a garð moþvr sinnar segiande [allan veg ok vitran sinnar vtlavsnar[22]. Ok er moðir hans heyrir [þessa lavsn[23], skvndar hon fram til capillam[24] varrar frv, fallandi til iarþar fyrir hennar likneski, oc mælir sva: „Min blezvt frv oc ván eilifra fagnaða, fyrirlat mer mina dirfð ok kostaboð, er ek for fram i moti þer. Lof se þer, miskvnnar moðir, er þv virþiz mik at heyra oc minn svn aptr at leiða. Þvi vil ek nv [giarna ok fegin[25] aptr lata[26] þinn [svn bleza(ða)n[27], biðiandi, at þv niotir hans fagnaðar [sęl ok[28] vm allar alldir.“

[1] i edr skade *tilf. E.* [2] Skal þu *233.* [3] *mgl. 233, E.* [4] er *233.* [5] [Sua giordi *E.* [6] [uors herra *E.* [7] at *tilf. 233*; i *tilf. E.* [8] leggr *233, E.* [9] [A *E*; Hina *233.* [10] sonr *E.* [11] [utlegdinne i *E*; *mgl. 233.* [12] yfirbragdi *E.* [13] [*mgl. E.* [14] [þuiat nu *E*; hinn *233.* [15] eptir *tilf. 233.* [16] [mik æigi skylldu fyrri hann aptr fa *233.* [17] *mgl. 233.* [18] [son minn sua elskuligan *233.* [19] verd *233.* [20] [*mgl. 233.* [21] [sua talat *233, E.* [22] vtlegdar *233*; [alla þessa uitran *E.* [23] [þessa sǫgu *233*; þetta *E.* [24] kapellu *233, E.* [25] [fegin *E; mgl. 233.* [26] leida *233.* [27] [blezada son *233, E.* [28] [sæl *233*, blezut *E.*

Nv ma af þvilikv[1] marka, [hvern heimoleika[2] guðs moðir Maria vill af þeim mønnvm þiggia, er hana elska með sannindvm, þviat hon er mivkvzt allra heilagra blezvt drotning per omnia secula seculorum[3].

91[4].

Einn vngr maðr tok nvnnv or klavstri.

Maðr nøckvrr var mikils hattar, bǫði kynstorr ok at veralldar avðæfvm fvllrikr. Hann átti nogar eignir, bǿði fastar ok lavsar, oc var þess ván, þviat hann var skipaðr valldzmaðr ok stiornar yfir mørgvm lyð. Var hann sealfr vinsǿll ok vel kendr af sinvm vndirmønnvm, rettviss i lagadomvm, vapndiarfr ok reyndr i orrostvm. Kvrteisir riddarar þionvðv honvm dagliga, enn þo var sa einn, er hann elskaði framarr enn alla aðra, þviat þenna mann hafði hann reynt i dygð ok drengskap, sem siðarr mvn heyra. Þessi maðr atti einn vngan svn, þann sem hann elskaði sem sik. Hann var a efra alldri, er sveinninn var getinn. Var þessi einn erfingi allz rikdoms hans, let hann ok þenna svein með allri virkt vpp fǿða, sva sem skemtiligaz matti verolldin af ser syna. Nv kemr þar tima, at hinn riki maðr verðr at giallda þa davðaskvlld, sem engi iarþligra manna ma vndan komaz. Ok sem hann hefir sott tekit ok liggr i reckiv, kallar (hann) til sin fyrr nefndan riddara, er hann elskar vmfram aðra. Hann talar við hann: „Gvð drottinn allzvalldandi, (er hefir i sinv valldi) lif ok davða, trvi ek, at með si(n)ni miskvnn se hann sva skipandi, at ek gamall ganga fram skiotliga i almenniligar davða dyrr. Hefir minn skapari veitt mer sva marga lvti ok micla i þessvm heimi, at ek ma storliga hrǿddr vm vera, at eigi hafa ek sva þackat ne avmbvnat gvði, sem ek er skylldr til. Þer er kvnnikt, minn kǿri, at ek a einn vngan svn, sva at hann ma eigi við taka sinni føðvrleifð, helldr krefr navðsyn til, at hann fai gott fostr

[1] sliku *233.* [2] [hversu mikinn heimolligleika *233.* [3] Amen *tilf. E.* [4] *Varianterne af E forbigaaes paa dette Sted.*

enn fiarlvtr hans trvliga[1] geymslo, þar til er hann ma sialfr styra ok fyrir sea. Þvi biðr ek þik fyrir þa dygð, er þv hefir mer teð, at þv takir þenna svein ok allt hans goz i þina geymslo ok vernd, ok vendir til hans allri þeiri þionosto, er þv veitir mer bǫði at fornv ok nyiv.“ Riddarinn iatar honvm giarna sina bǫn með hlyðni ok sønnvm goðvilia. Er nv skamt at biða, aðr hinn riki maðr lǫtr verolldina. Enn riddarinn gerir allt eptir hans boði ok bǫn vm sveininn ok hans goz.

Þat er greinanda, at fostri sveinsins á eina dottvr vnga. Þꜹ ero miok iafnalldrar ok riddarason, oc sva sem þꜹ vaxa vpp, fellir sva heita ast hvart til annars, at hvarki matti af øðrv sea, ok eigi mat bergia nema bǫði samt. Nv sem þꜹ ero .xii. vetra, skipaz elskan þeira i millvm, þviat leikinn minkar, enn likams styrkinn ꜹkar. Þar kemr vm siðir, at faþir ok moþir ok allt hyski grvnar, at þessir vngv menn elskizt fvllkomliga sin i millvm miøk hiartaliga. Þvi gera þꜹ hion rað sin i millum, hvern veg þꜹ skvlo kyrraz mega vinna, sva at þꜹ styggi eigi ne hryggi eigi hinn vnga mann. Enn til sea þav ecki rað annat enn gefa hana i klꜹstr, þviat þꜹ þickiaz skilia, at fyrir þenna vtveg ma hinn vngi maðr eigi stirðr vera. Þetta ferr fram, at þꜹ offra gvði dottvr sina. Ok sva sem hin vnga mǫr kemr i klꜹstrit, hvgsar hon með ser, fyrir hveria søk faðir ok moðir hafa sva við hana gert. Enn nv með þvi at hon er skylld gott at gera, snyrr hon atferðinni ok fyrirlitr alla heimliga luti, elskandi sinn drottin með sǫnnvm goðvilia. Þvi var hon bǫði elskvt fyrir lifsins verðleik ok heilagleik.

Nv sem þvilikir lutir forv fram, liðr alldr hins vnga mannz, vnz hann er tvitøgr, hann er micill ok sterkr. Er hann skipaðr i eignir sinar allar, metorð ok veralldligar sømðir eptir feðr ok moðvr, hann er diarfr ok mikillar framkvęmðar, stiornandi sterkliga vndirgefinn lyð ok allt annat, þat er honvm varþar. Enn þott hann eigi i morgv

[1] *I Texten er skrevet* goða, *men dette er underprikket, og i Margen tilføiet* trvliga.

at standa, gleymir hann eigi þeiri fǫgrv meyiv, er hann fyrri við lek i bernsku ok fra honvm var brott gripin. Her hvgsar hann vm optliga, hversv hann skal henni brott na or søgðu klaustri, enn nv var nunna vorðin ok Kristz bruðr. Einn tima ferr hann heiman ok riðr fram til klꜹstrans með vegligu foruneyti. Ok er systr spyria þat, at sva vǫlldugr maðr er þangat kominn, ganga þǿr vt i moti honvm með allri bliðv. Sv systir stendr i millvm annarra, er hinn riki maðr vill giarna finna. Þegar sem hann serr hana, vikr hann henni brott fra øðrum ok segir sva til hennar: „Ertv eigi sv sama, er mic elskaði forðum kęrliga,“ segir hann. Hon svarar: „Minn herra, ek er sv sama, ok enn elskar ek yðr.“ Hann svarar þa: „Þat fęrr ek skiott reynt, segir hann, oc ef þat er, far brott með mer, ok man ek ganga at eiga þic, þviat allt her til þolða ek fyrir þina ast at kvęnaz eigi, sva sem vęntandi, at ek mvnde þic fá með nøckvrum hǿtti.“ Nvnnan svarar: „Bið min vm litla stund, þviat ek skal buaz sem skiotaz.“ Hon ferr nv með samþycki hans aptr i klꜹstrið at bua sina brottfør. Marga lvti lagði hon þa i vanda sinn, er guði ero þęgiligir, siðan hon kom i klꜹstrið, ok geymande þeim dagliga, oc þott hon verði nv veyk i sva miclum illzkutima, gleymir hon eigi guði iafnfram at þiona. Þat var venia hennar hvern dag, at hon sagði .v. sinnvm Pater noster fyrir pislarmarki vars herra Jesv Kristz, ok þetta er enn hennar eyrindi' aptr i klꜹstrið.

Nv sem hon hefir þessa bęn með goðfysi framet ok hon hneigir sic fyrir pislarmarkinv ok ętlar i brott at ganga, rettir likneskit hęgri hond ok tekr brott vilinn af høfði hennar ok lętr vpp a høfvt ser. Enn við þenna lut verðr hon akafliga hrędd ok ottaslegin, gengr þo vt af klꜹstrinv ok segir herranvm leyniliga, at hon ma sva buit með engv moti i brott fara, nefnir dag annan, nęrr hann skal eptir henni koma, ok segir sic þa mvnv vera buna. Herrann samþyckir þetta, skilia þꜹ at sinni, ok gengr hon aptr i

klꜹstrit ok fram fyrir likneski vars herra, framfallandi ok litillatliga biðiandi, at allzvalldandi gvð gefi henni aptr þann siðsemdarbvnat, sem hann hafði aþr af henni tekit. Ok þat veitir hann henni fyrir sina ovmrøðiliga dyrð, þo at hon salug bæði eigi með þvi hvgskoti, sem vera skylldi; þviat eigi var þessi vvinarins freistni fra snvit hiartat, at hon fęri i brott með herranvm. Enn þo tekr likneskit af høfði ser vilinn ok setr a hana.

Liðr nv fram til þess dags, er þꜹ høfðv anefnt at finnaz. Kemr herrann nv at gripa i brott fra gvði lifandi eign sina. Hafði hon salvg visat honvm til lꜹndvranna klꜹstrans, er hann skylldi hennar biða. Nv sem þꜹ finnaz ok hafa vm stvnd við talaz, segir hon sik enn hafa nꜹðsynligt eyrindi aptr i klꜹstrit. Hann lǫtr þat enn leiðazt. Er þat samt sem aðr var greint, kemr hon enn vt hrygg fyrir herrann ok segir sik eigi vera bvna, anefnir þriðia vitianartima. Þessv verðr hann harðla reiðr, ok sverr vm, at þriþia tima skal hann eigi sva vera blecktr. Sem hann er i brotto, hverfr hon aptr i klꜹstrit fyrir likneski vars herra Jesu Kristz ok øðlaðiz vil sinn i annat sinn með bęnvm ok tara vthelling. Kemr' hinn þriði dagr viteanar hins rika mannz sins ránfengis i fyrnefndan stað. Enn með þvi at henni þickir nv eigi vist, hvart hon fǫrr orlof at segia bęnirnar, gengr hon fyrir alltari vars herra Jesv Kristz. Mikill bardagi ok veykleikr, ok annarri halfu goðr vile ´(var) i þessarrar konv briosti, guðs hrezlv synde hon i þvi, er hon vill eigi sva snaraz or faðmi sinvm fyrra brvðguma, at eigi gerði hon aðr hans sęmð ok virðing eptir vana, þo at (fyrir) veykleic þǫttiz hon eigi þola mega ok vvinarins teyging, vtan gera sinn vilia. Sem hon hefir knefallit fim sinnvm ok sagt gratande Pater noster hina helgnztu bęn, harmande sic ꜹmliga siðan hneigir hon sic ok ętlar i brott at ganga. Enn nv er sem fyrr, at hinn krossfesti tekr af henni vilinn ok hylr með sealfs sins høfvt. Eptir þetta gengr hon fram at lꜹndurum klꜹstrans, sem fyrr var getið. Er herrann

þar fyrir mǫddr af langri biðstund. Hann gørir nv skamt vm, tekr hana hondvm ok flytr hana heim a sinn garð ok gerir bruðlaup til hennar. See her, meðr þvi at þessi herra er sva mikils hattar valldz ok virðingar, var engi sva diarfr, ok eigi byskvpinn sialfr, at þerði honvm at segia.

Her nęst er greinandi vmlestr ok aleitni systranna heima i klaustrinv, er þǫr veita þessi konv, þviat þǫr gera sem heimskir menn ero vanir: ef manni gefz einn lutr yfir, þa kalla (þeir) allt framferði mannzins onytt. Sva gera þør systr, fara til ok rangsnua allar hennar fyrri gørðir, oc millum annarra oþǫgiligra orða tala þęr sva: „Se her nv, huersu falsligan enda falslig siðsemð þessarrar konu hefir fengit. Hon syndiz vera viðrhialp þessa huss, enn nv er (hon) fallin i glępagrǒf fagnaðarlavs.“ Siðan ganga þør til altaris, þess sem guðs þionostukona var vøn at biðiaz fyrir. Sea þęr vil hennar yfir høfði licneskiunnar, ok at meirr girnaz þęr i moti henni, segia hana þetta allt gørt hafa af drambsemi. Nv bera þęr stiga til ok ętla vilinn i brott at taka. Enn þat mega þęr með øngri list gøra, þvi at sva syndiz þeim, sem hann veri buudinn við licneskit eða skipt i treliga natturu, þvi gefaz þǫr vpp ok fa ecki at gørt.

Enn fyrr nefnd ambátt gvðs gengr sva mikinn villistig, at hon þionar fyrr nefndvm riddara vndir hivskaparbande, getande meðr honvm .ii. sonv ok eina dottvr. Ok er þav hafa sva lengi legit i syndum, gørizt sva með þess raði ok millde, er engan vill faraz lata i eilifum davða, þann er til hans snyz, hverfa þau aptr at fundnv hialparraði. Segir hon sva til hans einn timá litillatliga með hreinv hugskoti: „Herra minn, segir hon, hversu lengi skvlo mið liggia i ockrvm vdemiligvm syndum, eða nǫrr skvlo við taka til at ottaz gvþs reiði, þa sem yfir ockr man koma, ef við betvm eigi ockat framferði. Ek trvi þic muna, hversv styrkliga þv greipt mic brott fra minvm fyrra brvðgvma, þat er (at) skilia, skapara minvm ok lavsnara, hverium er ek het forðum

at hallda hreinan meydom alla mina lifdaga. Enn nv hefir ek sva sarliga af brvgðit minv fyrirheiti, sem verølldunni er kunnikt ok minir vvinir mvnv i frasagnir fø̨ra. Oc þott ek hafa framarr misgert, enn með tungv megi skyra, þa vil ek nv aptr hverfa, þviat ek veit, at guð minn er bæði milldr ok miskvnsamr ok vill giarna sia iðron mina, ef ek vil til hans snvaz af øllv hiarta. Oc i hans nafni bið ek þik, at þv heyrir rað mitt, oc man hann ockr miskvnna fyrir mivklǫti sitt. Allar þinar iarðir, eignir ok ꜹðęfi i føstv ok lavsv skalltu skipta i þria staði. Af einvm lut skalltu mvnklifi reisa lata, ok gef þat i valld syni ockrum envm yngra, at með samtengðvm ser øðrvm brø̨ðrvm þioni hann almattkvm gvði ø̨finliga. Annan lut fiar skalltu lata kyrran[1] ok lata þann verða gefinn syni ockrvm hinvm ellra, at hann efli rettlęti konvngdomsins með løgligvm framferðvm, enn styði ok styrki fatø̨ka menn gvðs með føgrvm ølmosvm. Hinn þriþia part ꜹðø̨fa skalltv hafa sialfr. Þv skallt krossazt ok fara til Jorsala ok vera þar staðfastr i þionostv hins krosfesta Jesv allt til enda lifs þins, mykiandi sva reiði þess mikla drottins oc ogvrliga einvalldzkonvngs, sem fyrrvm framþir þu i mot sva micla meingerð, at þv ręntir hann sealfs hans eign. Enn ek veslug ok alla vega hørmulig man aptr hverfa til mins fyrra staðar. Ok til þess at ek geri sanna iðran, man ek með mer láta fara dottvr mina, at allir þeir er mer vilia bregða, hafi synilict efni til mic at gabba, at þar fyrir forðumz ek eilifan hlatr ok hręðilict brigzli minna vvina."

Sem herrann hefir heyrt hennar orð sva skynsamlig, kemz hann við með goðfysi oc er vitiaðr[2] þegar af gudi, sva at hann vill þegar án dvøl fylla hveria luti eptir hennar sôgn. Oc skiotliga kallar hann einn byskvp til sin ok marga klerka, þar með aðra mikils hattar menn, ok byriar sva yfirbot sinna verka, at hann gefr sic til Jorsala. Þar nęst vill hann aptr skipa þat ránfengi, sem forðvm greip

[1] *saal. E*; skyran *St.* [2] *saal. E;* vitraðr *St.*

hann fra gvði. Ok er nv bvin sęmilig ferð með frvinni, þar er sealfr byskvp ok margir hans klerkar, þar sealfr herrann ok margir hans fylgiarar. Er þessi ferð harðla sęmilig. Ok sem skamt er til klaustrsins, talar frvin sva til lyðsins: „Þvi at diofli aeggianda geck ek fyrrvm v́t af þessv klaꜹstri eigi vm almenniligt hlið sem goðir menn ok i sinvm gerðvm alþyðligir, helldr vm leyniligt port, at ek mętti forðaz mannligt avga, oc þvi er macligt, at þar ganga ek inn til vmbotar, sem ek geck v́t til syndar. Sva ok ef ek er maklig at taka aptr fyrra siðlętisbvnat, skal ek hann af þeim einvm þiggia, sem hann tok brott fra mer.“ Ok eptir þetta verpr hon af ser bvning ok skoklǫðvm, ok gengr fyrst allra manna framm at klaꜹstrinv ok inn vm laꜹndyrr ok enn beinazta veg fyrir þann signaða kross, sem fyrrvm hafði hon einkannliga vegsamat. Ok þegar i stað fellr hon øll til iarðar með storligvm styn ok geysiligvm. Siþan riss hvn vpp af bǫninni oc litr til krossins, talandi sva með gratanligri røddo: „Drottinn Jesvs Kristr, er sva talaðir meðr þinvm blezaða mvnni, Fagnaðr er gvðs englvm yfir einvm syndvgvm manni, þeim er snyzst til iðranar, þv, drottinn! er þolðir haꜹrmvligan daꜹþa fyrir syndvgvm mønnvm, sem nv siam ver, taktu iðran mina syndvgrar ambattar þinnar, er nv hverfr til þin með øllv hiarta sannrar iþranar ok viðrkomningar. Drottinn minn, taktv mik iðrandi, þviat þv þyrmðir mer allt her til, sarliga i moti þer misgerandi. Drottinn Jesvs Kristr, ef þv dęmir mik makliga, lat mik aptr taka hinn fyrra bvnat, ok gef mer vil minn, þann er þv tókt af mer þann tima, sem ek salug villtumz fra þer.“

Sem hon hefir sva mǫllt millum annarra luta, sea allir, þeir er hia standa, at hinn krossfesti tekr af høfði ser vilinn ok setr a høfvt nunnvnni. Enn allir hiaverandi menn hefia vpp hendr sinar ok dyrka almatkan gvð, þann er iafnan er bvinn at veita iðrandi mønnvm sina miskvnn. Nv sem nvnnan hefir fengit ván eilifrar liknar, gengr hon goðfvsliga með sønnv litilǫti vndir alla þa skript, sem frv abbadis vill a

hana leggia. Ok sva sem hvn er aðr vorþit øllvm dyrðligt eptirdęmi eptir iðranar tima, tekr abbadis hana aptr i systra lag með fvllvm friði gvðs ok manna. Dottir hennar vigizt til nunnu, ok þionar þar i klꜹstrinv einkanliga með hreinvm meydomi, ok tok þar fyrir ꜹmbvn af sealfvm gvði, þa er hvn for fram af þessvm heimi.

Af herranvm er þat at segia, at hann styrkir klꜹstrit storvm proventvm bæði iarða ok annarra pengha, þeim til styrktar, sem þar skylldo ęfinliga gvði þiona, mykiandi sva heilaga[1] menn til, er hann hafði rǫnta. Oc eptir sva gert ferr hann aptr[2] i brott með sinv forvneyti, geymandi vel allra þeira greina, sem fyrri vorv teaðar, ok hon hefði fyrri sagt. Enda hans synir siðan i gvðs ast sina lifdaga hverr i sinni stett. Enn herrann tekr þriðia lut fiarins ok skiptir með kirkivm ok fatękvm mønnvm, enn helldr eptir sva mikit, sem hann þarf i sina nꜹðsyn ok vtlegð at hafa. Nv sem hann hefir alla þessa luti skipat vel ok skapliga, heilsar hann frǫndr (sina ok) vini, ferðaðiz af landi brott ok fram til Jorsala, sva sem einn sannr vinr hins heilaga kross, ok eigi minnr berandi[3] hans blezaða mark ser i briosti helldr enn ytra stað a sinvm likama. Nv sem hann gengr fram til Jorsala með miklum lifshaska, vitiar hann með agiǫtri goðfysi þann stað, sem varr herra var fǫddr i af heilagri moðvr[4] ok mey Marie, ok enn stað er várr herra var pindr, oc eigi siðr vpprisningar staðr, farandi þar i millum með heilagri goðfysi. Þvilik er hans iðia, meþan hann lifir i gvðs lofi, þar til er hann ferr heim af vtlegð til sinnar føðvrleifðar at fvllgervo erfiði, hvar er varr drottinn sonr sællar Marie lifir ok rikir vm allar alldir verallda. Amen.

[1] sva heilaga *to Gange St.* [2] *Dette Ord er understrøget, som Tegn til, at det bør gaa ud.* [3] beranda *St.* [4] meyiv *St.*

92 [1].

Ein hvsfrv gaf son sinn pvkanvm.

[Storliga rikr maðr nøccurr var i einhverivm [2] stað, hann var [gøfvgrar ø̨ttar [3] ok mikilla heimsins metorða. Þessi riki maðr a [4] ser hvsfrv bæði fagra ok vel kynferþuga. Þessi hion [5] høfðv saman att einn svn, enn lifðv siþan vel ok hreinliga i drottins sins þionvn fyrir vtan likams mvnvt, allt þar til at øfvndsamr [ovinr fiandinn sealfr [6] reisizt vpp með eitri i moti þeim, þviat hann þolir eigi, [at þav þioni lengr i savgðv [7] hreinlifi. Hann ferr [8] til með sinni slǫgð ok spillir hiarta bonda, [vekiandi vpp [9] til oleyfðrar astar við sina hvsfrv at þeim hø̨tti, at nv leiðir hann aptr fyrir hvgskot hans alla þa fegrð konvnnar, er fyrr hafði hann nockvra [10] tima skemtan af haft, þar til at sva brennr þessi riki maðr til davðs i sinv hiarta, at eigi gefr [11] hann gavm [hvarki at tima [12] ne fyrirheiti sakir sinnar odø̨miligrar freistni. Enn sa fiandinn, sem nv leiðir þenna mann með sinvm fiotri, stillir sva til, at a sialfa paskanottina berr hann sik bvndinn [13] til sva bannaðra luta, eigi hvgleiðandi [14] vpprisvdag sins lavsnara drottins vars Jesv Kristz. Enn [15] með þvi at eigi villdi hann af syndvm vpp risa, helldr [16] a þeiri helgvztv nott hørmvliga hrapa ok dáliga deyia i forsfalli glępanna, hvat er siþan vm at tala? Þessi maðr lostafvllr gengr til sinnar hvsfrv a fyrr sagðri nott. Enn [16] við hans þarkvamv verðr hon [17] hrø̨ðiligvm ótta slegin, mavrgvm snvbboligvm [18] orðvm hann asakandi, siþan hon verðr vis hans eyrindis. Nv sem henni stoðar allz ecki, ok hvergi fęr hvn vikit hans hiarta með nockvrri [19] skynsemi,

[1] *Denne Legende meddeles senere fuldstændig efter E.* [2] [Storrikr madr var i einum *233.* [3] [gôfugr at ætt *233.* [4] atti *233.* [5] hiu *233.* [6] [fiandi ok vuin mannkynsins *233.* [7] [lengr, at þau þioni i *233.* [8] for *233.* [9] [vikiandi *233.* [10] nockurn *233.* [11] gefi *233.* [12] [*mgl. 233.* [13] *mgl. 233.* [14] sinn *tilf. St.* [15] *tilf. 233.* [16] *saal. 233;* Ok *St.* [17] konan *233.* [18] sneypiligum *233.* [19] sinni natturu *233.*

kemr enn meiri ok ø̨siligri hørmvng ofan a fyrri odęmi[1], þviat hvsfrv, sem hon rø̨ðr engv, reiðizt hon akafliga, talandi sva með mikilli brø̨ði ok vanstilltum hugarins æsingi: „Þat mæli ek vm, segir hon, at þat sem við getvm saman [eþa gervm[2] a þessi nott, se diøfvlsins eigin[3] i helviti.“ Eptir sva haskasamligan tilbvnat ok fyrir allar greinir daligan[4] bva þessi veslv hion bø̨þi samt, ok i þeima sambvnaði verðr hon þegar hafandi at barni ok getr son ok fǫðir vpp ok fostrar.

Þessi sveinn er agiętliga friðr synvm i sinvm vppuexti ok storliga fagr at[5] aliti, avllvm þeckr[6] i sinvm barndomi, fvllr af skilning þegar a vnga alldri, fliottǫkr i greinvm ok bokligv nami, ok yfirvøttis sniallr ok skilinn i øllv framferði. Sem hann vex vpp, er hann akafliga elskaðr af sinvm frø̨ndvm ok feðginvm. Faðir hans gleymir ok fø̨r eigi set fyrir synda þokv[7], hversv mikit hann hefir kostat þetta hit friða afspringi þegar i fyrstv. Enn moðir hans minniz optliga með hrygþarfvllv hiarta, hvat er hon talaði, aðr þessi sveinn var[8] getinn. Nv sem sa hinn vngi maðr er .xii. vetra at alldri, syniz moðvr sveinsins eina nott fiandinn sealfr sva segiandi til hennar með skyrvm orðvm: „Vertu bvin, segir hann, at giallda mer fyrirheit mitt[9] a þriðia ari heþan.“ Eptir þessi orð hverfr[10] hann a brott. Enn gratr konvnnar avkaz [þess at meirr[11] af þessvm atbvrð, þviat hvn pinir[12] sitt hvgskot i beiskligri[13] iðran vvitrligra orða, velltandi[14] i sinvm hvgrenningvm. Skiotliga skyniar[15] þat hinn vngi maðr, at allr lyðr fagnar honvm vel ok glaðliga, hvar sem hann kemr fram, vtan ein veslvg moðir hans, hvn grǫtr oaflatliga, þegar hon serr hann. Miøk þickir honvm þetta vndarligt, ok opt hvgsar hann her vm,

[1] *mgl. 233.* [2] [*mgl. 233.* [3] eign *233.* [4] *saal. E;* dagliga *St.*, daligar *233.* [5] likams *tilf. 233.* [6] ok þydr *tilf. 233.* [7] blindleik *233.* [8] vęri *233.* [9] þitt *233.* [10] hvarf *233.* [11] [huersdagliga *233.* [12] finnr *233.* [13] beiskri *233.* [14] uellandi *233.* [15] skilr *233.*

hvat þessv mvn[1] vallda, þar til at einn tima talar hann sva við[2] moðvr sina: „Hvat velldr þvi, frv min, segir hann, at þv ein hryggviz af minni framferð, enn allir menn aðrir gleðiaz ok lofa gvð, fyrir huat mer er veitt. Nv þætti mer þat liklikt, at þvi øllv meirr mvndir þv gleþiaz af minni farsǫlð[3] i þinvm hvgrenningvm, sem ek er[4] þer skylldari enn øllvm øðrvm.“ Frvin grǫtr at ǫsiligarr[5], þott hvn finni þvilika eptirleitvn sonar sins. Sveinninn þickiz vita þvi giør, at her man [mikit nøckvt[6] vndir bva, ok leitar eptir meðr vitrleik þvi fastara, ok segir enn sva millvm annarra lvta: „Afskapligt man þat þikia [ok synazt[7] flestvm monnvm, segir hann, ef þitt moþvrbriost se sva grimt ok [steinliga hart[8] við þitt eiginligt holld, at þv vill eigi segia mer, ef ek a þann vfagnat nøckurn at varaz, er þv ein veizt.“ Með þvilikvm [skynsemðvm ok orðvm[9] fǫrr hann vm siðir sva mikit at gert, at sv veslvg moðir segir honvm með sarvm grati allt þetta efni v́t igegnvm.

Enn er sveinninn [heyrir sva mikinn haska[10] sins lifs ok salv, verðr hann hlioðr við ok hvgsar með ser a margan hatt, sem einn vitr maðr, hvat likaz man til vppreistar ok orræða[12]. [Se þat[13] verðr honvm fyrir eina nott, at hann fyrirlǫtr alt goðz sins føður ok flyrr[14] i brott af hans garði með hrygðar andvørpvm. Ferr siðan viða vm lønd[15] ok finnr marga vitra menn at mali, ok sagði þeim sin vandręði ok biðr þa fyrir gvðs ast[16] til leggia með ser nøckur hialpręði. Nv sem hann hefir mørg hervt [ok borgir[17] vm gengit með miclvm sveita ok erfiði, finnr hann þo eigi þat, sem hann leitar. Gengr hann nu[18] i sialfa Romam ok finnr [pavaligan herra[19], boðar honvm sin vandręði ok

[1] muni *233.* [2] med *233.* [3] farsælu *233.* [4] em *233.* [5] sarligarr *233.* [6] [nóckut mikit *233.* [7] [*mgl.* *233.* [8] [steinhart *233.* [9] [skynsemdar ordum *233.* [10] [heyrir sva haskasamligan ok hrædiligan vada *233.* [11] er *233.* [12] o(r)rada *233.* [13] [Sidan [14] ferr *233.* [15] herud *233.* [16] sakir *233.* [17] [borgir ok bøi *233.* [18] *tilf.* *233.* [19] [scalfan herra pauann *233.*

biðr, at hann sampiniz sem goðr hirþir savðarins sivkdomi. Øllvm fęrr mikillar hørmvngar þvilic tilfelli, enn þeim [æ þvi meiri sem návnginvm vorv astrikari[1]. Herra pavinn hvggięðisfullr leggr þat til með honvm af gvðs halfu ok hins heilaga Petri[2] postola, at hann skrifar[3] vt vm hafit til byskvpsins at Jorsølvm, biðeande ok eigi siðr bioðande, at hvat gott er hann má, skal hann til leggia með vnga manni. Sem þessi bref ero gor, tekr hann pavaliga blezan ok blitt orlof, hefir sic brott af Romam[4] ok stigr aa skip, er gengr til Jorsala.

Nv þo at hann vęri gervilict mannzefni, dasaz hann storliga miøk af margfølldvm rekstri[5], vasi ok erfiði, er hann salvgr hafði þolat langan tima, siðan hann for .xii. vetra gamall heiman af garði føþvr sins. Sem skipit er farsęlliga landfast orðit, gengr hinn vngi maðr a land ok sękir fram til Jorsala fyrir Jorsalabyskvp, ok tęrr[6] honvm virðvligs herra pavans letr[7]. Enn er byskvpinn hefir þeim við tekit, [vpp brotið[8] ok yfir lesit, er hann sva blezaðr i sinv hiarta, at hann grętr sarliga ok sampiniz envm vnga manni bęði fyrir sal ok likama. Allt byskvpsins raðvneyti táraz[9] oc með hiartaligri goðfysi, ok biðea sinn herra, at fyrir gvðs nafn leggi hann til hialparrað[10] með þeiri avmu[11] sal. Enn eptir hvgsanartima tekr byskvpinn þat rað, at hann kallar til sin[12] þa menn, [er hann veit[13] siðsamazta ok bezt gvði þionandi, hefir með þeim heilaga[14] tracteran af vnga mannz efni, er hann þa enn sealfr heyrði, hversv þessi atbvrðr allr hefir gørz. Allir goðir menn hryggvaz[15] ok sampinaz, biðeande almatkan gvð, at hann virðiz miskvnn at veita[16]. Nv sem Jorsalabyskvp sitr [i sagðri[17] raðagerð,

[1] [æ þui meiri sem framarra astriki hofdu til allzualldanda guds *233.* [2] Petrs *233.* [3] med honum *tilf. 233.* [4] Roma *233.* [5] *saal. 233*; rettri *St.* [6] tiar fyrir *233.* [7] bref, hversu þat lætr *233.* [8] [*mgl. 233.* [9] var *233.* [10] nokkut hialprad *233.* [11] olmosu *233.* [12] alla *tilf. 233.* [13] [*saal. 233;* sem hann kallar *St.* [14] hiartaliga ok heilagliga *233.* [15] sorgmædaz *233.* [16] hinum unga manni *tilf. 233.* [17] [*saal. 233*; i vpp sagðri *St.*

kemr honvm i hvg með gvðligri[1] tilvisan, at einn dyrðarsamr einsetvmaðr var langt i brott af[2] Jorsølvm. Þessi agiøti gvðs vinr var vel kvnnr byskvpi, hann hafði flyit langt i brott fra øðrvm mønnvm, forðandizt allan fleck hegomligrar margmǫlgi. Hann var sva elskaðr af envm høsta guði, at hversdagliga talaði hann við himneska engla, oc þott hann vęri enn samtengdr holldinv her a iarðriki, [var hans atferð ok[3] astvndan i himinriki. Sva hafði gvð drottinn mikla elskv ok ast a þessvm manni, at hann let honvm eigi þꜹrf geraz, at hans likami mǫddiz i sveita eþa erfiði, ok hann sendi honvm [hvern dag[4] sniahvitan[5] brꜹðhleif til borðz, hverr er[6] honvm vinnr þꜹrf til dagligrar atvinnv ok saðningar. Kennimaðr var hann at vigslo, ok hafði alla þa luti hia ser [i einsetu sinni[4], sem[7] hann þurpti til guðligs[8] embættis. Þat staðfestiz með gvðs miskvnn i hvgskoti byskvps, at hann man senda hinn vnga mann til fyrr sagðz gvðs vinar, þvi at hann trvir ifalꜹst, at þvilikr astvinr almattigs guðs ma mikit vinna meðr sinvm bønvm ok blomgvðv skirlifi. Hann skrifar bref til einsetvmannzins, meðr søtvm orðvm biðiandi, at hann hialpi þessvm vnga manni ok frealsi af v́vinarins valldi.

Nv sem þessi bref ero gør, hefir hinn vngi maðr sik v́t af borginni ok tekr a sik nv af nyio mikla møðing ok erfiði. Nv sem hann nalgazt herbergi einsetvmanzins, virðizt almattigr guð at senda engil sinn fyrir honvm at boða hans þarkvamv, með [þeim hætti[9] at tveir brꜹðhleifar ero offraðir til borðz a þessvm sama degi, sem hinn vngi maðr kemr mæddr[10] af langri gøngv ok miklu erfiði. Einsetumaðr þottiz[11] vita, at nøckvrr okvnnigr[6] gestr man til garðz koma [með gvðs vilia[4], ok gerir þar fyrir margfalldar þackir almatkvm gvði varvm lꜹsnara. Tekr hvsbondi við honvm baðvm høndvm i sitt herbergi. Sitia baðir samt ok talaz við.

[1] guds *233.* [2] fra *233.* [3] [*saal. 233*; Enn þo var hans *St.* [4] [*tilf.* *233.* [5] sniohuitan *233.* [6] *mgl.* *233.* [7] er *233.* [8] guds *233.* [9] [þui *233.* [10] *tilf. 233.* [11] þickiz *233.*

Vndraz[1] hinn gamli maðr storliga miøk, hversv þessi maðr hinn vngi er friðr [at aliti[2], sniallr ok greiðr i ⱥllvm frambvrði. Skamma stvnd hafa þeirr aðr setit, enn þessi enn vngi maðr bar[3] fram bref Jorsalabyskvps, ok less einsetvmaðr þⱥ[4] yfir. Oc siþan talar hann sva til vnga mannz: „Við skvlum fa þann mann at biðia fyrir ockr, er án duol þiggr allt af guði epter sinvm vilia, sv er gvðs moðir, skięr ok vfleckvt mǫr Maria[5], at hvn standi frammi ok brioti [diøfvlsins svira þins[6] vvinar meðr sinv ogvrligv valldi.“ Sva gerir hann ok baðir þeir, liggia a bø̨nvm ok biðia miskvnnar. [Nv kemr sva tima[7], at hinn haleiti vpprisvdagr vars drottins Jesv Kristz er nalǫgr. Byðzt nv einsetvmaðr til þionostvgerþar. Er þa[5] hinn vnge maðr storliga hrø̨ddr, ok þvi skipar einsetvmaðr honvm á aðra hønd ser, sem nęst við alltarit, ok halp[8] honvm með halfvm likamanvm ok annarri hendi[9].

Nv sem messan er svngin allt fram vm drottinliga bø̨n Pater noster, ok sa gvðs vinr ok kennimaðr byzt til at briota hina helgvztv oblationem, gripr diøfvllinn hinn vnga mann ok i stundinni niðr ferr[5] til helvitis. Enn er[5] kennimaðrinn skilr [ok hvgsar til[10], huersv mikinn skaða hann hefir beþit[11], er kvmpan hans er i brott tekinn af fiandanvm ok [til helvitis niðr dreginn[12], grø̨tr sa gvðs vinr akafliga ok treystir með øllv megni sinnar andar, at mǫr allra meyia heilvg[13] guðs moðir Maria mvni[14] þessvm vnga manni við hialpa. Ok sva gerir hon eilifliga[15] blezut[16], at hvn dvelr eigi [hialpinni, helldr neytir hvn þegar i stað meðr sva miklv rⱥksemðar valldi[17], at hvn frelsar sal ok likama sveinsins allt af env neðra helviti [ok skipar[18] hann

[1] vndrar *233.* [2] [i andliti *233.* [3] berr *233.* [4] þat *233.* [5] *tilf.* *233.* [6] [svira sins *233.* [7] [Sua bar til *233.* [8] hialpar *233.* [9] hendinne *233.* [10] [*saal.* *233;* við alltarit *St.* [11] fengit *233.* [12] [farinn til heluitis nidr *233.* [13] heilőg *233.* [14] man *233.* [15] æfinliga *233.* [16] sem hann væntir *tilf.* *233.* [17] [hialpina, helldr reynir hon i stad sua mikit rőksemdar valld *233.* [18] [skipandi *233.*

aptr heilan[1] i hina fyrri[2] støðv við alltarit, ok hvggar sva gvðs mann af sinni svt ok grati meðr vdvaldri miskvnn ok milldi framarr enn nøckvt hiarta megi hvgleiða með[1] sinni smasmygli. Hygg at, kristinn maðr, sva faheyrðv stortakni[3], at eigi seinna enn [hann broðirinn hefir[4] brotit oblationem[5] ok segir Pax uobiscum[6] yfir kalechinvm[7], er hinn vngi maðr aptr kominn ok andsvarar Et cum spiritu tuo. Verða þeir nv baðir[1] fegnari enn fra megi segia, þvi at hinn vngi maðr er frelsaðr[8] af fiandans valldi, gengr nv glaðr til alltaris ok bergir sins drottins likama sætliga samtengðr[9] drottinligri hiørð fyrir heilagrar guðs moðvr arnaþarorð. Siþan boðar hann guðs þionostvmanni þat, [sem hann fek[10] skynsemi a komit i sinv brotthvarfi ok[1] segir, at [margar þvsvndir manna hafi hann set[11] brenna i heluiti.

Enn a[12] viðrkvęmiligvm tima snyr hinn vngi maðr aptr sinni ferð meðr orlofi ok sęlli[13] blezan [af þeim dyrðligvm gvðs vin[14]. Kemr nv glaðr til Jorsalabyskvps ok boðar honvm sinn fagnat, enn ferr siþan heim til fręnda sinna ok hvggaþi[15] þa mikiliga af stormerki[1] ser veittrar miskvnnar. Ok heyrandi menn þvilika luti lofi[16] almatkan gvð[17], er sva [dasamligr er i verþleikvm sinnar moðvr[18], lifandi ok rikiandi einn guð øllv styrandi per omnia [secula seculorum. Amen[19].

[1] *tilf. 233.* [2] somu *233.* [3] stormerki *233.* [4] [kennimadrinn hafdi *233.* [5] oblatuna *233.* [6] domini *233.* [7] kaleknum *233.* [8] nu frealsadr *233.* [9] samlagadr *233.* [10] [er hann hafdi *233.* [11] [hann hefir sééd margar þusundir *233.* [12] i *233.* [13] sætri *233.* [14] [þersa goda guds uinar *233.* [15] hvggar *233.* [16] allir *tilf. 233.* [17] ok hans blezvðv moðvr Mariam *tilf. St.* [18] [dasamlig hialp er sinna manna *233.* [19] [*tilf. 233.*

II.

MARIU SAGA[1].

Prologus[2].

I nafni[3] drottins vars herra Jesu Kristz byriaz her prologus fyrir agięta [lifs saugu[4] volldugrar fru Marie modur hans haaleitrar himinrikis drottningar, er bædi hefir ôdlaz med nyium hætti senniliga at vera vfleckut mėr ok freosom modir, huerrar nafn englunum er hinn sætazsti fagnadr i himinriki[5], rettlatum monnum [eilifdar aumbun[6] med ovirdanlighu verkkaupi[7], syndugum monnum liknar ædr[8], lækning miskunnar aa iardriki. Þessi dyrdar drottning hin mætazsta guds modir Maria er ollum helgum[9] ædri ok helgari [ok mannliga[10] koronud, vppsitiandi næst almattkum gudi sinum blezada syni, med guddoms birti gôfugliga geislud i frabæriligum fagnadi, allar sinar bønir af hinu æzta einualldi an duol þiggiandi, med þeim sama drottni eylifliga rikiandi, sem hin skięrazsta mær bar fordum i sinum kuidi niu manadi, þa þegar i daudligum likam sua geislud af guddomsins velldi, sem segir in Floribus Virginis, at Joseph festarmadr[11] hennar matti æigi fyrir birtinnar

[1] *Maríu Saga meddeles her efter E, dog saaledes, at hvor der haves ældre Haandskrifter af denne Recension eller Fragmenter af samme, lægges disse til Grund, og Afvigelserne i E anføres.* [2] *Største Delen af denne Prolog findes i Membranfragment a, der lægges til Grund, saalangt det naar.* [3] faudr ok sonar ok anda heilags *tilf. E.* [4] [*saal. E;* frasogn *a.* [5] himirikis haull *E.* [6] [*saal. E*; eylifrar ômbunar *a.* [7] uerdkaupe *E.* [8] *saal. E;* edr *a.* [9] er hærre ok *tilf. E.* [10] [skinande *E.* [11] festarmann *E.*

sakir [sia i mote[1] hennar aaseonu, sidan hon vard kuidug af[2] þeim blezada burd, er allar heimsins attir[3] mattuliga[4] vmkringir, þat er at skilia, lifanda guds syni lausnara varum Jesu Kristo, er fyrir sina mȩtuztu miskunn leiddi alla sik elskandi af þungum þrȇldomi til eylifs [ok oendaligs lifs[5] fagnadar i sealfs sins riki. Ok sva framt sem þersi rettlætiss solin hin haleitazta var fyrir briosti sancte Marie meyiar med skierri birti [gudligs lioma[6], skein bædi hennar a'nd ok likamr med liosi guddomsins, sem segir ein agiet bok, er heitir Compendium Theologie.

Huerr nu þa daudligra manna megi nockurs kyns grein edr ætlan aa koma, huersu hin dyrazsta drottningh himins ok iardar, gôfugligs guds getara hin milldazsta mȩr Maria, hefir nu framarla odlaz guddomsins nalægd i himinrikiss dyrd, þuiat nu er hon vpphafin af holldzins daudleik til eylifdar, af allri brugdning til vendaligs fagnadar, kyssandi med sinum mannleik[7] sealfan guddominn, sem vidrkuȩmiliga segir hann[4] meistarinn af varri fru sancte Marie: [Deitatis oscvla frveris beata. Nu þa[8] minir[9] kiȩruztu, dyrkum [med virdingu ok[10] vegsomum sua haleita drottningu ok himneska [brudi med sæmdargiofum ok virdingar, sem[11] hefir audgaz af sialfum gudi vmfram alla menn adra, er af karli ok konu hafa getiz aa iardriki. Þegar i fyrsta tima er hon var helgud i [sialfum getnadinum[12], var hvn frabærlig[13] huerium sem einum iardlighum manni, er getinn var af likamlighu sadi, þuiat yfirvættis frægd[14] i synda fiarrlægd veitti almattigr gud fadir sins sonar musteri sælli Marie.

Huat megum ver stirdir af tala sva miklum reinleik ok heilagleiks styrkleik, sem sæmir þat veralldar lif, er

[1] [*saal. E;* vm litazt i *a.* [2] med *E.* [3] ættir *E.* [4] *mgl. E.* [5] [*mgl. E.* [6] [upp runnin *E.* [7] hreinleik *E.* [8] [*saal. E;* allz iardrikiss eilifa (!) drottningu ok h'rikis *a.* [9] systr minar *E.* [10] [uier ok uirduliga *E.* [11] [er einsligum sæmdargiofum ok virdingar *E.* [12] [modr kuide *E.* [13] frabærelig *E.* [14] fegrd *E.*

guds modir Maria leiddi fram i þersum heimi, er allt er fegra ok frægara, enn nóckur daudlig tunga megi enda aa gora. Edr huat munum[1] ver veslugir ok vmakligir ok storum syndafiótrum bundnir i þersi myrkuastofu sterkliga framm bera skra edr skrifa af þersi fręgd ok fegrd, sæmd ok sælu, dyrd ok drottinlighum heidr[2], er virduligha vegsamar ok a allan hátt vpp hefr [hina agietuztu guds modur[3] Mariam yfuir alla himinrikis hird[4], er miklu margfalldligarr gengr vmfram þa alla luti, er mannligt hiarta ma skilning aa koma, helldr enn nóckur tunga megi þat sinum framburdi[5], sem verdugt er, fram segia[6]. Enn þo at se langt vm megn framm hennar yfirvettis dyrd[7] greina, skulum ver þo alldri af letta, medan ver lifum i þerssum heimi, hana at lofua dyrka [ok vegsama[8] sua [framarliga, sem fremzt megu[9] var ofl undirstanda. Þuiat hvn er [mey ok blomi allra meya[10], gofuglighr gimsteinn ok drottning allra drottninga, hon er hófn ok hialp hertekinna, einkannligt olifotre ok modir miskunnsemda allra. Hon er vis hialp vesalla, blezadr milldibrunnr ok huggan harmandi manna. Hon er nægd allz hins goda, hurd himinrikis ok fylling fagnada. Hon er brudr hins hæsta brudguma, hóll himnakonungs ok yfuirvættis astuina. Hon er sónn birti blindra manna, miskunnar musteri ok skyling syndugra. Hon er munnr mallaussa[11], valit vintre ok klóckuing kalldra hugskota. Hon er koronud Kristz vnnazta[12], paradisar port ok hasæti vars herra. Hon er forstiori fódurlaussa[13], heimsins hófdingi ok leidtogi litillatra. Hon er myking misverka, frægr formælari ok gófuglig smurning godra verka. Hon er vpplokit port idrandi manna, himnakonungs hasæti ok yfirdrottning englanna. Hon er skinandi[14] seouar stiarna, heilagrar þrenningar

[1] megim *E.* [2] heidre *E.* [3] [guds modr hina agætuztu mey *E.* [4] dyrd *E.* [5] malsemdum *E.* [6] bera *E.* [7] at *tilf. E.* [8] [vegsama ok uirda *E.* [9] [framt, sem uier med guds myskunn mega(!) ok *E.* [10] [blomstur allra blomstra *E.* [11] mallausra *E.* [12] unnusta *E.* [13] faudrlausra *E.* [14] morgins ok *tilf. E.*

haasætiss stoll ok vþrotnandi fagnadr allra himinrikis krapta.

Blezud ser[1] þu, hin kięrazta Kristz vnnazta, męr ok modir[2] Maria. Þu berr fram einkannlighan[3] sigr, þuiat engin[4] madr er þinn maki huarki i himinrikis curia ne a iardriki. Þu ert lof mannligs kyns, ǫdlandiz einslig priuilegia vmfram alla menn adra, sua til likingar at taka, sem sol er biartari en ǫnnur himintungl [aa festingarhimni[5], sua ertu ok ædri ok agiętari enn allar skepnur a iardriki. Sæl ertu, heilog prydi iardrikis[6] manna ok dyrd himneskra fagnada. Þu ert serligt[7] guds sonar ker fullt med ǫrleik gudligrar miskunnargiafa, af hueriu lifsins ilmr ok eylifr heilsubrunnr flaut fram til var vtlægra. Heil ok sæl ert[8] þu, lof trulyndra manna, skin veralldarinnar ok prydi allra meyia, koronud med yfuirvættis hofudgulli valldz, drottning himneskra krapta. Heil ok sæl blezut[9] mær grædarans modir, fagnadar sæl, þu ert herbergi heilags anda, ok þat musteri [konungs eylifrar dyrdar[10], sem fyrir þa eina sa*k var vppsmidat, at gud drottinn ynni sin gietzkuverk[11] fyrir þat. Heyr þu lifs vppras, lystilighr brunnr ok vpplokit port veslugum monnum, veittu oss [tenadar hialp[12], er þrongdir erum syndafiotrum þungum, at ægi fyrirdømimzt[13] ver af daligum verkum, er sidublod þins sætazta sonar leysti til eylifs lioss ok lifs fra myrkrum. Heil þu, blezud męr ok modir, þuiat þinn heilagr[14] kuidr bar þann dyrazta herra[7], sem daudinn ottaz, enn heluiti skialfanda rædiz, hverium er[9] þeonar vendalig tala himneskra engla, fyrir huern er gud fadir skapadi himin ok iǫrd af ongu fyrirliggianda[7] efni, skipar, stiornar ok mattuliga stillir gerua luti. Þuiat hann er samiafn ok sameylifr vsyniligum fedr i guddomi, æ lifandi, vskiptiligr gud[7] ok ovmrædilighr i sinu valldi.

[1] siert *E.* [2] uolldug *tilf. E.* [3] einsligann *E.* [4] eingi *E.* [5] [*mgl. E.* [6] himneskra *E.* [7] *mgl. E.* [8] sier *E.* [9] *tilf. E.* [10] [heilags anda *E.* [11] gædzkuuerk *E.* [12] [tienadar fullting *E.* [13] fyrirdæmumzt *E.* [14] blezadr *E.*

Litum aa nu þa, huer edr huersu haleit er þin virding, hin volldugazta heimsins drotning, þuiat þinn skię̨ri[1] meydomr er musteri vordinn sua mikils konungs med gofugligri grein, at eylifliga eptir burdinn sem fyrir rikir med þer vbrigdiligt meydomsins blom. Huerr er sa lutr, er sua mætti þer framm ganga til vvirdanligs hroka sę̨mdarfullra metorda, sem hafa þann [son eiginligan getinn[2], er dyrdligan[3] i valldi ok virdingu vmframm sonu mannanna þeonar ok kriupandi lytr oll himnesk, iardnesk ok heluitzk skepna. Þersi er konungr allra vallda ok verallda, er þins kuidar innri [lutir odladuz[4] bera ok þin blezud briost druckinn gera, sa[5] sami er þenna heim hôrmuliga saaran græddi miskunnsamliga med vthellingv sins hiarta dreyra. Huat ma þar af, hin miukazsta modir, truliga[1] truaz, huersu þu geymdir godmannliga ok nę̨rdir innuirduliga þenna þinn sæla[6] son i vôggu liggianda, huggandi hann miukum ordum gratanda, sem innan gladdi gudliga þina saal miklu sætara. Vndrar[7] ek ok eigi litt, huerr fagnadr ok gledi var med þinu hugskoti, þa er þu hellt hann ok huggadir i[8] þinum fadmi, sem æigi ma halldinn vera[9] i himinsins ne iardanna viderni, ok saa vidr þik blidkadiz gefandi þer marga kossa, sem eflir ok styrkir natturu lutanna, fyrir huern allir lutir saman standa, fyrir huers valld [ok vilia solin vt gefr sina geisla, tunglit skinn aa iordina, sem huer ok ein himintungl[10] eptir hans bodi mattuliga birta. Þessi er nyr lutr ok storligha fáheyrdr [i heimi[11], at ein mær bæri þann i sinum fadmi, sem hana sealfa skapadi ok bar med guddoms mætti, ok sa er vordinn madr a iordinni, sem manninn skapadi af iardar dupti, fyrir huers hialp ok heilsu hann vt gaf sinn dyra dreyra aa hinum heilaga[12] krossi.

Enn huerr megi þat hugsa, huersu snarpeggiad suerd i

[1] *mgl. E.* [2] [eiginnligann son *E.* [3] dyrdligum *E.* [4] [hlutr audladizt *E.* [5] enn *tilf. E.* [6] sæta *E.* [7] Vndra *E.* [8] aa *E.* [9] uerda *E.* [10] [solin skin aa iordina ok tunglit ok aull himintunglin *E.* [11] [*mgl. E.* [12] helga *E.*

gegnum geck[1] þina saal, hin millda[2] Maria, edr huersu þitt auga marga becki[3] ok brunna vt steypti aa kinnina, edr huersu saarligr stynr mæddi briostit med framfalli táranna, þa er þu sátt þinn sæla[4] son seliaz i hendr vmilldra [ok selldan vera[5] bundinn sterkliga, bardan til blods vthellingar[6] einkar sárliga. Huar megi vid iafnaz sa æsiligr harmr, er i gegnum geck þitt hiarta, þa er þu leiz þinn liufa[4] son saklausan vægdarlaust med þyrni koronadan, af ollum [rekinn ok riadan[7], med sterkum stalgôddum[8] aa kross negldan ok sidarst[9] spioti i gegnum lagdan. Her med sáttu ræðiligt myrkr nidr stiganda[10] yfir iordina, þuiat solin fal sina geisla, æigi megandi sea pinsl ne dauda sua mikils konungs[11] a krossi hanganda. Her a ofan til hôrmungar auka satt þu biorgin sundr bresta, daudra manna grafir vpp springa, framlidna menn storliga gamla [til lifs[5] vpp risa ok musteris tialld sundr rifna.

Enn aa bak þilikum þrônguingum ok margfalldligum mannraunum kom yfir þitt hiarta sua mikil gledi, at allt fyrra strid flydi[12] vndan [nyium fagnadi[13], þuiat þann hinn sama, sem fyrr [harmadir þu fyrir astarinnar hita[14] aa krossi deyianda, satt þu a þridia deghi af dauda vpprisanda[15] æ lifanda ok eptir litinn tima til [himinrikis hasætis[16] vppstiganda, [huar er hann samrikiandi ok sitiandi til hægri handar blezadum gudi fedr bio þer fyrir[17] odaudleiks stad, hin sæla modir, huern er þu bart fordum i þins kuidar leyndum lutum. Heyr þu, hin gofugliga mȩr heim komin sæmdarfull til himinrikis hallar[18], sua mikillar dyrdar ok fyrirbuins fagnadar, tak þu milldliga vid oss kriupandum[19] til þinnar virdingar, þuiat[6] þu ert vmæliligr brunnr milldinnar ok modir

[1] flaug *E.* [2] milldazta *E.* [3] læke *E.* [4] sæta *E.* [5] [*mgl. E.* [6] *mgl. E.* [7] [hriaadann ok rekinn *E.* [8] stalnauglum *E.* [9] sidan *E.* [10] stiga *E.* [11] herra *E.* [12] brott *tilf. E.* [13] [*saal. E*; fyrra vfridgnadi (!) *a.* [14] [gretz þu *E.* [15] þar med *tilf. E.* [16] [himirikis *E.* [17] [hans hasæti samrikianda ok til hægri handar sitianda blezudum gudi uerande, þar fyrir bio *E.* [18] fagnada *E.* [19] kriupundum *E.*

miskunnar. Bidium ver þik, blezud modir, at æigi byrgir þu fyrir oss einkannligt [musteri þinnar milldi, þat sem sua er einsligt[1] skiol ok hialpar vænting næst almattkum gudi, helldr tak þu[2] miuklatliga vid[3] oss, er litillatliga til þin kriupum, ok rett fram þina hônd miskunnarinnar oss stydiandi ok dugnad veitandi[4], er skialfandi reikum vndir varum synda[5] fiôtrum, ymizt gerandi, saarliga fôllum edr biugir vpp risum.

Heyr þu, sæt mȩr, einkannligs verdleiks verandi med almattkum gudi, blidka þu blezad andlit þins signada sonar vidr oss med þinu bøna fulltingi, huern ver fatækir ottadimz[6] alldri reidan gera med saarligu synda framferdi, huat er hôfudharmr[7] ma synaz astriku hugskoti, þuiat engi er sua til fallin at mykia reiting sonarins, sem modir hans eiginlig, ok engin er iafnnalæg hinum hæsta skapara allra luta sem su, [er blomgazt sua maurgum[8] ok miklum yfirvȩttis giôfum verdleikanna[9]. Engin er ok sa lutr, at milldr drottinn megi þer neita[10], er þu, blezut mȩr ok modir, villt hann bidia, þuiat saa sem virdiz niu manadi i þinum kuidi hinum sætazta inni at bua, veitir giarna bedinn allt þat, sem[11] þu villt [af honum þiggia[12]. Nu þa ris vpp, hin godgiarnazsta mær Maria, oss til hialpar ok miskunnar, til þin lyptum ver hendr varar ok fram steypum bønir varar, at þu, hin milldazta[13] veralldar drottning, leysir af oss þann synda strenginn, sem oss vill draga til eylifs vfagnadar, verandi oss vernd ok skÿlingh i ollum varum naudsynium, at med þinu tenadartrausti sém[14] ver ôruggir, at æigi kyrkimz[15] ver i þersum suikianligum snôrum, er[16] grimmr mannkynsins rænari [optsinnis vpp[17] egnir bædi fyrir[18] hôndum ok fotum Veit þu oss[19], hin milldazta modir,

[1] [*mgl. E.* [2] hin sætazta mær *tilf. E.* [3] i mote *E.* [4] þar med uid hialpande *tilf. E.* [5] byrdum ok *tilf. E.* [6] ottudumzt *E.* [7] ofrharmr *E.* [8] [*saal. E; udskrabet i a.* [9] *mgl. E.* [10] eigi ueita *E.* [11] er *E.* [12] [hann bidia *E.* [13] miukazta *E* [14] seum *E.* [15] kyrkiumzt *E.* [16] *saal. E;* edr *a.* [17] [opt *E.* [18] ad *E.* [19] nu *tilf. E.*

at ver elskim þinn sæta son heitt ok iduliga, veit þu, hin milldazsta[1] mær, at vęr lifim [val ok[2] godmannliga, veit þu, hin gôfugligzta[3] modir, at ver halldim reinleik andar ok likama, at þar fyrir ôdlimz[4] ver miskunn vars herra Jesu Kristz nu ok eylifliga[5], at þa er hann kemr domari ognarligu valldi neytandi yfir [doms hasæti rædiligr vpp sitiandi[6], gialldandi godum ok illum eptir sinum tilverkum, skipimz ver æigi med vinstri handar geitsaudum af sviptir fagnadinum, helldr odlimz[7] ver valdra manna vist i vendiligri[8] himinrikis dyrd med hægri handar [saudum, huar[9] er lifir ok[10] rikir drottinn uor ok lausnare Jesus Kristr per omnia secula seculorum. Amen.

Her byriar vpp sogv gvðs moðvr Marie[11].

Sva seger[12] Jeronimvs prestr, at sæl ok dyrðlig mær Maria væri kominn af konvngligri ætt, ok tok hann þat af frasavgnn[13] Mathevs[14] gvðzspiallamanz, firir þvi at hann tok i vpphafvi sins gvðzspiallz at telia ætt drottinns [Jesv Kristz[2] fra Davið konvngi ok Abraham havfvðfeðr. Ok nefnir þvi Mathevs fyrr Davið konvng, at konvngdomrinn merkir eiliftt riki ok eilifvan gvðdom allzvalldanda gvðs, ok þvi Abraham siðarr, þott hann væri fyrr [i heimi[2], at gvð het honvm at taka a sik manndom ok lata berazt or hans [ætt ok fra hans ættmonnvm[15] i þenna heim. Ok var þvi Maria drottning bæði konvnga kyns ok kennimanna, at hvn fæddi þann son, er[16] bæði er konvngr ok kennimaðr, konvngr i gvðdoms velldi[17], kennimaðr i pisl[18] sinni, þaa er hann færði sik sialfvan i fornn gvði feðr a krossinvm helga.

[1] miukazta *E.* [2] [*mgl. E.* [3] guds *tilf. E.* [4] audlumzt *E.* [5] at eilifu *E.* [6] [hasæti sitiande doms atkuæde aa leggiande, hrædiligr þa uerande *E.* [7] audlumzt *E.* [8] oendaligre *E.* [9] *saal. E*; sonum huat *a.* [10] *Her ender a.* [11] *Til Grund for Sagaen lægges Codex A, de afvigende Læsemaader i E anføres. Overskriften der her mangler baade i A og E, er tilføiet af Udgiveren.* [12] hinn sæli *tilf. E.* [13] saugn *E.* [14] Mathei *E.* [15] [kyne *E.* [16] sem *E.* [17] enn *tilf. E.* [18] pinsl *E.*

Maria var borin i borg þeiri, er Nazareð[1] heitir, en fædd vpp i Jorsalaborg[2] ok lærð i gvðs mvsteri. Ok þegar er hvn kvnni greinir[3] goðs ok illz, þaa lagði hvn þegar alla ast a gvð, sva at hvn var avalltt[4] i gvðs þionostv, annat hvartt a bænvm eða hvn[5] hvgði at spamanna bokvm eða var i nockvrv goðv verki. En[6] þær meyiar, er at nami vorv með henni, þaa kavllvðv hana drotningv[7] sina, firir þaa savk at hvn hlavt iafnnan þat at giora, er avllvm þotti virðvligazt ok allar þær villdv hellz giortt hafva.

Af Joachim[8].

Joachim het faðir Mario, en Anna moðir. Favðvrkyn hennar var af Galilea heraði ok or Nazareth, en moðvrkyn hennar var af borg, er Bethleem heitir. Þav[9] vorv bæði faalynd ok[5] rettlat ok milld, ok var lif þeira heilaktt firir gvði ok mavnnvm. Þav attv mikinn avð fiar, en þav skiptv [avllv fenv[10] i þria staði, ok kostgiæfðv [þav meirr, at þav hefði mikit[11] kraptalán af gvði þar firir, en minna avra lan af heimi þaðan ifra. Einn lvt fiarins gafv þav til mvsteris drottins, bæði þvi til pryðingar ok þeim mavnnvm til atvinnv, er þar þionvðv[12]. Annan lvt fiarins[5] gafv þav vtlendvm mavnnvm fatækvm, þeim er þar attv enga dvgnað-armenn eða frændr. Þav havfðv sialf hinn þriðia [lvt fiarins[13] ser til atvinnv [ok sinv liði[13]. Nv er[14] þeira rettlæti dyrðlikt firir gvði ok avðsæ[15] milldi þeira, ok þotti[16] þeim ser þess eins vant[17], er þav attv engan erfvingia. Þav hofðv þa saman verit .xx. vetr, þaa hetv þav a gvð, at[18] hann giæfvi þeim barnn, þaa skylldi þat barnn þiona drotnni i hans[19] musteri. Þav baðv gvð af avllvm hvg[16], at hann [skylldi heyra[20] heit þeira. Enn[5] þav forv a hverri hatið,

[1] Nazareth *E.* [2] borg þeire er Jorsalaborg heitir *E.* [3] grein millum *E.* [4] æ iafnan *E.* [5] *mgl. E.* [6] Ok *E.* [7] drottning *E.* [8] *Alle Overskrifter er tagne af E, da disse saavelsom de farvede Capitelinitialer mangle i A.* [9] *saal. E;* Þaa *A.* [10] [honum sva *E.* [11] [meir at hafa myskunn ok *E.* [12] gudi *tilf. E.* [13] [*mgl. E.* [14] uar *E.* [15] maunnum audsien *E.* [16] *tilf. E.* [17] uera *tilf. E.* [18] ef *tilf. E.* [19] *saal. E;* ih'c (*d. e.* Jesu) *A.* [20] [heyrdi *E.*

er [þa var halldin[1] i Moyses lavgvm til mvsteris drottins. Ok vorv[2] fiorar hofvthatiðir halldnar i Moysis lavgvm: pas(c)ha dagr[3], ok hinn fimtvgvndi[4] dagr fra paschadegi[5], þaa hafði Moyses þegit lavg af gvði, kirkivdagr, saa er vigtt var ok helgat Salomons mvsteri, ok tiall(d)bvða hatið i minning þess er Moyses helgaði gvði i eyðimork tialld, þat er hann hafði latið giora. Þav Joachim ok Anna væntv at hverri hatið, at eigi væri avrvæntt, [hverssv nær gvð mvndi þav at þessv hvgga[6].

Af h(e)lgan Marie.

Þat giorðizt at einni [hverri mikilli musteris[7] hatið, at Joachim for til templvm domini með morgvm frændvm sinvm ok vinvm. En Ysakar het byskvp, saa er þar var[8] i Jorsalaborg, ok veitti hann tiðir [i mvsterinv[7] aa þeim degi ok tok við fornvm, þeim er þannvg[9] vorv færðar, sva sem boðit var i Moyses lavgvm, at aa hinvm stærstvm hatiðvm skylldv allir kvangaðir menn færa fornn gvði, ok selia byskvpi i havnd, ok færa firir ser oc bornvm sinvm. [Þaa leit Ysakar byskvp Joachim ok saa, at hann ætlaði fornn at færa sva sem aðrir nagrannar hans[10]. Hann firirleit hinn sæla Joachim ok rækti[11] fornir hans [ok spvrði[12], hvi hann gengi sva diarfliga barnlavss maðr [a milli þeira manna, er ser attv bornn[7], „ok mattv ecki gvði fornir færa[13], þviat honvm erv eigi þægiligar fornir þinar, [þvi at hann[14] dæmir þik omakligan barnn at eiga[15], eptir þvi sem spamaðrinn sagði, at hverr sem einn væri saa bavlfvaðr i gyðinga kyni er barnnlavss væri. Nv skalltv fyrst þiggia þat af gvði, at hann taki af þer þetta brigzli ok gefi þer gott elði. En ef þetta veitir gvð þer, þaa kom þv higat i

[1] [halldin uar *E.* [2] þat *tilf. E.* [3] paschar *E.* [4] fimtugandi *E.* [5] paschum *E.* [6] [nær gud huggadi þau at þessu *E.* [7] [*mgl. E.* [8] fyrir *tilf. E.* [9] þangat *E.* [10] [Þa sa byskup, at Joachim ætlade at færa forn sem adrir *E.* [11] *saal. ogs. E.* [12] [.Byskup spurde hann *E.* [13] sagdi byskup *tilf. E.* [14] [sakir þess at gud *E.* [15] geta *E.*

avglit drottins með fornir þinar.“ En firir þvi þotti[1] svivirðing at barnnleysi i Moyses lavgvm, at þat var vitað, at eigi mvndi gvð[2] fra þeim manni koma, er barnnlavs var[3].

Þaa geck þegar hinn dyrðligi Joachim a brvt or kirkivnni einn saman ok skammaðiz miok ok þottiz vera svivirðr akafliga. Hann villdi eigi heim fara [til bvss sins ok konv[4], helldr for hann einn saman i eyðimork til fehirða sinna, [þeira er þar[5] giættv fiar hans. Þat kom mest til, at hann for eigi heim, at hann hvgði, [mvndv þessv honvm margir siðan bregða, sem kennimaðrinn hafði honvm[6] brvgðit. Ok þaa er Joachim hafði þar verit .xxx. daga, þaa vitraðiz honvm gvðs eingill, [þaa er Joachim var einn saman[4]. Honvm varð at þvi ognn mikil. En eingillinn mællti[7] við hann: „Eigi skalltv hræðaz, Joachim, þo at þv siair mik, þvi at ek em eingill gvðs sendr af honvm sialfvm til fvndar við þik[8] at segia þer, at bænir þinar erv heyrðar i avgliti drottins, ok at visv sa hann grandveri þina ok heyrði brigzli þat, er þer var brvgðit ok eigi at rettv [þer aa hendr fært[9], þvi at gvð hefnir synðar en eigi eðlis, ok til þess lykr hann stvndvm kvið kvenna, at þaðan af lvkiz hann vpp i annat sinn, ok vitvm ver, [at þat er gezt, er[10] eigi af lostasemi helldr af gvðligri firirætlan. Var eigi attræð ok obyria hin æzta Sara kona Abrahams moðir þioðar yðarrar, ok gat hvn[11] i elli sinni Ysaac, ok var þvi heitið favðvr hans, at i hans kyni skylldv[12] allar þioðir blezaz[13]. Rachel var dyrðlig firir gvði ok miok elskvt af Jacob bvanda[14] sinvm, hvn var lengi obyria, ok gat hvn þo Joseph ok Beniamin. Joseph var eigi at eins drottinn allz[15] Egiptalanz, helldr var hann kallaðr græðari heimsins, þvi at margar þioðir leysti hann af [hvngri með[16] raðspeki sinni. Hverr var i domanda kyni styrkari[17] en Samson, eða hverr var spaamaðr

[1] brigzle ok *tilf. E.* [2] guds son *E.* [3] uæri *E.* [4] [*mgl. E.* [5] [er *E.* [6] [at þessu mundu margir bregda honum, sem byskup hafdi honum fyrst *E.* [7] þa *tilf. E.* [8] þat *tilf. E.* [9] [heimfært aa hendr þier *E.* [10] [þat sem getz *E.* [11] þo *tilf. E.* [12] mundu *E.* [13] blezadar *E.* [14] bonda *E.* [15] *mgl. E.* [16] [*tilf. E.* [17] sterkari *E.*

vitrari en Samvel, ok hofðv obyria[1] kallaðar verið mæðr hvarsstveggia[2]. Nv þo at þv trvir eigi orðvm minvm firir skynsemi, [trvi þv[3] þo firir dæmi þessi, ok lit [sva aa, at gvð vill aavallt lata vera[4] daasamlig bornn kvenna þeira, er aðr erv lengi obyria, [firir þvi[5] man ok Anna kona þin þer dottvr fæða, ok skal sv [en helga[6] mær Maria heita. Hvn man vera drottni helgvð fra barnæskv sinni, sva sem þit hetvð, ok man hvn fylld vera helgvm anða i [moðvr kviði[7], ok man hvn hvarki[8] eta ne drecka þat, er[9] savrvkt [se i heiminvm[10], ok eigi mvn hvn reika vm daga raðlavsliga vti með alþyðvmonnvm[11], helldr man hvn vera at vist i mvsteri drottins, til þess at engi maðr megi[12] vita [ne eitt of[13] rað hennar, þat [er henni se[14] svivirðing at. Hvn mvn ok sva agiætliga lifva, sem hvn [er agiætliga[15] getin, allt þar til er hvn getr[16] son hins hæsta, sa man Jesus kallaðr vera, þvi at eptir nafni sinv mvn hann vera hialpari [allrar þioðar[17]. Nv skalltv þegar[18] heim fara, ok þaa er þv kemr til Jorsalaborgar [at hliði þvi[19], er Avrea heitir, þa man þar koma [at moti[20] þer Anna kona þin. Hvn hefvir verit ahyggivfeingin[21] vm bravtfavr[22] þina, en nv man hvn fagna, er hvn finnr þik.“ Þa hvarf engillinn [a bravt at syn fra Joachim[23].

Af Joachim ok Avnnv.

Litlv siðarr syndiz eingillinn Anne konv Joachims ok mællti sva: “[Hræz eigi þv[24], Anna, sagði hann, ok ætla eigi skrimsl vera, þat er þv ser, þvi at ek em eingill gvðs[25], ok færi ek bænir yðrar ok avlmvsvgiafvir i avglit drottinns.

[1] leingi obyriur *E.* [2] þeira *E.* [3] [trudu *E.* [4] [aa, at hann uill iafnann lata uerda *E.* [5] [*mgl. E.* [6] [hin dyrdliga *E.* [7] [kuide modur sinnar *E.* [8] *Her beg. Fragm. b.* [9] sem *E.* [10] [er *E, b.* [11] alþydu *E;* alþydu manna *b.* [12] hyggia ne tala ne *tilf. E;* hyggia eda męla, ne *tilf. b.* [13] [neitt um *E,* ne eitt vm *b.* [14] [sem henni mætti verda *E.* [15] [uar *E.* [16] mun geta *E.* [17] [allra þioda *E;* þioda *b.* [18] *mgl. E.* [19] [til hlids þess *E.* [20] [i moti *E;* aa mot *b.* [21] ahyggiufull *E, b.* [22] brottferd *E;* burttfor *b.* [23] [fra henne (!) at syn *E.* [24] [Hrædztu eigi *E.* [25] drottins *E.*

En ek em nv sendr af honvm til yðar þat[1] at segia þer, at þit Joachim mvnvð dottvr eiga, sv skal Maria heita. Hvn man vera framarr blezvð [af gvði[2] en allar aðrar konvr. Þegar[3] man hvn fylld vera allri giptt af[4] miskvnn drottins, er hvn er borin, ok skal þaa færð vera til mvsteris drottins, er hvn er þrevettr [at alldri[2]. Þar [mvn hvn vpp vaxa til mikilla goðra lvta, þar[2] man hvn gvði þiona [bæði nætr ok daga[5] i favstvm ok bænvm, ok man hvn varna við allri savrgan. Hon man alldregi karllmanz[6] kenna, hvn man ein lifva framarr dæmvm annarra kvenna. Sia hin agiæta mær man son geta an fleck, án brvgðningv, an karllmannz samblandi, saa[7] kallaz sonr hinns hæsta ok er hialpari allz heims. Þvi ristv nv vpp ok far fagnandi til Jorsalaborgar. Þar mantv finna glaðan Joachim bvanda þinn hia liði borgarinnar, þvi er Avrea heitir. Nv mattv trva at helldr þvi, er eptir ferr of[8] rað yðart, at þetta verði sva nv þegar, sem ek segi.“ Siðan hvarf eingillinn[9] fra henni at syn. En hvn for þegar [þannvg, er[10] hann hafði aa kveðit. [En Joachim for þegar i stað ok skvndaði sinni ferð[11], ok fvndvz þav hia hliðinu avrea, ok sagði hvart þeira avðrv fra þvi, er eingillinn hafði þeim sagtt.

Fra Joach(im).

Þav bæði hion tokv þegar þaa at fagna mycklv framarr en fra megi segia [þvi env dyrðliga eldi[12], er gvð hafði þeim heitið[2]. Mycklv var þeim tiðara til at þacka drotni milldi sina, en þav villdi aðr heim fara, ok [tokv þav þegar til i þeim hinvm sama stað, sem þav fvndvz, ok giorðv gvði þackir[13], sem siðvenia er til [litillatra manna ok goðra[14]. Ok eptir þat forv þav heim ok attv hivskaparfar

[1] *mgl. E.* [2] [*mgl. E.* [3] *saal. E, b;* aðrar *A.* [4] *saal. E, b;* ok *A.* [5] [nott ok dag *E.* [6] saad *tilf. E.* [7] mun *tilf. E, b.* [8] um *E, b.* [9] i brott *tilf. E, b.* [10] [sem *E, b.* [11] [En Joachim for i odrum stad ok skvndadi sinni ferd *b; mgl. E.* [12] *saal. b;* eðli *A.* [13] [gerdu þar gudi þackir i þeim stad, er þau funduzt *E.* [14] [rettlatum monnum *E.*

sin i milli, ok af þvi mvnvðlifvi gatv þav barnn, ok var þat barnn getið með hinni gavmlv synd sem hvertt annat, þat er af karllmanni ok konv getz. Ok er þat þaðan af, er firirboðit er at hallda getnaðartið hinnar helgv Mariv ok hinns helga Jons baptista, firir þvi at þav vorv með mvnvð getin. En af giptt heilags anda þaa[1] var Maria hreinsvð fra hinni gavmlv synd i moðvr kviði, aðr[2] hvn væri fædd. Ok ef menn vissi, aa hverri tið þat hefði verið, at hvn var hreinsvð ok helgvð fra[3] hinni gavmlv synd ok getin til fagnaðar, [sva sem nv er barnit getið til fagnaðar[4], þa er þat er [reinsað fra hinni gavmlv synd i skirnarbrvnninvm[5], þaa mætti þaa getnaðartið [hallda hinni sælv Mariv, ef i þessa minning væri giort[6], ok vitað i hvernn tima hallda skylldi.

Eptir þetta gat Anna dottvr, ok eptir boðorði[7] eingilsins var mærin Maria kavllvð. Maria þyðiz siavar stiarna, en [þa kavllvm ver[8] leiðarstiornv. En þvi var þessi meyiv þat nafnn gefit, at hvn lysir þeim avllvm eilifva bravt, hverssv ganga skal til eilifs fagnaðar, er sinna synda[9] iðraz, sem leiðarstiarna kennir [farandvm mavnnvm[10] til goðrar hafnar ok rettra leiðarloka[11].

Þess bað ok[12] einsetvmaðr einn, at gvð skylldi þat syna honvm, firir hveria savk þessir fim stafvir vorv[13] i nafni gvðs moðvr, sem erv, ok hvat hvergi[14] merkði. Þaa er hann [hafði þessa bæn ennt(!) hvert sinn[15] firir ser, þaa kom ravdd af himni ok savng þetta: M mater, A alma, R regis, I Jesv, A angelorvm. Þessir stafvir, [sem erv[16] i nafni Mariv, segir eingillinn, merkia þessi orð: Mater alma regis Jesv angelorvm. [Þetta þyðiz sva[17]: Moðir

[1] *mgl. E.* [2] en *tilf. E, b.* [3] af *E.* [4] [*tilf. E, b; mgl. A.* [5] [skirt ok hreinsat af hinne gaumlu synd *E.* [6] [sællar Marie hallda, ef i þa minning uæri halldin *E.* [7] bodi *E, b.* [8] [uier kaullum *E*; þat kollum ver *b.* [8] [henni *E.* [9] vilia *tilf. E, b.* [10] [farmonnum *b.* [11] leidarlykta *E, b.* [12] [*mgl. E, b.* [13] væri *E, b.* [14] hverr þeira *E, b.* [15] [bad þessa eitt sinn *E*; hafdi þetta talat vtt *b.* [16] [*saal. E;* erv *b;* erv fim *A.* [17] [*tilf. E, a.*

heilvg Jesv eingla konvngs[1]. Nv erv þessi ravk til, firir hvi gvð villdi, at hans moðir heti Maria.

Af Mariu[2].

Hvn[3] var heima vppfædd, þar til er hvn var þrevetr, en þaa var hvn færð til mvsteris drottins með fornvm, sem boðit var. [4]En þàa er[5] Joachim ok Anna komv at mvsteri drottins, þaa settv þav niðr Mariam dottvr sina hia sér aa hinn neðsta pall, er vpp var at ganga til mvsteris dyranna. En allz vorv vpp at ganga fimtan pallar. En er þav havfðv vm bviz ok ætlvðv meyna vpp at taka, þaa var hon komin at dyrvm kirkivnnar ok hafði gengit án manna fvlltingi fimtan palla.

Mvsterit merkir himinriki[6] ok eilifva sælv með almatkvm gvði. En fimtan pallar vorv at ganga vpp til mvsterissins, ok matti [engi annan veg koma[7] i mvsterit en vm pallana at ganga, ok skylldi engi[8] skiotara fara, en syngia psalm a hverivm pallinvm, ok erv þeir salmar siðan kallaðir cantica gradvvm, þat þyðizt palla lofsavngr.

Hinn neðsti pallr het[9] heims hafnan. Þaa er maðr steig aa pallinn vpp, þaa skylldi hann hefia vpp salminn Ad dominum cum[10] tribularer, ok biðia[11] þess, at gvð [veiti honvm þat at hafna þessvm[12] heimi ok hans bliðv, en elska himneska dyrð framarr avllvm veralldar fagnaði[13]. Annarr pallr merkir gvðlict skiol[14]. Aa þeim palli skylldi syngia psalm Leuaui oculos meos ok biðia, at gvð [skylldi mavnnvm við rangri fysi[15]. Hinn þriði pallr merkir fagnað himneskan, ok skylldi a þeim palli syngia[16] Letatus sum, ok biðia, at maðr mætti þann fagnað avðlazt, sem i salminvm er fra sagtt.

[1] *saal. E, b;* gvðs *A.* [2] *Her er nyt Capitel i E, men ikke i A, b.* [3] Blezut iungfru sancta Maria *E.* [4] *Her beg. nyt Cap. i b.* [5] þau *tilf. E, b.* [6] himiriki *her og ellers overalt E.* [7] [eigi annan veg komazt *E, b.* [8] eigi *E, b.* [9] merkir *E.* [10] dum *E, b.* [11] bedit *E.* [12] [ueitti honum þat, at hann hafnadi *E.* [13] fagnavdvm *b.* [14] *saal. E. b;* sliol *A.* [15] [skylldi manninum uid rangri freistne *E;* (skylldi) forda vid rangfysi *b.* [16] salminn *tilf. E.*

Fiorði pallr merkir travst gvðlict. A þeim palli var svnginn Ad te leuaui, ok synt, at ecki er annat [trvtt travst nema[1] af gvði. Fimti pallr merkir þacklæti, ok var a þeim palli svnginn salmr Nisi quia dominus, þvi at aa þeim palli skylldi þacka gvði lavsn, þaa er þeir vorv leystir gyðingar or Babilon [ok gefvit þeim frelsi at fara til oðalsiarðar[2] sinnar[3]. Setti pallr merkir iafnlyndi til goðra lvta[4]. Ok [var a þeim palli svnginn[5] Qui confidunt, ok beðinn[6] þess gvð, at maðr hneigðizt eigi til lavsvngar fra staðfesti, þo at hann sæi vanda menn i mikilli[7] sælv, en goða menn þola marga gagnnstavðv[8]. Siavndi pallr merkir [hvggan, ok var aa honvm svnginn[9] In convertendo, ok skylldi þar þacka drotni[10] hvggan þaa, er hann hafði hvggat gyðinga folk eptir herleiðingina micklv. Hinn atti pallr merkir fagnað þann, er þeir havfðv af vppreist ok endrbæting Jorsalaborgar, ok svngv þeir salm Nisi dominus ok þavckvðv gvði þenna fagnað, er þeir lifðv þar [i tignn ok[3] i frelsi. Nivndi pallr merkir ræzlv drottinns, ok var a þeim palli svnginn Beati omnes, ok þess beðit, at alltt, þat er þeir giorðv i gvðs þionostv[11], skylldi með gvðligri ræzlv framið verða. Tivndi pallr merkir þolinmæði, ok var aa þeim palli svnginn Sepe expugnauerunt, ok beðinn[12] gvð, at hann styrkti þaa sva, at þeir bæri þolinmoðliga sin meinlæti. Ellipti pallr merkir mivklæti sannrar iðranar, ok var a þeim palli svnginn De prvfundis, ok þess beðit, at gvð firirgiæfvi þeim allt þat, er þeir [gengi vm[13] tiv laga boðorð, ok var þvi sannrar iðronar[14] beðit a ellipta palli. Hinn tolfti pallr merkir litillæti, ok var þar sagðr[15] salmr Domine non est ex. ok beðit, at gvð leti þaa halldaz i savnnv litillæti firir gvði ok mavnnvm. Hinn þrettandi pallr var til þess settr,

[1] [traust aurngt utan *E*. [2] fostriardar *b*. [3] [*mgl. E*. [4] uerka *E*. [5] [skylldi a þeim p. syngia *E*. [6] bidia *E*. [7] veralldar *tilf. E, b*. [8] gagnstædu *E*; gagnstadliga hluti *b*. [9] *saal. E*; lagðr *A*. [10] [*mgl. b*. [11] auglite *E*. [12] bedit þess *E*. [13] geingu umframm *E*. [14] idranar *E, b*. [15] sunginn *E, b*.

at aa honvm skylldi syngia Memento, i minning þess er drottinn hafði þaa latið vppreisa mvsteri ser til dyrðar, i eptirliking þess er Salomon hafði giora latið. Fiortandi pallr merkir samþycki, oc var aa þeim palli svnginn Ecce quam bonum, ok þess beðit, at friðr ok samþycki skylldi halldaz at eilifv i gvðs mvsteri. Fimtandi pallr merkir eilifva ast, ok var a honvm svnginn Ecce nunc; sa var hæstr ok þaðan gengit i mvsterið, firir þvi at eingi maa i himinriki koma, nema hann standi aðr aa astarpalli ok þioni þaðan til eilifs fagnaðar, er mvsterit merkir.

Capitulum.

Hinir fyrstv ok hinir fremztv fim pallar merkia fim heimsalldra, þvi at i[1] þeim avllvm avlldrvm hafva gvðs astvinir með þessvm[2] mannkostvm þionat drotni, sem pallarnir[3] merkia.

Enoch hafnaði heimi ok firirleit[4] konv sina ok bornn firir gvðs sakir, ok var firir þvi setr [in peradisvm[5] ok nvminn fra heimi[6] i fyrsta alldri.

Noe stoð a varnarpalli[7], þaa er almattigr drottin [skylði honvm ok[8] varðveitti hann, ok .vii.[9] menn með honvm i [[þeim siofvargangi, er vndirdivps brvnnar[10] opnvðvz ok [fyrstv i verolldina ofan himinravfvarnar[11], ok forvzt allir menn, þeir er i heiminvm vorv firir vtan þaa[12] er með Noa vorv.

Abraham stoð a fagnaðarpalli, þaa er gvð het honvm at lata or hans kyni[13] berazt i þenna heim, ok merkir þvi hinn þriði pallr himneskan fagnat[14]. Moyses stoð ok aa þeim sama palli, þaa er hann þaa lavg af gvði, þav er alla leiddv til himnesks fagnaðar, þaa er helldv eptir gvðs boði.

[1] *tilf. E, b.* [2] astar *tilf. A.* [3] *saal. E, b;* pl'arnir (*d. e.* postolarnir) *A.* [4] fyrirlet *E, b.* [5] [i paradis *b.* [6] monnum *E, b.* [7] uonarfialli (!) *E;* skiolpalli *b.* [8] [*mgl. E.* [9] sex *E.* [10] [siovardivpi þui er undirdiupin *E.* [11] [þustu ofann himinraufarnar *E;* himinraufarnar, ok þysti i verolldina ofan *b.* [12] þeir *E.* [13] ætt *E, b.* [14] fognvd *b.*

Davið[1] stoð a fiorða palli, þeim er merkir travst ok trvleik almattigs gvðs, þaa er hann barðiz við Goliam risa án manna tænaði[2] ok travsti, ok reyndi hann eptir þvi sem iafnnan birtiz, at ecki er trvtt travst, nema[3] þat er af gvði er. A þeim sama palli stoð Manases konvngr dottvrson Ysayas spamanz ok[4] drepa let Ysayam ok siðan blotaði skvrðgoðvm[5], þaa [er hann var hertekinn i Babilon eptir savgnn gyðinga[6] ok dæmðr til davða, með þeim hætti at gior var vxi af eiri ok settr Manases þar i vxann, ok lokit[7] aptr oxanvm, ok [siðan giort bal vm ok[8] slegit elldi i. Manases tok[9] at blota ok heita[10] aa skvrðgoð sin, ok þaa er þat tioaði[11] eigi ok vxinn hitnaði, þaa sneriz hann til iðranar ok het aa himna gvð. Þaa[12] syndi gvð honvm trvlyndi ok travst sins firirheitz, at aa [hverigri tið er[13] syndvgr maðr [iðraz glæpa sinna ok snerizt[14] til gvðs[15], þaa mvndi[16] gvð honvm miskvnn veita. Þaa kom engill [sendr af gvði[17] ok tok Manases[18] aa brvtt [at lyctvm oxanvm[19] ok setti[20] niðr aa Gyðingalandi, ok tok hann siðan riki sitt ok brazt eigi siðan gvði.

A fimta palli stoð Jesvs kennimaðr ok þackaði drotni[21] lavsnn þaa, er hann var leystr or Babilon, er hneykingar staðr þyðitz[22] ok helviti merkir, ok var [þvi þetta[23] aa [fimta palli[24] þackat frelsið, er[25] allir goðir menn erv nv með fim sarvm [drottins vars frelstir[26] fra helvitis hneykslvm ok diofla drottnan.

Hinn setti pallr merkir hinn setta heimsalldr, [27]þvi at aa setta heimsalldri birti gvð firir folki[28] sex miskvnnar

[1] konungr *tilf. E, b.* [2] fulltingi *b.* [3] utan *E.* [4] er *E, b.* [5] hann skurgod (skurgodum *b*) *E, b.* [6] [var hann hertekinn i Babylon *E.* [7] sidan *tilf. E.* [8] [eptir þat *E.* [9] þa *tilf. E, b.* [10] het *E.* [11] tiadi *E, b.* [12] ok þa *E;* ok *b.* [13] [huerri tid sem *E, b.* [14] snyzt *b.* [15] [uill snuazt til idranar ok idrazt *E.* [16] mun *b.* [17] [guds *E;* guds sendr af honum *b.* [18] hann *E.* [19] [or uxanum luktum *E.* [20] hann *tilf. E, b.* [21] gudi *E.* [22] uar kalladr *E.* [23] [þui *E;* þat *b.* [24] [fimta stige *E;* fimtu gradu *b.* [25] at *E, b.* [26] [uors herra leystir *E, b.* [27] Fyrir *tilf. E, b.* [28] folkinu *E.*

verk, þav er hann het himinriki firir, ef með sannri ast væri gior. Þat er at herbergia þyrptvga[1], gefva þeim fæzlv dryck ok klæði, koma til sivkra manna ok geyma þeira, vitia þeira, er i myrkvastofvm[2] sitia eða[3] havptvm; ok var þvi enn setti iafnlyndis pallr kallaðr, at þessi verk skal iafnt giora við vini sem ovini firir gvðs sakir, at þvi sem navðzvn[4] beiðir.

Siavndi[5] pallr merkir hinn siavnda[6] heimsalldr, þann er helgir menn ok vanarmenn hafva til domsdags annars heims, ok var þvi aa siavnda[6] palli þackat[7] drotni hvggvn sv, er gyðingar vorv hvggaðir eptir vtlegð sina. Þvi[8] at oþrotnanliga[9] þacka [þeir gvði[10] a siavnda heimsalldri þat, er þeir erv leystir or anavð [ok vesolld[11] þessar veralldar.

Hinn atti pallr merkir hinn atta heimsalldr ok eilifva sælv, ok var aa þeim palli[12] þackat[13] vppreist Jorsalaborgar [ok endrbæting[11], þvi at aa attanda[14] [alldri heims[15] þacka helgir menn ok avll himnesk hirð endrbæting ok fylling himneskrar hirðar, firir þvi at þaa er fyllt þat skarð, er aa[16] hafði orðit aa[17] niv eingla fylkivm, ok þvi framarr at savgnn [hins helga[11] Gregorij, at eigi skolv færi menn [koma til himinrikis[11] eptir domsdag en einglarnir[18] erv firir, ok skal þo aðr fylla engla fylking[19] af þeim mavnnvm, er hreinlifvi hafva halldit alla sina daga.

Eptir þackaða vppreist Jorsalaborgar aa attanda[20] palli giorfva[16], var næst beðinn drottinn, at hann giæfvi þeim aa nivnda palli sina hræzlv, firir þvi at engi maa i sveit niv eingla fylkia koma[21] án gvðligri hræzlv, ne forðaz niv havfvtkvalar[22] i helviti, þær sem Avgvstinvs segir þeim avllvm bvnar, er eigi hræðaz gvð, þat er: elldr eilifr, frost

[1] þurftuga *E, b.* [2] myrkvastofu *E.* [3] i *tilf. E.* [4] naudsvn *b,* naudsyn *E.* [5] Sioundi *E.* [6] siounda *E.* [7] *saal. b;* þauckut *E, mgl. A.* [8] *mgl. E, b.* [9] oaflatliga *b.* [10] [gudi hans astuinir *E, b.* [11] [*mgl. E.* [12] *saal. E, b;* palla *A.* [13] þauckut *E.* [14] atta *b.* [15] [heimsalldri *E, b.* [16] *mgl. E.* [17] *mgl. b.* [18] einglar *E, b.* [19] taulu *E.* [20] atta *b.* [21] komaz *b.* [22] kualir *E, b.*

endalavst, myrkr oþrotnanda, vams minning, þess er maðr giorði i mot gvði botlavst, [skavm eilif, odavnan ok fyla botlavs[1], ogvrlig ok grimlig pisla sion[2] ok diofla, eilifr hræzlv vggr ok syting [gratzamlig ok[3] avrvilnan.

A tivnda palli, er merkir[4] tiv laga boðorð, baðv[5] þeir þolinmæði, þvi at þess er hverr maðr skylldr at þola avðrvm lavg ok fyrgefva [þat sem[6] manni er misboðit, sva at sa gialldi eigi annars heims. En þat er algior þolinmæði, sem[7] segir hinn sæli Gregorivs, at þola meingiorðir[8] með sva mikilli hoglyndi, at hann er[9] i engvm me(i)ra oþocka við þann, er honvm misbavð[10], en [við þann, er[11] ecki hefvir mot honvm giortt.

En með hræzlv ok þolinmæði þaa maa eigi án mivklæti[12] sannrar iðranar, ok[13] beðit er aa ellipta palli. En þat segir hinn helgi Gregorivs sanna iðran, at grata giorfva lvti, þaa er moti gvði vorv[14] giorfvir, ok giora[15] eigi siðan. En með iðran synða þarf skylldliga[16] litillæti, at menn[17] drambi eigi af yfvirbot sinni. En sva skyllt[18] sem er at fyllaz eigi ofmetnaðar af goðvm [lvtvm, myckl herfviligra er[19] at þickiaz vaxa ok miklaz af havfvðglæpvm eða motgiorðvm við gvð.

Ok var þvi drottinn [aa tolfta palli[20] þessa mannkostar beðinn, at engi maa til fagnaðar koma, nema hann fari með [savnnv litilæti þannvg, er[21] Adam for vm metnaðar[22] gavtv [a bravt[23]. Satt litillæti er, segir hinn helgi Avgvstinvs, at bioða engvm rangt ok þola firir gvðs sakir þat, er sialfvm er misboðit. Ok eptir hvert ogiort[24] verk þaa skal hann þickiaz mikill onytiaþræll ok giora ecki eptir[25] þvi, sem hann væri skylldr til firir gvði. Ok er [litillæti sannr[26]

[1] [*mgl. E.* [2] syn *E.* [3] [ok gratsamlig *E, b; her ender b.* [4] merkiande *E.* [5] budu *E.* [6] [huat *E.* [7] *mgl. E,* [8] motgiordir *E.* [9] sie *E.* [10] misbydr *E.* [11] [þann sem *E.* [12] uera miuklætis *E.* [13] sem *E.* [14] ero *E.* [15] fremia *E.* [16] skyllduliga *E.* [17] madr *E.* [18] skylldugt *E.* [19] [uerkum, þa er miklu herfiligra *E.* [20] [af tolf postolum (!) *E.* [21] [satt litillæti. Enn *E.* [22] ofmetnadar *E.* [23] [i brottu *E.* [24] gott *E.* [25] af *E.* [26] [satt litillæti *E.*

grvndvavllr vndir avllvm mannkostvm, ok þvi er aa tolfta palli þess beðit, at tolf postolar erv grvndvavllr vndir rettri trv, er allir mannkostir fylgia.

Eptir groðvrsetta ok grvndvallaða [þaa mannkostv[1] ok samanlimða[2] með savnnv litillæti, er lím kallaz allra[3] mannkosta, firir þvi at ecki verk metz til mannkostar, nema með savnnv litillæti se giort, þa[4] er skylldvgtt [at þacka gvði[5] vppreist ok endrbæting eða leiðretting gvðs hvss, þat er leiðretting hvers manz salv, er gvðs skirnn hefvir tekit; þvi at sva segir Pall postoli, mælir[6] til gvðs vina: Þer ervð heilagt mvsteri drottinns. Ok er þessa mvsteris helgan ok vppreist skyllt [gvði at þacka[7] a þrettanda palli, þvi at af trv heilagrar þrenningar, er at kirkivvigslvnni er[8] iatað, þaa er maðrinn er[8] skirðr i nafni favðvr ok sonar ok anda heilags, ok af halldi tiv laga boðorða stendr dyrðliga prytt gvðs mvsteri, þeim til hialpar ok miskvnnar ok eilifs fagnaðar, [er sva varðveitir[9].

A fiortanda palli var samþyckis beðit, þvi at með tiv laga boðorðvm ok fiorvm gvðspiollvm byðr drottinn samþycki til allra goðra lvta, ok segia vitrir menn, at vndir þeim[10] tveim orðvm feliz [samþyktt, sannliga mælltvm ok siðan rettliga þolðvm[11], mitt ok þitt.

Hinn fimtandi var astar pallr samteingðr mvsterinv, þvi at hverr ann avðrvm, er til himinrikis kemr, ok sva er avfvnd ok ofmetnaðr firirdæmðr[12] i himinriki, at engi skal þar koma, nema hann fagni þar[10] iamvel annars sælv sem [sialfs sins[13]. Fiorar erv greinir goðrar astar ok heilagrar ok allar skylldar at hallda. Fyrsta[14] at elska gvð vm alla lvti fram, þar næst avnd sina, ok giora firir einskis manz sakir[15] þat, er davði andarinnar sė, firir þvi at gvð er lif andarinnar, sem avndin likamans, en gvð ok hofvtsynd [mega

[1] [mannkosti *E.* [2] samanbundna *E.* [3] annara *E.* [4] *saal E;* þat *A.* [5] [*tilf. E.* [6] talandi *E.* [7] [at hallda *E.* [8] uar *E.* [9] [*mgl. E.* [10] *mgl. E.* [11] [samþycke, sannliga tauludum, *E.* [12] fyrirdæmd *E.* [13] [sinne *E.* [14] Hin fyrsta er *E.* [15] ok eingis hlutar *tilf. E.*

eigi [1] aa samt vera. Næst salv [mannzins sialfsins [2] aa maðr at elska avnd annars mannz ok leggia likama sinn i haska [3], at hinn fariz [4] eigi i hofvtsynda [5] lifvi. I fiorða stað a maðr at giæta likams sins. En þvi var a fimtanda palli gvðligrąr astar beðit, at hvn hefvir [þaa alla mannkosti vndir ser [6], sem boðnir vorv i Moyses lavgvm ok fiorvm gvðzspiollvm, ok gefz [7] af siav giptvm heilags anda, ok flytr ok færir manninn til [atta fagnaða, þeir [8] er goðvm mavnnvm erv [9] firirhẹitnir i himinriki eptir domsdag.

En [10] þvi geck hin [helga mær [11] Maria an manna fvlltingi vpp þessa palla, at hvn hefvir framarr i sinv lifve, en hverr maðr annarr fra karllmanni [12] ok konv kominn, alla mannkostv [13], þaa er pallarnir [14] merkia, [yfvir farið [15], ok með meiri dyrð til eilifs fagnaðar farið [16], en mannlict eðli megi skilia, ok var þessi hennar mvsteris [for forynia þeira dyrða [17], er eptir for [of rað hennar [18].

Af Joachim.

[Nv selldv þav Joachim ok Anna [19] dottvr sina Mariam byskvpe til fostrs, ok færðv honvm fornir þær, er boðit var i [lavgvm at færa skylldi firir hverri meyiv, þeiri er byskvp fostraði. En siðan forv þav heim til sinna heimkynna. En mær drottinns oxx [20] þar vpp með avðrvm meyivm [fosystrvm sinvm [15]. Hvn var prydd mavrgvm mannkostvm, ok [þott faðir hennar ok moðir [21] leti hana af hendi, sem Davið sagði, þaa tok drottinn [22] hana vpp at [23] hefvia dag fra degi i dyrðligv lifvi. Hvernn daganda dag þionvðv henni fosystvr [24] hennar. [Fyrst kvenna het

[1] [megu ecki *E.* [2] [sialfs sins *E.* [3] til þess *tilf. E.* [4] fyrirfarizt *E.* [5] synda *E.* [6] [alla þa mannkoste *E.* [7] getz *E.* [8] [siau haufutfagnada þeira *E.* [9] koma *E.* [10] fyrir *tilf. E.* [11] [sæla *E.* [12] karle *E.* [13] mannkoste *E.* [14] *saal. E;* pl'arnir *A.* [15] [*mgl. E.* [16] komit *E.* [17] [ferd forspa þeirar dyrdar *E.* [18] [um hennar rad *E.* [19] [Þau Joachim ok Anna selldu *E.* [20] [i Moyses laugum at færa. Hun uox *E.* [21] [þo at fadir hennar *E.* [22] *saal. E;* drottin *A.* [23] *tilf. E.* [24] fostrsystr *E.*

hon þvi heiti[1] at hallda hreinlifvi, ok nam hvn þat eigi af[2] annarra manna dæmvm ne[3] kenningvm, firir þvi at[4] er hvn hafði lesit spamanna bækr ok heyrðar allar kenningar ok hvgsat alla mannkostv[5], fanzt henni sva, at hennar forellrismenn[6] hefði hattt alla mannkostv aðra, en hreinlifvi hafði engi haftt[7] i eptirliking gvðs eingla. En firir þvi at hvn saa[8], at saa mvndi æztr ok hæstr vera mannkostrinn, er gvðs englar helldv, [þeir er himinriki pryddv[9], þaa het hvn gvði[10] at lifva eptir þvi reinliga aa iorðv, sem einglar aa himnvm.

Hvernn dag komv gvðs einglar hana at finna, ok færðv þeir[11] henni himneska fæzlv. En þaa vist gaf hvn alla faatækvm mavnnvm, er byskvp gaf henni. Hafva mega[12] goðir menn[13] hreinlifvi þilicktt, sem[14] Maria hafði, aðr hvn giæti gvðs son, [firir vtan[15] þat at meiri dyrð er at giora [fyrst goð dæmi[16] en eptir at likia.

Af iungfru Marie[17].

[En þaa er Maria var aa[18] fiortanda vetr, þaa villdi byskvp leita firir raði hennar ok gipta hana sem aðrar fosystr[19] hennar, [þær er henni vorv iamgamlar[20]. En þaa er aðrar iattv[21], at byskvp reði firir raði þeira, sva sem lavg bvðv, þaa sagði sæl Maria, at hvn mvndi eigi giptaz ok letz hafva gvði þvi[11] heitið, at hvn mvndi [lifva alla æfvi hreinliga[22] ok hallda meydomi sinvm. En þaa er byskvp heyrði þetta, þaa varð hann okveða[23] við ok vissi eigi, hveriv hann skylldi svara, firir[11] þvi at lavgin bvðv sva[11], at hveria mey fiortan vetra gamla skylldi gipta, þa er [aðr hafði i sifellv með byskvpi[24] vpp vaxit, ok goðrar

[1] [Hon het þui fyrst kuenna *E.* [2] at *E.* [3] eda *E.* [4] þa *tilf. E.* [5] ok *tilf. A.* [6] forelldrar *E.* [7] halldit *E.* [8] uisse *E.* [9] [i himeriki þat prydandi *E.* [10] þui *E.* [11] *mgl. E.* [12] megu *E.* [13] nockurir med nockuru mote *tilf. E.* [14] sancta *tilf. E.* [15] [utan fyrir *E.* [16] [fyrstum *E.* [17] *Her er ikke nyt Capitel i A.* [18] [Þa er blezut iungfru sancta Maria uar aa hinn *E.* [19] fostrsystr *E.* [20] [*mgl. E.* [21] iatudu *E.* [22] [alla æfe hreinlife hallda *E.* [23] okuæde *E.* [24] [þar hefdi med byskupi i sidlæte *E.*

ættar væri. En hann vissi ok[1] i avðrv lagi, at Davið konvngr [með lavgvnvm[2] mællti sva: Heit þav sem þer heitið drotni[3] yðrvm skolvð þer enda[4]. I þriðia stað vissi byskvp, hverssv [dyrðlict lif Mariv[5] var ok af hverri staðfesti hvn mællti[6] þetta. Þaa tok byskvp þat rað, at [aa hinvm næsta hatiðardegi[7], er kiæmi, færi allr lyðr til Jorsalaborgar i mvsteri drottins, ok villdi hann þar leita firir raði [þessar meyiar[8], sem vitrvm mavnnvm syndiz. [9] Þat þotti avllvm til liggia, at biðia gvð almatkan, at hann vitraði a nockvrnn veg, hverssv hann villdi at væri. Þaa lagv allir aa bæn sinni, en byskvp stoð firir altarinv[10] ok færði fornn gvði. En þaa var[11] heyrð ravdd vpp i loptið yfvir altarinv ok mællte sva: Leiti þer i bok Ysayas[12] spamanz, hverivm manni þessi mær [er aa hendi felandi ok giptandi[13], þvi at sva mvn sagtt hafva spamaðrinn: Vpp mvn vavndr renna af rot Jesse ok blomgaz, ok yfvir þenna[14] bloma mvn hvilaz andi drottins, andi spectar ok skilningar, andi raðs ok styrkðar, andi froðleiks ok milldi, ok mvn hann fylla andi hræzlv drottinns.

Þat syndiz byskvpi rað ok avllvm lyð[15], þeim er heyrt hafði[16] þessa spasavgv, at allir vkvangaðir menn or kyni Daviðs konvngs sonar Jesse, þeir er þar vorv[17] komnir, gengi til altaris, ok hefði hverr þeira vavnd i hendi, en þeim væri mær drottins favstnvð, er blomgaz tæki vavndrinn ok kiæmi yfvir limit andi drottins i dvfv liki. Þaa gengv fram allir, þeir er þar vorv komnir af Daviðs kyni, en eingi kom saa er blomgaðan vavnd bæri. Þaa þotti byskvpi vndarlict, er eigi skylldi fram koma gvðlict firirheit. [Enn tok byskvp i annað sinn a gvð at kalla[18]. Enn svaraði [gvðlig ravdd brát ok biartliga ok sagði[19] einn eptir vera,

[1] þo *E.* [2] [*mgl. E.* [3] gudi *E.* [4] efna *E.* [5] [dyrdlig Mariu (!) *E.* [6] taladi *E.* [7] [hinn næsta hatidisdag *E.* [8] [hennar þat *E.* [9] Enn *tilf. E.* [10] alltare i musteri guds *E.* [11] uard *E.* [12] Ysaie *E.* [13] [sie aa hendi folgin ok gipt *E.* [14] þeim *E.* [15] *tilf. E.* [16] haufdu *E.* [17] uæri *E.* [18] [Þa tok byskup at kalla til guds i annan tima *E.* [19] [roddin biartliga segiande *E.*

þann er vavndinn skylldi bera, ok mvn saa Joseph heita, er mærin skal[1] favstnvð vera. [En eptir þat var at leitað, ef þeir væri nockvrir þar við staddir[2], er eigi hefði til gengit ok væri or Daviðs ætt. Enn [þaa var at leitað, ok[3] fanz einn maðr nockvð við alldr, saa het Joseph, saa[4] hafði [rettliga ok[5] dyrðliga gvði þionað alla sina æfvi, ok ætlaði ser ecki at kvangaz, enn firir þvi at hann var af[6] Daviðs kyni, þaa bavð byskvp, at hann bæri vavnd til altaris, ok varð sa vavndr þegar fagr af bloma[7], ok skiott kom dvfva or lopti yfvir[8] lim vandarins. Þaa tokv allir þeir er við vorv at lofa gvð. Siðan var[9] Maria favstnvð Joseph.

Eptir þat for Joseph[10] heim til Bethleem borgar, firir þvi at hann var þar fæðingi. Ok vorv þav Anna moðir Mariv komin bæði fra Davið konvngi, ok er þaðan af, er[11] i ættartavlv drottinns er[11] Joseph nefndr festarmaðr Mariv moðvr drottins vars Jesv Kristz, at þav Maria ok Joseph vorv iafnnlangt fra syskinvm komin, en karllmanna navfnn erv meirr sett i ættartal[12] en kvenna at[13] sið gyðinga. Aðr þeir Joseph ok Cleophas bræðr skilðiz[14], þaa fal Joseph festarmey sina aa [hendi þeim Avnnv ok Cleophas, er hennar hafði feingit[15] eptir andlat Joachims, ok fastnaði hann Mariv stivpdottvr sina [bræðr (sinvm)[16]. Ok for[17] Maria heim i Nazareth til moðvr[18] frænda sinna, þvi at moðir hennar var þar.

En þvi villdi gvð, at[19] Maria væri manni fest[20], at Joseph væri vitnismaðr hennar hreinlifvis ok sæi vm, at hvn hefði þaa lvti, er hvn þyrfti[21] ok sonr hennar til likamligrar atvinnv. Þat hellt ok til, at gvð villdi, at fiandinn væri dvlðr hans holldganar, ok hann mætti[22] engar velar finna til [sakargiptar við[23] Mariam, firir þvi at þat er i

[1] skylldi *E.* [2] [Þa uar at leitad, ef nockurir uæri þeir *E.* [3] [er leitad uar *E.* [4] hann *E.* [5] [*mgl. E.* [6] or *E.* [7] blome *E.* [8] aa *E.* [9] iungfru *tilf. E.* [10] hann *E.* [11] *mgl. E.* [12] ættartaulu *E.* [13] eptir *E.* [14] skillduzt *E.* [15] [hendr Cleophe, er þa hafdi feingit Anne *E.* [16] [brodr sinum *E.* [17] þa sæl *tilf. E.* [18] faudr *E.* [19] sancta *tilf. E.* [20] faustnut *E.* [21] þurfti *E.* [22] honum *E.* [23] [sakargipta at iungfru sanctam *E.*

Moyses bok Devtronomio sagtt, at sva skylldi dæma meyiar til grytingar[1] [ef at yrði vm rað þeira, aðr en þær væri giptar[2], sem manna konvr, ef þær tæki oheimila menn vndir bvendr[3] sina. En þaa er at gvðs logvm bæði i hinv forna lavgmali ok hinv nyia hver kona manni gipt, er hvn er favstnvð. Ok var fiandinn þvi i meira [ifva i[4] hingatbvrð gvðs sonar, en hann mvndi, ef gvð[5] hefði fra þeiri meyiv beraz latið, er hvn [væri eigi manni fest[6]; firir þvi at hann vissi, at gvðs sonr mvndi fra meyiv beraz lata, en þess var hann vvitandi, at sv mvndi manni fest. En þat er eigi[7] vist vitað, at allar meyiar hafvi gryttar[8] verit i Moyses lavgvm, þo at lavnbornn ætti. [En þar fra segir i Devtronomio, þaa var af kennimanna kyni, ok sva er lesit, at hin sæla Maria var af kennimanna æt[2]. En ef hvn hefði eigi favstnvð verið, þaa hefði andzskoti[9] allz mannkyns velarefni[10] til sakargiptar, at hvn væri grytt.

En helga[11] mær Maria merkir ok helga kristni almenniliga, er bæði er ok kallaz festarmær ok konvngs kona. Festarmær gvðs var heilvg kristni framan til holldganar drottinns, [ok var brvðkaup þeira[12] giort firir briosti Mariv[13], er samteingðiz maðrinn[14] gvðdominvm. Sva skyra ok svmar ritningar, at kristni almennilig se festarmær drottins allt til domsdags, en i eilifvm fagnaði se þeira samgangr, ok er saa sæll, er til þess [brvðkavps er boðit[15] a domsdegi.

Hialparbod.

Þa er hin helga[16] mær Maria var heim komin i Nazareth, þaa[7] sendi gvð Gabriel eingil til Mariv festarmeyiar Joseph at boða henni drottinligan getnað. Ok er eingillinn kom inn i hvss þat, er sæl[17] Maria var ein inni a bæn

[1] sem manna konvr *tilf. her urigtigt A.* [2] [*mgl. E.* [3] bændr *E.* [4] [efa um *E.* [5] hann *E.* [6] [hefdi eigi fest uerit manne *E.* [7] *mgl. E.* [8] giptar *E.* [9] ouin *E.* [10] haft *tilf. E.* [11] heilaga *E.* [12] [enn brudlaup uar *E.* [13] Marie, þa *E.* [14] manndomrinn *E.* [15] [brudlavps kemr ok bodit er *E.* [16] ok hin dyrliga *tilf. E.* [17] hin sæla *E.*

sinni, þaa kvaddi eingillinn hana með þessvm orðvm: Aue, Maria, gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Þat þyðiz sva: „Heil ok sæl, Maria, fvll af miskvnn, drottinn er með þer, þv ertt blezvt framar avllvm konvm.“ Hin [helga mær[1] Maria, er hvn heyrði kveðiv eingilsins, þaa hræddiz hvn, firir þvi at i engvm spamanna bokvm [eða lavgbokvm[2] hafði hvn lesit þvilika kveðiv til [ne einns manz mællta[3] fyrr iafndyrðliga, sem þaa var hvn kvavdd af eingli gvðs.

En þaa er eingillinn saa, at hvn oaðizt[4], þaa mællti hann: „Eigi skalltv [oazt, Maria, sagði hann[5], þvi at þv fannt [miskvnn ok gipt firir gvði[6]. Se, þv mvnnt son [geta ok[2] fæða, ok mvntv kalla nafnn hans Jesvs. Þessi sveinn man vera mikill ok kallazt sonr hinns hæsta, ok mvn gvð drottinn gefva honvm sæti Daviðs foðvr hans[7], ok mvn hann rikia at eilifv i hvsi Jacobs, ok eigi mvn vera endir hans rikis.“ Þaa spvrði hin helga Maria eingilinn: „Hverssv[8] ma þetta vera, sagði hvn, at ek geta son, þar er[9] ek hefvi alldregi við karllmann att?“ Eigi spvrði hin sæla Maria[10], firir þvi at hvn tryði[11] eigi savgnn eingilsins, helldr firir þvi at hvn villdi giorla vita haat(t) gvðligs getnaðar.

En eingillinn svaraði: „[Hinn helgi[12] andi man koma yfvir þik, ok kraptr hins hæsta man skyggia [þer eða skyla[13], sva at þv kennir alldregi ne eins losta hita eða mannligrar ostyrkðar, ok þat et helga [eðli, er[14] af þer man getazt, mvn kallaz sonr gvðs. Elizabeth frænkona þin man son geta i elli sinni, ok er [sia enn[15] setti manaðr fra þvi, er hann var getinn, ok er gvði engi lvtr [vm megnn[16].“ Þaa mællti Maria: „Se herna[17] ambatt drottinns, verði mer eptir orðtaki[18] þinv.“

[1] [sæla *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [neins manz framm koma *E.* [4] ottadizt *E.* [5] [hrædazt *E.* [6] [nad ok myskunn i augliti drottins *E.* [7] sins *E.* [8] Med huerium hætti *E.* [9] *tilf. E.* [10] þessa *tilf. E.* [11] trudi *E.* [12] [Heilagr *E.* [13] [þik eda skyla þier *E.* [14] [sem *E.* [15] [þessi hinn *E.* [16] [of megn *E.* [17] hier *E.* [18] ordi *E.*

Sermo de domina.

En þaa er hin sæla[1] Maria hafði þetta mællt, þaa[2] hafði litið holld skiliz fra avðrvm hennar likama, ok var firir hennar briosti at samvinnanda helgvm anda án dvavl algiorliga samteingðr manndomr gvðdomi með avnd ok likama sva framarliga, at manndomr hafði alla liðv [ok allt vit ok avnd[3], ok [eigi vorv þav avnd ok likami fyrr en gvðdomr, avll kvomv þav[4] samt til þessa sambanz, er langtt er vmfram manz vit eða eðli, skilning eða ætlan[5]. Sva sem sagði Jon baptista, at hann letz[6] eigi verðr vera[2] at leysa skoþveing drottins, ok kallaði hann skoklæði drottins manndom hans, en gvðdominn sagði hann merkia fotinn, er skoklæðit hvlði[7], enn þveinginn i skonvm sagði hann merkia samband gvðdomsins ok manndomsins. Ok lez Jon[8] þess eigi verðr at vita, hverssv dyrðlig [ok langt vmfram væri holldgan drottinns vm mannlict vit ok skilning eða[9] eðli. Er ok þvi firirboðit hverivm manni at hvgsa framarr vm leynda lvti allzvalldanda gvðs, en [ritningar heilagra manna standa til, ok[10] sem segir Jeronimvs prestr, at þat skal hverr kennandi varaz at [sveigia eigi ritningar eptir sinvm vilia, helldr[11] sinn vilia til ritninganna.

Þat skyra ok helgar ritningar, firir hveria savk Gabriel eingill[2] hafði helldr þetta orð Ave i vpphafvi sinnar kveðiv til sællar Mariu en annat, þat er ia(v)fnn þyðing fylgir. At[12] þat hellt til, at þessir stafvir erv i nafnni Eva[13], ok sva sem Eva leiddi bolvan yfvir allt mankyn[14] i ohlyðni sinni i boðorða broti, sva leiddi[15] Maria allan lyð til blezanar. Ok var þvi snvið stofvm i nafni Eva[13], ok hafðr saa fyrstr i hialparkveðivnni, er siðaðstztr[16] er i nafni Eva[17], ok

[1] helga *E.* [2] *mgl. E.* [3] [aund ok allt uit *E.* [4] [uoru þau aund ok likame ne(!) guddomr eigi fyrr aa samt. Enn þau kuomu aull aa *E.* [5] aa koma *tilf. E.* [6] kuedzt *E.* [7] hylr *E.* [8] hann *E.* [9] [uæri holldgan drottins vm framm mannligt uit ok *E.* [10] [ritad sic *E.* [11] [segia ritningar eptir sinum uilia, helldr sueigia *E.* [12] Enn *E.* [13] Euo *E.* [14] mannfolk *E.* [15] sancta *tilf. E.* [16] sidazt *E.* [17] Eue *E.*

allir stafvir [þess nafnns[1] ofgaðir ok giort af Áve, at þaa var avll sv bolvan, er af Eva hafði hlotiz, niðr brotin [ok bakferlvð[1], er almattigr gvð tok mandom a sik til hialpar avllv mannkyni.

Eptir þat er drottinn [var holl(d)gaðr[2] með Mariv moðvr sinni, þaa var allt[3] lif hennar helgara, en menn megi eptir likia eða fra segia. Ok þat segia svmir menn, at[4] meðan hvn for með[5] Jesvm Kristvm, at geislar stæði af avgvm hennar, sva sem af avgvm Moyses[6], siðan hann hafði þegiö lavg i[7] fiallinv Synay, [ok segia þvi ritningar Moyses með hornottv andliti, at geislar stoðv af andliti hans[1].

En af þvi at Maria drotning tokz meira aa hendṛ gvði at þiona, en boðorð væri til eða dæmi, þa let gvð hana framarr naa goð verk at giora en aðra helga menn. Avll goð verk, þav er aðrir[8] menn giora við limv gvðs, þav giorði Maria við drottinn sialfvan. Aðrir menn gefva fæzlv dryk ok klæði þyrptvgvm[9], en Maria drotning fæddi drottin[10] varnn Jesvm Kristvm son sinn a briosti ser[11] ok af sinv erfviði, ok[12] skryddi hann fyrst með holldi sinv, en siðan klæðvm. Hvn fylgði honvm aa Egiptaland. Ok skiott yfvir at fara eptir ritninga greinvm, hvat skilr þær astgiafvar[13] lifs ok manndyrða, er gvð drottinn [himins ok iarðar ok allrar skepnv skapari[14] veitti meðr[15] sinni frv sancte Marie eða avðrvm helgvm mavnnvm sinvm, þaa skilr eigi minna [at tilteknvm dæmvm[1] en ilmming ok[16] berging hins sætazta grass eða viðar, at saa er ilmminn[17] kennir með navsvnvm, þaa hefvir[18] hann alla þaa sætv[19], er nasavitið maa faa, enn [hinn er bergir þar af ok etr[20], þaa fyllir eigi at eins [ilmr ok sætleikr[21] nasar helldr allan likama manzins[22].

[1] [*mgl. E.* [2] [uor holldgadizt *E.* [3] *mgl. E.* [4] *saal. E;* aa *A.* [5] son sinn *tilf. E.* [6] Moysi *E.* [7] aa *E.* [8] helgir *tilf. E.* [9] þurftugum monnum *E.* [10] *saal. E;* drotning *A.* [11] sinu *E.* [12] *saal. E;* þaa *A.* [13] astgiafir *E.* [14] [skapare allra luta *E.* [15] modr *E.* [16] eda *E.* [17] ilming *E.* [18] *Her beg. c.* [19] ilming *E, c.* [20] [sa er bergir eda etr af *E, c.* [21] [*mgl. E, c.* [22] *mgl. E, c.*

Sva fylldiz frv sancta Maria af miskvnn gvðs, þaa er miskvnnar brvnnrinn spratt vpp firir briosti hennar, at ecki var syndinni rvmit[1] inn at ganga, ok matti þvi en sæla Maria alldregi misgiora, siðan er drottinn [kom með henni at vera[2], hvarki hinar stærri ne inar smæri afgiorðir.

Fundr Marie ok Elizabeth.

A sama degi eptir þessa gvðliga tilkvomv[3] segia gvðzspioll, at hin sæla Maria for til fvndar við Elizabeth systrvngv sina [dottvr Esmerie systvr Anne[4]. Ok er hin sæla Maria kom inn i hvs þat, er Elizabeth var inni[5], þaa kvaddi hvn [bliðliga frændkonv sina. Þaa svaraði Elizabeth fagnandi ok mællti sva: „Heil ok sæl, eilif mær Maria! fvll[6] af helgvm anda; þv ertt blezvt [af gvði ameðal alra[7] kvenna, oc blezaðr er avavxttr kviðar þins. En hvaðan kemr mer þessi miskvnn [ok farsæla[4], at moðir drottins minns komi[8] til min, þvi at nv leynizt eigi firir mer fagnaðr eilifrar dyrðar, sa er þer fyllgir. Sveinninn fagnar i kviði minvm, siðan er ek heyrða ravdd þina, ok lytr hann nv, drotning min[9], syni þinvm. Ok sæl ertv, er þv trvðir avllvm lvtvm, þeim er [eingill gvðs[10] sagði þer, þvi at sva man hann[11] alltt giora, sem hann sagði[12] þer.“

Eptir [þessa savgnn Elizabeth[13] segir gvðzspiallit, at Maria [hof vpp[14] lofsavng þann, er gvðzpiallamaðrinn setti siðan i bok sina, ok nv erv gvðzpiallzorð kavllvð, sem erv, firir[15] þvi at þar standa i Magnificat anima mea dominvm, ok er þvi skylldvct at standa vpp, er Benedictus ok Magnificat ok Nvnc dimittis erv svngnir i heilagri kirkiv, at þeir erv gvðzpiallaorð. En þat er skylldvct heilvm mavnnvm at standa vm gvðzpiall, firir þvi at staða i heilagri kirkiv merkir staðfesti, en[16] allir eigv staðfastir at vera

[1] rum *E, c.* [2] [uar med henni *E, c.* [3] uitran *E, c.* [4] [*mgl. E, c.* [5] i *E, c.* [6] [hana blidliga. Enn Elizabeth suarade fagnande ok mællti: Huadan komtu, sæl mær Maria! eilif modir, fylld *E, c.* [7] [millum allra *E, c.* [8] kæmi *E, c.* [9] *saal. E, c; minn A.* [10] [eingillinn *E, c.* [11] drottinn *E, c.* [12] het *E, c.* [13] [þetta *E, c.* [14] [orti *E, c.* [15] *mgl. E, c.* [16] at *E, c.*

i rettri trv, er heilvg gvðzspioll kenna. Ok því er staðit vm Quicumque uult, Credo in vnvm eða Credo in devm, at þaa er rett trva greind, er þetta er svngið. Vm Miserere mei devs i efra ottvsavng sitia eigi skynsamir menn, því at hann er iðronar[1] psalmr, en iðron[2] aa með staðfesti at giora. En i env fyrsta versi i[3] Magnificat [þaa mællti Maria drotning[4] sva: Miklar avnd min drottinn[5]. Þetta atkvæði eða[6] orðtak gvðs moðvr Marie er af morgvm minnr[7] ihvgat, en snilld ritningarinnar skylldar frambvrðarmanninn[8] at skyra, firir því at sva skyra[9] margir: Miklar drottinn avnd mina. En [sia skyring[10] stendr meirr til avðvelldis frasagnar en eptir rettv latinv mali. En hverssv matti avnd Mariv[11] eða vili mikla drottin, þann er sva er mikill, at ecki[12] ma vaxa ok avllv er meiri ok hæri, ok sva eilifr at eigi maa þverra ne[13] minnkaz. Þyðing orða sællar Marie syndi Salomon konvngr firir, [þaa er hann var i riki sinv, firir[14] því at eigi spaðv spamenn eðr havfvtfeðr siðr með athavfnn sinni en[15] orðvm oorðna[16] lvti firir. Salomon let giora ser hasætiss stol af filsbeini [ok settiz i þat hasæti[14], ok bar hann þa yfir allan lyð, er hia honvm[17] var. En aðr havfðv konvngar setið iamhat [sem annat folk[18]. Salomon þyðiz friðsamr ok merkir drottin varnn Jesvm Krist, er frið giorði a milli gvðs ok manna. Stoll or filsbeini giorr[17] merkir meydom heilagrar meyiar, firir því at fils tavnn er biort sem miolk ok sva kalldrar nattvrv, meðan hvn er með filnvm, at þo at lerept þvrt [ok smát[19] se [lact aa tenn[20] filsins, ok glæðr[21] aa lereptið, þaa brennr eigi lereptið firir kvlða tannanna[22]. En sva var[23] skirr ok hreinn meydomr heilagrar Marie ok kalldr fra avllvm

[1] idranar *E*, c. [2] idran *E*, c. [3] *tilf.* *E*, c. [4] [sagdi sancta Maria *E*, c. [5] *saal. ogs.* *E*, c. [6] ok *E*, c. [7] miok *E*, c. [8] til *tilf.* *E*, c. [9] skilia *E*, c. [10] [þessi skyring *E*; þessi skilning c. [11] Marie *E*, c. [12] eigi *E*, c. [13] eda *E*, c. [14] [*mgl.* *E*, c. [15] med *tilf.* *E*, c. [16] vvordna c. [17] *mgl.* *E*, c. [18] [audru folki *E*, c. [19] [*mgl.* *E*. [20] [lagit aa taunn *E*, c. [21] glod *E*, c. [22] tanna hans *E*, c. [23] *Her beg.* *b*².

hita[1] likamligs losta, at nattvran feck eigi kveiktt[2] eða tendrat [synda nioskinn[3] með henni, en þat er hyring hinna smæstv synða. En aðr en sæla Maria het[4] gvði at hallda [meydomi sinvm[5], þaa [hafði obvið þat sæti verit með[6] mandominvm, er allzvalldandi gvð drottinn villdi i setiaz, ok miklaði sva avnd hennar [eða vili drottinn[7], at hvn bio honvm þat[8] haasæti hreinlifvissins, er aðr hafði eigi dæmi til fvndizt. Sva ok sem[9] stollinn berr vpp konvnginn[9] eða þann, er i sitr, án allri æxlingv eða þvrði þess, er aa sitr i avgsyn avllvm hiaverandvm, sva mickladi Maria drottinn ok bar þann son i heiminn, er bæði er gvð ok maðr, ok [menn saa her likams[10] avgvm[11]. Ok mællti[12] hvn til þessar miklanar i vpphafvi lofsavngs sins, þaa er hvn hof vpp Magnificat.

I næsta versi sagði hvn sva: Gladdiz [avnd min[13] i gvði þri(f)giafvara[14] minvm, þvi at hann leit litillæti ambattar sinnar, ok man[15] heðan af mik allar þioðir sæla kalla, þvi at mickla lvti giorði drottinn mer[16], ok heilact er hans nafnn, hans miskvnn er yfvir avllvm mavnnvm, þeim er hann hræðaz. Mattvg[17] hans havnd[18] man matka[19] niðr briota, dreifði hann dramblatvm[20] af firirhyggiv [hiarta sins[21]. Alla man hann lægia, þaa er sik [vilia sialfvir vpp hefia, ok hann hof vpp[22] litillata [. Hvngrendr[23] til gvðs[24] fylldi hann af goðvm lvtvm, ok hegomligir mvnv verða þeir, er [treystaz sinvm[25] avðræðvm. Tok drottinn Israel svein[26]

[1] *tilf. E, b, c.* [2] kveykt *b, c.* [3] [synda hnioskinn *E, c*; synd *b.* [4] heti *øvr.* [5] hreinlifi *øvr.* [6] [uar þat hasæti fyrir buit med *E;* var þat hasæti bvit *c.* [7] [*mgl. E, c.* [8] þar *b.* [9] *tilf. øvr.* [10] lifs *E, c.* [11] [giordi þann audsen allra augum i manndominum af ser tecknum, er adr uar osyniligr i guddominum *b.* [12] taladi *E, c.* [13] [andi minn *b, c.* [14] þrifgiafa *øvr.* [15] munu *øvr.* [16] mattugr *tilf. b.* [17] *saal. øvr.;* Mattvð *A.* [18] *saal. øvr.*; avnd *A.* [19] mattuga *E, c.* [20] dramblata *E, c.* [21] [hiartans *c.* [22] [hefia upp, enn hann mun upphefia *E, c.* [23] Hungrandi *E, c.* [24] gods *E, c;* [hugrenning til gvds. Goda menn ok litillata *b.* [25] [treysta *E, c.* [26] þionostumann *øvr.*

sinn [til sin [1] ok endr minntiz sinnar miskvnnar, sva sem hann sagði [2] feðrvm [3] varvm Abraham ok avllvm hans kynsmavnnvm at eilifv.

Þar var hin sæla Maria þria manvðr [4] með Elizabeth ok tok við [hinvm sæla [5] Joni baptista, er hann var fædr, ok hof hann af iorðv ok vann honvm nyfæddvm.

Af Joseph.

At liðnvm þrim manvðvm þaa [6] hafði Joseph bvið til brvðkavps [7] sins, ok ætlaði [8] at faa Mariv [9] festarmeyiar [10] sinnar, þat var aa fiorða manaði fra þvi, er hvn varð hafvandi at gvðs syni, ok for [11] Maria þaa heim með Joseph. Ok litlv siðarr fann Joseph [12], at kviðr sællar [13] Mariv þroaðiz, ok spvrði hann hana, hvart hvn væri heil kona eða eigi. En hvn sagðizt eigi ein saman fara [14], ok sagði [15] hvn honvm allar ferðir vm rað sitt. Þaa fek Joseph mikillar aahyggiv [16], ok þottiz eigi allvist vita, hverssv hann skylldi með fara. Hann vissi, at gvð mvndi fra meyiv berazt lata, en þat þottiz hann eigi vita, hvart hann mvndi fra þessi meyiv beraz lata eða annarri. Oc ef sva væri, at hvn væri gvðs moðir, þaa þottiz hann eigi verðr at faa hennar. En með þvi at hvn hefði eigi son getið af helgvm anda, helldr eptir likams eðli ok mvnvð, þaa villdi hann firir engan mvn byggia samt [17] við hana, at eigi virðiz hann af gvði samþyckr við lavst [18] hennar af lavn [19] liotz hordoms.

En [þat er [20] gvðzpiallamaðrinn segir, at Joseph villdi eigi faa Mariv [9], þvi at hann var rettlatr, þarnaz eigi [skynsamligri grein [21]; hann villdi hennar eigi faa ok eigi [22] taka hana til sin, at eigi bæri sva [i mot [23], at [24] þav væri a

[1] [*mgl. E, c.* [2] het *E, c.* [3] fedr *øvr.* [4] manadi *øvr.* [5] [sælum *E, c.* [6] *mgl. øvr.* [7] brudlaups *E, c;* brullaups *b.* [8] þa *tilf. E, c.* [9] Mariam *E, c;* Marie *b.* [10] *saal. øvr.*; festarmey *A.* [11] sæl *tilf. E, c.* [12] hann *E, c.* [13] iungfru sancte *E, c.* [14] vera *c.* [15] greindi *E, c.* [16] um *tilf. c.* [17] aasamt *øvr.* [18] glæp *øvr.* [19] leynd *E, c.* [20] [af þui at *E, c.* [21] [skynsamliga grein, hvi *E, c.* [22] *Fra* þarnaz eigi *har b:* madr, ok eigi villdi hann ok [23] [at *E, c.* [24] ef *øvr.*

samt ok[1] [hvn hefði[2] aðr getið son af gipt heilags anda, en[3] hann[4] fremði mvnvðlifi við hana, þat er honvm væri hofvtsynd i, eða ef avðrvvis væri [vm hennar rað, en hans samvizka[5] hvgði, þaa villdi hann eigi misgiora[6] hofvðsynd með [lavn hennar misgiorða[7]. En firir[8] þvi at hann var rettlatr, þaa geck hann hinn rettazta veg fram a millvm þessa greina, ok villdi hann lata hana fara heim til frænda sinna ok fresta brvðkavpi[9], ok lata fara leyniliga, firir hveria savk hon væri með frændvm sinvm.

Ok[10] fvndvz i þessi [meðferð Josephs[11] þrir dyrðligir lvtir [með honvm[12]: rettlæti, milldi ok vizka. Rettlæti syndi hann i þvi, er hann [varaðiz hofvtsynd at giora, sem aðr er greint[13]. Milldi [sina beraði hann með[14] þvi, at hann villdi eigi bert lata verða, ef leynaz mætti honvm syndalavst, at Maria hefði barnn getið við oheimilvm manni, ok væri hvn þvi[15] grytt, ef vpp kiæmi. Vizka hans syndizt i meðferð raðagiorðar hans.

Enn er Joseph[16] hafði þetta rað staðfest með ser, þaa [kom engill drottins ok vitraðiz honvm[17] i svefni[18] ok [mællti sva[19]: „Heyrðv, Joseph sonr Daviðs, [sagði hann[12]; hirð eigi þv at hræðaz at taka Mariam konv[20] þina til þin, en varaz [þv at ætla eða hræðaz þat[21], at hvn hafvi savrlifvi framið, [ok sakaðv hana vm engan lvt, hvarki i hvg ne orðvm[22], þvi at hvn man son fæða, ok skal saa Jesvs heita, þvi at hann sialfr man holpin giora lyð sinn fra[23] avllvm syndvm.“ Eptir þat tok Josep [at boði eingilsins[24] Mariam til sin festarmey sina, ok varðveitti hana ok sik at[25] gvðs

[1] med þvi at *b*. [2] [hefdi hun *E*, *c*. [3] at *øvr*. [4] gæti ok *tilf*. *E*. [5] [en hann *E*, *c*. [6] giora *E*, *c*. [7] [leynd hennar misverka *øvr*. [8] med *øvr*. [9] brudlaupi sinu *E*, *c*; brullaupinu *b*. [10] Nu *b*; *mgl*. *E*, *c*. [11] [grein hans *E*, *c*. [12] [*mgl*. *øvr*. [13] [villdi fordazt (varaz *c*) haufutsynd *E*, *c*; villdi eigi giora hofudsynd *b*. [14] [syndi hann i *øvr*. [15] fyrir þat *øvr*. [16] hann *E*, *c*. [17] [uitradizt honum eingill guds *øvr*. [18] draumi *b*. [19] [sua segiandi *E*, *c*. [20] eiginkonu *E*, *c*; festarkonu *b*. [21] [at ætla *E*, *c*. [22] [*mgl*. *E*, *c*. [23] af *øvr*. [24] [sæla *E*, *c*. [25] med *øvr*.

firirhyggiv[1] reinliga fra allri [mvnvð likamligri[2]. En eigi vill [ravksamlig skilning[3] segia, at Joseph hafvi giort brvðkavp til [hinnar sælv Mariv drotningar[4], en þo vnnvzt þav af avllv hiarta.

Af Augusto keisara[5].

[6] Þenna tima heimstavðv reð Avgvstvs keisari firir [Romaborgar riki[7], ok var vndir hann allr heimr[8] skattgilldr. Ok þaa er hann hafði keisari[9] verið tva vetr hins fimta tigar, þaa bavð hann frið vm [allan heim[10], ok bavð at a hveriv landi skylldi skrá, hverssv margir menn væri, ok villdi hann sva vita manntal vm allan heim, ok var[11] boðit, at til þess staðar eða havfvtborgar [skylldi hverr maðr koma, sem hinn gofgazti maðr, saa er hann væri fra kominn, hefði leingztvm verið eða agiæztan (stað) reisa latið[12]. Ok þaa er þetta boð kom aa Jorsalaland, þaa attv þav Maria ok Joseph, sem allir þeir er fra Davið kvnvngi vorv komnir, at lata sin navfnn rita i Bethleem, [ok var akveðit, i hvernn tima missera þar skylldi koma[13]. Ok [þaa er þav vorv þar stavdd hina fyrstv nott, þaa ol[14] hin sæla Maria at miðri nott son sinn, sem[15] gvðzpioll segia, ok batt [sialf Maria[16] hann i reifvm ok lagði hann i etv firir oxa[17] ok asna. Þaa savmv eyki havfðv [þav þangat haft[18].

En sæla Maria drotning fæddi son sinn án allri sott [ok sivkleik með fvllvm[19] fagnaði án grati ok allri svt. Firir þvi at eigi er lesit, at drottinn hafvi optar gratit eða [tar fellt[20] en þrysvar. Einv sinni er hann kom til Jorsala-

[1] forsio *b.* [2] [saurgan *E, c.* [3] [ritningin *E, c*; rauksamlig ritning *b.* [4] [hennar *E, c.* [5] *A har her ikke nyt Capitel, men de øvrige.* [6] I *tilf. øvr.* [7] [Romaborg *E, c.* [8] lydr *E, c.* [9] konungr *E, c.* [10] [allt sitt riki *E, c.* [11] sua *tilf. E, c*; ok *tilf. b.* [12] [sem hinn gaufgazti madr sa er hann uære fra kominn, skyllde huer madr koma *E, c;* er gofgaztr madr væri lengstum a þvi landi, sa er hann væri fra kominn *b.* [13] [*mgl. E. c.* [14] [er þau kuomu þar, fæddi *E, c.* [15] *Her ender c.* [16] [hun sialf *E.* [17] uxa *E, b.* [18] [þangat haft borgarmenn *E.* [19] [med *E.* [20] [taaraz *b.*

borgar ok sagði firir avðnn borgarinnar[1]; annat sinn gret hann at leiði Lazarvs[2]; þriðia sinn i pisl sinni. En án grati var drottinn[3] fædr, firir þvi at þat var eigi efnið[4] til með honvm at grata, sem allir hafva aðrir, þeir er i verolldina koma; hann var getinn af helgvm[5] anda, en allir menn aðrir með mvnvð ok hinni gavmlv synd. Ok grætr þaa synd [hverr maðr[6], er a lagðizt a[7] ætrif þeira Adams ok Evo af þeira ohlyðni við gvð, ok skyra sva[8] ritningar, at sveinbarnn hafvi aa fyrst i hlioði[9] [sinns gratz[10], ok merkir sa stafr synd Adams, en meybarnn hefr sinn grat með e, [er fyrstr er[11] i nafni Evo, ok merkir þat hlioð[12] hennar glæp. [En þessa baða stafvi hafvi[13] barnið i sinvm grati a ok e, hvarr sem fyrri fylgir ravstinni, ok merkir þat i þvi, at barnið grætr þaa syndina, er bæði er tynd[14] avnd ok likami, ef eigi hreinsaz fra hinni gavmlv synð[15]. En sva sem drottinn kom at vera með moðvr sinni at [lyktvm kviði[16] ok obrvgðnvm liðvm, sva skilðiz hann ok við hana eptir þeim likendvm at manndoms eðli tilteknv, þo at allt se lágt hia gvðligvm mætti, ok ecki megi þangat[17] til iafnazt, sem þaa er hvgr liðr or briosti mannz at saman [havlldnvm ok lvkðvm mvnni ok obrvgðnvm vavrrvm[18], eða solar geisli skini[19] i gegnvm ravflavst[20] gler. En þo var vm getnaðarlið[21] drottinn alinn[22] með avllvm fagnaði ovmbræðiligrar miskvnnar[23].

Af fehirdum.

[Þat giorðiz ok til tiðenda vm þaa savmv nott[24], at þar sem fehirðar helldv hiorð skamt fra Bethleem, ok þeir vavktv yfvir fenv, at gvðs engill kom til þeira með miklv

[1] ok nidrbrot *tilf.* *E*, *b*. [2] Lazari *E*, *b*. [3] hann *E*, *b*. [4] efni *E*. [5] heilugum *E*. [6] [hvert barn *b*. [7] altt *b*; *mgl.* *E*. [8] sumar *tilf.* *b*. [9] hliodan *E*. [10] [sinu *b*. [11] [stendr sa stafr fyrstr *E*. [12] *mgl.* *E*. [13] hefir *b*. [14] tynt *b*. [15] [*mgl.* *E*. [16] [luktum likama *E*. [17] þannveg *E*, *b*. [18] [luktum munne *E*. [19] skinn *E*, *b*. [20] heillt *E*. [21] getnadarlim *b*. [22] fæddr *E*. [23] *Her ender* *b*[2]. [24] [Somu nott, sem nu uar fra sagt, giordizt þat til tidinda *E*.

liosi, ok er þeir sa engilinn, þaa hræddvz þeir. Þaa mællti engillinn: „Hirðit eigi þer at hræðaz, ek boða yðr mikinn fagnað ok avllvm lyð, þvi at i dag er borinn i verolld avllvm oss til fagnaðar græðari heimsins i borg Daviðs, ok [farið er i borgina, ok mvnvð er [1] þar finna barnn [2] nyfæddan svein i reifvm vafðan, ok man hvila i etv firir oxa [3] ok asna. En þaa er [4] engillinn hafði þetta mællt, þaa kom fiolði engla [2] himneskrar herferðar oc lofvðv gvð [ok svngv [5] Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bone uoluntatis. Þat [6] þyðiz sva: Dyrð se [þer, gvð, i hinvm [7] hæstvm lvtvm, ok aa iorðv se friðr mavnnvm, þeim er með goðvm vilia erv.

Þrefvalldr [8] er goðra manna friðr, sa er þriv Agnvs dei [2] erv i minning svngin i hverri messv. En [9] fyrsta friðargrein heitir briostfriðr eða hiarta. Þann hafði hin sæla Maria eða [10] gvðs postolar, at alldri vorv þeim þær motgiorðir giorðar [11], at þav hataði sina motgiorðarmenn, helldr elskvðv þav menn firir gvðs sakir, en havtvðv lavstv þeira, sem vitni beraz, at þeir savgðv, hvernn glæp [þeir Anna ok Kaiphas [12] havfðv giort i atkalli ok raðvm pislar drottins, en þeygi [13] kavllvðv þeir þaa diofla eða ovine, helldr hina hæstv kennimenn, oc synðv þeir i þvi hatrleysi ok frið, þann er þeim bio innan brioz [14]. Avnnvr friðargrein heitir salnafriðr, er [15] goðra manna andir hafva til domsdags, ok er þvi sva svngit Agnvs dei [16] i salvmessvm, at þeim er hvilldar beðit. En þriðia grein friðar [2] heitir eilifðarfriðr, ok merkir eilifvan frið eptir domsdag, þann er goðir menn hafva i himinriki [17] með avnd oc likama. En þessar friðargreinir [18] fær engi [19], nema hann se með goðvm vilia, sem gvðs englar svngv.

[1] [fare þier til borgarinnar ok munu þier *E.* [2] *mgl. E.* [3] uxa *E.* [4] *tilf. E.* [5] [syngiandi *E.* [6] þetta *E.* [7] [gudi i *E.* [8] þrifalldr *E.* [9] Hin *E.* [10] ok *E.* [11] gioruar *E.* [12] [Caiphas ok Anna *E.* [13] eigi þui helldr *E.* [14] briost *E.* [15] ok merkir þann frid er *E.* [16] fyrir þeim *tilf. E.* [17] himirike *E.* [18] fridargipter *E.* [19] madr *tilf. E.*

Eptir þessa vitran þaa er gvðs englar hofðv brvt[1] horfvit at syn, þaa ræddv[2] fehirðar, at þeir skylldv[3] fara til Bethleem ok[4] sia þessi tiðendi, er drottinn syndi oss. Ok eptir þat þaa[5] forv þeir skyndiliga til Bethleem ok fvndv þav[6] Mariam ok Joseph ok þar sveinbarnn[7], eptir þvi sem þeim var til kentt, ok skilðv fehirðar[8], at fra þeim sveini hafði gvðs engill þeim sagtt. Ok siðan savgðv fehirðar[8] Mariv oc nockvrvm mavnnvm þat, sem gvðs englar havfðv þeim sagtt, ok allir[9] er heyrðv orð fehirðanna, þaa lofvðv gvð. Ok hin sæla Maria hirði þessi orð [i briosti[10] sinv ok lagði i minni. En siðan forv fehirðar til hiarðar sinnar ok lofvðv gvð firir þaa lvti, er þeir havfðv seð ok heyrtt.

Af austruegs konungum.

[Þat vilia ravksamligar ritningar segia [eptir pafvaligri settning ok samþykð hinna beztv klerka a storþingvm tekna[11], at þessa lvti hafvi drottinn [a svnnvdegi giorfva[12]: skapað[13] heiminn, sennt Moysi himnamiol i eyðimork, þaa er aðr vorv gyðingar með sullti; Maria fæddi[14] drottinn varnn [sva at tima dægra, at sonr hennar bæði gvð ok maðr var drottinsdag fyrstan i verolldo[15], ok aa drottinsdag[16] var hans vpprisvtið, ok sva sendi hann helgan anda postolvm sinvm, ok aa drottinsdegi skal almennilig vpprisa vera.

Ok aa þeim dyrðardegi, er drottinn var borinn i heim, þaa sa þrir avstrvegs konvngar stiornv biarta nærr iorðv en avnnvr himintvngll. En þeir vorv [stiornvbokarmenn ok skilðv himintvngla gang, ok saa[17], at þat var himnakonvngs taknn, ok vissv þeir, at [saa mvndi þa borinn vera[18], er bæði var gvð ok maðr[5], konvngr ok davðligr maðr. Siðan [tok hverr þeira þrennar fornir[19], gvll ok

[1] brott *E.* [2] tauludu *E.* [3] skylldi *E.* [4] at *E.* [5] *mgl. E.* [6] þar *E.* [7] i etu hia *tilf. E.* [8] fehirdarnir *E.* [9] þeir *tilf. E.* [10] [aull i hiarta *E.* [11] [*mgl. E.* [12] [giort aa drottinsdeigi *E.* [13] skapadann *E.* [14] sinn son *tilf. E.* [15] [aa drottinsdeigi *E.* [16] drottinsdeigi *E.* [17] [astrologij skiliandi, ok skildu þo eigi *E.* [18] [þa mundi sa borinn *E.* [19] [toku þeir þrennar fornir huer þeira *E.*

reykelsi ok mirrv, ok forv nætr ok daga, þar til er þeir komv til Jorsalaborgar ok fvndv Herodem konvng, oc spvrðv hann, hvar borinn mvndi vera konvngr gyðinga i hans riki. En hann varð hryggr[1] við þessi tiðendi, ok allt folk i Jorsalaborg[2]. En siðan let hann kalla saman[3] þaa menn, er froðaztir vorv ok betz kvnnv spamanna bækr, ok spvrði [hann sialfr[4], hvar Kristr mvndi beraz lata. En þeir savgðv sva spamenn hafva sagtt, at hann mvndi i Bethleem borinn vera[5]. Siðan [visaði Heroðes þessvm[6] þrim konvngvm til Bethleem. [Hann mællti við konvnga[7], at þeir skylldi hann finna, þaa er þeir færi aptr, ok sagðizt hann ok vilia þeim sveini fornir færa. Þat er ok sagt, at þaa at eins sæi þeir eigi stiornvna, er þeir vorv með Herode konvngi i Jorsalaborg. En þegar er þeir komv or borginni, þaa sa þeir stiornvna ok vvrðv [hennar syn[4] fegnir, ok for hon firir þeim til borgarinnar Bethleem, þar til er hvn stoð yfvir hvsi þvi, er drottinn var inni með Mariv[8] moðvr sinni.

En [þaa er þeir saa, at stiarnan nam staðar, þaa[9] vvrðv þeir fegnir ok gengv inn i hvsit, ok lvkv vpp fehirzlvm sinvm, ok færði hverr þeira drotni þrennar giafvir, [gvll ok reykelsi ok mirrv[4], ok fellv aa kne með miklv ok savnnv litillæti, [ok færði hverr þeira drotni Jesv þria lvti, gvll ok reykelsi ok mirrv[4], ok merktv trv sina með fornvm sinvm, sem segir [hinn helgi[4] Gregorivs: Gvll er konvnga eignn. Ok færðv þeir honvm þvi gvll, at þeir trvðv drottin Jesvm [gvð i avllvm stoðvm ok yfir avllvm lvtum riki hafva[10]. Reykelsi er til gvðs þionostv haftt, ok syndv avstrvegs konvngar með reykelsis fornn [þat, er[11] þeir trvðv drottin Jesvm sannan gvð vera. Mirra er hofð [við þionostv[12] andaðra manna ok riðit a likami[13] þeira, [ok var hvn af

[1] miok *tilf. E.* [2] med honum *tilf. E.* [3] alla *tilf. E.* [4] [*mgl. E.* [5] uerda *E.* [6] [let hann visa þeim *E.* [7] [sagdi sua til þeira *E.* [8] Marie *E.* [9] [er stiarnan nam stadar *E.* [10] [yfir aullum lutum ok ị aullum staudum riki hans aan efa *E.* [11] [at *E.* [12] [til *E.* [13] likam *E.*

þvi drotni færð af konvngvm[1], at þeir trvðv hann sannan mann[2] ok davðligan. En þessa þrenna grein rettrar trvar, er fornir avstrvegs konvnga merkia, er hverr kristinn maðr skylldr gvði at færa, at trva hann allzvalldanda [konvng gvð sannan[3], þann er dó aa krossinvm[4] ok reis af davða aa þriðia degi eptir pisll[5] sina.

En þaa er konvngar[6] havfðv dyrkaðan drottinn með fornvm sinvm, þaa[7] forv þeir heimleiðis ok ætlvðv at koma a fvnd Herodis, sem þeir havfðv honvm heitið. En vm nottina þaa[7] kom eingill drottinss til þeira i svefni ok mællti, at þeir skylldv[8] ecki Herodem finna, helldr skylldi þeir aðra leið aptr fara til heraða sinna. Ok eptir þessa vitran þaa[7] snerv þeir ferð sinni til Tharsvm[9] borgar, ok fengv ser þar skip ok [avllv favrvneyti sinv, ok[10] forv þaðan til sinna heraða. En er Herode konvngi þotti[11] avstrvegs konvngar seinir til fvndar sins, þaa ætlaði hann [i fyrstv[10], at þeir mvndi[12] villzt hafva i stiornvgang[13] ok fvndið engan svein, eptir þvi sem þeir savgðv[14], ok þott svivirþing at savgnn sinni ok vilia firir þvi eigi koma aa hans fvnd.

Af kirkiugaungu Marie[15].

Ok[7] þaa er drottinn var sva gamall at nattatali, sem Moyses lavg bvðv, at hann skylldi [fara til mvsteris drottinns, ok skylldi þat[16] aa fertvganda degi[17], er moðir sveinbarnnssins[18] skylldi i kirkiv ganga — ok var sva boðit, at .vii. daga fra þvi er konan[19] fæddi sveinbarnn, þaa skylldi hvn i savmv reyckiv[20] hvila, ok aa attanda degi þa[7] skylldi sveinbarnið taka vmskvrðar skirnn ok [moðvr barnnsinns færa[21] or þvi rvmi[22], en hvn skylldi þo eigi

[1] [þui *E.* [2] uera *tilf. E.* [3] [gud uera ok sannann mann *E.* [4] helga *tilf. E.* [5] pinsl *E.* [6] konungarnir *E.* [7] *mgl. E.* [8] skylldi *E.* [9] Tharsim *E.* [10] [*mgl. E.* [11] þottu *E.* [12] mundu *E.* [13] stiornuganginum *E.* [14] haufdu sagt *E.* [15] *Ikke nyt Capitel i A.* [16] [til musteris færa, en þat skylldi *E.* [17] uera *tilf. E.* [18] sueinsins *E.* [19] kona *E.* [20] reckiu *E.* [21] [modir barnsins fara *E.* [22] sem hun hafde adr i legit *tilf. E.*

ganga i sama[1] sæng bonda sinvm, fyrr en liðnir væri [fiorir tigir daga[2] ok hvn hefði i kirkiv gengit — þaa forv þav Maria ok Joseph með drottinn varn til Jorsalaborgar, ok færðv hann með fornvm til Salomonis[3] mvsteris, er þaa var kallat templvm domini, sva sem boðit var i Moyses lavgvm þeim konvm, er sveinborn[4] æli, at aa hinvm fertvganda degi þaðan fra, er hvn varð lettari, þaa skylldi ok[5] fornir færa gvði bæði[5] firir konvnni ok sva[5] barnninv. Avðgir menn skylldv færa lamb ok fimm skillinga ok gamla dvfv at svmra manna savgnn, en fatækir menn tva dvfv vnga ok tva turtvrv vaga. En eigi færði [hin sæla[6] Maria fornir firir ser eða syni sinvm af þvi, at þav skylldaði lavg til, af[5] þvi at lavgin bvðv, at sv kona er sveinbarn gèti af likamligri mvnvð, skylldi[7] sik hreinsa með fornvm. En sæla Maria hafði son getið af helgvm anda, ok i þeim getnaði var hvn sva hreinsvt fra avllvm synðvm, at siðan matti hvn alldregi misgiora, ok var hvn af þvi frials [af þessv[8] lavgboði, en hvn villdi þo færa fornir firir syni sinvm ok ser, firir[9] þvi at drottinn kom at fylla lavgin en eigi niðr at briota. Þat var ok til þess annarr lvtr, [at hvn færði fornir[10], at þat er boðit hverivm manni at [forða navnga sina við[11] hofvtsyndvm ok gefva eigi[12] efni til vsannrar vmræðv. Sem segir hinn helgi Jeronimvs [ok mælir[13] til hverss goðs manz, ok biðr hann eigi at eins [sik hallda fra avllvm[14] syndvm helldr ok fra avllv [efninv rangrar[15] vmbræðv ok grvn rangrar meðferðar, ok segir þannig: Varaztv, broðir, með avllv kostgiæfvi, at [ne eitt[16] megi með likendvm illa [vm þik ræða[17]. Ok sva segir Pall postole: [Varnið er[18] við avllv yfvirbragði illv. Avgvstinvs segir[19] sva: Grimr ok illgiarnn er sa maðr, er hann

[1] saumu *E.* [2] [.xl. dagar *E.* [3] Salomons *E.* [4] sueinbarn *E.* [5] *mgl. E.* [6] [sæl *E.* [7] *saal. E;* skylldri *A.* [8] [fra avllv *E.* [9] af *E.* [10] [*mgl. E.* [11] [firra naung sinn *E.* [12] eingin *E.* [13] [talandi *E.* [14] [at hreinsa sik fra illum *E.* [15] [efni illrar *E.* [16] [ecki *E.* [17] [til þin tala *E.* [18] [Varizt þier *E.* [19] ok *tilf. E.*

gleymir ok vrækir frægð sialfs sins, ok þickir ecki vndir, hvat til hans er talað. En [1] þessar kenningar þriggia gvðs astvina byrgia vti ok skilia fra avllvm [2] goðvm mavnnvm heimskra manna orðtak, þeim er grvnsamliga meðferð vilia orðvm veria [ok segia sva [3]: „Hvat er mik vndir, hvat til min er talat? [4] Ek veit, at min samvizka er syndalavs vm þenna lvt.“ Vissi en [5] dyra drotning gvðs moðir Maria [sina samvizkv [6] reinsaða af giptt heilags anda ok engan lvt þann vera i sinv fari, [at hvn mætti grvna, at [7] hvn þyrpti hreinsvn firir at taka, en þó mætti sannliga giora [logna sakargipt [8] við hana vm lavgbrot, ef hvn færði eigi fornir firir ser, ok kalla hana lavgbrotzmann, firir þvi at avllvm [er avgliost [9], at hvn hafði son fæddan [10], en þat var i faara manna viti, at hann væri [11] af helgvm anda getinn. Ok þeir er eigi vissv, mattv mikinn grvn hafva vm rað Mariv [12], at hvn mvndi son hafva getið af likamligri mvnvð ok [verða firir þvi lavgskylld [13] þessa forna. Ok at saa lygigrvnr [14] hefði enga vppreist ok þeir ecki efni til at misgiora með lyginni, er eigi vissv hit sanna vm hennar getnað, þaa færði hvn dvfv vnga [ok tvrtvra vnga [15], ok syndi þat með [16] dæmvm sinnar atferðar [17] mavnnvm, er Pall postoli ok Avgvstinvs ok Jeronimvs bvðv i sinvm kenningvm siðan.

En er drotning sæl Maria kom til [18] templvm domini, þaa var þar firir gamall maðr ok retlatr, er Symeon het. Hann hafði beðit drottinn, at hann skylldi sia [gvðs son [19] borinn i heim þenna [2], ok ravdd [hafði svarat [20] honvm, at hann mvndi eigi fyrr af heimi [kallaðr vera [21], en hann hefði seð drottinn borinn i mvsteri drottins. Ok þaa er Maria gekc inn i kirkivna, þaa [2] tok Symeon fagnandi

[1] Ok *E.* [2] *mgl. E.* [3] [sua seigiande *E.* [4] þegar *tilf. E.* [5] hin *E.* [6] [i sinne samuitzku sik *E.* [7] [er *E.* [8] [lognar sakargiptir *E.* [9] [uar liost *E.* [10] getid *E.* [11] uar *E.* [12] sællar Marie *E.* [13] [uera af þui laugskylld til *E.* [14] grunr *E.* [15] [*mgl. E.* [16] i *E.* [17] medferdar *E.* [18] i *E.* [19] [drottinn *E.* [20] [svaradi *E.* [21] [fara *E.*

drottinn[1] Jesvm i faðm ser ok bar hann i [mvsteri drottins með micklvm lofsavng[2] ok orti þaa Nvnc dimittis, [ok sagði[3] frv sancte Marie, at sva mvndi henni sar vera pisl[4] sonar sins, sem hvn sialf væri sverði i gegnvm lavgð. Þar var ok kona sv, er Anna het, [ok var þaa sva gomvl, at hvn hafði fiora vettr hinns nivnda tigar[5]. Hvn lofvaði[6] gvð firir sina tilkvamv i [mvsteri drottins[7], ok var hvn spakona. En eptir þat forv þav Maria ok Joseph [heim til heimkynna sinna með Jesvm[8].

Fra Herode.

Þa er Herodes konvngr heyrði sagt fra spam þeira[9], ok hann skilði,. at sa mvndi allr einn [vera sveinninn[10], er austrvegs konvngar savgðv stiornvna ser til visa, at konvngr væri gyðinga, ok þav havfðv lofspar yfvir svngit i gvðs mvsteri, þaa fylldiz hann vpp reiði i mot drotni ok ætlaði at [raða hann af[11], oc þottiz vera svikinn af avstrvegs konvngvm, ok [hvgsaði at lata[12] drepa avll sveinbornn i Bethleem vetr gomvl ok yngri i hefnd[13] þessa eptir savgnn Johannis gvllmvnnz. En Josephvs sagnamaðr segir savkna[14], hver til varð, er frestaðiz þa misseri, at[15] Herodes var rægðr við Avgvstvm keisara [i Romaborg[5] af sonvm sinvm sialfs[1], er vorv með Avgvsto keisara i[16] Romaborg til nams vm allar .vii. hofvtiðrottir[17], er [þaa þotti skyllt rikra manna sonvm[18] at kvnna, [ok Romveriar helldv skola af[5]. Ok het annarr þeira bræðra[1] Alexander, en annarr Aristobolvs, [sona Herodis konvngs[5].

Herodes konvngr atti marga sonv ok [við morgvm konvm. Hann hafði feingit konvngbor(in)nar konv af gyðinga ætt ok[20] tekit sialfr vmskvrðar skirnn ok fært fornir, sem Moyses lavg bvðv, til þess at [þaa þætti[21] hann ok hans ætt

[1] *mgl. E.* [2] [musterit med agætum lofsaungum *E.* [3] [segiande *E.* [4] pinsl *E.* [5] [*mgl. E.* [6] ok *tilf. E.* [7] [musterit *E.* [8] [til sinna heimkynnia (!) *E.* [9] Simeonis ok Anne *tilf. E.* [10] [sueinn uera *E.* [11] [lata drepa hann *E.* [12] [let *E.* [13] *saal. E;* hefð *A.* [14] saukina *E.* [15] er *E.* [16] af *E.* [17] haufutlistir *E.* [18] [skyllt þotti *E.* [19] þeira *E.* [20] [hafði *E.* [21] [honum þotti þa *E.*

siðan at lavgvm til rikis kominn yfvir gyðingvm. [Enn er þav attv miok marga sonv, ok vorv þeir Alexander ok Aristobolvs þeira synir ok[1] gyðinga ættar i moðvrkyn, [þaa let Herodes konvngr þessa konv eina ok tok otigna konv til sin at bvrðvm, þa sem hann hafði fyrr haftt við havnd ser ok atti son við, er het Antipater, ok vnni hann þeim sva mikit, at hann let drepa nockvra sonv sina skilgetna, firir þvi at hann villdi eptir savgn Josephvs, at Antipater tæki riki eptir hann. Ok firir þaa arfræning, er hann villdi giora við Alexandrvm ok Aristobolvm, þaa var hann rægðr við Avgvstvm, ok stefnði keisari Herode a sinn fvnd, ok varð hann firir þvi seinni til þessa illvirkis. Ok er Herodes kom til Romaborgar, þaa svarar hann avllvm þeim savkvm, er honvm vorv gefnar, ok for við sva mickla virðing heim, at Avgvstvs keisari hafði sætta sonv hans við hann, ok skylldi Herodes konvngr raða, hverr sona hans skylldi riki taka eptir hann. Ok segia svmir menn, (at) Herodes hefði þa vavrnn við sonv sina, at þeir hefði gefvit favðvr sinvm davðasavk, firir þvi at þeir villdv taka riki þat, er hann hellt af Avgvsto, ok sannaði Herodes þat lavg vera, at þeir hefði i þessvm illvilia fyrr tynt[2] erfð sinni. Ok for Herodes hina mestv sæmðarferð ok virðingar firir vitrv sakir til Romaborgar aa fvnd Avgvsti keisara[3].

Ok þaa[4] er Herodes for heim[5] styrkðr i riki ok virðing af keisara, þaa kom hann i Tharsvm[6] ok spvrði þar, at avstrvegs konvngar hofðv þaðan skip haftt, ok þav skip let hann brenna. Ok kom þaa fram spa Daviðs konvngs, sv er hann sagði, at meidd mvnndv[7] skip verða i Tharsis. Enn er Herodes konvngr kom heim [til rikiss sinns[8], þaa lysti hann firir gyðingvm þeiri sęmð, er hann hafði þegit af Avgvsto keisara, ok sendi þaa riddara sina með micklvm[9]

[1] [ok uoru þeir Alexander ok Aristobulus *E.* [2] tyn t *tilskrevet over Linien i A af en meget senere Haand.* [3] [*mgl. E.* [4] *mgl. E.* [5] aptr *tilf. E.* [6] Tharsim *E.* [7] mundi *E.* [8] [i rike sits *E.* [9] mikinn *E.*

styrk til Bethleem ok let drepa alla tvevetra[1] ok yngri sveina [i Bethleem[2] ok i þeim hervðvm, er þangat lagv vndir. Ok var sva giorla [at farið[3], at drepnir vorv sveinar einnar nætr gamlir. Enn þar er vmbræða[4] með klerkvm, firir hveria savk Herodes let [tvevetra sveina[5] drepa, en drottinn Jesvs var eigi ellri[6] en tolf manaða gamall ok fiogvrra daga. En her erv fleiri orlavsnir heilagra feðra en ein. Ok er saga Jons gvllmvnz sv, at avstrvegs konvngar sæi tolf manvðvm fyrr stiornvna aa himin koma, en drottinn[7] væri fædr, ok þickir þat at likendvm firir leiðar [(sakir) þeirar, er a milli er Gyðingalanz ok Kalldealandz, at avstrvegs konvngar hefði þyrptt .xii. manvðr til ferðar ok bvnaðar, ok segir Jon gvllmvðr, at konvngar[8] kiæmi a fvnd drottinns Jesv, þaa er .xii. manvðr[9] ok .xiii.[10] dagar vorv liðnir fra þvi, er þeir saa stiornnvna.

En firir þvi at Herodes hafði vandliga[11] haftt af avstrvegs konvngvm, aa hverivm tima þeir havfðv stiornnvna fyrst sena[12], þaa segir Johannes crissostomvs, at konvngrinn Herodes ætlaði, at drottinn væri[13] þaa vetr gamall, er[14] konvngar komv til Jorsalaborgar ok hann sendi þaa til Bethleem, enn[15] þaa havfðv liðit aðrir tolf manvðr[9], þeir er hann hafði verit til fvndar Avgvsti[16] keisara, ok bavð Herodes þvi at savgnn Johannis crisostomi[17] tvevetra[1] sveina drepa. En allir aðrir kennifeðr þaa[18] segia, at avstrvegs konvngar sæi eigi fyrr stiornvna, en drottinn[19] væri fæddr, ok forv þeir aa .xii. davgvm ok komv hinn þrettanda dag a fvnd drottins[20] ok frv sancte Marie, [sem fyrr var sagtt[2]. Ok segia helgir feðr, at þessi ferð hafvi mycklv [skiotari vorðit, en menn komi

[1] tuiuetra *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [eptir gengit *E.* [4] umtal *E.* [5] [tuiuetra(!) gaumul born *E.* [6] meir *E.* [7] Jesus *E.* [8] [sakir, at konungarnir *E.* [9] manadir *E.* [10] .xii. *E.* [11] spurn *tilf. E.* [12] sied *E.* [13] mundi *E.* [14] austruegs *tilf. E.* [15] ok *E.* [16] uid Augustum *E.* [17] gullmunz *E.* [18] *mgl. E.* [19] Jesus *tilf. E.* [20] med fornum *tilf. E.*

skilningv aa, at verða mætti nema með storvm iartegnvm[1], ok segia menn, at þeir hefði faraskiota[2], þaa er dromedarij heita, ok erv [þeir hestar[3] sva skiotir, at þeir fara meira aa einvm degi en aðrir hestar[4] tva daga. En þeir segia, at Herodes hvgsaði, at sa sveinn, er stiarna hafði fyllktt ok margar spar vorv fra rakðar, at konvngr væri gyðinga, þaa ætlaði Herodes, at hann mvndi synazt mega tvevetr[5] ok einnar nætr, en eigi mvndi hann stærrvm hefia[6] sinn alldr. Ok þat er Herodes let drepa ellri sveina ok yngri, en sva sem hann vissi, at drottinn var gamall, þaa segia ritningar, at hann syndi i þvi grimleik sinn, at hann setti sva mikinn mvn firir vm hans alldr. En þat sem a þickir greina i [frasavgnn heilagra feðra[7], þaa er saa haatr tekinn af vitrvm mavnnvm at segia[8] hvaratveggiv frasavgnn[9], en dæma hvarki vmæt, en þo þickir þat biartazt [ok oerfviðaz[3] at hafva fleiri manna vitni til [mals sannanar[10]. En þær greinir[11], er til boðorða mannkosta [koma eða rettrar trvar[12], þaa erv eigi rett skilðar, nema aa samtt komi, ok þarf at vita, hver savk til hefir verit, [ef annarr hefir[13] þat bannat, er i avðrvm stað hefvir þolat verit, ok ma navðzyn [verða lavgvm rikri[14].

Af ferdum Marie.

En meðan Herodes [var i Romaborg[15], aa þeim misservm þaa[16] vitraðiz eingill gvðs Joseph i svefni ok mællti [við hann[17], at hann skylldi vpp risa ok taka[18] sveininn Jesvm með ser ok Mariam moðvr hans ok fylgia þeim a Egiptaland, þvi at Herodes konvngr [ætlar at[19] raða sveininvm bana ok drepa hann, [ef hann verðr fvndinn[20]. Eptir þat forv þav a Egiptaland með drotni varvm.

[1] [fliotare uerit, enn menn megi skilning aa koma nema med storum taknum *E.* [2] haft fararskiota *E.* [3] [*mgl. E.* [4] eykir *E.* [5] tuæuetr *E.* [6] eda færa *tilf. E.* [7] [frasaugnum heilagra manna *E.* [8] setia framm *E.* [9] saugn *E.* [10] [malsannanar *E.* [11] sagnir *E.* [12] [eda rettrar truar heyra *E.* [13] [*tilf. E.* [14] [uera laugum rikare *E.* [15] [for til Romaborgar *E.* [16] *mgl. E.* [17] [til hans *E.* [18] *Her beg. d.* [19] [uillde *d.* [20] [*mgl. d.*

Ok er þat sagtt, at i einhverivm stað við gavtv[1] þeira þaa stoð fiktre[2] mikið ok fornt, sva at af vorv fvnaðar[3] allar limar, en treit lavt allt til iarðar i mot drotni ok[4] Marie. Ok þaa er[5] þat [rettiz vpp[6], þaa vorv [gronar allar limarnar[7], ok hengv vmbverfvis[8] a limvnvm sæt epli ok stor[9]. En þat tre stendr aavallt[10] siðan með blomi[11], ok fa menn heilsv af[12] alldini, ef af[13] eta.

Þat giorðiz ok til tiðenda i þessi ferð at svmra manna savgn, [þaa er hin helga mær[14] Maria for með son sinn til Egiptalanðz[15], at kona[16] kom i ferð með þeim Joseph, ok hafði sv kona son sinn með ser sva vngan, at hann drack briost. Ok [aa einvm hverivm degi þaa[17] forv þav Maria[18] fram hia borg nockvrri[19], ok þotti Joseph þar mal at ægia[20] [faraskiotvm sinvm vtan borgar[21]. Ok meðan þav davlðvz[22], þaa for Joseph i borgina at kavpa þeim vistir, oc með honvm kona sv, er i forina[23] hafði komit með þeim Mariv. En Maria giætti sonar hennar, [ok het saa sveinn Dismas[24]. Ok [er moðirin var fra farinn, þaa tok Dismas at grata, ok[25] let hin sæla Maria hann drecka briost[26] sitt ok hvggaði hann. Enn er þav komv a Egiptaland, þaa skilðiz sv kona [fraa favrvneyti þeira[27]. Ok er sonr hennar Dismas var fvlltiða[28] [at alldri[21], þaa giorðiz hann vtilegvmaðr ok illvirki a Gyðingalandi. Ok þaa er drottinn Jesvs Kristr var krossfestr, þaa vorv krossfestir[29] tveir illvirkiar[30] [a sina havnd honvm hvarr[31], en sa het Dismas, er til hægri handar[32] var, ok hyggia menn, at sa [hafvi allr einn verit[33], er drack briost hinnar sælv

[1] ueg *E.* [2] eitt *tilf. E, d.* [3] funar *E.* [4] sælli *tilf. E.* [5] *tilf. E, d.* [6] [reistizt upp ok rettizt *E.* [7] [groner aller quister *d.* [8] umhuerfom *d.* [9] storum uijd *E.* [10] iafnan *E, d.* [11] bloma *d.* [12] þui *tilf. E.* [13] *mgl. d.* [14] ok modir *tilf. E.* [15] [*mgl. d.* [16] ein *tilf. d.* [17] [einn dag *d.* [18] *mgl. E, d.* [19] einne *E, d.* [20] *saal. ogs. d;* æia *E.* [21] [*mgl. E.* [22] *saal. ogs. E, d.* [23] ferdina *E;* fauroneyti *d.* [24] [meðan *d.* [25] [sem sueinninn tok at grata, þa *E.* [26] *saal. E, d;* briostz *A.* [27] [uid þau *E.* [28] fulltiðe *d.* [29] með honum *tilf. d.* [30] spilluirkiar *E.* [31] [*mgl. d.* [32] honum *tilf. E, d.* [33] [se allr einn *E, d.*

Mariv ok leiðrettiz til hægri handar gvði, þaa er annarr illvirki, saa er drotni var til vinstri handar, gvðlastaði Jesvm Krist ok firirforst[1], ok het saa Gesmas[2].

En er drottinn [var a Egiptalandi[3], þaa giorðvz þar þav tiðendi [hina fyrstv nott, er hann var þar, þaa fellv skvrðgoð[4] af stavllvm sinvm, sva at i hveriv hvsi, þar [er skvrðgoð[5] vorv inni, þaa laa eitt a golfvi ok svndr brotið. Ok af drottinns tilkvamv aa Egiptaland þaa[6] tokz af þeim Egiptalandz mavnnvm þat afelli, er aa hafði legit a[6] þvi folki, siðan er Moyses for þaðan, at hver kona fæddi davtt hit fyrsta barnn, [er hvn ol[7], ok avll berkykvendi[8] fæddv davðan frvmbvrð[9] sinn. En er drottinn Jesvs ok hin helgazta[10] moðir hans Maria komv aa Egiptaland, þaa tokz af þeim[6] þetta davða alag, firir þvi at þaa var sa kominn, er alla leysti fra eilifvm davða til eilifs lifs. En þeir taka þaa lavsnn, er til þiona.

En firir hveria savk flyði [drottinn Jesvs[11] vndan vfriði Herodis konvngs, þar sem[12] hann kom þess erendiss i [heim þenna[13] at lata pinaz til hialpar avllv mankyni? Fim erv flotta greinir. Hin fyrsta grein heitir varygðar[14] flotti, [þa er[15] maðr flyr vndan oc varaz at taka mein[16] af vvinvm sinvm ok forðar ser við grandi en[17] avðrvm við synd. [Ok firir þessa savk flyði drottinn Jesvs vndan ofriði Herodis konvngs[18]. Annarr heitir litillætis flotti, ok hafva þann hofðingiar þeir, er firir litillætis savkvm[19] lata[20] þat valld[21], er þeir hafva, ok [lægia sik firir gvðs sakir ok gefvazt i annars valld ok ganga i klavstr oc[18] flyia heiminn ok alla hans bliðv. Hinn þriði heitir miskvnnar flotti eða milldi, ok hafva þann goðir menn i eptirliking drottinligra

[1] firirforsk *d.* [2] *Her har E et Tillæg, der er trykt ovenfor S. 39, 40.* [3] [kom aa Egiptaland (til Egiptalanz *d*) *E, d.* [4] [at skurðgoð fello *d.* [5] [sem þau *E.* [6] *mgl. E, d.* [7] [*mgl. E.* [8] berkuikinde *E.* [9] frumgetnat *E, d.* [10] drottning *tilf. E.* [11] [Jesus Cristr *d.* [12] *tilf. E, d.* [13] [heiminn *E, d.* [14] naruðar *d*; uaradar *E.* [15] [*saal. E, d;* þar *A.* [16] meinlæti *E.* [17] ok *E, d.* [18] [*mgl. d.* [19] saker *E, d.* [20] flyia *E.* [21] ok rike *tilf. E, d.*

dæma, [er hann flyði a Egiptaland ok gaf sinvm mavnnvm þav dæmi [1], at þeir vægði vm stvndar sakir vndan ofriði ovina sinna, til þess at siðan [2] mætti þeir með sinni gvðligri [3] [oc sannligri [4] kenningv meira goðv [a leið [5] koma til fvlltings við gvðs kristni. Sem Pall postole giorði, þaa er hann flyði or Damasko, eigi firir hræzlv sakir, helldr firir þvi at hann matti [6] þar siðarr [7] meira goðv [aa leið [4] koma [eða i brað annars staðar [4]. [Þaa er sa [8] hinn fiorði, er ravn er morgvm olygnvz, hvilikr er, ok heitir hræzlv flotti, ef [9] maðr flyr firir hræzlv sakir, sem drottinn segir fra i gvðzspialli, at leigvmaðr saa hafvi, er flyr fra hiorðinni, þegar er vargrinn kemr. Enn fimti er kallaðr ofmetnaðar flotti, oc hefvir saa maðr ravn [ok vitorð [4] aa þeim, er hann þickiz betri en aðrir menn [10], ok þickia allir [11] syndvgir hia ser, ok eigi makligir at vera asamt við hann [12], [ok flyr firir þvi fra samvistv annarra manna [4]. Ok er þessa flotta getið i gvðzspialli, er sagt er fra yfvirgyðingi einvm, at hann vattaði, at hann [væri framarr at ser [13] en aðrir menn, ok þotti saa maðr, er bersyndvgr var [ok sva bað firir ser [14], at gvð skylldi likna honvm [15], eigi verðr at vera aasamt við sik, ok af iðran sinni þaa sagði gvð [16], at hann var [17] holpinn firir gvði, en sa er goðr þottiz varð berr at hofvtsynd.

Fra ferdum Josephs.

Þat er sagtt, at drottinn var .vii. vetr a Egiptalandi. Ok er hann var þar, þaa varð saa atbvrðr, at gvðs engill kom ok vitraðizt Joseph [ok sagði sva [18]: „Tak þv nv sveininn, Josep [19], ok far með hann ok moðvr hans aptr aa Jorsalaland [20], firir þvi at nv erv þeir andaðir [21], er hann

[1] [*tilf. E, d.* [2] siðarr *E, d.* [3] goðuilld *d.* [4] [*mgl. E.* [5] [aleiðes *E, d.* [6] mætti *d, E.* [7] siðan *E, d.* [8] [Sa er *E, d.* [9] er *E, d.* [10] ok af þui fyrirlætr hann adra *tilf. E;* oc firirlitr aðra menn *tilf. d.* [11] lagir ok *tilf. E.* [12] sik *E, d.* [13] [uar framar *E;* uar betr at ser *d.* [14] til gvds *tilf. E.* [15] [*mgl. d.* [16] honum *tilf. d, som ender med dette Ord.* [17] uæri *E.* [18] [sua seigiandi *E.* [19] Jesum *E.* [20] Gydingaland *E.* [21] daudir *E.*

villdv [at davðamanni hafva[1]. Eptir þetta for Joseph at boði eingilsins[2] a Jorsalaland.

Ok hafði Herodes [aðr nockvrvm vetrvm[3] daið herfviligvm davða, sva[4] at holld hans bolgnaði, ok sprvngv[5] a sar, ok fellv maðkar or sarvnvm. Ok[6] er hann sotti þetta mein, þaa for hann þannig[7], sem heit vavtnn[8] sprvttv[9] or iorðv, oc ætlaði ser þar nockvra fro[10] af, ok þar[11] spvrði hann þat, at gyðingar favgnvðv miok, ef hann dæi. [Ok þaa bavð hann[12] til sin sonvm hinna rikvztv manna, ok letz vilia þeim til sæmðar bioða ok virðingar. [Ok er þeir komv til hans, þaa let hann þaa setia i myrkvastofv[14]. Ok er at honvm leið, þaa bað hann Salomam systvr sina, at hvn leti drepa þaa [hina vngv menn[14] alla, til þess at þat væri yfvirbragð aa, at gyðingar greti davða hans. En þat illviliaboð hans var eigi haft, ok[15] þaa er hann var davðr, þaa gaf Saloma þeim avllvm frelsis[16] grið, ok forv þeir heim til feðra sinna.

En er Joseph kom aa Gyðingaland, þaa spvrði hann, at Archelavs[17] son Herodis konvngs hafði riki vm Jorsalaborg ok helming þess rikis, er haftt hafði faðir hans, ok ef hann villdi vera ogrimmari maðr[16] en faðir hans, þaa var honvm [vænt af Avgvsto keisara avllv Gyðingalandi[18]. Ok firir þvi at Arkelavs[17] var grimr maðr, þaa þorði Joseph eigi at fara i hans riki, ok for hann þaa i Galilea herað til Nazareth borgar, ok var þar drottinn Jesvs vpp fæddr, ok firir þaa [savk var hann[19] kallaðr Jesvs hinn naddverski.

Af uorri fru.

Enn[20] meðan drottinn[21] var þessa heims, þaa fylgði hin helga mær Maria [honvm, hans elskvlig moðir[19], ok nam at[22] honvm alla specð ok giæzkv, sva sem framazt[23]

[1] [drepa *E.* [2] heim *tilf. E.* [3] [nockurum uetrum adr *E.* [4] þui *E.* [5] fiellu þar *E.* [6] Enn þa *E.* [7] þangat *E.* [8] uoru ok *tilf. E.* [9] upp *tilf. E.* [10] ro *E.* [11] þa *E.* [12] [Baud hann þa *E.* [13] [Enn *E.* [14] [*mgl. E.* [15] fyrir þui at *E.* [16] *mgl. E.* [17] Archilaus *E.* [18] [ueitt af Augusto keisara allt Gydingaland *E.* [19] [*tilf. E.* [20] Alla tima *E.* [21] uorr *tilf. E.* [22] af *E.* [23] *tilf. E.*

ma nema eða mvna [1], ok framarr myckl en hverr annarra heilagra manna. En þo at gvð veitti henni þessa lvti, þaa mat hvn sik eigi mikils, helldr var hvn þess at litillatari aavalltt [2] i allri atferð sinni, sem gvð veitti henni meiri dyrð. Gvðs pininngarvattar [3], þeir er her taka piningar [4] af vandvm mavnnvm firir gvðs [5] sakir, þaa [2] taka ovmbræð-iliga dyrð af gvði firir. En þo hefvir [6] Maria enn framarr þessa dyrð en aðrir helgir menn, þvi at [aðrir helgir menn [7] tokv pin-ingar a likama [8] sinvm, en avnd Mariv [9] var þaa pind, er hvn saa avgvm sinvm [aa, er [10] sonr hennar [var pinndr ok [11] krossfestr. En þat ma marka hellz at likendvm, hverssv sar henni mvndi vera sv syn, at sia einka son sinn pindan, þann er hvn [hafði getið af helgvm anda, ok hvn vissi hann [12] hafva allan gvðdom með þeim likama [13], er hann tok af hennar [14] holldi, [er avðrvm mavnnvm [15] fellr nær, þo at litið [se i mein [16] giort barni þeira, þvi er af syndvm er getið, ok sialfr hefvir litils kosti. En þeim mvn vnni Maria meiri ast ok heilagri sinvm syni, sem hann hafði verit nalægri henne en avðrvm mavnnvm. En eigi er [þat sagtt, at hvn [17] gerði iartegnir i lifvi sinv likamligar [18], þvi at allt lif hennar var iarteinvm æðra, af þvi at vandir menn giora iarteinir stvndvm, sem goðir menn. En ecki var þess [19] i lifvi Mariv, er vandir menn vm [2] hafvi, en martt myckl helgara, en goðir menn [of nai [20]. En þo er ein hennar iartegnn helgari [ok æðri [21] en allar aðrar iartegnir heilagra manna, [sv er hvn bar drottin varnn, þann er allar iartegnir [21] ok miskvnn veitir helgvm mavnnvm sinvm. Ok þat allt gott, er gvð hefvir veitt [22] i hingatkvamv sonar sins, þaa hofvm ver af henni hlotið, þvi at gvð kavs hana af avllvm

[1] minna *E.* [2] *mgl. E.* [3] pislaruottar *E.* [4] pislir *E.* [5] hans *E.* [6] fru sancta *tilf. E.* [7] [þeir *E.* [8] likomum *E.* [9] sancte Marie *E.* [10] [at *E.* [11] [drottinn uorr uar *E.* [12] [uisse *E.* [13] likam *E.* [14] likam ok *tilf. E.* [15] [at aullum *E.* [16] [mein sie *E.* [17] [fra þui sagt, at Maria *E.* [18] likamligu *E.* [19] þat *E.* [20] [naa *E.* [21] [*mgl. E.* [22] til myskunnar *tilf. E.*

meygivm ok konvm ser til moðvr. [En hvat vm iafni avðrvm mavnnvm við hana[1], þar er hvn hefvir sva [mycklv meiri[2] navistv hafða við gvðdominn sialfvan[3] en aðrir menn, er þeir naðv framastz, er saa drottinn Jesvm, er bæði er gvð ok maðr, eða heyrðv orð hans eða vorv[4] i herbergi með honvm ok attv mat við hann ok svefnn. En[5] Maria naði þvi framarr, at hvn hafði hann niv manvðr[6] ser i kviði, ok tok hann af hennar holldi allt likamlict eðli. Ok svaa sem allir lvtir vrðv at helgvm domvm, þeir er drotni [varvm vrðv[7] nalægir, sva[8] sem etan, er hann var i lagðr, [þa er hann var barnn[9], eða klæði hans eða margir lvtir aðrir, þeir sem hann villdi, at menn tæki iartegnir af, [þaa maa af slikv[10] marka, hve heilvg[5] Maria gvðs moðir er, er[11] alla æfvi hefvir[12] gvði þionat, ok var likari gvðs einglvm en mavnnvm i atferð sinni, [þegar aðr[13] hvn bæri [gvðs son[14], ok naði sva mikilli samvistv við [15] gvð, at hvn hafði hann ser[16] firir briosti skryddan sinvm likam[17].

Af haufdingium.

Þa er Archelavs[18] hafði riki haft eptir Herodem foðvr sinn, halft Gyðingaland, þaa hafði Herodes broðir hans Galilea herað, ok er þat fiorðvngr Gyðingalandz. Itvriam et Traconitidem hafði Philippvs broðir þeira, [ok er þat[19] annarr fiorðvngr rikissins. Þrir [hafa verit[7] konvngar [i Gyðingalandi[20] með Herodes nafni. Fyrst[21] var Herodes [hinn gamli, er kallaðr var[9] Askalonita, hann let drepa sveina[22] i Bethleem ok var einn yfvir avllv Gyðingalandi; þaa[23] var Herodes son Herodis enns gamla, saa var kallaðr Herodes Antipas, hann hafði Galilea, [sem aðr var sagt[9],

[1] [Eda huat megi audrum maunnum vid hana iafna *E.* [2] [mikla *E.* [3] meir *tilf. E.* [4] aasamt *tilf. E.* [5] sæl *tilf. E.* [6] manadi *E.* [7] [uoru *E.* [8] *mgl. E.* [9] [*mgl. E.* [10] [ma þat med þuiliku *E.* [11] su sem *E.* [12] hafdi *E.* [13] [þegar *E.* [14] [drottinn *E.* [15] drottinn *tilf. E.* [16] *tilf. E.* [17] likama *E.* [18] Archilaus *E.* [19] [þuiat þat er *E.* [20] [aa Jorsalalandi *E.* [21] Fystr *E.* [22] sueinana *E.* [23] annar *E.*

hann let drepa Johannem baptistam ok samþyctiz Pilato vm pisl drottins; þriði Herodes var kallaðr Agrippa, hann var sonr [Aristoboli sonar[1] Herodis ens gamla, sa let drepa[2] Jacobvm postola Jons broðvr ok setia[3] Petrvm postola i myrkvastofv, þaa er gvðs eingill kom ok leysti hann þaðan. Enn er Arkelavs hafði [rikið haft .xi.[4] vetr, þaa var firir sakar grimleiks hans af honvm tekið rikit, oc skipaði Avgvstvs keisari fiora havfðingia yfvir allt Gyðingaland, ok hafði þaa sinn fiorðvng hverr þeira. Havfðv þeir Herodes antipas ok Philippvs broðir hans þat [allt riki, sem aðr[5] var sagt, en Pilatvs hafði þann fiorðvng lanðz, er Jorsalaborg [stoð aa[6], en Lisanias hafði einn fiorðvng landz[7]. Ok helldv þessir hofðingiar riki af Tiberio keisara, þaa er Johannes[8] var við[9] ana Jordan, ok var þat a fimtanda ári [riki(s) Tiberij[10] keisara er[11] Jon tok at bioða[12] vatz skirnn, ok hefvir Jon baptista þaa skortt varla[7] tva vetr aa þritvgan, firir þvi at drottinn Jesvs Kristr var .vi. manvðvm yngri en Jon baptista. [Siðan er[13] drottinn var fædr, þaa [lifði ok[1] reð firir Romariki Avgvstvs keisari fiortan vetr, ok tok Tiberivs eptir hann riki, ok var þetta aa fimtanda aari hans rikis.

Kennimanna (fundr).

[Enn er[14] drottinn Jesvs hafði .ix. vetr ok .xx. ok þrettan davgvm meirr, þa var hann skirðr af Jone baptista i[15] Jordan þrettanda dag iola. [Ok þaa er .xii. manvðr vorv þaðan liðnir ok annan þrettanda dag iola[1], þaa giorði drottinn vin or vatni. Ok litlv eptir[16] pascha [þat var eptir þaa[1] let Herodes Antipas konvngr setia Jon baptista i myrkvastofv. Ok liðv þaa .xii. manvðr[17] sva, at [Jon baptista[18] var i varðveizlv konvngsins[19]. Ok nær paskvm

[1] [*mgl. E.* [2] hoggua *E.* [3] let *E.* [4] [riki haft .ix. *E.* [5] [af rike, sem fyrr *E.* [6] [stendr i *E.* [7] *mgl. E.* [8] Jon baptista *E.* [9] *tilf. E.* [10] [fyrr nefndz *E.* [11] *saal. E*; ok *A.* [12] boda *E.* [13] [Enn sidan *E.* [14] [Sua sem *E.* [15] aanne *tilf. E.* [16] fyrir *E.* [17] manadir *E.* [18] [Johannes *E.* [19] Herodes *E.*

annat varit þaa var hann[1] havggvinn i myrkvastofvnni. Ok að liðnvm .xii. manvðvm fra [pisl Jons baptista[2], þaa var drottinn Jesvs pindr at paskvm. Ok eptir þessi[3] tavlv þaa verðr alldr drottins fra fyrsta[4] ioladegi, ok bar hann þaa aa drottinsdag, [þess er hann var fæddr aa[5], .xxx. vetra ok .ii. vetr ok þat hinns þriðia arsinns, er varð[6] fra ioladegi til pascha. En Jon gvllmvðr segir, að drottinn hafvi lifvat her i heimi þria vetr hinns fiorða tigar, ok þat af hinvm fiorða, sem þaa var fra ioladegi ok til paska. [En þessa aratavlv drottinns hefr hinn helgi Jon eigi aa hinvm fyrsta ioladegi sem aðrir menn, þeir er sagtt hafva alldr drottins, hann hefr[7] þessa aratavlv[8] Mariv messv, þaa er Gabriel eingill boðaði frv sancte Marie holldgan gvðs sonar, ok telr Jon þaa niv manvðr[9], er Jesvs sannr gvð ok sannr maðr var i moðvr kviði, ok kallar þat einn vetr, firir[10] þvi at þat er[6] meiri lvtr missera, ok verðr [at þessi atfavr Jon[11] samþyker við aðra menn vm aratavlv drottins [. Ok er sia aratala af hinvm æztvm ok hinvm skynsavmavztvm kennifeðrvm halldin vm alldr drottins vars[12], at fra þvi er hann holldgaðiz in annvntiatione sancte Marie hafi hann lifvat .xxx. vetra ok [tva vetr fvlla[13], ok hefiazt þaa avll ar a þeim dyrðliga[14] degi, er Gabriel var sendr til [hinnar sælv Mariv[15]. Ok þaðan fra liðnvm þrim vetrvm hinns fiorða tigar þaa var drottinn aa þeim sama degi krossfestr til hialpar[16] avllv mankyni. Nv hafva þessa [tavlv ok[12] trv vm alldr drottinligrar hervistar hverr pafvi eptir annan halldið [ok ritað, ok allir Romveriar þeim samþyckir aa þat orðit, þo at nockvrir froðir menn segi annan veg pisl hans verit hafva[12]. Ok a þeim[17] kennimanna fvndi, er Innocentivs [pafvi var aa ok[18] tveir patriarchar með honvm,

[1] Johannes *E.* [2] [pinsl Johannis baptiste *E.* [3] *saal. E;* þessa *A.* [4] *mgl. E.* [5] [er hann uar fæddr *E.* [6] uar *E.* [7] [Ok hefr hann *E.* [8] aa *tilf. E.* [9] manadi *E.* [10] fra *E.* [11] [med þessi atferd Jon gullmudr *E.* [12] [*mgl. E.* [13] [þria *E.* [14] dyrdar *E.* [15] [Marie *E.* [16] lausnar *E.* [17] sama *tilf. E.* [18] [hellt ok aa uoru *E.*

[annarr af Jorsavlvm enn annarr af Micklagarði[1], ok með þeim erkibyskvpar tveir hins atta tigar, ok lioðbyskvpar tveir ok tvttvgv hinns fimta hvndraðs, abotar með priorvm a nivnda hvndraði, enn otal annarra [meistara ok[1] klerka, [er vm allan heim hofðv farit til Romaborgar at boði Innocentivs pafva, er hinn þriði var með þvi nafni i postola sæti[1], þaa var þessi aratala drottinligs alldrs havfð[2], ok þaðan fra talið, hverssv margir vetr liðit havfðv fra hollgan drottinns, þaa er þessi kennimanna fvndr var i Latran, ok var þat [þvsvnd vetra ok tvav hvndrað[3] ok .xv. vettr.

Sermo Johannis apostoli.

Þat vattar ok[2] hinn sæli Jon postoli, at hin sæla[4] mær Maria var við stavdd, þaa er[5] drottinn var krossfestr. Ok ma þat[2] hverr maðr sia, er nokkvra hvgsan [kann ok ætlan[6], hverssv mycklv hvn mvndi helldr vilia sialf taka [alla pisl[7] a sinn likama[8], helldr en sia son sinn pindan, þann er hvn vnni mycklv meira en sialfri ser. Þvi er hennar pining meiri ok helgari en annarra[9] manna, at [holld hennar varð mycklv sarara[10] við davða drottins sonar sinns, en[11] engi[12] maðr megi kenna aa [sinvm likam[13]. Ok maa sva hvgvitr maðr ok mivkhiartaðr næst vm[2] komaz at ætla vm hennar sarleika, þaa er hann ser a pislarmark sinns lavsnara, at varla man hann mega[2] vatni hallda, ef hann hvgleiðir vandliga [mikilleik gvðs piningar[14], ok er þat vitnissbvrðr, hverssv mikil ravn sællar Marie var at sia [a*v*ll meinlæti, þav er drottinn bar a sinvm pislardegi, ok sia[1] þat blod, er dvnði or sarvm drottins, þaa er hann var krossfestr.

Ok segia[15] ritningar, at drotni hafvi fim sinnvm blod rvnnið. Fyrst er hann var skirðr vmskvrðar skirnn; ok

[1] [*mgl. E.* [2] *mgl. E.* [3] [þushundrat uetra ok .cc. *E.* [4] blezada *E.* [5] uor *tilf. E.* [6] [eda ætlan hefir *E.* [7] [pisler *E.* [8] likam *E.* [9] helgra *tilf. E.* [10] [aund hennar uar miklu sarare *E.* [11] *saal. E;* at *A.* [12] nockr *E.* [13] [sinn likama *E.* [14] [mikilleika drottinligra pininga *E.* [15] þat *tilf. E.*

vm nottina, aðr [hann væri handtekinn[1], þaa sveittiz hann bloði aa bæn sinni; hit þriðia sinn, þaa er hann var bvndinn við stolpann[2] ok barðr; fiorða sinn, þaa er hann var krossfestr[3] ok fætr vorv neglldir aa krossinn; hit fimta sinn, þaa er Longinvs lagði spioti i siðv honvm, ok rann or sarinv bloð ok vatnn[3].

Sva segir ok[4] hinn helgi Jon postoli, at þaa er allir aðrir[4] gvðs astvinir havfðv flyit fra honvm firir hræzlv sakir, þaa stoð [hin sæla[5] Maria gvðs getara hia krossinvm helga til hægri handar syni sinvm, [þar sem hann heck aa trenv[6], en Jon[7] systvrson hennar til annarrar handar gvði[8]. Ok aðr en drottinn leti lif sitt, sva at avndin skilðiz við likamann, [þaa mællti[9] hann til moðvr sinnar ok Jons postola frænda sinns, [ok bað[10], at Maria skylldi vera Joni i moðvr stað, en Jon[11] henni i sonar stað. Eptir þat dó Jesvs Kristr drottinn varr likams davða aa krossinvm helga, ok [var þaa Maria moðir hans halfimtvg at alldri[12], ok lifði .ix. vetr siðan at flestra manna savgnn.

En lavgardaginn eptir [er drottinn hafði aðr[13] fr(i)adaginn pindr verið, þaa vorv allir gvðs′ astvinir með ifva[14] vm hans vpprisv, ok trvðv eigi til fvllz, nema hin helgazta [mær ok moðir[15] Maria, hvn ifvaði[16] alldregi vm drottins vpprisv ok almátt, ok var hvn ein þann lavgardag af þeim mavnnvm[4] avllvm, er [i heiminvm vorv[17], með rettri trv, ok er þat þaðan af[4] tekit, [er henni er lavgardagr[18] mest

[1] [enn hann uar tekinn *E* [2] *saal. E;* stopann *A.* [3] ok hendr hans *tilf. E.* [4] *mgl. E.* [5] [sæl *E.* [6] [*mgl. E.* [7] postoli *tilf. E.* [8] *Her har E det ovenfor S. 48 Note 4 anførte Tillæg.* [9] [taladi *E.* [10] [biodandi *E.* [11] hann *E.* [12] [hafdi þa sæl Maria modir hans .uii. uetr hins .u.ta tigar *E.* [13] [sem drottinn hafdi adr aa *E.* [14] efa *E.* [15] [ok hin sælazta, hin dyrdligazta ok hin mætazta, ok hin sætazta, eilifliga blezut mær ok modir iungfru sancta *E.* [16] efadi *E.* [17] [þa uoru i heiminum *E.* [18] [med audrum skynsamligum greinum, sem sidar segir ok finnazt megu i iarteignum uorrar fru sancte Marie, þar sem ritad er af laugardeigi, at henne sie sa dagr *E.*

halldinn i hverri vikv, ef eigi er einvirðis avnnvr tiðagiorð til sett. En aa fyrsta paschadegi, þaa er drottinn reis af davða, i þann tima dægra er[1] ritningar visa til, þaa vitraðiz hann sinvm astvinvm, ok hyggia menn[2], at hann hafvi vitrazt einvirðis Mariv[3] moðvr sinni, þo at gvðzpioll greini eigi atbvrði vm þat [i sinni frasavgnn[4]. Ok maa sva hvg [eptir renna[5], at þeim mvn sarari sem henni var pisl[6] sonar sins en avllvm avðrvm[7] hans astvinvm, þeim mvn meiri fagnaðr varð henni at[8] hans vpprisv en avllvm avðrvm[7] hans astvinvm. Eptir pisl[6] drottins ok vpprisv hans þaa fylgði Maria drotning postolvm gvðs[9], ok varðveitti mest rað hennar Jon postoli [ok gvðzspiallamaðr, sva[4] sem drottinn hafði [boðit honvm[10], at hann skylldi henni þiona sem moðvr sinni.

Meðan [Maria drottning[11] var i þessvm heimi, þaa var hvn i þeim stoðvm, er Kristr var borinn eða pindr eða hann ste[12] til himna, [eða for þar a milli[4], til þess at henni skylldi alldregi fyrnaz stormerki drottins vars. Ok maa þaðan af sia hita astar þeirar, er hvn hafði, er[13] henni syndiz hverr staðrinn saa vnaðsamligr, er drottinn Jesvs hafði til komið ok nockvð til merkia orðit i[14] hans þarkvamv. [En er Maria hafði niv vetr lifvat eptir pisl drottinns at flestra manna savgnn, ok er þaa[15] orðin vetri minnr en halfsextvg, þaa kom sialfr drottinn Jesvs Kristr ok bavð henni til [eilifs fagnaðar[16] i himinrikis dyrð.

Framfor Marie.

Enn a þeim degi er [en dyra drottning en sæla Maria gvðs getara[17] andaðiz, þaa vorv[18] við staddir allir postolar gvðs. Ok segia sva froðir[19] kennifeðr, at hvar sem [hvergi

[1] sem *E.* [2] þat *tilf. E.* [3] sælli Marie *E.* [4] [*mgl. E.* [5] [sinum eptir koma *E.* [6] pinsl *E.* [7] *tilf. E.* [8] af *E.* [9] drottins *E.* [10] [mællt *E.* [11] [fru sancta Maria *E.* [12] steig *E.* [13] at *E.* [14] uid *E.* [15] [Þa er hin dyrazta drottning himins oc iardar fru sancta Maria var *E, som med disse Ord begynder nyt Capitel.* [16] [til eilifra fagnada *E.* [17] [guds moder *E.* [18] þar *tilf. E.* [19] *mgl. E.*

þeira vorv aðr staddir, þaa var þaðan[1] vpp nvminn með engiligv fvlltingi ok settr þar niðr, sem hin sæla Maria andaðiz. [Eptir þeiri likingv sem gvðs engill giorði við Abbacuk spamann, þaa er hann for at færa verkmonnvm sinvm vist. Þaa kom til spamannzins engill sendr af gvði, ok tok Abbacuk vpp ok bar hann eptir lopti margar dagleiðir a litilli stvndv, ok setti aa dyragrof þaa niðr i Babilon hinni micklo, sem Daniel spamaðr var i settr, ok bavð engillinn, at hann skylldi faa vist Danieli til davgvrðar, sem hann hafði ætlat verkmavnnvm sinvm. Ok þaa er Daniel var mettr, þaa bar engillinn hann aptr ok setti hann niðr aa Gyðingalandi[2]. Svmir froðir menn segia, at gvð hafvi þat aðr vitrað postolvm sinvm, at þeir skylldv allir a þeim degi, er[3] hin sæla Maria andaðiz, vera komnir i [dal þann er heitir[4] Josaphat, ok hefir þaa þeira ferð verið eptir[5] manndoms eðli. [Ok erv margar frasagnir, sem segir hinn sæli Jeronimvs prestr, vm þenna atbvrð[2]. En flestir [menn þocka[6], at þeira ferð hafvi með [meira flyti ok[7] iartegnvm verið en minnvm.

Enn þat er allra manna savgnn, at þeir vorv þar við staddir, [er hin sæla[8] Maria andaðiz, [firir þvi at hvn andaðiz[9] fyrr en þeir skiptvz til landa, [firir þvi at þat var .xii. vetrvm eptir pisl drottins vars, ok aa hverivm .xii. manvðvm þaa havfðv þeir fvnd sinn a millvm, þann er þeir kvomv til Jorsalaborgar, ok forv aa hinn næstv lavnd ok hervð, er liggia i nand við Jorsalaborg, ok er þo kallat ecki, at þeir skiptiz til landa, meðan þeir havfðv þessa stefnv. Ok a siðazta fvndi þaa reðv þeir skilnað sinn ok bravtferð til fiarlægra landa, ok[10] þaa ortv þeir Credo in devm, til þess at allir kendi þeir [einn veg[11] at trva a gvð, ok skylldi við þessi trv[12] orð engi leggia ne af taka, ok þeir

[1] [huer uar adr staddr, þa uar hann *E.* [2] [*mgl. E.* [3] sem *E.* [4] [dalinn *E.* [5] med *E.* [6] [hyggia *E.* [7] [meirum *E.* [8] [sem sæl *E.* [9] [þuiat þat uard *E.* [10] [Enn er þeir riedu skilnat sinn *E.* [11] [*saal. E;* einning *A.* [12] *mgl. E.*

lvtir [er þar[1] vorv boðnir, skylldv eigi breytaz, [sva sem nv er þat avllvm skyllt at hallda, sem aa storðingvm eða prestastefnvm er tekit, þar sem hinir vitrvztv menn hvers landz eða rikis finnaz at[2]. En þrim vetrvm [aðr hafði en dyra drotning gvðs moðir Maria[3] andaz at hiaverandvm avllvm[4] postolvm. En Jacobvs postole Jons broðir var fyrr af heimi kallaðr, en [hin sæla[5] Maria andaðiz, ok kom hann þaa[6] með almatkvm lavsnara[7] drotni Jesv Kristo i moti avnd sællar gvðs moðvr Marie sialfs sinns moðvrsystvr.

Þat[8] finnz optt i sagnnvm[9] heilagra manna, at einglar gvðs koma ok vitraz i andlati þeira með liose, eða þeir er hia standa kenna himneskan ilm, eða heyra [fagran savng[10]. En[11] ef drottinn Jesvs Kristr veitir optt mickla dyrð i andlati þræla sinna eða þiona, þaa megvm ver af[12] likendvm þaðan af ætla[13], hverssv mickla[14] dyrð hann mvndi veita i andlati moðvr sinnar, er drottning er[15] allra heilagra, [eða ella[16] hefði hann eigi halldit lavg sin sialfr[6], þav er hann bavð hverivm manni at vegsama foðvr sinn ok moðvr. Af þvi skolvm ver trva, at sa er lavgin kom at fylla en eigi at eyða þeim[6], drottinn sialfr Jesvs Kristr, for i moti avnd moðvr sinnar með allri himna dyrð ok ovmbræðiligvm ilm, ok var af þeim mavnnvm, er við andlat gvðs moðvr Marie vorv, [i andlati hennar, at sumra manna frasavgnn en allra manna trv[2], sen ok heyrð avll sv dyrð, er menn megv[17] bera eða standaz at sia eða heyra. En avnd hennar var vppnvmin[18] yfvir avll eingla fylki, ok lvta allir englar henne ok allir helgir[19] aa himni. En likami[20] sællar heilagrar[6] Marie var iarðaðr i dal þeim er heitir Vallis

[1] [sem þa *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [eptir er hin dyra drottning blezut guds moder Maria hafdi *E.* [4] guds *tilf. E.* [5] [blezut *E.* [6] *mgl. E.* [7] uorum *tilf. E.* [8] Medr þui at þat *E.* [9] saugum *E.* [10] [fagra saungua *E.* [11] ok *E.* [12] at *E.* [13] marka *E.* [14] haleita *E.* [15] uar *E.* [16] [ella hui mundi hann eigi heidra sina modr sina (!), þui þa *E.* [17] mega eigi *E.* [18] upphafin *E.* [19] menn *tilf. E.* [20] likamr *E.*

Josaphat, ok var þar siðan dyrðlig kirkia gior henne til dyrðar. [En nv er grof hennar tom fvndin [1].

Staðr sa er [hin helga mær Maria andaðizt, heitir sem aðr var sagtt vallis Josaphat. Hann [2] liggr a milli fialla tveggia þeira [3], er annað heitir [4] Oliveti enn annað [4] Syon. En [avðrvm megin Syon stendr Jorsalaborg, ok iafnt i fiallzhliðinni hafði Davið konvngr latið giora tvrnn hafvan i borginni, sa er yfvir bar at hæð aðra tvrna, þaa er i borginni vorv, ok tok saa tvrnn nafnn af fiallinv, þvi er borgin stoð i, ok het Syon. Ok [1] af þvi fialli Oliveti steig drottinn Jesvs [3] til himna.

Þat er oc savgnn heilagra ritninga, at [domrinn efzti [5], saa er drottinn dæmir vm [6] alltt mankyn, skyli þar vera vppi i loptinv yfvir dalnvm Josaphat, ok horfvi [7] en vinstri havnd drottins til iarðar, enn hinn hægri til himins. Ok skal [8] þo ecki hallt ne skagtt [9] vera, firir þvi at iafnerfvitt er at renna hvginvm [10] til himins sem til iarðar, [11]avstr sem i [3] vestr, ok hvergi ferr hann hallr, hvertt sem hann rennir [12]. En þaa er avndin hefvir tekit [likamann, þann sem hann bar her i heimi [13], þaa skolv goðra manna likamir taka ferfallda [14] pryði, firir þvi at hverr maðr er skapaðr af fiorvm hofvtskepnvm, elldi, lopti, vatni [15], iavrðv, [ok er þetta efni saman haftt til allra likamligra lvta af gvði [1], en avnd er af engv efnni skopvð. En likami [16], sa er gvði hefvir þessa heims þionað, þaa tekr þessi lavn aa domsdegi: hann skal vera sva [lettfærr ok [1] skiotr sem hvgr mannz, sva gagnnfærr eða [17] smasmvgall, at þo at hit styrkazta fiall væri firir, þaa væri [18] hann þegar i gegnnvm ok þravngvir engan stað eða minkar ecki rvm, þo at [se i [19]. Hann skal vera .vii. [20] lvtvm biartari en sol, en lifva an avllvm

[1] [*mgl. E.* [2] [fyrr uar nefndr, at sæl Maria andadizt *E.* [3] *mgl. E.* [4] mons *tilf. E.* [5] [hinn efsti domadagr *E.* [6] yfir *E.* [7] horfir *E.* [8] þaa *tilf. E.* [9] skakt *E.* [10] hugnum *E.* [11] i *tilf. E.* [12] rennr *E.* [13] [likama i audru life *E.* [14] fiorfallda *E.* [15] ok *tilf. E.* [16] likamr *E.* [17] ok *E.* [18] er *E.* [19] *saal. E*; sæi *A.* [20] siau *E.*

sivkleika ok rikia at eilifv með gvði. En hverr mætti þessv trva, at sa hinn sami likami[1], er nv ma eigi einn faðm lypta ser af iorðv, sva at eigi falli hann aptr þegar til hennar, mvni sva greiðfær vera[2] sem hvgr manz, ok iafntt[3] mega fara eptir lopti sem [4]iorðv, ok þessa nattvrv eða eðli alla[5] taka, sem aðr var taltt[6], nema drottinn Jesvs Kristr, er bæði er gvð ok maðr, hafði[7] þetta synt [i dæmvm hervistar sinnar[8].

Firir[9] pisl sina syndi hann lettfæri likamans, þaa er hann geck þvrrvm fotvm vm [sia, ok gaf þat Petro postola, at hans likami geck a vatni sem a landi, meðan hann trvði ifvalavst, at lyða mvndi. Ok[10] sa hinn sami likami, er getinn var af Mariv meyiv, þyrpti[11] eigi rvm, þar[12] hann let beraz fra henni at obrvgðnvm hennar likama, [sem fyrr er sagtt[13], ok syndi þaa, hvertt eðli likamir manna skolv hafva [eptir vpprisv[14], þeir er i fagnaði lifa með gvði, en þar kemr engi, nema [aðr se[15] reinsaðr af avllvm syndvm.

[Eptir vpprisv drottins kom hann sialfr til lærisveina sinna at lycðvm dyrum, ok syndi þeim þann sama likama, er krossfestr var ok bað Thomas postola taka hendi sinni aa avrvnvm, þar sem naglarnir hofðv i gegnnvm staðit, ok sva aa siðvsarit. Ok sva er ok lesit, at Thomas postole kom til Dionisivs ok brvðar hans at lvcðv þvi hvsi, er þav hvilðv i.

At likamir manna skolv vera biartir sem sol, en hvn .vii. lvtvm þaa biartari en nv, þaa syndi drottinn þat a fiallinv[16], þaa er hann bavð, at Petr postole ok Johannes ok Jacobvs skylldv[17] ganga vpp aa fiallið [með honvm[13] fra avðrvm mavnnvm. Ok þaa er þeir kvomv [vpp aa Tabor[18],

[1] likamr *E.* [2] uerda *E.* [3] einn ueg *E.* [4] aa *tilf. E.* [5] *mgl. E.* [6] tiad *E.* [7] hefdi *E.* [8] [med dæmum i hervist sinni *E.* [9] Eptir *E.* [10] [sio. Enn *E.* [11] þurfti *E.* [12] þa er *E.* [13] [*mgl. E.* [14] [aa upprisudeige *E.* [15] [hann sie adr *E.* [16] [Þat syndi drottinn ok aa fiallinu Thabor, at likamir manna skyllde uera biartari enn sol, enn hun .uii. hlutum biartare þa enn nu, *E.* [17] skyllde *E.* [18] [þar *E.*

þaa syndi drottinn Jesvs þeim sinn likama biartan sem sol, ok klæði sin hvit sem snio, ok var [þaa þeim Petro[1] synd sv fegrð, er goðra manna [andir skolv hafva eptir domsdag[2]. [Ifvalaust er avllvm rettrvðvm mavnnvm, at lif er eilift ok endalavst riki með almattkvm gvði, þat sem avllvm goðvm mavnnvm verðr til boðið eptir domsdag, ok drottinn sialfr syndi eptir vpprisv sina ok sagði at[3] goðir menn skylldv hafva[4].

Nv erv þessar fiorar astgiafvar veittar likavmvm goðra manna i andligv lifvi [. En avnd[5] tekr þrefvallda[6] pryði af gvðe, firir þvi at hvn er með þrennv afli skavpð[7], [henne er gefvin skynsemi, fyse, bræði, ok maðrinn er skapaðr[8] eptir likneskiv heilagrar þrenningar ok likingv gvðs[4]. En hvað er þat at segia[9], at maðrinn beri likneski[10] gvðs, þar er gvð er i avllvm stoðvm, ok eptir gvðdoms eðli ma honvm eigi limv ætla, hvat skal þaa heita hans likneskia, [þat er maðrinn berr[4]? Giafvar þær [erv kallaðar likneski[11] gvðs, er nattvrvgiafvar heita ok sameiginligar erv goðvm ok vandvm, þat er afll, vit ok froðleikr[12], ok[13] allt þat er hafa ma goðr maðr, sva at eigi minnkizt[14] hans verðleikr [við til gvðs[15], ok vandr maðr, sva at eigi æxliz[16] hans verðleikr [við firir[17] gvði. Nv er þetta kallat gvðs likneski, firir þvi at gvð er sva styrkr, at hann er til einskis afllvani[18], þvi at hann er almattigr, [hann er kallaðr ok spekin[19] sialf, friðari ok fegri en alltt annat, ok sva langt vmfram i avllvm lvtvm, at eingi[20] maa samvirðingv til[21] koma ok [enga ætlan aa hafa[22]. Ok er maðrinn með þessvm hætti gvðs likneskia, at engvm er allz varnað [af giof likamligs eðlis[23].

[1] [þeim þa *E.* [2] [likamir hafa eptir domadag *E.* [3] *Her beg. d.* [4] [*mgl. E.* [5] [, at aundin *E.* [6] þrifallda *E.* [7] skauput *E.* [8] skapðr *d.* [9] at kalla *tilf. d.* [10] likneskiu *E.* [11] [er likneskia *E.* [12] friðleikr *d, E.* [13] *Her beg. e.* [14] minkar *e, E.* [15] [vid gud *E.* [16] æxlazt *E.* [17] [firir *E.* [18] vanafli *d.* [19] [hann er kallaðr spekðin *d*; hann er ok kallaz spektin *e;* ok kallazt spektin *E.* [20] engri *d, e.* [21] við *e, E.* [22] [engri ætlan a koma *d;* eingi ætlan aa koma ne hafa *E.* [23] [af þessum giofum likams eðlissins *e; mgl. E.*

En hvat skilr likneskiv [ok liking gvðs[1]? Liking gvðs erv kallaðar andligar giafvar hans, þær er engir megv hafa nema goðir menn [ok eigi erv sameiginligar með vandvm mavnnvm[2], þat er styrkð við freistni, þolinmæði við motgiorðamenn sina, retlæti vm alla lvti, hofstilling[3] við allt, firir þvi at sva segir rittningin, at ecki er verk heilagtt nema stilling fylgi. Nv berr maðrinn þaa liking gvðs, sva[4] sem hann er til skapaðr, er hann hefvir andliga mannkosti, en þaa tynir hann þessi liking, er hann misbyðr gvði ok lifvir i[5] hofvtsynda lifvi. En með iðran sannri skal hana aptr kavpa ok vpp taka. En eigi maa tyna likneskiv gvðs, firir þvi at hvn er sameiginlig[6] goðvm mavnnvm ok vandvm. En sv avnd er berr gvðs liking a[7] ser, sva at þessa mannkostv[8] hefvir a [efztv stvndv[9] sinnar hervistar, þaa[10] tekr þaa dyrð ok orvggleik gvðs astrikis, at alldregi maa misgiora af þeim astarhita, er hvn ann gvði. Þaa veit hvn[11] allt, þat er hvn ma bera af sinvm verðleik, ok henne er vndir, at hvn viti, ok iafnnvel annars vilia sem sialfs sins, ok þaa skal hverr kenna annan. Ok er þat þaðan af vitað, at þaa er drottinn syndi þeim Petro, [Jacobo, Johanne[12] a Tabor[13] likama sinn biartan sem sol, þaa komv til drottinns[14] þeir Mòyses ok Helyas, ok kendi Petrvs baða ok hafði hvarngi[15] seeð fyrri[16], ok gafz Petro þat vit[17] kennispeki, sem menn skolv hafva i eilifvm fagnaði. Ok er her leyst or margs mannz spvrningv[18], hvartt hann skal kenna astmenn sina i avðrv lifvi. Þaa er hinn þriði lvtr fagnaðr endalavss, er avndin fagnar eigi minnr annars sælv en [sialfs sins[19].

[1] [eða liking guðs *d;* guðs ok liking *e;* guds eda liking *E.* [2] oc goðum *tilf. d;* [*mgl. E.* [3] hof ok stilling *E.* [4] þa *øvr.* [5] *mgl. øvr.* [6] sameigin *øvr.* [7] i *E.* [8] mannkosti *øvr.* [9] [efstum daugum *E.* [10] *mgl. E, e.* [11] ok *tilf. E, e.* [12] [Jone oc Jacobo *d;* Jacobo ok Johanni *e; mgl. E.* [13] sva heitanda fialli *tilf. e.* [14] hans þangat *E, e.* [15] *saal. e;* huorngann *E;* hvargi *A; bortrevet i d.* [16] aðr, *e, E.* [17] ok *tilf. E.* [18] spurning *øvr.* [19] [sinne *E;* sialfs sin *e.*

En þessar .vii. giptir, er maðrinn[1] tekr i vpprisv sinni, þaa hefvir gvð synt [avital[2] til[3] með nattvrv solarinnar. Solin hefvir .vii. nattvrvr: Geisli hennar ferr i gegnvm [gler, þar sem þat er heillt[4], [ok þarf ecki rvm[3]. Solin er[5] biort [i sinni nattvrv[3]. A einv avgabragði lysir hvn allan heiminn, sva er hvn[6] skiotfær. Alldregi þverr hvn ne[7] vex, ok merkir hvn i þvi oþrotnanda lif [ok stoðvglict[3] eptir domsdag. Solin heitir [ok. floar[3] alla verolld, ok merkir hennar hiti eilifvan astarhita, þann er goðir menn hafva til gvðs ok sin a millvm annars heims. Solin [birtir vm[8] allan heim, ok merkir hennar lios[9] þat, at hverivm manni, er i fagnaði eilifvm [er, er[10] annars vili iamlioss[11] sem sinn. [Solin birtir[12] ok gleðr[13] alla þaa, er heiminn byggia, þvi at[14] af henni taka himintvnglin liosit[15], [ok verolldin, loptt ok iorð[3]. Af hennar hita [rennr vpp ok[3] grær viðr ok gras með þeiri vavkv, er gvð vill tempra solar hitann, at eigi verði ofheitr[16], firir þvi at ecki fræfvaz[17] iarðar eðli, nema samtt[18] komi hiti ok vavkva. [Ok gleðr þannig[19] ok giorir fagnað solar nattvra allri verolldv, ok merkir þetta þann fagnað, er avndin fagnar annars heims i himinriki ok glez iafnnvel af annars gleði ok sælv sem sialfrar sin[20].

Sva segir[21] ok, at goðir menn liði vpp i lopt, fra þvi [er gvð[22] dæmir, ok merkir þat i þvi, at þeir allir, er gvði verða til hægri handar [aa alþyðv vpprisvdegi[3], elskvðv meir himneska lvti en iarðliga. Enn þeir er gvði erv til vinstri handar, þaa erv niðri aa iorðv ok megv eigi komaz i loptið vpp, þvi at þeir elskvðv iarðliga lvti, en hofnvðv himneskvm.

[1] manndomrinn *ovr.* [2] *saal. ogs. d, e.* [3] [*mgl. E.* [4] [ræflæst glær *d.* [5] ok *tilf. e, E.* [6] ok *tilf. d, E.* [7] eða *e, E.* [8] [birtir oc lysir *d*; lysir ok *e, E.* [9] lius *e.* [10] [er, þa er *d; mgl e, E.* [11] iafnliuss *e.* [12] bliðir *d, e.* [13] glaðar *e.* [14] [ok *E.* [15] liusit *e.* [16] ofheitt *E.* [17] friovaz *ovr.* [18] asamt *e, E.* [19] þannveg *d, e.* [20] *saal. ogs. d, e*; [*mgl. E.* [21] seigizt *E.* [22] [sem drottinn sitr ok *e, E.*

Af uppnumning Marie.

En[1] firir þvi at grof hinnar [sælv Mariv[2] er tóm ok likami hennar finnz eigi, þaa hyggia menn, at hvn hafvi af davða risit ok siti nv i hasæti með syni sinvm yfvir avllvm eingla fylkivm með avnd ok likama. En þar kveðr Jeronimvs[3] skyrtt aa, at hvn andaðiz [ok varð i iorð lagit[4], en hann segir eigi vist, hvart helldr var, at hon tok vpprisv likama sinns litlv eptir andlát sitt, eða væri folginn likami hennar, til þess at syndgir[5] menn næði eigi at sia eða havndla.

Vm vppnvmning hinnar sælv Mariv ok motferð drottinns ok himneskrar hirðar með honvm sagði firir Salomon enn spaki, [ok hafði[6] þat[7] orðtak, sem astvinir erv vanir at hafva til sinna [kvnnra manna[8], þa[9] er[10] þeim kemr til handa sv tignn ok hofvtgiæfva af havfðingivm þeim veitt, [er[11] eingi hefvir þvilika[12] hlotið hans ætmanna, ok hans kvnnir menn sia hann tignaþan vm alla menn fram[13], þaa spyria þeir, [sem þeir[14] kenni manninn eigi, [hverr saa se[13]. Eptir þessv orðtaki til lofs gvðs moðvr Marie ok heilagre kristni mællti Salomon a þessa leið: Que est ista, que ascendit sicut aurora consurgens, pulcra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorvm acies ordinata. Þessi orð þyðaz sva: Hver er þessi sva myckl dyrðligri en aðrar, er vpp ste[15] sva sem vpprennandi[16] dagsbrvn, favgr sem tvngll, valit[17] sem sol, ogvrlig sem skipvð fylking hermanna.

Til þess at sia[18] spasaga megi lios[19] verða, þaa verðr at hvgleiða nattvrv þessa[20] lvta, [er hinn vitrazti maðr hefvir dæmi af tekit til lofs frv sancte Marie[13]. Firir þvi at þat

[1] Nv *e, E.* [2] [dyrðligsto (dyruztu *E*) drotningar himins ok iarðar sællar Marie guðs moðor *e, E.* [3] sanctus Jeronimus prestr *e, E.* [4] [ok var iorðot (iarðat *e*) *d, e; mgl. E.* [5] syndugir *e, E.* [6] [hafandi *E.* [7] *saal. øvr.;* hann *A.* [8] [kunningia *E.* [9] þat aar *E.* [10] *Her ender d.* [11] at *e.* [12] *saal. e;* þvilik *A.* [13] [*mgl. E.* [14] [*tilf. e, E.* [15] stigr *e, E.* [16] upprisandi *e, E.* [17] ualin *E.* [18] þessi *e, E.* [19] lius *e.* [20] þessarra *e, E.*

var[1] hattr spamanna, at þeir [mælltv myrktt oc ræddv[2] til ymissa lvta ok savgðv, hverr mattr þeim [var gefvinn, eða mælltv[3] til skynlavsrar gvðs skepnv ok savgðv hana mæla mvndv eða lofva gvð[4]. En þaa hvgðv þeir at þyðingv nafnna þeira, [er þeir settv i bækr sinar[5], eða at nattvrv þeira lvta, er þeir savgðv fra, ok settv hvat firir annað, þat er liking a samt[6]. [Ok at gvðs firirhyggiv, þaa skyrðv þar eptir helgir feðr[7] spamanna orð[5]. Ok firir þvi at hinn sami lvtr hefvir fleiri nattvrvr en eina, [þaa er hans nafnn stvndvm sett[8] firir goða merking eptir goðri nattvrv[5], sem hit oarga dyr merkir drottinn varnn gvð favðvr firir þaa [nattvrv, er[9] [hit oarga dyr[10] lifgar sonv sina aa þriðia degi; þat hit sama dyr merkir ok fiandann [eptir nattvrv grimleiks sins[11]. [En firir sakir myrkleiks spasagnanna, þaa giætir saa varligar sins vitz ok snilldar, er tekr skyringar heilagra feðra til frasagnar, hvat[8] þeir lvtir merkia, er spamenn hafva firir spað, helldr en hinn er tekr af sialfvm ser, ok aa þaa at hafva svavr firir við gvð ok menn[5].

En firir hveria savk [dagsbrvn er[12] iafnað til vppnvmningar[13] Marie, eða [enn sannara orðtak, at[5] Mariv er iafnat til dagsbrvnar, [þaa skyra sva ritningar, at her skal marka i vpphafvi, hvat dagsbrvn er[5]. Dagsbrvn er kallat lios[14] þat, er verðr at dægramoti[15], þaa er himinn hefvir bæði samt lios[14] ok myrkr, firir þvi at nottin[16] er eigi af liðin til lycða, [enda er[17] dagrinn eigi fvlliga[18] kominn. En hverssv maa sia[19] liking dagsbrvnar [ok nattvra[5] koma til sællar Marie [nema með þessi atfor[20], at[21] þaa er Maria var hreinsvð fra hinni gomlv synd, ok hvn þionaði almatkvm gvði sva dyrðliga, at hvn misgiorði eigi nema hinar smæstv

[1] er *E.* [2] [talaðo (toludu *E*) myrkt ok *e*, *E.* [3] talaðo *e.* [4] [fyllgdi *E.* [5] [*mgl. E.* [6] saman *e*, *E.* [7] menn *e.* [8] *tilf. e.* [9] [þa sauk at *E.* [10] [þat *e*, *E.* [11] [i grimmleik sinvm *E.* [12] [*saal. e*, *E;* er dagsbrvn *A.* [13] uppnumningar sællar *e;* sællar *E.* [14] lius *e.* [15] dægramotum *E.* [16] nattin *e*, *E.* [17] [en *E.* [18] fylliliga *e;* fullkomliga *E.* [19] þessi *e*, *E.* [20] atferð *e.* [21] [utan *E.*

afgiorðir, þær er eigi erv i sialfræði mannzins, sem þat er[1] maðr maa eigi raða, hvat[2] honvm skal i hvg koma. En meðan saa [nioskr eða keykving[3] var með Marie, at hvn matti misgiora, ef hvn hefði við [hyrztt[4] eða samþykz[5], þaa kallaðiz hvn dagsbrvn. En þaa er gvð kom at vera með henni [ok tok likama af henni, sem fyrr var sagtt[6], þaa hafði dagrinn sigrat nottina, firir þvi at rettlætis solin[7] skein þaa firir briosti hennar, sva at siðan[8] matti hvn alldregi misgiorð fremia með sinni hvgrenningv.

En alla stvnd [siðan, meðan gvðs moðir lifði[9], fra þvi er Gabriel [hafði kvadda[10] hana hialparkveðivnni Ave Maria, þaa merkir nattvra tvnglsins [atferð ok[9] lif hennar, firir þvi at tvngll berr likneski solar a[11] sinvm vexti ok fegrð. Sva bar ok [hin sæla Maria framarr gvðs likneski eða liking þess, er rettlætis solin er sialf, i sinv lifvi ok nattvrv en hverr annarra[12] manna i nattvrv sva langt vmfram, at hvn ein af allri verolldv hefvir nað sva nattvrvgiofvm fvlliga[13] at avllvm skirleik[14], sem hinir fyrstv menn vorv til skapaðir, ok þeir havfðv, aa meðan þeir brvtv eigi gvðs boðorð ok giorðv með lyðni hans vilia; ok þeim mvn framarr hafði en sæla drotning, at hvn matti eigi misgiora, sem aðr var sagtt. I lifvi sinv bar hvn ok liking sialfs gvðs sva sem tvngll solar, firir[15] þvi at tvngll hefvir meiri birti af solv en avnnvr himintvngll, þeim mvn meiri ast ok alltt mankosta lán hafði hvn af syni sinvm[16], sem tvngll er biartara fvlltt en stiornvr, ok sagði þvi Salomon hana fagra sem tvngll, valin[17] sem sol. Til hverss er sol sett eða valin nema[18] lysa þeim avllvm, er heiminn byggia, mykia þat er aðr er hartt, sem harðan snio eða

[1] at *e*, *E*. [2] *saal. E*, *e*; hvartt *A*. [3] [hnioskr *E*; hnioskr eða kveiking *e*. [4] hyrðz *e*. [5] [uiliat *E*. [6] [takande likam af henne *E*. [7] *tilf. e*, *E*. [8] þadan af *E*. [9] [*mgl. E*. [10] [kuadde *E*. [11] sier ok *tilf. E*. [12] heilagra *tilf. e*. [13] fylliliga *e*. [14] skærleik *e*, *som ender her*. [15] [guds modir liking guds *E*. [16] enn adrir helgir menn *tilf. E*. [17] uallda *E*. [18] utan *E*.

iokvl, herða eða[1] styrkia þat, er aðr er blavtt, sem tigll eða þat annat, er hvn þvrkar með sinvm hita.

Hin sæla gvðs getara, drotninng himins ok iarðar, sitiandi i hasæti með sinvm einka syni yfvir avllvm eingla fylkivm solv biartari [ok lysir[2] alla gvðs kristni með dæmvm sins lifs ok þeira lavna, er hvn hefvir tekit avllvm æðri af almatkvm gvði, valin ok kosin af gvði[3] ser til brvðar, syni sinvm til moðvr, avllvm til hialpar, þeim sem[4] þar vilia til stvnda, hvn floar ok heitir af sinv arnaðarorði við gvð kolnvð hiortv af astleysi við [gvð ok[5] iokli harðari, ok[6] frosin af langri[7] heiftt eða rangri[6] agirni eða[1] margfolldvm illvilia, sva at hverr sa er sinna synda iðraz ok krypr til hennar, þaa gefz þar[6] sv miskvnn, [ok gefviz hefvir til dæma[8], at hvgrinn blotnar ok braðnar harðyðgiz[9] iokvllinn, ok sprettr iðranar vatnið vpp i hiartanv ok fellr fram [aa avgv̄[10]. Sva ok sem solin þvrkar ok herðir tiglit, sva styrkir en sæla drottning frv sancta Maria þaa menn til sannrar vanar[11], er gvði vilia þiona [ok henni[12] með sannri[13] hræzlv, þat er at þeir[14] falli i enga avrvilnan, ok þo at þeir væri[15] i storvm mannravnvm eða fianda freistni, at þeir hafvi allt vanar travst til gvðs miskvnnar ok moggli eigi i moti, at þeir se overðir þviliks bardaga, sem aa þaa legz.

Nv af þessi solar[16] nattvrv þaa kallar Salomon, at Maria se valið[17] sem sol, eða af þeiri siofalldri solar[18] nattvrv, er aðr var savgð, at avnd ok likami skal[19] tak(a) [a vpprisv sinni[20] a domsdegi, firir þvi at þat er flestra eða allra manna trva[21] naliga, at drotning allra lvta hafvi af davða risit ok site [a himni[8] með allri[22] pryði bæði andar ok likama mycklv meiri, en [likamlig ostyrkt[23] megi [eptir hyggia eða[8] ætlan a koma.

[1] ok *E.* [2] [lysandi *E.* [3] honum *E.* [4] er *E.* [5] [hann sialfan *E.* [6] *mgl. E.* [7] *saal. E;* rangri *A.* [8] [*mgl. E.* [9] hardyggis(!) *E.* [10] [um augun *E.* [11] idranar *E.* [12] [*saal. ogs. E.* [13] idran ok *tilf. E.* [14] *saal. E*; þat *A.* [15] uerdi *E.* [16] birti ok *tilf. E.* [17] valin *E.* [18] hennar *E.* [19] skulu *E.* [20] [eptir upprisu sina *E.* [21] tru *E.* [22] fullri *E.* [23] [likamligr ostyrkr *E.*

Sva sagði Salomon ok[1] [Mariv drotningv[2] ogvrliga sem skipaða fylking hermanna eða hermenn til bardaga bvna, firir þvi at hvn hafði avll folkvapnn mannkostanna, sva at hvn varð[3] hvergi særð af [talarskeytvm fiandligrar velar[4], firir þvi at hvn [heyrðiz við[5] engan lvt, þann er gvði er[3] i moti. Ok af þvi erv[6] vhreinir andar við enga gvðs riddara iafnnræddir sem[7] frv sanctam Mariam, þvi[1] at hvnn stoð vndir sigrmarkinv[8] hia konvnginvm, þaa er allir hans riddarar flyðv, [ok hann bar sialfr merkit krossinn helga[9]. Ok er hvn af þvi ogvrlig[10] avllvm gvðs ovinvm sem fylking hermanna [eða herbvða[9].

Nv er sagtt nockvt fra lifvi [eða upprvna[11] frv sancte Marie gvðs moðvr, til þess at þeir er lesa eða heyra mætti skilia henni til lofs ok[12] dyrðar,[13] ser til hialpar ok miskvnnar, ok trva, at hvn er langt vm[14] aðra helga menn i sinni dyrð ok verðleikvm [firir gvði. En sva sem ver trvvm, at hvn er avllvm helgvm helgari, sva skolvm ver ok þvi trva, at hvn er avllvm varkvnnlatari· ok betri bæna, þviat allt hvggiæði er af gvði, ok erv þeir allir hvggoðaztir, er honvm erv likaztir[9]. Af þvi skolvm ver aa hana kalla til arnaðarorðz fyrst allra heilagra manna, ok [ohræddir vm þat vera, at hvn mvn[15] oss þvi betri bæna, sem ver þyrfvm[16] hennar meirr, ef ver biðivm[17] með trv rettri ok með [rettv hvgskoti ok með[18] iðran afgiorða. En ef eigi þickir hvn við aheit vakna, [þaa er[19] aa hana er heitið i sottvm eða avðrvm likamligvm meinvm, [en þaa er sva berr i moti[9], þaa er þo vist, at hvn mvn oss[20] þat veita, er[21] mycklv mvn meiri var navðzyn at þiggia, en þat sem ver biðivm. En hvat se af meiri ast við oss[22], en veita oss

[1] *mgl. E.* [2] [Mariam drottning *E.* [3] uar *E.* [4] [skeytum fiandligra uela *E.* [5] [heyrdizt *E.* [6] *saal. E;* at *A.* [7] uid uora *tilf. E.* [8] sigurmerkinu *E.* [9] [*mgl. E.* [10] *saal. E;* ogvrligvm *A.* [11] [sællar *E.* [12] eda *E.* [13] enn *tilf. E.* [14] vmframm *E.* [15] [uænta, at hun se *E.* [16] þurfum *E.* [17] hana *tilf. E.* [18] [hreinu hugskoti ok *E.* [19] [þau sem *E.* [20] þa *tilf. E.* [21] at *E.* [22] giort *tilf. E.*

betra, en ver kvnnvm [biðia eða beiða[1], þvi at ver biðivm stvndvm, at þeir lvtir hverfvi fra oss, er ver [ervm sizt án at hafva[2], en ver vilivm eigi þess[3] biðia, er ver ættim mesta þavrf að þiggia. Þvi skal þat vpphaf[4] bæna varra, at gvð gefvi oss þat vit, at ver [megim skilia, hverss oss er mest þavrf, ok ver lifvim[5] sva her, at [gvðs moðir Maria[6] telði oss i sveit sinna vina. Þat veiti oss allzvalldandi drottinn, saa er lifvir ok rikir [vm allar alldir[7]. Amen.

MARIU JARTEGNIR.

Sermo de domina[8].

Þa er sagdar ero iarteignir heilagra manna til lofs almatıkum gudi, þær er hann giorir fyrir arnadarord þeira i þessum heimi, þa er oss skyldugt, er til hlydum, at ueita i moti þeckiligt lof bædi i hug ok med ordum gudi sialfum ok þeim helgum maunnum, sem þa heyrum uier fra sagt. Fyrir þui at rettlatra manna hiortu ok hugskot megu þadan margfalldliga huggan taka ok astrike miok elska, er þeir sia eda heyra sagt fra, huersu allzualldande gud launar sinum astuinum þat, er þeir þiona honum hier i heime. Ok til þess at uier haulldumzt i astrike ok litillæte fyrir gudi, þa er oss þat til kent, at þa er uier heyrum sagt fra life heilagra, þa skulum uier at hyggia, huat uier hafim til iafnadar ok huat oss skortir. Enn fyrir þui at mikit mun skorta, þaa megum uier eigi fyllazt þess ofmetnadar, at þikiazt iafnann betr giora enn iafnkristinn madr oss. Hafim uer miok giort i moti gudi, þa er oss aull naudsyn

[1] [at bidia *E.* [2] [mættim sizt missa *E.* [3] hins *E.* [4] uera *tilf. E.* [5] [skilim, huer mest þaurf se oss at bidia, ok at uier lifdim *E.* [6] [gud *E.* [7] [per secula seculorum *E.* [8] *Saaledes er Overskriften til Prologen foran Jertegnene i E.*

til, þa (er) sagdar eru iarteignir guds uina, at hugsa, hvert traust ok formæle þeir mega oss uit gud ueita, einkannliga þa framazt ok forkunnligazt þa er sogd eru stormerki sællar guds modr Marie. Þui skulum uier truliga flytia hennar takn sialfum himirikis herranum heitanda, at þadan af megi fagna huger rettlatra manna ok til nockurs athuga styrkiazt i hennar ast, þuiat gudlig milldi rettir þeckiliga haund sins almattar fyrir hennar uerdleika til hialpar morgum manni, ok risa þui margir or diupe lastanna, er heyra mikilleik hennar stortakna. Huar fyrir uier bidium milldibrunninn mey Mariam, at hun arne oss þeirar myskunnar af sinum syne, at aa siduztu stundu lifs uors hafim uier ok halldim retta tru ok ast algiorua til guds, ok at uier faim alla þa þionustu, er gud hefir godum maunnum til skipada, ok at sem næst andlatinu megim uier oss hialpar bidia med fullri idran ok uidrkomning.

Heyrdu, haleit himnakonungs modir, uorar bænir, at þann tima sem uorar salir eru utleiddar af likama framm fyrir þinn son hinn hæsta domara, siér þu blezut oss aurugg forstod uerndar mote fiandanum, ok þa minning sem uier giorum þier hier aa iardrike, ber þu, himirikis drottning, þar framm, at uier leysumzt med þinu fylge af ovina uallde, þui sem oss onadadi, ok at þui brott reknu med þinu bodi leidumzt uier af helgum einglum i eilifann fagnat, huar uier niotim ilms ok eilifrar gledi aan nockuru endemarki. Amen.

I.

De Theophilo[1].

Maurg dæme dyrdligra iarteigna fru sancte Marie styrkia miok hiortu syndugra manna til mikillar uonar guds myskunnar, enn þo syndizt gudlig milldi ok sællar Marie naliga framar aullum dæmum i þeiri myskunn, er þau giordu uid þann mann, er nu skal fra seigia.

I nockure borg agætri uar einn mikils hattar byskup.

[1] *Jfr. ovenfor S. 65.*

Hann hafdi med sier marga þionustumenn, ok giorizt einkannliga uort mal af rædismanni byskups, þeim er Teophilus het, agiætr ok miok sæmiligur i sinu frammferdi Huar fyrir byskupinn leggr sua mikil metord til hans, at bædi gefr hann honum i ualld andliga hluti oc ueralldliga, skrifa ok skipa aullum hlutum eptir sinum uilia. Hann neytir ok sua þuilikrar sæmdar ath hafa aull uices byskupsins ok heita uicedompnus, at eigi digrazt hann eda drambar sem sumir adrir, þeir er fyrir þat eru optliga med haadung brott kastadir or sæmdinne, at þeir kunna eigi i hofi at hafa, helldr uar þessi godi madr æ þui litillatari, sem hann uar i metordunum hærre, stiornandi fagrliga guds hiord, þat er at skilia heilaga kristne, med hofsamligri stillingu ok hialpsamligri kenningu blezadra guds bodorda. Uar hann af þui hiartaliga elskadr af meira manni ok minna, þuiat hann uar uid alla miukur ok myskunnsamr.

Sidann giordizt sua med guds uilia, at fyrr sagdr byskup andazt. Sem hann er greptadr, er þat allra manna uile, ath Theophilus uerdi byskup, þuiat aullum lyd uar kunnigt, huersu mikil gudhrædzla birtizt i hans giordum. Þui giordu þeir, sem kosninginum til heyrir, samþyckiliga eleccionem aa uidrkuæmiligum tima, ok kiosa Theophilum fullkomliga sinum salum til hirdis ok stiornara. Huar fyrir korsbrædr kirkiunnar senda skiotliga menn med brefum til erchibyskups, er confirmera atti kosninginn ok vigia byskupinn. Þat bref heitir decretum ok hefir þuilikan framburd[1], sem her ma heyra:

Virduligum fedr ok herra sinum sua heitanda med guds myskunn þeirar borgar byskupi senda litillatir brædr af þess stadar capitulo sua godfusa hlydni sem skyllduga i aullum hlutum ok sua miklum herra tilheyriliga. Þann tima sem uor kirkia uar hirdiligri [stiorn svipt[2] fyrer dauda fordum uors byskups sællar minningar, ok hann uar sæmeliga greptadr, kuomu uier samann i voru capetulo, tracterande huern dag

[1] *rettet;* kosning *E.* [2] [*saal. rettet*; skiput *E.*

uier skylldum til nefna at kiosa byskup i stad hins andada. Ok sem uier haufdum daginn stadfest, kaulludu uier allir samþyckiliga eptir kirkiunnar laugum þa brædr uora, er eigi uoru uid þann tima, at aa nefndann dag skylldu þeir koma til byskups kosnings i uort capitulum. Ok aa þeim deigi, nalægum þeim, sem skylldir uoru, uilldu ok mattu þar koma, ok at aakalladri heilags anda myskunn, kusum uier ſyrir hans iblastr med einum uilia ok hinu kærazta samþycki Theophilum oss til byskups ok uorre kirkiu hirdi, skynsamann mann, dygdugann, forsialann ok sæmiligann, þaurf uinnanda klerkdoms ok yfiruættis uitzku, auflugann ok rettuisann at uernda rettuise uorrar kirkiu, uel skygnann ok greiniligann bædi i andligum hlutum ok ueralldligum. Nu til þess at fylgia framm sagda eleccionem fyrir ydr, sendum uer brædr uora litillatliga ok godfusliga bidiande ydart faderni, at þier uirdizt at styrkia sagt erende erchibyskupligri rauksemd, þeire sem hæfir ok til heyrir. Ok til sanninda hier um setium uier fyrir þetta bref capitula uors insigli.

Sem herra byskupinn hefir uid tekit brefinu ok yfir lesit, skilr hann, huersu makligr sa madr er at uera byskup, sem þuilikar dygdir hefir med ser, sem nu uoru greindar. Þui confirmerar hann kosninginn þegar i stad, ok giorir bref til Theophilum byskupsefnis[1], at hann kæme til uigslu aa uidrkuæmiligum tima.

Enn er brefin koma til hans af erchibyskups halfu, helldr hann þeim nidri leingi, þuiat lifsgiarna uilldi hann eigi i þenna punkt byskup verda. Huar fyrir hann duelur sina ferd allt þar til, at lydrinn geingr at honum nærre med hardindum, at hann skule fara. Hann talar þa til lydsins sua: „Giorit sua uel, at þier þuingit mik eigi til at uera byskup, þuiat ek kenni mik aa alla uega omakligann sua hafum stett. Uinnr mier ok þaurf i alla stadi þatualld, sem adr hefir ek haft, at uera uicedompnus.“ Enn þo at hann tale

[1] erchib'psefnis *E.*

slikt, kemr hann aunguo uid fyrir akefd lydsins, utan i stad uerdr hann at fara aa fund erchibyskups. Skortir hann eigi foroneyti bædi mikit ok uegligt, þuiat lydrinn fagnar nu hiartaliga ok girnizt at uera nær staddr uigslunne.

Sem þeir koma aa erchibyskups gard, bidia nockurir þegar af kirkiunnar halfu, at uigsla Theophili fare framm sem fyrst. Enn hann stendr i mote med aullum hug, fallandi flatr nidr fyrir erchibyskupsins fætr ok haundlar þa sinum haundum, bidiandiz undann sagdre sæmd ok þunga med slikum ordum ok audrum þuilikum: „Herra minn sæti, segir hann, ek bidr ydr(a) faudurliga millde, at þier setid mik eigi undir byskupligann vanda oc þunga, þuiat þeirar sæmdar em ek omakligr fyrir allar greinir. Huat mun ek dirfazt mega at taka stiorn yfir drottinnligre hiord ok geyma hennar med uakurligri ahyggiu, þar sem ek hefi enn eigi sialfr numit at fordazt syndirnar.“ Nu sua sem hann hefir þann ueg fyrir erchibyskupsins fotum legit ok bidz undan aa allar lundir, talar erchibyskupinn sua til hans: „Medr þui, son minn, seigir hann, at aullum uitruztum maunnum þeirar borgar synizt þu hellzt til fallinn byskups tignar fyrir goda raun, er þu hefir adr gefit aullum maunnum, ok nu af annari halfu mælizt þu undan, sem mest mattu, þa uilium uier eigi skiott eda oforsialiga uenda um uorri giord, helldr gefum uier þier nu enn at nyiu þriggia daga rum, at þu tracterir med sialfum þier, huort helldr uiltu byskupsdominn taka eda resignera“ Eptir þria daga lidna var Theophilus kalladr inn i consistorium erchibyskupsins. Erchibyskupinn tiaar enn fyrir honum aa marga uega, at hann skuli samþyckiazt kosninginum, enn hann er allr hinn same sem fyrr, þuerneitandi nu i siduztu at giorazt byskupinn. Ok sem erchibyskup sier stadfesti hans sua ouikianliga, lætr hann kiosa annann byskup med beztu manna rade, uigiandi þann sidann ok til sinnar stiornar med blidri blezan heim sendandi.

Nu sem þessi nyie byskup hefir litinn tima setid at

stolnum, uerda til nockurir af hans heimonligum klerkum at ofrægia sagdan Theophilum, þar til at alla fyrre sæmd, ualld ok uirding tekr byskupinn giorsamliga af honum, sua ath nidrsettr af stettinum hefir hann eigi meira uid ath uera enn sitt hus ok herbergi. Sem hier er komit, fær ouin allz mannkyns hinn slægazti fiandi fangstad aa þessum manni Theophilo, sva at med aullum uelum sinnar prettuise tekr hann at knosa hans hiarta tiaande fyrir hans augum, huilikr hann er ordinn eda matti uerda, ef hann hefdi uiliat, siaandi aa bak aullum hlutum, hefir latid uicedominatum, ok er nu þar fyrir einskis virdr af maunnunum, idrandiz geysi miok yfir sinum þuerleika, at fyrir ogiptv sakir villdi hann eigi tilbedinn byskupsdominn taka. Af þuilikum hlutum fylldizt hiarta hans med sua odæmiligri metnadargirnd ok ranglæti, at þar fyrir gleymir hann sinne stadfesti, takandi suo ouiturligt rad, at hann i sagdri þraunging sækir eigi gudligt traust helldr mannligt fullting, girnandizt meir ok akafligar stundliga tillotning enn eilifa dyrd ok himneska uirding. Enn fyrir þa sauk grimmazt diofullinn sua miok aa þenna mann, at hann aufundadi hans fyrre uerk, aulmosugædi hoguæri ok margskyns sidlæti. Enda fær hann nu ok bauluadr sua sterkliga undir sig brotid hans hiarta, at alla hluti uirdir hann[1] einskis hia þui sem at fa ueralldliga uirding, ok fyrirlætr sua haurmuliga sidlætis regluna, at alldri hirder hann, huadann at kemr þess hattar uirding ok fullting, at hann fai sæmdina.

Þui snyr hann sinu hiarta aa bak aptr ok hugsar nu innvirduliga um, huar nockur galldramadr mune sua gilldr i sinne kunnuztu, at honum megi bot uinna. Ok af þuilikri umleitan kemr honum i hug, at i þessi[2] saumu borg uar einn ebreskur madr. Þessi ebreus uar fullr af eitri illzkunnar sua sem hinn uesti uillumadr, ok hafdi morgum drekt i helviti eilifrar glatanar med slægd ok prettvise sinnar flærdar. Ok þenna suiksemdar meistara girnizt hann

[1] *rettet;* hans *E.* [2] *rettet*; þessu *E.*

nu heim sækia. Þuiat sua er hann nu uppgeystr med broddi hiegomligrar dyrdar, at hann brennr i metnadargirnd hinnar fyrre virdingar, gangandi eina nott aumr ok yfirstiginn til herbergia þessa mikla guds ouinar. Ok sem hann kemr at herbergisdyrum knyr hann hurd ok beidir inngaungu, ok inngenginn er hann skiotliga kendr af ebreska manne. Ebreus ser þat þegar, ath hann hefir mikit angr innann rifia, leidandi hann med sier i herbergi eitt sua seigiande: „Huert er erende þitt, Theophile, hingat til min.“ Enn hann til iardar fallande fyrir þeim guds ouin sua seigiandi af miklum modi: „Ek bidr þik, at þu hialpir minne uesolld med þinne uel ok kunnattu, þuiat byskup hefir sett aa mik mikit brigsle, takandi af mier allt ualld, þat er ek hafdi fordum, huar fyrir fokin er aull su mannvirding, er ek hafdi fyrr. For ek þui hingat til þin, at mier þotti þu allra manna likaztr at uinna nockura bot aa minu male. Uil ek oc i aullum hlutum þinum radum fram fara, ef ek ma þar fyrir faa minn heidr.“ Nu sem hann hefir þann ueg talat, þikir þeim diofulsins lim gydinginum storliga uænt um, at einn af huse hins krossfesta fer sua lagt fyrir hans fotum, bidiandi þar hialpar, sem ecki uar fyrir utann fals ok tilleiding eilifrar glatanar, ok suarar hans ordum med þessum hætti: „Hygg at þui, Theophile, at þuilik uerk sie nockut mins mattar. Enn ef þier er aluara, at þu uillt her orda fulltings bidia eda leita, sem ek er, þa uil ek giarna fylgia þinu male, sem ek kann, ok flytia þat fyrir minum herra, er ualld hefir þuilikum hlutum at skipa. Mattu nu þegar uid þat huggazt, at ek ætla hann ueita þier, huat sem þu uill hann med litillæti bidia. Nu kom til min adra nott i sama tima, mun ek þa vera forgaungumadr þinn aa gard mins herra.“ Theophilus þackar gydinginum fyrir aull sin ord.

Adra nott, sem allir menn ero i naadum, fer hann miok leyniliga til herbergis gydingsins gangande med honum fyrir farandi ut af borginne. Ebreus talar þa til hans:

„Huat sem þu sier eda heyrir mikils i þessari ferd, ottazt ecki, þat einkanliga geymandi, at eigi hlifir þu þier med krossmarke, þuiat þess hattar fystir fremiazt eigi vndir hans nafne.“ Theophilus iatar giarna bodna hluti fullgiora. Þeir ganga sidann þar til, sem fyrir þeim uerdr einn skogr ok riodr. I þui riodre synizt Theophilo fiolment þing. Aa midiu þinge sier hann einn sua sem uppsitianda[1] domara ok haufdingia aa uegligum stoli, hafandi koronu aa haufdi ok skryddr konungligu skrude. Vmhuerfis stolinn synizt honum, sem standi hvitklæddir menn, halldandi i sinum haundum digra tortisa med brennundum logum, ok aunguann þionustumann synizt honum sem skorte, þann sem haufdingia byriar at hafa. Enn hier sannazt þat, sem ritningin seigir, at ouinrinn liker sig opt eingli liossins, þuiat haufdingi þeirar samkundu er hinn gamle konungur eilifs dauda diofullinn sialfr med sinum aarum heluitzkum aundum.

Glatanar leidtogi hins aumazta Theophili geingr þegar framm aa þingit ok fyrir þann, sem aa stolinum sitr, hneigiandi honum med knefalli. Hofdinginn tekur honum blidliga sem kunningium ok kunnum uin ok kærum riddara, talandi sua til hans: „Fyrir hueria sauk leidir þu þenna mann hingat til uor, sem þier fylgir?“ Hann suarar: „Herra minn, seigir hann, þessi madr er fyrirdrifinn oc aull hans sæmd fyrir umskipti nyuordins byskups stadarins. Enn hann hefir þui litillatliga sott ydarn fund, at hann uæntir ydra milldi ser fulltingiande. Er ek ok mikilliga bidiandi, at þier sieut honum uel takande fyrir mina þionustu langa ok aluoruliga þar til uirdandi.“ Þuilikum fluttninge suarar sua haufdinginn: „Sua kunnigt sem þier er, huat til heyrir uoru rike, þiker oss undarlikt, hui þu flytr þangat hans erendi. Huern styrk eda fluttning mun ek ueita þeim manni, sem þionar gudi sinum, ok er sua gagnstadligr minum laugum? Enn ef hann girnizt minn þionustumadr at uera ok reiknazt millum minna riddara, skal ek ueita

[1] *rettet;* uppsitiandia *E.*

honum, huat er hann kann þiggia, ok framar enn hann vill bidia." Gydingrinn snyzt þa til Theophilum sua talandi: „Heyr þu nu, seigir hann, huersu minn herra er nu þegar þinu mali myskunnande ok miukliga takande. Hygg at, hversu hialpin er reidubuin, ef þu giorizt hans vilia hlydinn." Theophilus suarar: „Heyrde ek giorla, ok uil ek giarna giora, huat er hann uill mer hellzt bioda." Ok fellr til fota gydinginum ok hans haufdingia, bidiandi myskunnar yfir sinum uesolldum. Konungr daudans talar þa til ebreska mans: „Ef þessi uin þinn ok foronautr uill, at ek giorizt hans fulltingiare, þa neiti hann Jesum Mariu son ok Mariam modr hans, þuiat[1] þau ero mestir minir uvinir. Þessa afneitting skal hann sinni hendi sialfr[2] skrifa ok eiginligu fingurgulli innsigla[3], ok sua gert siðan mer i hendr fa[4]." Sem Theophilus [hefir heyrt þuilikt[5] diofulsins kostaboð, gengr fiandinn sua framt i hans hiarta, at eigi [oskraz hann eða ottaz fyrr sagð[6] vdæmi at fremia ok fullgera, neittandi sinn skapara ok [þar meðr[7] sialfa skaparans[8] moðurina eigi at eins meðr orða framburði helldr sua miok með verki styrkiandi, at þessa samo neitting er hann nu[9] sinom hondum skrifandi[10], sino fingrgulli innsiglandi ok [innsiglaða dioflinom sialfom meðr knefalli ok miuklætis kossi i hendr[11] seliandi, til allra ambana[12] firir þessa gerð vndir fiandans heit matt ok [merkleik hættandi[13]. Eptir sua suiuirðliga gert[14], sem nu matti heyra, snua opt greindir farunautar heim til herbergia glaðir af sinni glatan ok daligri dauðans framhrapan.

A næsta dag eptir þegar[2] sem sagðir illir lutir hafa aðr um nattina fram farit, gerir sagðr byskup sina menn arla morgins til Theophilum, biðiandi hann koma a sinn

[1] *Med dette Ord begynder Fragm. f*[1], *som her lægges til Grund.* [2] *mgl. E.* [3] insiglande *E.* [4] fáánde *E.* [5] [heyrir þuilik *E.* [6] [ottazt hann fyrr saugd *E.* [7] [*mgl. E.* [8] myskunnar *E.* [9] med *E.* [10] ok *tilf. E.* [11] [innsiglat dioflinum i hendr faandi med miuklætis kosse framm *E.* [12] aumbuna *E.* [13] [uerdleik heitandi *E.* [14] giord *E.*

garð, huat er meðr guðs [forsio ok firirskipan truiz vorðit[1]. En er hann kemr i byskupsins herbergi, riss byskupinn vpp i moti honum rettandi baðar hendr meðr [bliðligo viðbragði[2], setiandi hann hit næsta ser, iattandi sik [misgert hafa[3], at sua val reyndan mann ok virðingvnni[4] tilheyriligan hafði[5] hann nackorn tima með braðræði brott [skipað af sinom stett[6], ok þann annan i sett, er minnr var makligr ok þvilikom meðr engom hætti samuirðiligr. Þess hattar sæmdarorðom, sem nu voro greind, ok aðrom fleirom firirrennandom skipar herra byskupinn Theophilum aptr i allan heiðr ok æro, er hann hafði forðom, þar a ofan leggiandi meiri [sæmdir ok[7] mætari, en hann hefði fyrr þuilikar[8] spent a sinom dagom, veitandi honum valld ok ifirboð[9] sua lærðra sem leikmanna, þar meðr skipan ok forsio andligra luta sem likamligra. Skortir hann nu huarki innan farra daga lof ne [penga rikleik[10] eptir sinom vilia. Þui at a byskupsins garði er hann vpphafinn ifir alla menn aðra, vill nu ok huerr maðr sua sitia ok standa, sem [hans veit vilia til vera, ottandiz[11] geysi miok at falla i hans reiði [ok misþykt i nackorom lut[12]. Nu sem hann kemr i þuilikan punkt, kemr fiandans þionastomaðr, [þat er at skilia, fyrr sagðr ebreus[12] optliga til mals við hann[13] leyniliga sua segiandi millom annarra luta: „Lat þer eigi or hug ganga, Theophile, huerso margfalldliga þu ert skylldugr minom herra þackir at gera firir sua vdualda sæmd [ok virðing[12], sem nu hefir hann þer [veitt mikla a marga vega[14]. Ætla ek ok til engra annarra launa af þer firir mina fylgð [ok framstoðo[12], en þu ser honum sem dyggastr[15] ok i yckrom maldaga[16] merkastr.“ „Ja, ia, segir[17] Theophilus, senni-

[1] [uilia ok forsia truizt ordit hafa *E.* [2] [blidu yfirbragde *E.* [3] [sekann *E.* [4] virdingum *E.* [5] hefdi *E.* [6] [kastat *E.* [7] [sæmd ok agætari ok miklu *E.* [8] þuilika *E.* [9] *rettet;* ifirbot *f.* yfirbod *E.* [10] [penninga *E.* [11] [hann uill, ottazt *E.* [12] [*mgl. E.* [13] hinn ebreski miok *tilf.* *E.* [14] [ueitta *E.* [15] dyggvaztr *E.* [16] sem *tilf. E.* [17] sagdi *E.*

liga ma ek þat muna, at þu fylgdir mino mali val ok vinattoliga, huar firir ek gerir þer þackir hiartaliga[1]."

Af [þuilikom lutum[2] ma marka, huersu Theophilus var um tima kalldr i sinu hiarta, ath gudlig heilags anda myskunn taki i godra manna hugskoti þvi margfalldara lof fyrir hans idran ok yfirbot. I þessum hlutum er ok aalitanda, huersu himneskr fadir helldr konungliga ouininn ok hans giordir sier i hnefa. Þuiat ef ouinrinn hefdi sialfradr uerit i sinum illuilia, þa mundi hann eigi bedit hafa sua langann tima, helldr drepit hann þa þegar i fyrstu neitann ok med sier dregit i steyptan bradum bruna eilifra kuala. Virdanda er ok i saugdu efni, huersu lofsamlig er guds þolinmæde uit manninn, ok huersu ovirdannlig er hans þolinmæde med myskunnseme, þuiat hann er sa sem eigi uill dauda syndugs manz, helldr at hann leidrettizt ok life. Hier synizt ok, at madrinn giorer alldre sua stort moti gudi almattkum, at eigi megi hann aptr huerfa ok sattr uerda uid sinn skapara, ef hann idrazt i þessum heime makliga sig iatande uel ok godmannliga yfirbætande.

Nu sem Theophilus hefir litinn tima stadit yfir greindum metnadi ok metordum, minnizt allzualldandi gud med sinne myskunn þeira godra uerka, sem sagdr vicedompnus hafdi margfalldliga framit innan fyrri[3] lifdaga stiornandi heilagri kristni meðr retti ok ravksemd guðligra setninga. Þui slær himneskr drottinn[4] þessa mannz hiarta meðr haleitri innleizlo sins otta, klockuandi kallda iorð sarrar samuitzko meðr himneskom hita, gefandi honum viðrkenning[5] greindra glæpa. Ok meðr þui at otti drottins er vpphaf spekinnar, er nu inn komin i hiarta Theophili. Huerr megi orðum skyra heilags anda fliotuirki, þuiat þessi sala pinar[6] sik nv þegar i[7] sarligom beiskleik sinna glæpa, knyiande afuegut aufl til rettrar vpprisv, lægiandi sem mest sekia[8] samvitzko,

[1] margfalldligar ok hiartaligar *E.* [2] [þui *E; her ender f*[1]. [3] *Her beg. f*[2]. [4] konungr *E.* [5] vidrkomning *E.* [6] pinir *E.* [7] *mgl. E.* [8] seka *E.*

hugsandi [sem giorst[1] grat ok tanna gnisting eilifrar pino, þuiat nv er hennar auga til synar [af suefni vppvakit[2], [huersu i[3] hræðilikt forat hon hefir fallit. Firir sua oskranligan otta heluitzkrar pino gengr æsiligr gratr fram af hiartanu, sa er fullkomliga pinar andann til rettrar ifirbotar. Huerr megi orðum skyra þær miklo avitanir [brigðzli ok snubbanir[4], sem hann leggr a sik nu meðr sut ok grati. [Ok med guds uilia taladi hann sua uid sialfan sik: „Huert mun ek fara glæpafullr, huat mun ek villtr madr ok uesall giora[5] hrokadr af vlyfiani illra luta, at ek megi salina heila gera, huat man ek raðs taka aumr ok veslugr, er framdi sua mikit vdæmi fyrr vheyrt i verolldinni, neittandi drottin minn Jesum Krist, rikianda konung i himinriki ok hans sætasto moðvr fru sanctam Mariam, er at verðugu truiz miskunnar herbergi, huar firir ek gerðumz daligr diofulsins þræll i heluiti meðr þvi boluaða brefi. Nu þa huerr er sa er mina sal man frialsa or fiandans hondom, þa er hon leiðiz til heluitis brend ok bundin elldligom bondom? Huat var mer [verr en vitlausum nauðsyn a at[6] sækia heim þann boluaða elldzmat ebreska mann, þar sem ek uissi aðr, at hann var firirdæmdr ok af heilagri kristni vtkastaðr firir sina glæpi ok diofuliga galldra, er hann hefir i legit langan tima. Se, þuilikar ero sæmdir þeira, sem lifanda gud firirlita[7] dyrkandi diofulinn[8] hlyðnir hans vilia. Huat stoðaði mer timaligr stettr liðandi virðingar ok brigðiligt ifirbragð valltrar veralldar. Vei mer veslugum, syndugum ok glæpafullom. Suci mer syndugum, þuiat ek glataði satt lios drottin Jesum Krist, stigandi i myrkua[9] grof handgenginn fiandanom. Huerr[10] hefir heyrt þuilikann kaupmann, sem ek er uordinn, selia anda sinn i heluiti, takandi hegomliga dyrd fyrir ok litla fegrd. Huat mun ek andsuara fyrir mik aa ogurligum deigi drottins, þa er allir hlutir erv nauktir i augliti drottins?

[1] [aa *E.* [2] [upprisit *E.* [3] [i huersu *E.* [4] [ok brigsle *E.* [5] [*taget af E; her er et Par ulæselige Linier i f.* [6] [verra enn *E.* [7] fyrirlata *E.* [8] ok erv *tilf. E.* [9] myrkra *E.* [10] *Her ender f*[2].

Huat mun ek segia aa þeiri stundu, er rettlatir koronazt enn ek fyrirdæmumzt? Huern mun ek fulltings bidia i þeire naudsyn? Huer mun mier myskunna? Rett eingi madr, þuiat eigi er þar fylgi fyrir annars framferdir, sem huer hefir fullt at uinna suara fyrir sialfann sig. Allir munu giallda goda skynsemi utann ek einn, sem aullum er glæpafullari."

Enn er hann hefir þvilika hluti trakterat miok leingi, stadfestir milldr ok myskunnsamr drottinn[1] hans hiarta, steypandi i hans skilning styrkri uon, reisandi sina skepnu eiginnliga brott fra eilifri glatan. Huar fyrir Theophilus talar enn med þessum hætti, sem hier maa heyra: „Þo at guds ouin ebreski madr leiddi mik astlausann til þeirar ohæfu, at ek neitada fullkomliga guds son drottinn uorn Jesum Kristum, fæddann af flecklausri modr iafnann blezadri mey Marie, ok þar med sialfa myskunnar modrina, skal ek eigi þui helldr fyrir leggiazt eda auruilnazt. Ek skal kriupa til þeirar saumu drottins modr, heilagrar, biartrar, gaufugligrar, hana eina skal ek mier fulltings bidia med aullu afli mins hiarta, faustr ok uaukr ok bænahalld skal ek i hennar musteri aan aflati giora ok alldri fyrr uppgefazt, enn ek uerd fyrir hennar arnadarord uonarmadr aa domsdeigi. Med hueriu hiarta eda huilikre samuitzku mun ek hræra saurgar uarir, iatande sua skæra drottning ok dyrdliga? Huerra synda mun ek fyst bidia fyrirgefningar? Eigi ma ek litt hræddr uera, ef ek uesall ok glæpafullr ber mik ofdiarfliga til, at elldr af himne brenni mik med minu ranglæti, þuiat liklikt er, at heimrinn megi eigi bera i sier þa illa hluti, sem ek giordi." Ok enn talar hann sua: „Suei þier, ueslug sala, ris upp þu nu af myrkrum, þeim er þik haundludu, ok frammfallinn bid modur drottins vors Jesu Kristz, at hun likne þier med sinne milldi, þuiat mattug er hun at græda þin saar af aullum siukdomi." Hier med styrkizt hann med trausti uonarinnar nidr uerp-

[1] *rettet;* j *E.*

andi allar fiolskylldr ueralldarinnar, rennandi til musteris heilagrar guds modr Marie drottningar, .xl. daga ok natta fastandi, þar med gratandi ok framme liggiandi fyrir hennar alltari helgazta, æ sifellt med hiartans styn ok angre sier myskunnar bidiandi, framar enn skyrazt megi med nockurum frammburdi. Þuiat hann hrædiliga ottande, at fiandinn mune hans sal med ser til heluitis dragande, huar fyrir hann knyr knaliga myskunnar portid med griote taranna, uel uitande, at modir himnakonungs hefir bædi til valld ok virding diofulsins gaupner sundr at leysa ok þat brott at taka, sem hann truir sik adr fullkomliga hallda.

Eptir fyrr greinda .xl. daga audlazt hann frægann fagnat fyrir sin tár ok trega, þuiat honum synizt aa midre nott fullting ueralldarinnar, buin skyling uakandi manna til hennar sytandi, kristinna manna vidhialp til hennar renn-andi ok lausn hertekinna, lios myrkranna, likn kvalldra ok hvggan harmþrunginna, drottning uor, saunn modir guds, hin skærazta mær Maria eilifliga blezut. Synizt honum i fyrstu sua sem nockut reiduglig, talandi til hans sem hier fylgir: „Þu, madr, seigir hun, bidr mik diarfliga, at ek mune þier vid hialpa, þar sem þu neitadir son minn heims-ins grædara ok mik, er audladizt hans modir at uera. Med huerium hætti ma ek hann bidia fyrirgefningar sua odæmiligra glæpa? Huilikre asionu mun ek lita upp i mote haleitazta domara syne minum, þa er ek bid fyrir þier, sem adr neitadir honum? Med huerium hætti mun ek frammi standa fyrir hans ogurligum domstole ok minn munn upp ath luka bidiandi fyrir þier hans gaufugligstann godleika? Þuiat eigi þolir ek at sia son minn reidann ok stygdann fyrir meingiordir þinar eda annara. Enn nu allt at eins þott ek auite þik miok makliga, uertu styrkr i tru þinne, þuiat ek skal giarna fyrirlata þier þa miklu sekt, som þu hefir i moti mier giort, þuiat ek elska miok kristinna manna kyn. Bu þik sua undir milldi ok myskunn drottins þins Jesu Kristz sonar mins, einkannliga elskandi þa mest, sem

renna til musteris mins med rettri tru ok hreinne samvitzku. Þeim aullum ueitir ek fullting ok vidhialp i sinum naudsynium, nærandi þa minum haundum ok umfadmandi elskuligum halsfaungum. Enn fyrir afbrot manna uerdr ek optliga at sia ok heyra beiskleik sonar mins. Nu er einkannliga þier naudsynligt at bidia stadfastliga myskunnar med erfidi ok pinu hiartans, þuiat ek skal med þier frammi standa fyrir þeim haleitazta domara, sem bædi er milldr ok rettlatr, son minn Jesvs Kristr, konungr allra ueraldа.“

Þessum drottningarinnar ordum suarar sua Theophilus: „Senniliga, drottning min iafnan blezut, senniliga, drottning min, haufn ok huilld flyiandi manna til þin! Ek veit aumr madr ok uesall, at sua grætiliga hefi ek misgiort i moti þier ok þinum eingetnum syne, drottne uorum Jesu Kristo, at ek er eigi makligr myskunn ath faa. Enn þui dirfizt ek drottinn minn ok þik blezudu hans modr uægdar at bidia, at ek hefi dæme af þeim maunnum, sem fyrr misgiordu vid almattkan gud, enn audluduzt sidann synda lausn fyrir giorfa idran. Med hueriu hefdi Niniuite hialpazt, nema idran uæri sett af gudi, ok margir adrir? Nu drottning min sæta, seigir Theophilus, leidir ek þuilik myskunnar dæme mier fyrir hugskotz augu, huadann af ek tek fullkomit traust ok aurugga uon minnar saluhialpar, ef ek giore mikiliga idran fyrir mina glæpe i augliti þins sæta sonar.“ Saugdum frammburdi Theophili svarar drottning himins ok iardar, heilug mær Maria, einkannliga blezud bædi i sal ok likama, audlandizt fyrir lifanda gud frabærannn faugnut: „Jata nu, madr, seigir hun, at sa son, sem ek gat aan karlmannligu frioue ok fæddi án harme med obrugdnum meydome, er Kristr son guds lifanda, huern þu salugr neitadir fyrre. Jata þar med hiartaliga, at hann er komandi lifandi ok daudra ogurligr domandi, huerium gialldandi. Enn ek mun vera fyrir þier bidiandi, at þin trua sie eigi þrotnandi ok minn sætazti son uirdandi þina idran hreina þiggiande.“ Til þessara orda sællar iungfru Marie suarar

sua Theophilus: „Heyrdu, drottning min sælazta, blezut eilifliga! Huersu ma ek syndugr ok glæpafullr minn saurgann munn til gudligrar iatningar upp lypta, eigi at eins upprættr ok nidurbrotinn af uindzbyl hiegomligrar dyrdar, helldr haurmuliga af flettr hlif ok skyling, þat er at skilia, krossi drottins mins ok haleitu stormerki skirnarinnar, huat er ek fullkomliga fyrirsmadi ok fra mier rak i odæmiliga glæpsku minnar neitingar? Ok huersu ma ek dirfazt þenna at iata, sem adr neitada ek sva haurmuliga?“ Heilaug mær ok flecklaus guds modir Maria talar þa enn til hans: „Gef þier gott traust iatandi lifanda gudi, þuiat hann er myskunnsamr at hialpa syndugum maunnum, sannr gud ok sannr madr, eilifr ok oumrædiligr.“

Med þuilikri drottningarinnar aeggian kemzt Theophilus meira uit af hinum inztum rotum sins hiarta, enn med nockurs kyns ordum megi ut skyra, sua seigiandi: „Ek truir, ek dyrkar, ek uegsamar einn gud almattkan, eilifann ok oumrædiligann, faudr ok son ok heilagann anda. Ek iatar med hiarta ok munne drottinn uorn Jesum Kristum lifanda guds son, fæddann oumrædiliga af sinum haleita fedr fyrir allar ueralldir, enn aa siduztum daugum getinn af helgum anda i þinum skærazta kuidi, hin flecklausa mær Maria, fæddann med saunnum manndome af þinum obrugdnum meydomi, þenna iatar ek sannann gud ok sannann mann, er fyrir uora skulld syndugra manna þolldi saklaus baund ok bardaga, spott ok spytingar, sar ok suida med sialfri daudakvol krossins. Ek iatar med fullri tru, at hann reis af dauda aa þridia deigi eptir pinsl sina ok steig upp til himna aa fertuganda deigi med sama likama, sem hann tok af þinu helgazta hollde, hin mætazta Maria, sitiandi til hægri handar almattigs guds faudr, komandi rettlatr domari lifendr ok dauda dæmandi. Med þessari iatning bidr ek þik, en sætazta guds modir, at þu offrir mik syni þinum ok fyrirliter mik eigi syndugann ok glæpafullann heilags anda myskunn af flettann, helldr sier þu

mier, drottning myskunnar.“ Nu sem Theophilus hefir þuilika hluti talat, tekr milldifull Maria þessa iatning sua sem nockura yfirbot misuerkans, ok med þui at hun er uon ok uis huggan kristinna manna, medalgaungumadr sins blezada sonar ok syndugra manna, talar hun sua til hans: „Sie nu, seigir hun, fyrir skirnar stormerki, er þu tokt i nafni sonar mins drottins uors Jesu Kristi, ok fyrir þa myklu sampining er ek hefi med kristnu folke, skal ek framm kriupandi til fota sonar mins liggiandi, þier myskunnar bidiande, þuiat ek er þinum ordum nu truandi, at þu uilir hann uera elskandi ok honum alla þina daga þionandi.“ Eptir þetta lysir af deigi. Huarf þa su hin blezada drottning heim til unadsemda himneskra fagnada.

Enn Theophilus er enn aa bæn þria daga i musteri guds modr, stadfastliga til guds bidiandi ok hans signadrar modr sinnar heilsu uænting sier bidiande ok sua bidandi. Eptir sagdann tima birtizt honum i annat sinn biort ok blezut kristinna manna skyling, aullum helgum helgari, medr sætri raudd ok blidum augum sua til hans talande: „Heyr þu, madr guds, sagdi hun, þin idran er opinberut i guds auglite skapara allra hluta, þuiat þin tar ok bænir hefir hann þegit med minu bænafulltingi, ef þu stadfestizt i sua godu uerki, sem þu hetz gudi undir minu [1] uitni.“ Theophilus suarar þa: „Senniliga, drottning min [2] sætazta, skal ek ǒll þau mal dyggiliga hallda ok stadfastliga vardueita, sem ek het nu syni þinum, grædara heimsins. Ok med þui at þu ert min uernd, skyling ok uidrhialp til styrkingar godra hluta, skal ek minna frammiatana eigi ominnigr uera, þuiat ek ueit þik ǒruggaztan styrk mannanna uera. Huerr uænti um alldr i þinni miskunn, sa er hneyktiz sidan, eda huerr bad med hreinu hiarta þina godgirnd, ok uar sidan fyrirlatinn? Huadan ek sarliga syndugr bidr eilifan brunn þinnar blezadrar milldi ok miskunnar, at þu ueitir mer miuka sampining minnar skelf-

[1] *Her begynder a*[2]. [2] sælazta ok hin *tilf. E.*

ingar, er suikinn ok blecktr liggr sua sem i saurfullu diupi nedarliga drecktr, at þat bòluada neitanarbref, sem ek feck dioflinum sialfum, mætti ek fyrir þitt fullting gladr ok fagnandi aptr uera[1] takandi.“ Eptir fyrr greinda hluti huerfr synin brott fra honum annan tima.

Leidir hann enn fram ònnur þriu dægr gratandi ok sytandi, at almattigr einualldz drottinn ok hans dyrazta modir væri honum þat ueitandi, sem hann i sidurstu uar bidiandi. Ok sua lòngum tima lidnum birtiz honum enn heilug mêr ok ofleckut guds modir i þridia sinni setiandi fyrr greint neitanarbref fyrir briost honum sofanda. Þessi miskunn uerdr hann sua feginn, at hann skelfr allr ok piprar, þuiat þacklætis andinn hafdi uarlá rum i briostinu, sa er med hitnanligri girnd aaeggiar at leyna eigi uerolldina sua storum uerkum miskunnarinnar, helldr boda ok senniliga fram bera fyrir utan hrêzlu nockurs kinnroda, allzualldanda gudi til lofs ok dyrdar ok hans signadri modur til sêmdar ok uirdingar.

A nêsta morgin eptir þetta uar heilagr drottinsdagr, a huerium Theophilus ferr af greindu musteri sællar Marie fram til þeirar kirkiu, sem sialfr byskupinn flytr messu embætti. Hann hlydir messu fram yfir gudspiall, enn sidan fellr hann til fota byskupi med òllu litillêti, byriandi sagdan euentum allt fra upphafi ok til þess sem nu[2] uar komit. Her nêst synir Theophilus byskupi sialfum þat sama neitanarbref med innsigli, bidiandi at þat upplesiz, sua at allr lydr heyri. Sem þat er gert, þytr upp mikit kall allz lyds, lofanda lifanda gud ok hans signudu modur, er iafnan virdiz sinn miskunnarfadm moti þeim at breida, er fra honum snunir uilia til hans aptr huerfa. Enn er byskupinn fêr hliod fylldr miklum fagnadi, talar hann sua: „Komit þer, allir kristninnar synir, at samþyckiliga dyrkiz af oss miskunn ok milldi drottins vars Jesu Kristz. Komit þer allir alitandi iarteinir. Komit þer allir, elskuligir guds

[1] *tilf. E.* [2] þa *E.*

synir, syngiandi þeim sèta ymna, sem eigi uill dauda syndugs manz, helldr at hann lifi til leidrettu sinna misverka. Komit þer, brèdr minir, ok siait fliotuirki idranarinnar, uegsamandi þau sômu tarin, er andann frialsar ok sua dyggiliga heilan gerir, at hann uerdr huitari enn snior. Giôrim[1] uær nu þa allir samt uorum lifanda gudi margfôlld lof ok oendanligar[2] þackir, er fyrir arnadarord sinnar sætuztu modur ofleckadrar meyiar Marie drottningar tok blidliga brodur uarn til sinnar miskunnar. Þessi mèr ok modir er hinn sætazti milldibrunnr milli guds ok manna, girnilig uan godra manna, huilldarstadr pindra manna. Þessi blezud iungfru hepti ok nidr brôt[3] langa ok uida boluan mannligrar natturu, huar fyrir hon er ordin sônn hurd til eilifrar inngôngu, uorar bènir offrandi i ôgliti[4] sins blezada sonar þègar gerandi, oss synda fyrirgefningar bidiandi ok giof oendiligrar[2] miskunnar þiggiandi. Ok enn talar byskupinn sua: „Minnztu vor, himinrikis drottning, er i þer uèntum ok til þin flyium nèst almatkum gudi ok til þin uor ôgu[5] vpplyptandi a nott ok degi, þik heilsandi drottin uorn Jesum Kristum dyrkandi, er af þinum blezada meydomi uar fèdandi, hreinum ok oskôddum berandi. Enn huat mun ek bera tala edr segia um hans drottinligan heidr edr èru? Eru þin uerk sannliga mikil, drottinn, sua mattulig, at engi tunga ma þau fram bera makliga. Senniliga eru þin uerk mikil drottinn, þuiat sua sem Moises lôgmadr fastadi .xl. daga i eydimôrk, fyrr enn hann þègi heilagt logmal a steinspiolldum skrifat med þinum blezada fingri, fastadi þessi brodir vorr .xl. daga i guds modur musteri, ôdlandiz synda lausn ok fyrirgefning i þinu nafni. Sannliga bodar ok kirkiunnar fagnadi i dag þat, er segiz in evangelio af munni husbondans til sins sonar, er glutrandi hafdi i brott uerit ok sidan til sialfs sins aptr horfit: „Takit hit bezta klèdi, segir hann, ok skrydit son minn, latit gott fingrgull honum a hond, prydit fètr hans godum

[1] Giorum *E.* [2] oendaligar *E.* [3] braut *E.* [4] augliti *E.* [5] augu *E.*

skoklẻdum, ok buit oss samkundufagnat med beztum krasum, at uer gledimz[1] allir saman. Þessi fagnadr er oss fyrir þina miskunn, drottinn, nalẻgr i dag, þuiat brodir uorr endr lifnadi, er fyrr uar daudr, huar fyrir þer se lof ok dyrd, sẻmd ok uirþing, kraptr ok eilift riki, sa sami lifir ok rikir einn almattigr gud vm allar veralldir[2] verallda."

Allan tima er byskupinn talar þuilika hluti, liggr Theophilus litillatliga fyrir fotum byskups, offrandi skẻrar bẻnir med sannri godfysi. Enn eptir lyktada bẻn ok blezan byskupsins bydr hann Theophilo upp at risa ok þat boluada bref i elldi brenna, sua at allr lydr sẻi upp a, hvat er hann fyllir giarna. Ok er lydrinn ser, at þat boluada bref stiknar[3], kallar hann haari roddu segiandi Kirieleison med fliotundum tarum, þar til er byskup gerir endiligt signum pax uobiscum, gangandi sidan til heilags alltaris flytiandi signat embẻtti guds. I þeiri sỏmu messu bergir Theophilus litillatliga holldi ok blodi drottins uors Jesu Kristz, er an duol uirdiz audsynt at gera fyrir sina milldi, huersu þessi madr uar algiorliga frialsadr af fyrra syndamyrkri, huersu makligt musteri hann var uordinn þeim[4], er lysir huern mann komanda i þenna heim. Þuiat sẻla samtenging guds ok salarinnar uottar likamann liosi[5] biartara med frabærri fegrd sinnar asyndar. Huar fyrir asiona Theophili uard sua biort, at sigradi alla mannliga natturu nu þegar aa iardriki. Kallar lydrinn enn at nyiu Kirieleison, lofandi sannan gud, er uirdiz uerolldinni bert at gera, huersu syndugr madr ma fagrliga vid skiliaz sina misuerka.

Sem þionostugerd er uti, ferr heilagr guds uin Theophilus aptr i sama guds modur musteri, gerandi sinar bẻnir þria daga med haleitri[6] godfysi. Enn eptir þat gefr hann Pacem ỏllum brẻdrum med ast ok sỏnnum fridi, sua heilagr uordinn sem einn guds eingill, uel fyllandi ritningina, at þar sem fyrr var ranglẻtit rikti nu rettlẻtit. Ok

[1] glediumzt *E.* [2] aldir *E.* [3] *saal. E;* stignar *a.* [4] þeira *E.*
[5] solu *E.* [6] hinni mestu *E.*

at gerri bėn til allzualldanda guds ok hans sėluztu modur Marie drottningar, lidr hann sėlliga fram af þessi heimligri myrkuastofu til biartrar himinrikis hallar, makliga takandi sin uerkaup[1] i dyrd ok unadsemd eilifs fagnadar. Hans signadr likamr er greptadr i þeiri sômu kirkiu, þar bidandi almenniligrar upprisu, i huerri ômbun skrydir hann ok sėmir tuifolldum stola, þat er at skilia, oumrædiligri gledi, dyrd ok gôfugligum fagnadi bėdi med ônd ok likama. Þann fagnad ueiti oss sinum olmusum lifandi guds son, herra Jesus Kristus Mariu son, sa er med fedr ok heilogum anda lifir ok rikir einn almattigr gud per omnia secula seculorum. Amen.

II.

Af keisara fru[2].

Svo er senniliga[3] skrifat, at einn romuerskr keisari styrdi fagrliga sitt riki, þuiat hann uar frėgr ok storum agietr af ualldzins uiderni, þar med gôfgu kyni ok godu sidferdi. Guds milldi hafdi audgat þenna fyrr nefndan herra med marghattudum aurleik sinna miskunnargiafa, fyrst med kynning sins blezada nafns ok biartra bodorda, þar med[4] keisaradcmi ok sua mikilli ueralldar uirþing, sem heimrinn ma mest manninnn upp hefia. Her med hafdi gud gefit honum sėmiligt kuanfang, þuiat hans drottning var hin fegrsta fru i ôllu Romaborgar riki. Enn fram yfir þessa alla hluti hafdi keisarinn þa giof, er miok var fraberilig[5], ollum odrum metari ok agietari, þat er at skilia gudligan otta ok iduligar þackir, er hann ueitti sinum lauardi ok lausnara fyrir fliotandi gnėgd ok miskunn tiadra godgerninga. Sua uar þessarra hiona lifnadr gudi þeckiligr, at eigi nockurs kyns liot edr leidilig gladning[6] tok þeira hugskot framdragandi til bannadrar holldzins framningar, helldr elskuduz þau sin i milli miok sėtliga lifandi undir logligu sambandi.

[1] uerdkaup *E.* [2] *Overskriften sees ikke i a.* [3] lesit ok *tilf. E.*
[4] kynning ok *tilf. E.* [5] frabærare *E.* [6] beidning *E.*

Nu kemr sua til efnis fyrir iblastr godfysisanda, at konungr uill brott ferdaz med sėmiligu foruneyti heim at sekia gud ok hans helga menn, heidrandi þeira stadi med sinni pilagrimsferd ok semiligu offri. Þessa hialpsamligu hugrenning berr hann upp fyrir frunni, enn sidan fyrir radi sinu ok stormenni, at hann girniz at fara uida um heim til heilagra stada. Drotningin er iafnan fysandi keisarann þat at gera, sem hon[1] skilr sialfum gudi mestann heidr i[2]. Eptir stadda radagerd skipar keisarinn rikit[3] med þeim hėtti, at fruin sialf skal hafa yfirualld ok hėstu[4] stiorn allra þeira hluta, sem at luta[5] krununni, ok setr þo marga menn uel uitra henni til styrks ok radagerdar, at þui ǫllu megi hon uitrligar ok forsialigar rikit[3] yfir bioda. Þat er ok greinanda, at keisarinn atti ser brodur ungan at alldri. Þenna lėtr hann eptir at sinni, biodandi at hann skal henni[6] dyggr ok trur, [7]undirgefinn sem sonr modur sinni, enn fruin skal vera honum þar i mot sem milldr herra syni sinum. Ferdaz keisarinn nu i brott med sinu foruneyti.

Enn sidann hann er fiarlėgr, geriz her sem opt kann uerda, at hinn forni fiandi ǫfundar þa mennina mest, sem hann ser mest gagnstadliga sinum uilia. Þui eflir hann nyian storm moti drotningunni med sua faheyrdum bardaga, at hann boluadr fyllir ok spillir þess unga manz hiarta, sua at hann tiar optliga fyrir hans hugskoti, huersu fǫgr ok frid drotningin er, þar til at þessa unga manz hiarta brennr i boluodum girndarelldi til sialfrar drotningarinnar, sua miok þegar framgeystr, at i stad gerir hann drotningunni kunniga sina ohėfu. Enn drotningin bædi uitr ok raduǫnd leidir hann brott af ser i fyrstu med blidum ordum kerliga bidiandi, at [hann karlmannliga brott se huerfande[8], segiandi at þessi er ein fiandans freistni, [þess hins sama hauggorms, er[8] alla tima var gagnstadligr mǫnnunum. [Enn

[1] hann *E.* [2] vera *tilf. E.* [3] rikinu *E.* [4] ædztu *E.* [5] keisaranum ok *tilf. E.* [6] honum *E.* [7] henni *tilf. E.* [8] [*saal. E; bortrevet i a.*

fyrir þat at sagdr hauggormr[1] hefir nu hertekit þess unga manz hiarta, er [þuilikt sem fruin uerpi[1] sinum ordum i vind, helldr magnaz med [honum ranglætisandinn[1], þuiat hann vesnar dag fra degi, þar til at hann guds ominnigr [tumbar i sua[1] geysiligan glęp, at hann þrongir optliga drotningunni freistandi marga vega, at hann sinum illuilia[2] fai hana samlagandi; þuiat fyrir þann [heimonlegleik[1] sem keisarinn hafdi med þeim skipat, var þessi odyggi madr i fruinnar herbergi[3]. Gafz honum af þui lidugr gangr huern tima at na hennar fundi, er hann uilldi. Enn med þui at med drotningunni rikir sǫnn reinlifis dygd, ok þat ueitir himnakonungs miskunnsemi, at iafnan fęr hon fagran sigr i þeira[4] stridi. Her af leidir henni þo marga stygd, þuiat hon skilr, huilikr uandi [i þessu mali uar[5], at fyrir ast ok elsku keisarans vill hon huetuetna gott þessum unga manni, huadan af angrar eigi litt hennar goduilld, ef hon naudgaz til fyrir greindar onadir at prisa hann eda pina, þuiat hvat sem kostar, vill hon med ǫngu moti brot uerpa sinni raduendi.

Nu sem þannig[6] hefir lengi fram farit, at optliga kemr i hardan punkt sagdra onada, leidiz henni um sidir, med þeim hętti at einn tima, sem hinn vngi madr girniz sinn uilia, likir drottningin sik i uidrbragdi miklu blidari enn uant uar, segiandi at hann skal þat nu skiotliga þiggiandi, sem hann[7] hana optliga bidiandi. Enn med þui at hon segir sik nu eigi at sinni liduga, anefnir hon będi stad ok stund, nęr þav skulu med nadum saman vera, segir med heilagri vndirhyggiu, at þa skulu[8] będi samt þar koma i þann borgarinnar turn, er sua heitir. Þessu fyrirheiti verdr hinn vngi madr sua feginn, sem eigi ma ordum skyra. Enn drottningin hugleidir sem einn uitr madr, at þetta strid skal hon uenda i godan frid med uitrleik. Þui

[1] [*saal. E; bortrevet i a.* [2] uilia *E.* [3] herbergium *E.* [4] *saal. E;* þeiri *a.* [5] [*saal. E;* þessv mali *a.* [6] þann ueg *E.* [7] er *tilf. E.* [8] uid *tilf. E.*

kallar hon .iiii. sina þionustumenn uel reynda, .ii.[1] sueina ok .ii.[2] meyiar, sua til þeira talandi med trunadi, sem her fylgir: „Medr þui, segir hon, at ek hefir[3] ydr optsinnis profat i dygdugri[4] þionustu, uil ek, at þer uitit mina radagerd, þa sem ek bydr, at þer fyllit ok framkuêmit med ueniuligri hollustu. Sua er tilkomit, at brodir herra keisarans bonda mins er fallinn i mina oblidu ok misþyckt fyrir einshueria sina tiltekt, huar fyrir ek uil, sem makligt er, at hann se fanginn ok bidi sua brodur sins. Skulum ver þo sua fyrir sia, at einn sêmiligan stad hafi hann i at vera. Þvi bydr ek, at þer farit i þann stad ok fyrirbuit alla þa hluti gnogliga, sem þer siait ydr ok honum naudsynliga, ok bidit þar sidan til þess vikudags, sem ek skipa, þuiat þa mun ek ok inn ungi madr þar koma. Skulu þer hafa ydr liodliga, sem vid komum i herbergit. Enn þann tima sem ek bydr, skúlu þer fram ganga ok inn unga mann inni strengia, þar allan tima hans truliga geymandi, vnz keisarinn kemr heim, at eigi nockur[5] gangi hann vidara.“ Þetta geriz nu sua hvert ord, sem fyrr var greint, at a nefndan dag sem hinn vngi madr hyggr til nyfengins[6] fagnadar, skilr sua med þeim drotningunni, at hon gengr vt af turninum frials ok lidug med lofligri raduendi, enn hann er fanginn ok inni strengdr, liotliga skemdr i hiartaligu saurlifi.

Se, nv lida[7] timar framm med godum nadum, þuiat Romarike stendr undir drottningarinnar stiorn med fullum fride, þar til at eptir fimm aar utlidin koma þeir sendibodar, er uotta herra keisarann heimleidis aa ferd uera. Þui giorir drottningin bod um allt rikit til allra mest hattar manna bædi af kirkiunne ok curia, kunnikt giorande, at miok er nalæg hans heimkuoma, ok eigi sidr biodandi, at sem fyrst fyrir utan alla hindran kome þeir aa hennar fund moti keisaranum ut ath rida, at þui aullu sæmeligre ok

[1] tua *E.* [2] tuær *E.* [3] hefi *E.* [4] dyggiligre *E.* [5] nockut *E.* [6] *saal. E;* nyfengis *a.* [7] *Her ophører a*[2].

stormannligri uerdi hans innleidzla ok aptrkuoma, sem fleiri uolldugir menn eru samannkomnir hann at uegsama. Nu giorizt, sem brefin budu, at mikill mannfiolldi kemr samann af borgum ok bæium, kaustulum ok kauptunum innann litils tima. Hier med lætr drottningin pryda ok fagrliga fyrirbua hallir ok herbergi, þuiat nu gledzt aull borgin af sins herra tilkuomu. Nu sem þetta fer ok flygr hueruetna manna i millum, frettir eigi sidr keisarans brodir þetta sama, þar sem hann sitr i turninum, ok giorer til fruinnar einn af sinum geymorum, bidiande undir litillætis yfirbragdi, at honum gefizt lidugur gangr ut af turninum, at hann fari i moti brodr sinum med audrum maunnum. Ok med þui at drottningin er margfalldliga þraungd i þenna punkt med mikille fiolskylldu, gefr hon þetta ordlof med minne uarygd enn skyllde, þuiat þessi aume madr er þui sidr idrandi umlidna glæpi, at enn frammleidis smidar hann framm nyiar uelar med teyging ok tillaugu hins uesta radgiafa, ok huessir upp prettuisa tungu sem tuieggiat suerd saklausum til skada, bruggande gallblandit eitr med sinum barka.

Sie, i stad sem hann uerdr laus ok lidugr ut ath ganga af turninum, hefir hann sik framm aa ueg fyrir alla menn adra mote keisaranum, at þui auduelligar megi hann suikia ok særa sinn herra med bauluodum lygdarinnar broddum, sem sidr ero þeir nalægir, at skilldi megi fyrir hann skiota med sannendis armleggium. Ok sem hann nalægizt keisarans ferd, giorir hann sig eptir megni alla uega liotann ok leidiligann, oslettir sitt andlit ok oþeckir, at fyrir þuilikt haurmungar yfirbragd stangi hann sem skiotazt hiarta keisarans ok ut steytti af rettlætis gotunne. Ok þegar i stad sem herra keisarinn sier hann þuilikann, sturlazt hann storliga miok i sinu hiarta eptir spyriande med reidu yfirbragde, hui hann er sua bleikr ok blodlaus, ufenn ok illa farande. Hann suarar ordum keisarans med tarum sua segiandi: „Þann ueg hefir putan husfru

ydur[1] leikit mik, sidan þier forut brott, seigir hann, at eg undra[2] storlitt, þott ek sie þuilikr uordin, þuiat nær allann tima ydarar brottueru hefir ek inne setid i hinu þraunguazta herbergi eda uardhalldi.“ „Fyrir hueria sauk?“ segir hann. „Þa hefi ek saukina, segir hann svikarinn, sem ek uæntir at godum maunnum þiki eigi sækilig, at ek giorde mik einhlitann fra þui sem flestir allir adrir i rikinu, þuiat ek uilldi eigi liggia aa hennar fadmi putligum, særande sua mina sal ok raskandi ockart broderni. Enn sua haurmuligt er hier af at seigia, minn godi herra, at ek hyggr, at þeir sie miok fair i huerium .c. flocki, at med aullu seu hlutlavsir þuilikra hordoma, þuiat huer sem einn, er til hennar uilldi ganga, uar af henni feiginsamliga fadmadr.“ Enn sem konungrinn heyrir sva mikil haurmungar tidinde, fær honum sua mikils, at þegar i stad hrapar hann nidr af hestinum nær andlaus i ovit, liggiandi sua heila dags stund aa iordinne, at hann er likare daudum enn lifanda manne, þuiat sua hefir nu angrsemdar broddurinn aurugliga smogit hans hiarta, at einskis kyns uidrettu fær hann innan sua langs tima. Storliga faheyrdr var sia keisarans brodir, at fyrir eitt aufundar skeyti giordizt hann þrifalldr manndrapare. Senniliga drap hann sialfs sins saal ok þar med tva likami, sva sem framt var i hans sialfrædi, ok hratadi sua framm eptir fiandans bodi, at hann uar þeim .iii. maunnunum uestr, sem hann atti at uera beztr aa iardrike, þat er at skilia sialfum sier, keisaranum ok drottningunne. Nu sem keisarinn hefir þann ueg legit greindann tima, fær hann aptr um sidir heila samuitzku med guds uilia, heyrandi styrkingarord sinna uina, ris upp sidann, stigr aa hest med þeira studningi ok ridr leid sina.

Næsta dag eptir þessi tidinde, kemr drottningin sialf mote keisaranum med morgu stormenni ok foruneyti faugru, þat hugsandi at allann heidr ok sæmd skal hun giora bonda sinum keisaranum med fullu astrike. Enn hun tekr aunnr

[1] *rettet;* ydar *E.* [2] eigi *tilf. E.*

starflaun nu ath sinne, enn hun hugdi til. Þegar i stad sem hun geingr at keisaranum ok ætlar at kyssa hann med hæveskligu halsfangi, þolir hon sua þungann pustr af hans hendi, at hun hratar langt brott aa vollinn ok iordina med hneykiligu falli. Ok þegar i stad aan nockuru profe eda uidrmæle kallar keisarinn tva þræla sua seigiandi: „Med þui, seigir hann, at einskis kyns strid er eiganda uid putuna, þa takit portkonu þessa ok flytid i þann stad, er heitir Insula profunda ok halshoggit hana.“ Sie, þuilik ero hiabraugd heimsins, sem hier maa heyra. Se, su hin sama, sem allskaummu reid i þenna stad sem hin rikazta drottning med mikils hattar personur ok kurteisum þionustumaunnum, er nu aa saumu stundu fra keisarans fundi hædiliga dregin sem hin liotazta ambatt af tueimr herfiligum þrælum. Nu sem þeir koma framm i fyrr nefndann stad, setia þrælarnir hana i eitt skogarriodr, þar sem þeir ætla hana af life at taka. Ok er þeir hyggia at, huersu faugr ok frid hon er, finzt þeim fagnadarlausum mikit um, ok tala millum sin: „Eingin kona mun aunnr sua frid undir heimsolinne sem þessi, ok þui skulum vid fyrir uist þess niota ok kenna hana, adr vid endum hennar lifdaga.“ Sua giora þeir gudrækir þrælar, hlaupa nu framm aa fruna med afli. Enn þessi pina geingr henni sua fast med hiarta, at feiginsamliga uillde hun helldr lifit lata med huers kyns pislum ok dauda, enn fa nockurn minzta fleck af saurgan þrælanna. Þui kallar hun med hareysti til allzvalldanda guds i himeriki ok til hinnar mætuztu Mariam modr hans, at þau uirdizt fyrir sina dygd henni uid at hialpa i þessari þraunging ok med nauckurum hætti frelsa. Ok himerikis fadir, aullum þeim nalægr er hann kunna i sannleik, heyrir fliotliga hennar tár ok bænir, frialsande hennar lif ok salu af allri suiuirding, med þeim hætti sem hier fylgir.

Einn agætr madr ok mikils hattar haufdingi af fiarlægu heradi hefir giort sina pilagrimsferd framm til Romam aa fund heilagra guds postola Petri ok Pauli ok annara guds

postola, enn er nu aptr aa leid med sinu volldugu foruneyti, giorandi sinn ueg rett aa sama tima nalægr þessu skogarriodri, sem i giorazt þessi haurmungar tidinde. Þessi riki madr ok hans fylgiarar heyra opid til konunnar, þuiat þat hliodar storliga huellt i skoginum, enn hafa þo eigi i fyrstu grein aa, þuiat þat hyggia þeir, ath skogdyr nockut mune hafa geingit i veidimanna snorur, ok þar fyrir mune þat illa lata. Ok þo allt at eins med guds uilia slær hann sinn hest med sporum sem snarazt ok rennir framm eptir hliodinu, kemr i þenna stad ok sier fullgiorla, um þvilika ohæfu hier er at tala. Huadann af honum gefr at skilia, huorum helldr her er hialpanda med skiotu radi, dregr ut sitt suerd ok snidr i sundr i midiu bada þrælana, enn spyr eptir konuna med godfysis samharman, hver hun er eda hui hun sie sua naudugliga staudd. Enn drottningin leynir nu at sinne bædi nafne sinu ok uirdingar edli, miuklatliga bidiandi med saunnu litillæti, at fyrr nefndr herra lati hana med sier i sitt fostrland framm at fara, med þeim hætti at hun hafi ambattar þionustu i hans herbergi, þeiri grein einkannliga fylgiandi med, at huorki fyrir sik ne nockurn annann se hann raskandi hennar skirlifi. Ok herrann huggædis fullr ueitir giarna þat sem hun bidr sua godmannliga, iatandi þar med, at sua sem bezt fysir hana, skal hun fyrir hans skulld lifa mega. At sua giorfu lofar hun allzualldanda gud i sinu hiarta fyrir sua mikla velgiorninga, fyst fyrir þat at smanarlausa vardueitti ok frialsadi gud drottinn hana af ualldi þrælanna, ok þat annat, at nu er hun komin i fyllgd beztu manna.

Enn eptir sua langan tima sem ueginum hæfir, kemr herrann heim i sitt fostrland. Hann er kuæntr madr ok aa eina hæveska fru ok med henni einn son ungann. Þessi godi madr giorir suo dyrdliga uid hina utlendu ambatt, at hann setr hana i sæmiliga þionustu sialfrar fruinnar, biodande at huer sem einn i hans hyski skal uera uel til hennar med ordum ok uerkum. Hun er nu med guds uilia uel

komin, þuiat herrans husfru elskar hana sem sina dottr, giorandi henni marga huggan dagliga. Ok eptir litinn tima lidinn fær hun sua mikla uinattu þessara hiona, at þau gefa sinn einka son undir hennar fostr, þar med skal hun sofa i sama herbergi hueria nott sem þau. Hun tekr giarna þenna suein unga ok geymir med fullum goduilia, sua elskandi heitt ok hiartaliga, at eigi minnr enn hun hefdi sialf hann getid af sinum likama. Unir hon sier nu storuel, heilagrar kirkiu opt uitiandi enn allann saurlifisfleck miok suiuirdande, fagrliga lifandi ok sinum gudi þionandi. Þui eflir fiandinn nu enn nyiann storm upp i moti henni, þuiat hann uæntir sik sigrazt munu i þeira uidskipti vm sidir. Enn þat geingr eigi sua sem hann ætlar, þuiat þessi guds ambatt slitr allar hans snorur med rettlætis stadfesti.

Enn þuilikt er upphaf þessa bardaga, at hinn riki madr aa einn likamligann brodr, hann er riddari ok hefir eigit herbergi aa sama garde, þenna mann kueikir upp hinn forne fiandi, þuiat fyrir siena fegrd ok atferd nyiu ambattar hitnar hann med auflugum girndar elldi, sua framt at eigi fær hann leynt, ber upp sitt erendi fyrir henni sialfri, heitandi huerskyns sæmdum med glysligum ordum, ef hun uill giorazt hans eiginkona med laugligu sambande. Enn hon svarar med þuilikum hætti: „Fyrir þann mikla kærleika, sem ek hefi til brodr (þins) enn herra mins, uil ek giarna þik elska med hreinni ast ok hiartaligri, enn hitt med aunguo moti at uera þin eiginkona.“ Uid þessi fortaksord uerdr hann storliga faar, þuiat hann uirdir, sem hin mesta skomm ok suiuirding sie honum gior, fyrir þa grein at hann ætlar, at þui suari hun sua, at henni þiki smaan i ath eiga hann at bonda. Hier med fyllizt hann bolginnar reidi, sua at þar er hann um hugsandi nott med deige, at þessi kona fái skiotann dauda. Enn þat uerdr statt i hans fúlum ok ferligum radagiordum ok þar med fiandans, er at uar med honum, at nockura nott, sem myrkt er ordit ok allir menn eru i suefni, skal hann fara ok drepa sueininn brodrson

sinn aa fadmi fostrunnar, enn fylgia sidann sua, at manndraps pina kæmi nidr aa konunne saklausri.

Sie, hann giorir aa saumu leid, sem fiandinn fyrir honum diktar, stendr upp eina nott af sæng sinne ok tekr einn talguknif, geingr sidan kyrliga i þat herbergi, sem herrann sialfr ok barnfostran sefr i, ok med þui at aull herbergis gaung eru honum i nog kunnig, fer hann til sagdrar guds ambattar, þar sem hun liggr sofandi ok sueinninn hia henni, ok setr sidann þat snarpeggiada iarn aa barnsins barka sua hrædiliga, at þegar hefir pilltrinn bana. Hier eptir lætr hann knifinn blodgann i haund konunnar, geingr sidann i brott at sua giorfu bauluodu erendi. Enn er hun uaknar, finnr hun, at sueinninn er drepinn, enn sængin[1] flytr aull i hans blodi, æpir nu med haurmuligu hareysti, sem huer ma uorkynna, huersu kuensligu briosti mundi þungbært. Huar fyrir herran ok hans fru risa upp med aullum skunda, koma til med liose ok sia hier eymdar tidinde. Nu skortir eigi sorg ok sut, hark ok hareysti. Ok aa milli annara manna er sa ouinarius sonr, er aa þessari nott hefir sua suiuirdligt nafn feingit at heita morðingi[2]. Hann lætr sva firir manna ǫgvm, sem hann grati sarliga skaprǫnir [ok skaða[3] broðvr sins, [þvi allv meirr en aðrir sem hann mvn honvm skylldari[3], rifandi sitt andlit [ok bleðiandi sin klæði[3], sem siðr er til i þeim landvm, þa er menn verða firir ofharmi nokkvrvm. En hann [gerir skiotliga skilianligt firir sinn hvgganarlǫsan frambvrð, at hans hrygðarbragð[4] er af engv goðv hvarki við broðvr sinn ne nokkvrn mann annan, þviat hann hvgsar þat eina[5] at tala, sem [skekr ok skelfr ok[3] margfalldliga eykr mikinn vfagnat. Hann segir sva til broðvr sins: „Fvrðv makliga er þat vorðit, segir hann, at[6] þv hefir þvilikan skaða ok skemðar kinnroða fengit [i dag. Þv[7] leiddir illræðiskonv þessa

[1] *rettet;* sængr *E.* [2] *Med dette Ord begynder 655a, som her lægges til Grund.* [3] [*mgl. E.* [4] [synir þat skiotliga, at hans harmur *E.* [5] eitt *E.* [6] er *E.* [7] [þuiat þu *E.*

heim a þinn garð, halldandi hana þer sva [nalæga ok heimolliga[1] sem hinn bezta mann, þar sem[2] þv vissir aðr fvllgerla, at firir liotar vdaðir var hvn i sinv landi dæmð at verðvgv til hins versta davða[3]. Ok ef þv ert sva mikill ættlæri[4], at enn lætr þv hana lifa þer til[5] sviviroingar [ok allvm þinvm ættboga[6], mvnv til spyriandi menn þina fadæmis heimskv i frasagnir færa, þviat drap ok davði sonar þins gerir hana þess makliga, at hvn [brenni kvik i brakanda elldi ok loga[7]. Ser þv eigi, hversv[8] mikinn skaða þv hefir beðit[9], ok ver allir, er þik elskum[10], sem vvist er, hver bot a vinnz, meþan þv lifir.“ En hversv margt ok illt sem sa gvðrækr glæpamaðr leggr til [þessa mals[6] með sinni eitrblasinni tvngv, hefir herrann at sva miklv hans fvlar fortalvr, at firir sina dygð ok drengskap [viðr konvna vill hann firir engis[11] mannz orð henni bana raða, þviat bæði þessor hion elskaðv hana sem dottvr sina. En þo segir herrann, sem nv er varkvnn a, at þessi atbvrðr man skilia þeira samvist at sinni, ok byðr þegar i stað nokkvrvm sinvm þionastvmonnvm[12], at [bva eitt skip ok[6] flytia hana i annat riki, þat sem hann merkir firir þeim [með nafni[6]. Se, þat hefir nv enn illzkan aflat[13] með sinvm vpphafara fiandanvm, at þessi gvðs pinslarvattr er vt skyfðr af sinvm friði ok [naðvm ok[6] nv leidd til skips sarliga harmi þrvngin, [með leystv hari, tarstoknvm avgvm ok þrvtnv andliti, firir þat einkannliga mest, at hvn[6] skilr sik nv enn vppgefna i valld [ok miðil[14] ranglatra.

Nv sem [hvn hefir i skip gengit ok kemr langt i haf með sinvm fylg(i)arvm, verðr enn sem vant er stvndvm[15], at ifirvættis fegrð [ok friðleikr likama snaraz manni[16] til pinv hvgskotzins, þviat skiparvm litz sva skemtiligt [þessarrar konv[17] ifirbragð, at þeir fysaz lifs giarna hennar

[1] [heimugliga E. [2] *tilf.* E. [3] liflatz E. [4] ættleri E. [5] skemdar ok *tilf.* E. [6] [*mgl.* E. [7] [sie brend E. [8] hue E. [9] feingit E. [10] elska E. [11] einskis E. [12] maunnum E. [13] at giort E. [14] [mille E. [15] [þau koma i haf, uerdr enn sem optar E. [16] [snarazt henni E. [17] [hennar E.

faðmlags; hvar firir þeir tala, at hvn mvni þeim samþykkia. En gvðs ambatt i goðv staðfost neitar þvi þverliga. Þeir tala þa með forðzi til hennar i annan tima: „Kios nv vm .ii.[1] kosti, segia þeir, sa er annarr, at þv samþykkir [þvi er ver vilivm[2], hinn er annarr, at her rett [sokkvm ver þer niðr i siofar divpi[3]. En hvn svarar [þeira orðvm[4] með sannri staðfesti sva segiandi: „Gíarna fegin vil ek helldr, segir hvn, drvkna i siofar bylgivm, [ef þat er gvðs vili[4], en samþykkia [með nokkvrvm hætti[4] yðrv saurlifi.“ En sem her er komit þeira viðrmæli, ok við sialft liggr at þeir mvni hana a kaf steyta [með forðzi[4], sia þeir einn klett storliga mikinn standa vpp or sionvm, [þagat leggia þeir til skipinv[5], ok venda nv sva til mikillar miskvnnar raðagerðinni[6], at her vpp a klettinn kasta þeir konvnni. Sva skilia þeir við hana vmannliga, [at þar liggr hvn eptir a sogðv siofarbiargi i miðiv hafi[4], hvarki hafandi mat ne drykk með at hialpa sinv lifi, eigi hafa ok þeir vdrengir hana betr til bvit sagðrar vtlegðar en sva, at þria daga samfast hafði hvn engan mat haft.

Nv er siðla vorðit, er þeir niðingar snva heimleiðis[7]. En greindr gvðs pinslarvattr konan liggr her eptir gratandi, þviat alla næstv nott piniz hvn hormuliga bæði af angri[8] hiartans ok hvngri likamans. En með þvi at drottinn Jesvs Kristr sonr gvðs lifanda er sannr hvggari allra þeira manna, er firir hans[9] rettindi þola þian ok þvnga, lætr hann bliða farsælld koma a bak þessvm bardaga, þviat eptir langan grat sigr svefn a [þessa gvðs ambatt ok þvngar henni[10] moti dags vpprasinni. I þeim hofga oðlaz hvn mikinn fagnað, þviat hin skærasta[11] dagsbrvn, þat er at skilia, drotning allra verallda mær ok moðir gvðs hin sælasta Maria birtiz henni með vvmræðiligri birti[12] fegrð ok agiæti,

[1] tuo *E.* [2] [uorum uilia *E.* [3] [dreckium uier þier i siafar diup *E.* [4] [*mgl. E.* [5] [þangat at leggia þeir *E.* [6] *mgl. E.* [7] heim *E.* [8] *Med dette Ord begynder a*[3]. [9] nafni ok *tilf. E.* [10] [hana *E.* [11] biartazta *E;* kierazsta *a.* [12] *mgl. a.*

sva til hennar talandi með bliðv viðrbragði [1]: „Þv, dottir min, segir hvn, hefir margar pinvr [þolat firir trvlyndliga [2] geymslv rettz hivskapar. En nv skal heðan af lægiaz ok með allv sæfaz [3] hinn fyrri þinn freistnistormr ok allar þær meingerðir, sem þv hefir þolat goðmannliga firir rettlæti sonar mins. Skallt þv fra þessvm tima birtaz ok vitrvm mannvm ꜷðsynaz. En þann tima sem þv vaknar af þessarri syn, þa les þv saman grꜷs þꜷ, er vndir hofði þinv erv sprottin a holminvm [4], þviat þꜷ ero þer miok nꜷðsynlig, þann tima sem þv kemr til landz, a þann hatt sem við sonr minn gervm rað firir. Þessor [5] gros skvlv þeirar nattvrv [6], at hverr likþrar maðr, sem drekkr af þeira part, skal i stað [hreinsaz ok heill [7] verða. Eptir þessor [5] orð hverfr drotningin brott at syn, en konan vaknar, ok er meiri fagnaðr i hiarta hennar en ꜷðvellt se með orðvm at greiða til frasagnar, þviat hvn skilr sik nv a allan hatt styrkia [8] vera i hiarta ok likama. Þvi riss hvn nv vpp glaðliga lofandi gvð ok hina gofvgstv [9] hans moðvr frv sanctam Mariam ok less saman grasit af holmanvm [10], sem gimsteinn allra meyia hafði boðit henni, ok fyllir glofa sina baða.

[Ok sem a liðr morgininn, sva at komin er hin þriðia stvnd dags, geriz sva [11] með gvðs vilia, at eitt skip snarar fram hia holmanvm [10] [skipat vaskvm liðsmannvm [12]. En er hvn ser [þessa fagnaðarsyn [13], kallar hvn [a mennina hari rǫdd [14] ok biðr þa þagat at leggia. Þeir gera sem hvn biðr. En þann tima sem þeir lita sva fagra konv vera setta i þvilikv vtskeri, sampinaz þeir henni storliga miok firir sina goðfysi ok vilia hana giarna til landz flytia. En þat er greinanda, at vegr þessarra kompana er fram til þeirar samv iarðar, sem skemztv hafði hvn verit af flvtt. Þvi [kemr hvn til goðrar hafnar með sinvm kompanvm [15]

[1] yfirbragdi *E.* [2] [þolt fyrir trulynda *a.* [3] sefaz *a.* [4] *saal. 655, a, E.* [5] þessi *E.* [6] vera *tilf. a.* [7] [hafa heilsu hreinsazt ok hreinn *E.* [8] styrka *E, a.* [9] gaufguztu *E.* [10] holminum *E.* [11] [Sua giorizt ok *E.* [12] [*mgl. E.* [13] [þetta *E.* [14] [med harre roddu *E.* [15] [koma þeir til godrar hafnar *E.*

eigi allnærr þeim sama garði, sem hvn hafði fyrr verit. Hvn gengr nv a land vpp af skipi, ok er mikil forvitni a vis at verða, hversv profiz dygð grasanna þeira, sem moðir miskvnnar bꜹð henni saman at lesa. En þat profaz bæði vel ok skiott, þviat hvn finnr einn likþran mann harmvliga spilltan i allvm likama, ok lætr niðr i vin litinn part af grasinv. En þegar i stað sem hinn likþrai maðr hefir bergt af þessvm hialpardrykk, er [hann sva heill[1] vorðinn, at engis[2] kyns flekkr eða [rvfa birtiz eptir[3] a hans likama. Eptir þessa heilsvgiof flygr ok frægiz [viða vm landit iartegnarinnar stormerki, þar til at þat[4] kemr inn i þa samv borg, sem sa gvðrækr manndrapari[5] herrans broðir var i, sem fyrr gatvm ver þo at vmakliga i þessv mali. Ok hefir gerðz i þessvm stað sem optliga[6], at almattigr gvð striðir þeim monnvm með rettlatvm hefndarsprota, sem ranglatir ofsækia meinlꜹsan dreyra hans astvina, einkannliga mest, ef þeir [sem meingerðirnar[7] þola, vilia með [engvm hætti[8] sin hefna. Þvi er sva vorðit, at sa[9] veslvgi maðr er lostinn [hinni mestv likþra ok hinni verstv[10], sva at þar firir er hann kominn at dꜹða.

Ok sem herrann broðir hans heyrir [raddar lioð þeirar sogv[11], at einn læknir er sa kominn inn i rikit, at hvervetna gerir heila þa menn, sem aðr vorv likþrair, gerir hann vt sina sendimenn til þessa læknis, biðiandi margfalldliga at hvn komi til ok geri heilan broðvr hans. Ok vm siðir [fæz þat, er hvn ferr[12] með herrans sendimannvm[13] [ok kemr fram i þa borg, sem fyrr var hvn kvnnig morgvm monnvm at aliti. En nv veitir þat gvðs miskvnn, at engin maðr kennir hana i þessvm stað, hvarki herrann ne nokkvrr af hans hyski[11]. Nv sem hvn stendr firir þeim sama herra, biðr hann hana [með mivklæti, at hvn skyli gera[14] heilan

[1] [*saal. E;* sva heill *655;* sva *a.* [2] einskis *E.* [3] [hrufa er *E.* [4] [um allt landit þessi fregn, þar til er hun *E.* [5] mordingi *E.* [6] uerdr *tilf. E.* [7] [er meingiordina *E.* [8] engu (aunguo *E*) moti *E, a.* [9] sia *E, a.* [10] [mestu likþra *E.* [11] [*mgl. E.* [12] [fer hun *E.* [13] sendibodum *E.* [14] [margfalldliga, at hun giore *E.*

broðvr hans, ok taki sva mikla penninga [sem sialf vill hvn a kveða. En lækninrinn [1] svarar sva: „Ek skal giarnsamliga [2], segir hvn, hialpa þessvm [veslvga manni broðvr yðrvm [3], ef hann byr sik sva til heilsvbotarinnar [4], sem ek segir [5] firir. En þat er sa tilbvnaðr, at hann skal iatning sina gera af allvm størstvm syndvm, er hann man til at segia, sva at ek ok .vii. aðrir skilrikir menn [skvlv hia [6] vera.“ Nv er sva gert, [at .vii. menn ero inn kallaðir i þat herbergi, sem hinn sivki [7] liggr firir, ok þeir skvlv við vera iatningina. Ok hann tekr til at segia [8] bæði margar ok storar syndir, er hann hafði framit [9] moti gvði, en þessvm ogvrliga morðzins glæp, [sem skommv hafði hann i fallit [10], leynir hann [eptir ser ok þorir eigi til at segia sakir [11] skammfylli. Ok sem hann gefr vpp ok [12] ætlar at hætta, talar læknirinn sva til hans: „Vit þat firir vist, segir hvn, at engis [13] kyns miskvnn geriz a þinv mali, ef þv leynir eptir þer nokkvrvm þeim glæp, er þv gerðir moti allzvalldanda gvði [með allv visvitandi [14].“ En sva sem [her stendr, ok eigi gengr iatningin lengra fram [15] sakir skemðar ok kinnroða, talar sa goði maðr herrann [ok leggr sva til [10], sem her ma heyra: „Broðir minn, segir hann, ger sva vel, sem ek biðr, lvk vpp hiarta þitt ok reinsa af allri synd, ok lat engis kyns otta þik sva miok skelfa, at eigi gerir þv þina hæstv nauðsyn. Vit ok þat efalaust [4], at giarna feginn [4] skal ek firirlata þer, þo at nokkvrn lvt hafir þv moti mer gert, [hvart sem helldr hefir vorðit með orðvm eða verkvm [10]. Ok er hinn sivki maðr heyrir sva mivk orð ok miskvnnsamlig [af mvnni [10] broðvr sins, [ok virðir þann manna mvn sem var með þeim [10], kemz hann akafliga við ok færr með gvðs vilia sva [mikla iðrán ok skæra [16], at fliotandi i tarvm boðar [17] hana sinn glæp fra vpphafi til

[1] [til sem hun uill. En hun *E.* [2] giarna *E.* [3] [manni *E.* [4] *mgl. E.* [5] segi *E.* [6] [sie *E.* [7] madr *tilf. a.* [8] [ok seigir hann *E.* [9] giort *E.* [10] [*mgl. E.* [11] *tilf. a.* [12] [ok er hann *E.* [13] einskis *E.* [14] [uitandi *E.* [15] [hann seigir eigi leingra *E.* [16] [skiota idran *E.* [17] seigir *E.*

enda vel ok einarðliga. En [sva framt sem[1] herrann heyrir [sva harmvligan lvt[2], skelfiz hann storliga miok i sinv hiarta, segiandi sik meirr harma firir konvnnar skylld en sialfs sins[3]. Ok sem hann angraz einkar miok af þeima atbvrð, syniz konvnni nauðsynligt at birta firir goðvm mannvm [en leyna eigi[4], hvat gvðlig milldi hefir[5] henni veitt, ok segir sua: „Herra minn, ek er su hin sama kona, er þer harmit sua sem vtkastada edr[6] med ôllu liflatna, ok[7] æigi skal ômbuna illu illt, helldr gott moti illu, sem skiott man audsynt verda.“ Hon [gerir nu eptir sama hætti, slær[8] nidr litinn lut[9] grassins i vin ok gefr hinum siuka þar af at drecka. Enn þegar er hann hefuir kent þann dyrdliga dryck, er hann sua dyggiliga reinsadr af [hinni fyrri likþra, sem engiss kyns spilling hefdi snortit hans likama[10].

[At þessum lutum fylldum, sem nu ero greindir, bidr herrann ok margir med honum, at hon muni[11] þar stadfestaz ok taka þann sama mann ser til bonda, [er nu var heill vordinn af sagdri likþra[12]. Enn hon neitar [þeim kosti enn sem fyrr, ok hefuir sik brott an duol af þeim sama stad, þuiat nu var þat (statt) med henne, at hon vill fara heimleidiss[13] af utlegdinni ok profua, huersu Roma gorir nu uid hana [fra þi sem fyrr[12]. A þeima[14] veg, [sem hon sækir fram til Romam[12], gorir hon marga menn heila med guds miskunn. Enn er hon [nalægiz sealfa Romam medr þilikum heilsugiôfum[15], frægiz mikilliga vida vm landit, at sua [mikill agiętiss[16] læknir er kominn i[17] rikit, at fyrir vtan allan sarleik [skurda edr[18] bruna gerir huervetna

[1] [er *E.* [2] [þessa hormuligu framsogn *a.* [3] enn med guds uilia uard sua, at einginn madr kendi hana *tilf. E.* [4] [*mgl. E.* [5] *Her ender 655a, herefter lægges a til Grund.* [6] eda *E.* [7] ek er su sem *E.* [8] [lætr *E.* [9] hluta *E.* [10] [allri likþraa, at einskis konar spilling er aa hans likam *E.* [11] [Eptir þetta bidr herrann ok adrir, ath hun skuli *E.* [12] [*mgl. E.* [13] [þui ok fer i brott aan duol, þuiat nu uill hon sækia heim *E.* [14] þessum *E.* [15] [nalgazt Romam *E.* [16] [agætr *E.* [17] landit ok *tilf. E.* [18] [skurd ok *E.*

likþra menn heila. Her næst er þat greinanda [nockut eins ok i fyrra stad[1], at rettlatr gud hefuir slegit þann ranglata mann keisarans brodur med hinni fuluztu likþra, sua at verduliga [fyrir sina glæpi er hann nalægr hinum versta[2] dauda. Ok medr þui at keisarinn sampiniz honum[3] med hiartaligri godmenzku, sendir hann menn sina eptir þessarri konu, [þuiat hon skal leidaz fram i Romam til heilsugiafar vid brodur sinn. En sem þat er gert, ok hon kemr i sealfa Romam ok fram fyrir sealfuan[4] keisarann, kennir hon[5] sinn eiginbonda, þar med riddara ok serhueria þeonostumenn, enn engin [madr hærri stettar ne lægri[1] kennir hana. Nu bidr keisarinn ok adrir beztu menn med honum, at hon skyli gera heilan brodur hans. Hon svarar: [„Ek vil giarna fyrir guds ast gora[6] honum heilsubot, ef hann byrr sik sua til, sem ek segir fyrir, enn ella ma ek ecki, ok [eigi vil ek nockut[7] at gera. [Enn sa er tilbunadr enn her um, at hann skal gera[8] iatning sina af ollum lostum ok lytum, er hann man [til at segia[1], sva at herra pauinn sealfr ok [allr romuerskr[9] senatus skal hia vera ok heyra vpp aa. Ok med [þuiliku kostabodi kemr þat fram[10], at mikit skal til mikils vinna. Þui er virduligr herra pafuinn nu til kalladr ok allir[11] agietuztu menn i Roma at heyra iatningina. Ok sem hon ferr fram, heyraz vm sidir þessor[12] vdęmi, sem ollum monnum gnestr i eyrum, [huat sia salugi madr hefir gert fordum sva omannliga vid brodurkonu sina[1]. Keisarinn taraz af harmi, er hann heyrir sua mǫrg illvirki, [þui slær hann med hnefum sitt briost ok asionu kallandi sik ueslugan ok syrgiliga suiptan. Her med þytr vpp sem einn gratr af aullum lyd, þuiat endrminning sua gaufugrar fru hryggir miok þeira hiortu. Ok sem[13] keisarans brodir er [heill vordinn ok fullkomliga

[1] [*mgl. E.* [2] [er hann kominn at *E.* [3] brodur sinum *E.* [4] [Enn er hon kemr fyrir *E.* [5] fullgiorla *tilf. E.* [6] [Giarna uil ek fyrir guds ast ueita *E.* [7] [ecki uil ek *E.* [8] [Hann skal *E.* [9] [allir *E.* [10] [þui *E.* [11] adrir *E.* [12] þessi *E.* [13] [*saal. E; kan ikke læses i a.*

hreinn af fyrra vanmegni ollv[1], þolir hon vist æigi lydsins grát [ok syrgiligt hareysti[2], helldr segir hon opinberliga [ollum þeim, er nær standa[2], at hon sealf er su keisara[3] kona, sem[4] folkit grætr [med storum anduorpum sua sem andada[2]. Ok er lydrinn heyrir þenna lut, verdr [meira vmskipti en auduellt er fra at segia[5], þuiat gratr er langt i brottu enn fagnadr fyllir allra manna hiortu. Keisarinn vill nu lifs[6] giarna taka aptr sina fru[7] sem gudi gefna ok af dauda reista. Allr lydrinn kallar sem einni roddu, at drottning þeira samlagiz nu bonda sinum [ok styri med honum lônd ok skipi vndirskipudum lyd til fridar ok nada[2]. Enn drottningin [storliga miok[2] moti blasandi [fridsômu aakalli[2], talar sua diarfliga til herra pauans, [er med odrum storhôfdingium sitr þar inni[2]: „Ydr se[8] kunnigt, postoligr fadir, at þann tima sem ek var nauduliga stôdd i minum þrônguingum, het ek þui almatkum gudi, at alldrigi sidan skyllda ek karlmann kenna [aa minni æfi[2], helldr[9] ganga i klaustr ok lifa med hreinlifismonnum vndir sidlætiss bunadi. Nu huart sem þer gorit þat fyrir vinattu sakir [edr otta vid keisarann[10], at þer vilit æigi gefa mer heilagan klædabunad, þa suarit þer þi ollu vid hinn hæsta domara ok gialldit skynsemd fyrir mina saal, þa er hann kemr at dęma lifendr ok dauda.“ Ok fyrir sua skynsamliga ok storum einardliga[11] konunnar atstodu, fyllir hennar beidzlu þegar i stad herra pauinn ok gefr henni heilagan klædabunad, [vndir þeim er su goda kona þeonadi drotni varum ok hans sælli modur fru sancte Marie[2], þeim se lof ok dyrd vm oendiligar veralldir verallda. Amen.

III.

Af presti einum.

A dogum Theodosij keisara var einn [agiętr prestr i þeim stad er Stotolis heitir aa Girklandi, Johannes at nafni[12]

[1] [fullkomliga heill uordinn *E.* [2] [*mgl. E.* [3] *mgl. E.* [4] er *E.* [5] [skiot umskipti *E.* [6] *saal. E;* lifua *a.* [7] husfru sua *E.* [8] *saal. E;* er *a.* [9] skyllda ek *tilf. E.* [10] [uid keisarann eda otta *E.* [11] ok þo godmannliga *tilf. E.* [12] [prestr áá Grichlande er Johannes het *E.*

enn kalladr [Damacenus kenningarnafni[1]. Þersi madr var sua[2] fliotuirkr i allri bokligri list, [at þegar i bernsku tima[3] fyrr en hann vęri .xii. vetra hafdi hann numit [giorsamliga Girklandz bôkr ok allar þęr[4] .vii. hôfudlistir, er liberales heita. Ok þegar [i fyrstu sem hann hefir skilningar alldr[5], hitnar hann hiartaliga[6] til guds þeonostu ok einkannligrar elsku vid guds modur Mariam vara fru, sua framt at huersdagliga less hann henni tidir miok[2] godfusliga, ok þar kemr at sua kueykiz[7] hann i gudligu[8] astriki, at alla heimsins skemtan fyrirlætr hann, gengr i klaustr ok geriz munkr vfleckadr med ollu aa sinn likama[9], sua reinan meydom vel vardueitandi allt til dauda. Nu sem hann er prestr vordinn, lætr hann vaxa þeonostuna varrar fru, þuiat med einkannligri godfysi syngr hann hennar messu optligha [aa hennar hatidardogum[10]. Þar med diktar hann henne[11] sequentiur ok bænir ok antempnur, þær sem hann syngr [henne sidan sætliga[12]. Nu sem hans frægd ok fridr lifnadr kynniz monnum nærr ok fiarri[13], selia mikils hattar menn sina sonu honum til læringar, hueria hann frædir[14] æigi at eins med bokligum listum, helldr ok iafnvel sæmir hann þa ok prydir med huerskyns blomgandum[15] sidum, biodandi at allir hans[16] lærisueinar ottizt gud umframm alla hluti.

Hier næst er þat greinanda, at sagdr brodir Johannes geingr einn dag ut af borginne med sinum skolaklerkum þess erendis, at letta sier ok spazera um eina litla stund aa faugrum uelli, er nalægt liggr stadnum. Ok sem hann er ut kominn eigi uggandi sier nockurs otta uonir, hlaupa at honum þeir menn, er Saarasceni ero kalladir, gripa hann þegar i stad ok alla hans lærisveina med sua greypiligri

[1] [Damascenus *E.* [2] *mgl. E.* [3] [þuiat *E.* [4] [allar Gricklandz bækr ok þær *E.* [5] [aa unga alldri *E.* [6] hardliga *E.* [7] kueikizt *E.* [8] gudligt *E.* [9] likam *E.* [10] [*mgl. E.* [11] optliga *tilf. E.* [12] [optliga ok sætliga hennar hatidir *E.* [13] firr *E.* [14] fædir *E.* [15] blomgudum *E.* [16] *Her ender* a^3.

grædgi illzkunnar, at þenna goda mann giora þeir fullkomit ranfeingi ok alla hans sueina, flytiandi þa med ser i Persidaland, til þess at þeir þrælkizt ok mædiliga þione. Enn er þeir uondu menn komu heim til sinna odala, skipta þeir milli sin gripnu herfangi, ok giorizt sua med guds uilia, at hinn rikazti madr, er i uar þeim illgiordum, hlytr hinn bezta manninn brodr Johannem. Eru uu þegar allir adrir settir i þián ok þrældom, utan þessi einn fær med uerdleikum uorrar fru meiri myskunn, þuiat miukara giorir herrann vid þenna mann enn nockurn annann. Johannes helldr ok enn enum saumum hattum sinum, uakir ok fastar ok bidz fyrir huersdagliga, lofandi uora fru sanctam Mariam med hiartaligri godfyse ok iduligu astrike. Ok þat sier skiotliga hinn heidne madr, huersu Johannes er frabæriligr i sinu medferde, huar fyrir hann uendir til hans sinne uinattu sua framt, at hann gefr honum lidugann gang um aull sin hus ok herbergi. Nu sem hann hefir þar uerit um nockurn tima, talar husbondinn sua til hans einn dag: „Heyr, minn kæri Johannes! segir hann. Ek undra eigi litt þina uitzku, þar med klerkdom, agætliga diktan, nyttsemd at skrifa, sætleik at syngia, streingfæri at leika, hier med heilagt fyrirheit ok gott sidferdi. Þier sie kunnikt, at ek aa einn ungann son, huern ek bidr at þu takir ok lærir boklistum, ok idnir þat mest, at i aullum hlutum uerdi hann þier sem likaztr, at þann tima, er uerda kann at þu farir i brottu, se med nockurum hætti, sem þu sitir eptir i þessum syni minum.“ Ok Johannes litillatr guds þionustumadr ueitir giarna hinum rika manne sina bæn, tekr þann unga suein ok kennir, þar til at innann farra uetra uar þessi ungi madr sua fullkominn i allar listir, at uarla matti mun giora, huor þeira var.

Nu er þar til at taka, at Theodosius keisari uerdr uiss, huar brodir Johannes er nidr kominn. Huat er honum mislikar miok, þuiat honum gefr uel skilia, huersu mikinn mannskada hans rike hefir þar bedit, er sua godr madr er

brottu, pryddr helgum framningum, storliga sniallr i greinum, sæmiligr af lifsins uerdleikum ok miok naudsynligr ok nyttsamligr rikissins naudsynium. Þui sendir hann sina erendreka med brefum ok bydr undir halsins pinu, at sa heidni madr lati Johannem lidugan fara. Ok enn riki madr þorir nu med aunguo moti at hallda brodr Johannem, sendir hann heim med sæmiligu foruneyti. Nu sem hann kemr þar, tekr Theodosius keisari vid honum badum haundum, ok gefr honum eitt hit fridazta munklifi, huar hann ma frialsliga gudi þiona med audrum brædrum. Ok her med leggr herra keisarinn sua mikil yfiruættis metord aa hann, at nær huern dag kemr hann til þessa munklifis, heimoliga trakterandi med honum stundum af stiett ok viturligri stiorn ueralldligs rikis, stundum af innrum krauptum ok andligri heilsu sialfs sins.

Ok sem hier er komit, at sia hinn godi madr þroazt dagliga i godum uerkum, aufundar hinn forni fiandi salu manzins ok kueikir upp hiarta þess sama manz, sem Johannes hafdi lært, þuiat hann drambar sik hafa iafna ment sem Johannes, enn harmar sina ogiptu, er hann nytr þess eigi sua framt i heimligum metnade. Þui diktar hann med diofulsins tilstille eitt bannsett bref undir nafni ok formi penna ok ordfelli brodr Johannis, þuiat sua uoru þeir likir menn i þessum hlutum, sem fyr greindi. Sem hann hefir fullgiort þenna flærdarpistil, sendir hann til Constantinopolim ok bydr þeim sem brefit ber, at hann skal lata þat nidr koma i sialfri keisarans haull, þar sem skiotazt megi þat af keisarans maunnum finnazt. Sua giorizt her, sem rad uoru til sett, at pistillinn uerdr fundinn ok skiott upplesinn. Enn þuilikr uar sensus i brefinu, sem hier ma heyra: Johannes Damascenus hinn minzti af munkalifnadi sendir elskuligum uinum i Persidalandi q. guds ok sina. Ydr sie kunnigt, at keisarinn hefir brott sent allann bezta styrk sins herlids moti grimum þiodum, sua at þar fyrir er borgin naliga eydd af herfærum maunnum. Nu med þui at þier erut

uitrir ok uopndiarfir, komit auruggir ok uinnit fagrann sigr aan allri duol.

Þegar i stad sem þessi pistill er heyrdr, fyllazt allir moti saklausum brodr Jone bolginnar reide, sua at án duol renna nockurir af haullinne framm til munklifissins takandi þann meinlausa mann, suiuirda ok hadugliga draga fram fyrir keisarans hasæti. Þar med þytr upp kall lydsins, at þessi megi eigi munkr heita helldr hinn uesti suikare. Sidan sem hliod fæzt, talar keisarinn med miklum modi ok stygdarfullu uidbragde: „Heyrdu, hinn ranglati Johannes ok hinn uesti suikare! segir hann. Sem nu er profat, at suik gelldr þu moti uorum goduilia, sua mikit sem þu mattir ath giora, hefir þu undann oss suikit fodrleifdina, þar med allt uort frelsi, ok keyrt i hina uestu utlegd uorra fiandmanna.“ Ok til kinnroda er brefit framm borit ok synt brodr Jone. Ok sem hann hefir aa litid, seigir hann sua til keisarans: „Senniliga kennir ek aa þessu brefi bædi form ok penna mins klerkdoms, enn þo allt at einu er drottinn minn uottr, at þetta bref giordi ek med aunguo moti.“ Nu þytr upp lydsins akefd, ok segia allir, at þess eins sie hann makligr at faa skiotan dauda. Enn nu sakir þess at hann uill eigi saukinne uidrgaungu ueita, hier eptir eru domar nefndir yfir sauk Johannes, huort hann skal helldr þola limalat eda bana, ok kemr þat asamt med þeim, at med þui at hann hafdi uerit hinn mesti uin keisarans, skal honum veitazt sua mikil uægd ok myskunn, at hann skal eigi drepinn uera, helldr lata at eins þann liminn, sem þeir segia þessa uhæfu hafa[1] giort. Nu sem hondin er afhogguin, giorir brodir Johannes gudi margfalldar þackir bædi fyrir sarsins pinu ok limarins missu. Enn þo fyrir godfysis dygd harmar hann eina grein, at sua haurmuliga uanadr ma hann eigi syngia heilaga messu gudi til heidrs ok uorre fru. Enn haundin er fest upp i kirkiu hans honum til suiuirdingar.

[1] *rettet;* hafi *E.*

Enn er Jon uerdr laus, fer hann sem skiotazt heim i klaustr sitt, ok geingr einhendr framm fyrir likneski uorrar fru sancte Marie guds modr, er þar er sæmiliga sett innann kirkiu, berar sidann stufinn ok rettir framm handlegginn, sem hann syne skriptinne, huersu sarliga hann er leikinn, sua talandi til drottningarinnar med heilagri diorfung ok milldum auitanarordum: „Sie hier, drottning min, seigir hann, aumbun þinna þræla. Se hier, þuilikt er anduirdi uorra uerka ok uerdleika. Sie, drottning min, hui uilldir þu þola, at ek syndugr uæri pindr sua sarliga ok rangliga, eda fyrir hueria sok uilldir þu blezut þat leyfa, at þionustulimr þins embættis uæri af snidinn af minum likam. Þessi er senniliga su sama hond, er optliga skrifadi þina sæta lofsaungua ok þier til sæmdar offradi morgu sinne gudi fedr hinn helgazta likama sins sonar, aullum kristnum maunnum til syndalausnar, hialpar ok myskunnar.“ Þuilikum ordum, sem nu var greint, talar hann optliga framm fyrir skriptinne, kueinandi med haurmungar gráte fyrir myskunnar modrinne af sinu harmkuæle. Ok eina nott sem hann hefir þannueg bedizt fyrir med sorgmodu hugskoti, legzt hann nidr i sæng sina miok modr af sliku tilfelli, ok er hann liggr þannig, at hann þikizt huorki sofa ne uaka, birtizt honum drottning allra vor fru sancta Maria med sua miklu liose, sem eigi ma utskyra. Drottning litr i moti honum blidliga ok talar sua til hans: „Huat giorir þu, minn trulyndi sueinn?“ sagdi hun. Hann suarar: „Drottning min, ho ho, hui spyr þu mik? Helldr krefr naudsyn, at ek spyria þik. Huar uartu, þa er ek þolda þuilika pinu? Sie hier haund þins þionustumanz afsnidin hangir uppi i kirkiu bædi þier til haadungar ok mier.“ Drottningin suarar þa: „Styrkzt þu i drottni þinum, þuiat mattugr er sa at gefa þier aptr haund þina, er allan heiminn skapadi af aunguo efni.“ Eptir þessi ord sier brodir Jon, at drottning himins ok iardar geingr framm i kirkiuna ok tekr hana aa brott, ok geingr sidann aptr ok setr hondina

framann vid stufinn sua meistarliga sem aluarliga ok stormerkiliga, at alldri sidann þurfti þui sare umbond at ueita, þuiat þegar i stad uar honum hondin sua alheil, sem alldri hefdi hun pinu kent. Hann uaknar nu fylldr af miklum fagnadi, giorandi margfalldar þackir almatkum, brædr saman kallandi, þegar sem fyrst lysir af deigi, ok synir þeim haundina heila, enn skyrir ut alla synina, hier med kostgæfiliga aeggiandi, at þeir dyrki med honum gudligt stormerki. Ok sem fliotazt maa skrydizt hann til messu, hatidliga syngiandi ok med hárri rauddu gud drottinn lofandi ok hans blezudu modr sæmandi, sæmiligt officium sem mest orkandi, uora fru sanctam Mariam tignandi.

Nu sua framt sem herra keisarinn heyrir frægd þessa stormerkis, rennr hann med idranargrate framm til munklifissins, fallandi litillatliga til fota brodr Johanne, bidiandi liknar sins misgiornings, ok þa saumu haund, sem fyrr liet hann af hauggua, kyssir hann nu, lofande allzualldanda gud oc hans sætuztu modr med fridara ordfelli, enn mier se auduellt framm at bera. Sidann leitar hann eptir vid brodr Johannem, ef hann uissi nockurn mann, þann at honum uæri sua likr i aullu klerkdoms forme. Johannes segir þa, at þann tima sem hann uar hertekinn lærdi hann einn ungan mann i Persidalandi ok giorde sier i aullum klerkdome sem likaztann. Ok lyktazt hier þessi iarteign med þeim enda, at almatkum gudi se lof ok dyrd ok hans blezudu modur um oendaligar veralldir uerallda. Amen.

IV.

Her seghir fra tueim hionum[1].

A dogum uirduligs herra Luciani pafa var einn burgeiss storliga rikr i sialfri Róma. Þersi madr atti góda husfrv vel cristna af godu kynferdi tiltekna. Bædi voru þessi hion loflig i sidferdi, þuiat þau þionadu gudi med olmosu-

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 157—169 efter St., med Varianter af E. Her trykkes Begyndelsen efter 233, dernæst benyttes 655b, hvor den tager fat, og hvor denne ophører, f*[3].

giȩdi i sinu astriki. Gud allzualldandi veitti þeim sua mikit þegar þessa heims, at nær allir eptirlatligir lutir þio(n)adu þeira fystum med nogum rikdomi ok sæmdarfullum metordum. Enn þo var sa einn lutr, at þeim þotti miok aa skorta rad sitt, er þau attu engan son sin i milli. Ok af þeim lut angraz þau opt storliga miok. Nu kemr þar, at þau bidia gud almattigan[1] þeirar bænar, at hann giȩfi þeim son med sinni miskunn. Ok sua sem þau þess beðit hafa, lata þau vaxa huarttueggia, þat er fatȩkum monnum til heyrir ok sua lifi sialfra þeira, hreinsandi samuitzkur sinar til godra verka, at himinrikis konungr heyri þeira bænir þui skiotara.

Nu kemr sua tima, at drottinn heyrir akall þeira beggia, ok einkannliga litr hann konunnar taar ok trega. Þui gefr hąnn henne son at geta, þann er hon fædir siðan[2] eptir skipaðan tima. Sem þessi vngi sveinn er fæddr, geriz hatiðlig samkvnda i hvsi rika mannz af þeim nyfengnvm fagnaði. Allt hans herbergi leikr i gleði með fogrvm strein(g)leikvm ok organa song, allvm sinvm beztvm vinvm saman kallaðvm. Ok fra þessarri stvndv hefir hinn riki maðr sik eigi iafnfram vakran til gvðs þionastv sem fyrr, þviat hann hneigir vvarliga sitt hvgskot[3] til holldligrar astar við sitt afspringi framar en fvllv hofi gegnir, sva at naliga kæfiz þar firir vpplitningar synin. Verða bænar stvndir skemri ok miskvnnar eptirleitan miklv sliofari. En með gvðs vilia hverfr hann aptr til sin eptir nokkvrn tima, ok iðraz miok, at hann hefir holldliga ast framarr virðt i morgvm greinvm en andaliga[4] girnð ok goðan vilia. Ok þvi vill hann nu með engv moti, at þessi lꝯstr se skriptalꝯs, sva at eigi piniz hann i þessvm heimi, at andinn se þvi heilli a degi drottins. Her firir semr hann eitt mikils hattar heit i gvðs ꝯgliti, at hann skal firirlata alla sina fiarlvti ok ferðaz til eyðimerkr eða til einshvers sva fiarlægs staðar, at hann kenni engi maðr eða nokkvra vegsemð honvm veiti, at með dvfvligvm einfalldleik megi hann þar gvði

[1] *rettet;* almąttikan *233.* [2] *Her begynder 655b, som nu lægges til Grund.* [3] hofud *233.* [4] andliga *233.*

þiona ok varðveita[1] friðar hæð með hiartaligvm reinleika. En með þvi at hann er þrongðr með hivskapar bandi hvsfrv[2] sinnar, berr hann firir hana sina raðagerð ok biðr hana samþyktar. Ok sem hvn heyrir þvilikan frambvrð bonda sins, gret hvn miok sarliga slaandi nefvm a briost ser, ok segir sva: „Þa eina hvggan hefir mitt hormvngarfvllt hiarta i þessv efni, at ek se gvðs son framar[3] virðan vera en mina ast. Er ok sv grein sva mikil með sinvm grvndvelli, at þott ek missi at sia þitt elskvligt andlit, vil ek giarna firir gvðs elskv þat samþykkia, ok i hans nafni gerir ek þetta helgazta firirheit með allvm greinvm frialst ok liðvgt af minni halfv, þess biðiandi af allvm hvg, at þv minniz min sem optaz i þinvm bænvm við gvð.“

Eptir litinn tima heðan liðinn vtlægiz þessi goði maðr fra allv sinv gozi, fagnandi mikiliga af sinni dreingiligri tiltekt harðla sigrsamligri, leitandi himneskan thesꜹr, firirsmaandi iarðlig ꜹðæfi sem leiðiligan sꜹr. Sva ferr hann, sem gvð gerir rað firir. En hvsfrvin sitr eptir i Roma. Ok sem hvn er vppgefin af logmali sins bonda, hvgsar hvn optligar ok miklv leyfiligar þa lvti, er gvðs ero, fremiandi margt hvggæði við gvðs fatæka menn. En er sva kemr tima, at hinn vngi smasveinn son hennar er af moðvr briosti vaninn ok or voggv tekinn, gefr frvin þessv barni tvifallda elskv, þviat astriki bondans, er nv var brott farinn, nemr staðar at þvi holldi, sem af hans lendvm var fram[4] gengit, ok þvi tekr hvn nv pilltinn einkannliga ser til hvgganar, leikandi við hann hvern dag með skemtan. Hvern dag sitr hann eða liggr i hennar skꜹti eða leikr ser með þeiri grein frami, at æ iafnan er hann firir ꜹgvm moðvrinni, hveria nott eina[5] sem aðra liggr hann hia henni, ok alldri hverfr hans elska brott af hennar mvnni. Nv kemr sva, at þessi sveinn þroaz bæði at vexti ok aratolv, ok gengr fram or bernskv tima, takandi alla karlmannliga likams nattvrv, ok eigi at helldr gengr hann or sæng fra moðvr

[1] *Her begynder f*[3]. [2] husfreyiu *233.* [3] meira *233.* [4] ut *233.* [5] adra *233.*

sinni, ok eigi nv helldr en fyrr hafa þav nokkvra forsia eða varygð a kossvm faðmlogvm eða oðrv bliðlæti. Hvat þarf her langt vm at gera, sonr verðr her vm siðir i bonda stað, þviat holldlig ast með allv tꜹmalꜹs er i sinvm framningvm miok fagnaðarlꜹs. Þat profaðv þessi veslvgv mæðgin, þviat sonr spillir her moðvr i holldligri nalægð, ok moðir verðr kviðvg af saði sins afspringis með sarligri synd ok vvinligv[1] vmstilli. Heðan kemr sva tima, at hvn kennir sik fvllkomliga með barni vera, þviat hvn fellr sva optliga i þann krankdom, sem konvm er titt, þa er þær skvlv með bornvm ganga. Geriz henni þar firir storliga mikil þrongving bæði samt hvgskotz ok likama, þviat hvn þorir eigi firir skemðarinnar mikilleik, at nokkvrr maðr viti hennar vanmatt. Sva syniz henni ok ræðiligr sinn glæpr, at nærr hellt við vm tima, at hvn mvndi firir leggiaz ok orvænta. En siðan styrkir hvn hiarta sitt með orvggri van ok styðr sik með morgvm goðvm verkvm, fostvm, bænvm, vokvm ok olmvsvgerðvm. Siðan semr hvn ser eitt klæði storliga rvmt, þat er með sinvm skvkkvm leynir hennar kviðar voxt firir manna avgvm. Dagliga synir hvn sik vel glaða við sina menn, en er þo reyndar storliga rygg með sialfri ser.

Nv liðr sva fram timvm, at hvn skal fæða þann veslvga bvrð. Ok sem hvn starfar i þeiri sott, er þvilikt sem hvn se alla vega skekin i brottvm bylgivm hafþrvngins[2] siofar, harmrinn hvessir, at hvn æpi, skemðin sliofar[3], at hvn þegi, ok hversv illt sem hvn þolir, berr hvn þat allt firir sinn kinnroða þegiandi. Meðr þvilikvm hætti, sem nv var greint, fæðiz i heiminn sa daligi sveinn[4], takandi naliga bæði senn vpphaf ok enda. Þviat [sv grimma moðir[5] tekr hann iafnfram sem fyrst er hann var greiddr, kæfir hann ok kastar honvm dꜹðvm niðr i einn divpasta kamar, hyliandi sva haðvligan bvrð með svivirðligvm greptri[6]. Sva leyniz firir mꜹnnvnvm þessi vdæmiligr glæpr at tilgangandi gvðs þolinmæði, þess er

[1] *saal. ogs. 233.* [2] *saal. ogs. 233, f.* [3] eggiar *233* [4] burdr *233.* [5] [*saal. f, 233;* sva grimma moðvr *655.* [6] grepti *233.*

eigi girniz davða syndvgs mannz, helldr at hann leiðrettiz ok lifi.

Nv sem þannig er komit, at diofvllinn helldr sva hertekna sal þessarrar konv i geysiligvm glæpvm, hvgsar hann, at sameiginligan sigr skyli hann fa bæði ifir ond ok likama, þviat sva villdi hann lavna henni þa þionastv, sem hvn veitir honvm i lostvnvm, at þar firir tæki[1] hvn hæðiliga[2] svivirðing ok pinv þessa heims a likamanvm ok annars heims eilifan brvna helvitis i andanvm. Fiandinn tekr vpp a sik eins skolaklerks mynd ok kemr skravtbvinn til Romam, gengr inn i cvriam ok fram firir volldvga menn borgarinnar, heilsandi þeira personvr með einkannligvm hætti kvrteisinnar. Ok sva sem hann var aðr allvm mavnnvm vsenn i staðinvm, er hann eptir spvrðr, hverr hann se eða hvaðan til kominn. Hann svarar sva: „Ek er[3] einn klerkr, segir hann, storliga vitr ok smasmvgall i rasvm ritninganna ok engvm manni lægri i sniallvm frambvrði ok greindvm orlavsnvm spvrninganna. Ok til þess at yðr se eigi geta til, hverr ek er i minvm visdomi, þa profit hvat ek kann, ok segi mer hverr yðarr, ef nokkvt hefir stolit verit ifra yðr, en ek skal með nafni avðsyna þa sem stolit hafa, sva at [þar firir[4] skal engin yðarr sins eigins missa, ef þiofarnir mega fvndnir verða. Sva gera borgarmenn giarna, at hverr segir at hendi[5] þat, er fra honvm hefir stolit verit. En þessi nyi klerkr svarar með visligvm vrlavsnvm borgarmonnvm serhverivm, hverr þessv ok þessv hefir stolit. Þar með lætr hann ok fylgia, at þegar segir hann, ef þessi þiofr ma eigi hondlaðr verða, þviat hann hefir brott flyit i fiarlæga staði. Her ferr af mikit orð, at nyrr spekingr eða spamaðr se kominn i Romam. Ok þar firir koma til hans vtavlvligir flokkar, eigi at eins borgarmenn einir, helldr ok borginni miok fiarlægir, allir eins ok hins sama erindis, hann at sia, visdom hans at reyna ok sin goz vpp at fretta. Ok firir þenna dyn sem nv er vndir kominn, gera ransmenn ok

[1] taki *233.* [2] smaan *tilf. 233.* [3] em *233.* [4] [fyrir þui *233.*
[5] *saal. ogs. f;* odrum *233.*

þiofar annat tveggia, letta af stvldvm [ok gera betr[1] eða flyia brott i hina mestv fiarlægð.

Nv sem her er komit, at keisaranvm sialfvm virðiz ok hans raði, sem þessi nyi spamaðr endrbæti lyðsins rett ok skipi aptr þat, sem aðr var brott tekit, dirfiz þvi meirr i sinvm gerðvm sa hinn vreini andi, þviat nv skilr hann, at heðan af mvn hans orðvm trvat vera. Ok einn dag sem herra keisarinn sitr inni i herbergi með sinv stormenni, stendr fyrr sagðr klerkr frammi ok byriar þat efni, sem leikr var til gerr. Hann talar með þeima hætti: „Ek mvnda tala her i dag vndarliga lvti, segir hann, ef þer borgarmenn heitið mer þvi at vera trvlyndir ok miok athvglir ifir minvm frambvrði, þviat þat sem ek kann yðr segia, er storvm vtrvanligt i orði en sarliga satt i grimmligv[2] verki.“ Nv sem folkit gefr lioð, byriar hann sva annan tima: „Gvðs miskvnn er þat eignanda, segir hann, at þer Romaborgar menn ervt eigi allir giorsamliga vpp eyddir ok af iorðinni eilifliga brott slegnir, ok þar [er yðvr[3] borg sokkr eigi[4] með allvm sinvm grvndvollvm, er hans þolinmæði þakkanda, þviat sva svivirðligr glæpr er framinn i þessi borg a nalægvm tima, at engis kyns illzka ma naliga við iafnaz. Sv hin rika kona, er sva heitir ok þer veslvgir kallit heilaga vera i framningvm goðra verka, er með fvllvm sannindvm hin glæpafvllasta. Hvn gengr vt a stræti ok viðsyna vegv reisandi vpp i sitt lof frægðartitvlvm, en hvn er með sialfri ser hin liotasta ok hin grimmasta allra kvinna, þviat hvn hefir getið son með sinvm eiginligvm ok holldligvm syni, ok siðan setti hvn sva glæp ifir glæp, at þann svivirðliga bvrð nyfæddan drap hvn sialf með sinvm hondvm, ok þar eptir varp hvn honvm dꜷðvm niðr i einn divpan þrekk, at sva skilldi glæprinn leynaz mega firir manna ꜷgvm. Þvilik er gersimin yðvr[5] borgarmanna, sem nv hefir ek boðat hana.“

[1] [*saal. ogs. f; mgl. 233.* [2] *Her ender 233.* [3] *saal. f*; sem yðr *655.* [4] niðr *tilf. f.* [5] *saal. f;* yðr *655.*

Viðr þessa spamannzins ræðv verða allir menn otta slegnir ok tala sem eins mvnni: „Geym, segia þeir, at þv lastir eigi herbergi heilsvnnar ok mvstari milldinnar. Margar dætr Romaborgar sofnvðv saman rikleik[1] kraptanna, en þo gengr þessi ein ifir allar aðrar.“ Sa fagnaðarlꜹsi klerkr talar þa enn til lyðsins i annat sinn: „Mer kom þat ekki a vvart, þott þer trvit varla þessvm minvm frambvrði. En geymim ver raðs at ok færim fram leingra, komi higat sv hin sama hvsfrv, sem þer hyggit sva goða vera, profiz hvn ok hennar malefni. Siðan gerit mikit bal a miðiv stræti, ok hvart sem helldr er, at hvn gengr við glæpinvm eða verðr hvn sigrvð ok ifirstigin af minvm greinvm, þa verpit hana[2] lifandi fram i logann. En ef sva verðr vndarliga ok miok vlikliga, at ek profiz lyginn i þessv mali, þa skvlv þer binda hendr minar a bak aptr ok kasta mer vægðarlꜹst fram i mitt balit.“ Þessor kostaboð lika vel keisaranvm ok allvm hans raðgiofvm, sva at þegar i stað vorv sendiboðar gerfir fram til frvinnar, at sæmiliga leiðiz i keisarans holl, sva þo at hvn er leynd með allv, hvert erindi hennar er þagat at sinni. Þvi ferr hvn, sem fliotaz ma við koma, eptir keisarans boði. En þann tima sem hvn kemr inn i hollina, er hvn sva mikils hattar, at allir menn standa til vegsemdar vpp i moti henni, ok sialfr keisarinn byðr henni bliðliga at sitia vpp hit næsta ser. Sem[3] hlioð er vorðit talar keisarinn sva til frvinnar: „Ek þickiz vita, segir hann, at frægðarvisdomr þess nyia spamannz, sem guð vakti vpp til nytsemdar romverskri þioð mun yðr firir tilsogn kvnnigr vera. En þat er vppsprottit af honum, sem oss kom sizt i hug ok ver hormum allir, at hann asakar þik i morgum lutum, vattandi moti þer hormuliga hluti með anefndum greinum. Nu ef þu gerðir nockura synd, þa gef guði makliga dyrð ok iatta hana, ella ef þu ert tilfær, hreinsa þik brott af þeima lesti, sem nu er vorpinn

[1] *saal. f;* likleik *655.* [2] *saal. ogs. f.* [3] *Med dette Ord ender 655b; Fortsættelsen følger efter f.*

i moti þer.“ Þessum keisarans orðum svarar fruin sua vitrliga, sem heilagr andi gaf henni skilia, sa er alldregin[1] er vanbuinn við vandum spurningum, þott skiotliga þurfi til at taka. „Me[ðr þui, herra, segir hun, at upp]runnin sok a minn skaða er storliga þung ok mikil i sialfri ser, ok h[itt annars, at hann spek]ingrinn lærir engan hlut an raði gerанda, syniz mer eigi orugt ne vitrligt[2] . . . heyri þeir sem giorst. Eptir vmhugsaðan tima talar keisarinn til hins nyia [klerks með þeim hætti], sem her ma heyra: „Se, klerkr, segir hann, nu er su her, sem þu asakaðir. Nu er hon nalæg. [Ber nu fram, ef þu he]fir nackuat til i moti henni.“ En sa vandi klerkr ser vpp a konuna ok vndraz [storliga miok, hui hon] matti sua fogr vera. Ok senniliga var hon eigi hin sama, þuiat firir miskunn heilags [anda var hon skipt i] miklu friðari personu en nokkuru megi til iafna. Nu standa allir menn at kl[erkinum, at nu skuli hann] fram bera þat sem hann er tilfærr. „Nei, nei, segir hann, ek ma ecki at hafaz, þessi er hei[log, þessi er dyrðlig] meðal dætra Hierusalem, þessi er sv sem vpp steig a eyðimork fliotandi meðr [skemtunum, fogr sem] tungl, valin sem sol, ottanlig sem skipat fylking hermanna. Ok þat sem ek k[ann segia ottumz] ek hræðiliga vpp at kueða. En þo i annan stað ma ek ei ifir þegia. [Maria moðir drott]ins Jesu er til fulltings komin viðr þessa husfru, hon skylir henni ok tru[liga varðueitir með sinni] atstoðu.“ Viðr þessi orð skelfaz allra manna hiortu framarr en fra megi se[gia, ok huerr sem einn maðr] vngr ok gamall gerir heilagt krossmark i enni ser. En þat sama með sinvm [mætti ma diofullinn] eigi standaz ok huerfr i brott þui likazt sem reyk legði.

[1] *Med dette Ord ender f^3, og her begynder f^4, et Blad som er beklippet saaledes, at paa Forsiden mangle de sidste Ord i hver Linie, og paa Bagsiden de første. Det manglende er sat mellem [ ].*

[2] *Da Resten af Forsiden i f^4 saa godt som er ulæselig, henvises for Indholdets Vedkommende til S. 164^{27}—167^{14} ovenfor.*

At þessum lutum fyll[dum gera allir menn er við] eru almatkum guði ok hans milldaztv moður margfolld lof ok þac[kir, þuiat hon firirlætr] engan mann sem henni treystiz. Ok sva sem nu er greint frialsaðiz þessi [husfru af allri skemd] ok brigðzli, ok þat með at siðan feck hon meiri sæmd ok virðing en fyrr i manna [augliti. Sua frialsi] oss blezuð Maria guðs moðir af allu diofulsins valldi, þa er [ver fram liðum af þessum h]eimi. Þer se lof ok dyrð eilifliga, hin sætazta mær ok moðir, virðulig [Maria, er með syni] þinum Jesu Kristo himinrikis konungi sitr vpp i sæmd ok pryði vm vendaligar [veralldir verallda. Amen].

Firir þenna æfintyr, sem nu heyrðum ver, verðr vel skilianligt, huersu var[liga þat er geranda], at lofa manninn, meðan hann lifir enn i dauðligum likama, þuiat optliga berr sva [til, at sa sem lofaðr er], er þui siðr lofs verðr, at hann er i guðs augliti lagr ok hæðiliga skemdr [með liotligu framferði. O]k sa sem þann lost elskar at lofa manninn veralldliga, brytr ritn[ingar boð sua segianda :] Ne laudaueris hominem in vita sua. Þat þyðiz sua: Eigi skalltu manninn lofa i sinu [veralldar lifi, lofa hann eptir] haskann, lofa hann þann tima, sem hann er kominn i hofnina ok hefir sigrat [siofar bylgiuna. Her af] verðr liost, at ritningin vill eigi lofa lata rettlatan mann i þessum heimi, þviat [hennar vpphafari skildi] vel, huersu þat er vfallit, at maðr lofi þat með flaumsemi tungunnar, er hann [veit eigi, huart] er gott eða illt. Hyggim at i fyrra stað, huersu mikinn vfagnað af þui ma [leiða, ef rettlatr] maðr er lofaðr veralldliga, með þui at hann er bundinn i dauðligum likama [ok er settr sem at sko]tspæni sinna vuina, er honum þat mikit efni til hiartaligs striðs ok freist[ni, at hann hyriz við orðlof] mannanna ok drambi með ofraðarsynd moti sinum græðara. Er sa mik[ill vgiptumaðr, er með] sinni loftungu stingr hinum rettlata i forað drambseminnar af þeiri li[tillætis hæð, sem fyrr var] hann a staddr. Ok þo at með guðs miskunn ok heilags anda viðrhialp [fai hann við set at falla],

er honum orðlofit, sem fyrr sagði, hit mesta efni til striðs ok bardaga. [En þat er siðr greinarm]al, huersu afskapligt er at lofa manninn rangliga, þuiat hann verðr æ þui verri, sem hann [er meirr lofaðr, einkann]liga ef hann trvir sig goðan ok eykr þannig sina misverka. Ma [þat ok senniliga kallaz onn]ur vgipta at leiða ranglatan mann til þess, at hann fai meiri hefnd [ok mattugri pinu sinna] glæpa. Huat er liotara en vera illr ok þikkiaz goðr? Huat er sæl[ara en vera goðr ok þik]kiaz ranglatr? Heyrðum ver af husfruinni, huersu miog hon var lofuð af al[lum borgarlyð i Roma, þa]nn tima sem hon var fallin i vaðaligt forað sinna glæpa, þuiat þat er opt[liga hatt ok sæmiligt] i manna augliti, sem er lagt ok leiðiligt i guðs augliti, þuiat m[aðrinn ser at eins i asi]anu, en guð allzualldandi rannsakar allra manna hiortu. Kann [ok vera, at þessi k]ona væri þui sua miog vndirgefin vuinsins freistni vm nockurn ti[ma, at henni meina]ði laustr orðlofsins með sinum skugga. Sua ok af annarri halfu [berr sua til stundum], at þat er miog viðtækiligt i guðs augliti, sem vfagrt ok ferligt er i manna augliti. Huaðan af ver skolum heyra eitt dæmi, er byriaz með þuiliku vpphafi.

V.

Af Gregorio pava.

A daugum Heinreks keisara, sonar Konraads keisara, uar Benedictus paui hinn .ix.di med þui nafni brott kastadr af sinum stole, þuiat þat uar kristninne liost uordit, at hann hafdi simoniace pafadominn[1] tekit. Hann var kalladr Benedictus iunior, þuiat Benedictus [er uar[2] octauus, var kallaðr Benedictus maior[3]. Millum þeira var Johannes paui, enn sietti med þui nafni. Eptir Siluestrum paua uar Gregorius sextus, sannheilagr madr, uirduligr uinr ok einkannligr elskari uorrar fru sancte Marie, þuiat hann uar uakr ok uiss i stridi ok bardaga, at hann hafdi auruggann fulltrua. Hann

[1] *saal. f*; pauadæmi *E*. [2] [*mgl. f.* [3] *Her ender f*[1] *med følgende Tillæg:* hann var frændi Ben . . . .

var adr Gracianus nefndr skirnarnafne, enn sidann Gregorius, sem hann uar i kominn pauadæmit. Profar hann þat satt uera, at optligt formanna umskipti er kirkiunne miok ohentiligt, þuiat auflugir ok gradugir uargar i hlaupandi erfd hins krossfesta hafa eytt ok upp etid þær rentur, sem heilug Roma kirkia atti frialsliga. Enn nu hafa ribballdar ok raansmenn sua omannliga at geingit hennar æru, at hun ueitir minna expens herra pauanum enn sumar adrar kirkiur hennar dætr, sem aa þui ma marka, ath allar hennar eignir, þær sem meir standa i fiarska uid Romam, eru af ransmaunnum ok ribbolldum sva sterkliga undan kirkiunne gripnar, at herra pauinn tekr einskis kyns af nockure þeira i sinar naudsyniar. Þau ein þorp fa ok felitil hefir hann til aftektar sier, sem nalægiazt liggia borginne.

Sua mikill uar þessi illzkutime, at uarla matti finnazt dæmi til annars þuiliks. Allir uegir uoru halldnir af spelluirkium um Italiam, at eingi madr matti sinne ferd framm koma til Romam. Allir pilagrimar uoru gripner ok sinu goze ræntir, en sumir drepnir, ok sakir þuiliks ofridar gefz upp fullkomliga tilsokn borgarinnar. Enn i sialfri Roma uar sua bannsettr ofridr, at þar ganga menn um borgina sitiandi fyrir þeim, er ut ganga af sinum herbergium at uitia heilagra kirkna, sua at þar af feingu menn mikinn skada bædi lifs ok pennings. Hier med fylgir þat, sem enn er faheyrdara, at i sialfri Petrvs kirkiu ganga menn med brugdnum suerdum yfir likama postolanna ok pislaruotta, þuiat þeir gudrækir glæpamenn hallda uord aa, ef nockurir offradi, at þeir megi gripa, skakandi sin suerd yfir sialfu alltarinu, medann messurnar syngiazt, fyrr gripandi offrit, enn nidr uerdi sett aa alltarit. Uar þui uarid sidann til atz ok ofdryckiu med allzkyns saurlife.

Enn er herra pavinn godfus i gudligu uandlæte sier huersdagliga heilaga kirkiu forsmada, angrazt hann geyse miok i sinu hiarta, ok eigi minnr fyrir þa sauk, at honum er sagt, at hinir rikuztu menn i Roma styrki ransmennina

undir nidri til slikra odada, þuiat fyrir mikinn rikdom ok kynferdi skammazt þeir opinberliga ransmenn at giorazt, enn hafa þo fullann illvilia til. Hann giorir i fystu, sem ritningin bydr, ris upp i moti sagdri ohæfu stadfastliga ok þolinmodliga, meir med ast enn otta, biodandi borgarmonnum, at þeir af letti ofsokn pilagrima ok ranfeingi heilagra luta. Þvilik ord tiar hann med morgum greinum ok mætum skynsemdum, uottandi at hin fyrre grein ofsoknarinnar er motstaðlig sialfum natturu laugunum, enn hin sidari grein geingr i moti gudligum settningum. Þat segir hann moti natturu, ef sa hefir eigi frid sameiginnligann, sem dyrkar ok vegsamar sinn skapara aullum sameiginnligann. Ok med þui at uier þionum einum skapara, ok allir leystir med eins banablodi, er naudsynligt, at kristinn madr gangi frials ok lidugr milli kristinna manna. Þat segir hann moti gudligum settningum, ef þeir ræna guds kennimenn sinum rentum, þuiat þat bydr gud, at þeir sem þiona heilugu alltari skulo taka sinar lifs naudsyniar af alltari. Þar med uottar drottinn in ewangelio, at hans hus skal uera stadr ok skipat herbergi heilagra bæna, enn eigi hellir spelluirkia eda samkunduhus ranglatra. Þui bydr herra pauinn, at þeir leggi af þessa ohæfu. Ok enn talar hann sua: „Þeir menn sem standa i þuilikum fiarafla fyrir fatæktar sakir er uorkynnandi ok med þolinmæde hirtanda, ok fyrir þaa grein at uier fyrirbiodum, at þeir fremi þuilikann fiarafla, skulum uier sua fyrir sia, medann uier lifum, at þeir þurfi eigi annara manna, ef uier kunnum med guds myskunn þær (eignir) aptr at fa. Enn þeir sem fyrir eina samann agirndarsauk ok astleysi uid gud standa i þuilikum osoma, hæfir fyrir guds sakir ok sialfra sinna sæmd at giora skiott enda þuiliks uoda, bætandi sitt brot uid gud ok hans kæruztu modr ok hans postola.“ Hier med giorir herra pauinn bref til þeira, sem i hafa setz heilagrar kirkiu eignir aflogliga, biodandi þeim annat huort, gefa upp eignir eda koma til Romam ok suara þar skynsamligum greinum fyrir.

Enn ef þeir uilia þetta huorki, skulu þeir vita sik heilagrar kirkiu limum fra skilda.

Nu er greint nockut af, huersu hoguærliga herra Gregorius paui mælir eptir kirkiunnar rett, huer hans herradomr er sua aumbunadur, at fair eda aunguir uilia fra snuazt illu ok giora gott, helldr skipazt þeir fra illu til uerra. Ok sem herra pauinn skilr, at eigi uinnr linleikr eda þolinmædi, þui bregdr hann um sidir bitru suerdi hins heilaga Petri postola sua sem auruggr kappi i gudligu stridi med fullu uandlæti, steypandi yfir alla ouini guds, þa er stodu i fyrr saugdum raanum, sua framarliga, at huer sem þeim samþyckti, skylldi falla i sama bann, ef þat giordizt i kirkiunnar fyrirlitning. Sem hier er komit, snua þeir eigi til betranar, helldr leggia þeir glæp aa glæp ofann, fyllandizt upp bolginnar reidi moti herra pavanum, fyrir þa sauk er hann hegnir þeim af kirkiunnar halfu sina glæpiliga frammferd, at synir ovinarins koma samann i einn stad moti drottni ok Kristi hans sua sem heruikingar bunir til bardaga, fyllandi borgina med ope ok uopnabrake, pauans leitandi grimmliga, eptirspyriandi huar hann er, segiandi, at nu skulum makliga gialldandi fyrir sitt umfang ok illmæli. Enn þo at synir andskotans hefdi fliota fætr til blods uthellingar, uardueitir milldr ok myskunnsamr drottinn sinn ualldan kennimann virduligann herra pauann, hlifandi hans lif ok anda brott af ouina ualldi. Ok þo skilr hann einkar glauggliga, i huersu mikit oefni nu er komit, ok dæmir um sidir, at afsnidningar iarne er neytanda uid sua boluada þiod. Þui leitar hann uopna ok hesta, huar hann kann faa, dubbandi fritt ok mikit herlid hinna diorfuztu riddara. Og[1] sem hann hefir feingit nogann styrk i moti guds ouinum, lætr hann þeira oalldarflock drepa ok dreifa ok utlægia, hreinsandi sua kristnina, frialsandi erfd hins krossfesta, skipandi allar þær eignir aptr undir kirkiuna, sem langann tima hafdi hun adr mistar med marghattudum skada. Sem herra

[1] *Saal. her E.*

pauinn hefir þuilik storuirki framit, leggia hier til hans aufundarmenn þunga uirding, segiandi hann uera blodugann kennimann ok heilagri alltaris forn miok omakligann, uottandi, at þat uæri ouidrkuæmiligt, at dreyrugar hendr i manna blodi fornfæri sialfum gudi. Ok sua afskapliga nemr stadar þessi aleitne, at sialfir cardinales samþyckia þessi mauglan, þo lagt ok leyniliga, medann pavinn helldr sterka lifdaga, enn þann tima sem herra pavinn tekr þann krankdom, sem hann skilr fra þessi ueraulld, birta sialfir kardinales sinn skilning yfir herra pauans maale.

Nu sem herra Gregorius paui er miok mattdreginn i laungum krankdom, ok skiott er uon, at hann muni sik til framferdar bua, skipandi þeim hlutum, sem honum syndizt hellzt naudsyn aa uera, koma cardinales samann i einn stad, berandi saman sin rad, huilik ord ok heilrædi þeir skulu sinum andligum fedr at skilnadi uera gefandi. Nu sem þeir ero inn kalladir i pauans herbergi ok heyrdar ero pauans skipanir, talar einn þeira til herra pavans, sua segiandi: „Vier ydrir brædr cardinales uilium ydr kunnikt giora, at oss synizt eigi uidrkuæmiligt, at þier skipit ydarn legstad i kirkiu hins heilaga Petri[1] sakir þeirar flekkanar, sem a hefir rvnnit yðarn pafadom af margra manna drapi." En er herra pafinn [hefir heyrt þvilikt[2] orð karðinalium, [les hann af ser likams afflin, siandi vpp i moti þeim hvossvm avgvm, sva talandi með ravksamliga reiðv viðrbragði[3], sem her ma heyra: „Ef nokkvrr gneisti skynsemdarinnar eða vitzka dyrðligrar ravksemdar væri með yðr, mvndvt þer eigi gnist hafa yðarn byskvp með sva snarpri meingerðar avr, [bæði sem nv birtiz raðagerðar ok rasanda frambvrðar[4], þviat allan tima vars pafadoms hafvm ver verit yðr sannr faðir ok hvggari; vart eiginligt[5] goz [ok foðvrleifð[4] hafvm ver vspart[6] latið ganga til yðarra navðsynia, vara frægð

[1] *Med dette Ord begynder 655c.* [2] [heyrir þessi *E.* [3] [litur hann til þeira med reidu vidbragdi sua talandi *E.* [4] [*mgl. E.* [5] eigit *E.* [6] *mgl. E.*

hofvm ver [vanrækt ok engis virðt[1], til þess at þer [fengit helldr[2] yðart frelsi. Se her ambvn vara! Þat var yðr fvllkomin skyllda, þa er þer sat[3] vara frægð afblomgaða[4] með aleitni ok vmlestri heimskra manna, at risa i moti [vvitra manna ætlanvm ok firirleggia með goðgiarnari þyðingum[5], þvi siðr attv þer þvilikv at samþykkia [i raðagerðvm[5] ok vm siðir firir oss sialfa fram bera. Nv þa, [ver spyrivm[5], hverivm til heyrir sa thesaur, er ver a*v*ðgaðvm með varri mæðv ok framstoðv[6]? Vera kann, at [oss se þvi[7] svarað, at ver hafim sialfa oss a*v*ðgat. En ver neitvm þvi [ok fvllkomliga eyðvm með þeiri skynsemi, at allt goz þat sem ver attvm, þa er ver vorvm kosnir til þessa sætis, logðvm ver niðr i fehirðzlvr varra forfeðra, ok hofvm siðan sialfir ekki agirndar efni til veralldligra penga. Hveria skipaðvm ver aptr i farsælld ok frialsleika með varv starfi ok mæðiligvm sveita? Þat mvni þer segia, at þetta allt hafim ver fram haft oss til handa, þvi manvm ver hafa her firir vegsemd mikla ok tillotning af lyðinvm, ok allir lvtir mvndi þionandi vera varvm fystvm, ok varr heiðr mvndi hvervetna lioða a strætvm, torgi ok herbergivm, var lof ok mikilmennzka mvndv margfalldliga saman lesin ei siðr vm nætr en daga. En ver segivm, at þessa fagnaði skemtan ok glaðværi tyndvm ver með frægðinni firir yðart fatæki, til yðar vendvm ver fvllvm goðvilia, ok þvi dæmðvm ver striðligarr fram faranda. Ribballdar ok ransmenn forv með yðra sæmð, gerandi ser gabb af yðrv lofi ok hamingiv, ver tokvm þetta allt brott af þeira valldi skipandi aptr i fornan[8] rett, eptir þvi sem vera atti. Þer er fornfærðvt gvðligt bra*v*ð, geingvt fatækliga bvnir með obreyttvm klæðnaði[9], en gvðs vvinir ok yðrir barv gvllskotin klæði, þa*r* hin samv sem þeir hofðv kostað með kirkivnnar gozi ok trvlyndra manna offri. Ok er þer litvð þa sva prvða, stirðv þer veslvgir vpp a þeira fegrð,

[1] [uannuirdt *E.* [2] [hefdit *E.* [3] *tilf. E, der har* saut. [4] afuirda *E.* [5] [*mgl. E.* [6] frammistodu *E.* [7] [þui se *E.* [8] *rettet;* fornar *655.* [9] *Der synes at staa* kliðnaði i *655.*

en barvt sialfir einfolld ok vvirðilig klæði. Ok er var skylldvlig ahyggia matti eigi lengr þola þvilikan agang, dreifðvm ver með bardaga gvðs vvini þott með drapi ranglatra borgarmanna. Hvgðvm ver kꜹpandi dyrð ok frelsi klerkanna. En nv hofvm ver profat, at allvm varvm velgerningvm hafi þer vþakklatir verit. Glatað hafvm ver dygð yðra, þviat þat sama, sem aðrir varir ꜹfvndarmenn mogladv her ok hvar i hyrningvm með harðri ok hatrsamligri rodd, settv þer i opinbervm stað fram moti sialfvm oss[1]. Senniliga lofvm ver ok þakkir gervm gvðligri milldi firir þat frelsi, er ver vvnnvm, þot þakklæti takim[2] ver nv at sinni minna þar firir, en ver hvgðvm. [Hvar er heyrt fyrr en her[3], at synir vili sinn feðr[4] brott kasta af logligvm grefti? Meðr hverri skynsemðar atferð megit þer oss firirbioða þat sama hvs framfornvm, sem aðr er sameiginligt dꜹðligvm monnvm? Hversv fagrt man synaz, at [pvtan ok portlifismaðrinn skal[5] hafa frialsa inngongu kirkivnnar, sva ransmaðrinn [ok okrkarlinn[6], en þer vilit með nyivm hætti steingia[7] vti pafann sialfan af kirkivnnar inngongv. [Fai þer eigi skilit, hver grein i miðil[8] er, at lifandis[9] maðr ok andaðr se innan[10] kirkiv. Lifandis[9] maðr er margfalldliga þrongðr [i ymisligvm girndvm holldzins[11], ok eigi er hann frials af þeira þynganvm[12] helldr innan kirkiv en vtan, ok i þeim sama stað, sem[13] honvm er skipaðr til ifirbotar, fellr hann optliga i onytt[14] afbrot syndarinnar. En framfarinn[15] maðr veit eigi misgerning fremia i heilagri kirkiv, ok eigi ma hann, þvi er þat frabærilig[16] vvitzka at byrgia þann andaðan vt af gvðs hvsi, sem [hvarki er með til misgerðarinnar mattr ne vili, ok[6] kristnin helldr sameiginligan sinni hiorð, meðan hann lifði. Þvi, synir minir, gerið iðran [sva framlvtrar[17] diorfvngar. [En til þess

[1] [fullkomliga *E.* [2] tækim *E.* [3] [Huad er heyrt fyrre *E.* [4] faudr *E.* [5] [portkonan ok okrkarlinn skulu *E.* [6] [*mgl. E.* [7] streingia *E.* [8] [Skili þier eigi, huer grein milli *E.* [9] lifandi *E.* [10] i *E.* [11] [ymisligum girndum *E.* [12] þyngan *E.* [13] er *E.* [14] *mgl. E.* [15] frammlidinn *E.* [16] mikil *E.* [17] [þuilikrar *E.*

at ver synimz eigi sigra yðr með einv saman valldi, þa takit skilianliga með varri framsettri skynsemi. Hvert ok eitt mannzins verk skal iafnan profaz af astvndan hiartans, ok i þann stað skal domr vitzkvnnar snara hvert malit, sem þat rann vpp i fyrstv, þa er verkit var vvnnit, sva sem segir varr herra sialfr sannleikrinn: „Ef ꜹga þitt hefir einfallt verit, mvn allr þinn likamr myrkrafvllr.“ Avga er at skilia i þessvm stað astvndan hvgskotzins, en likamr merkir framning verksins, þviat hvert verk er þægiligt fylgianda goðri astvndan firirrennandi Vndir þessvm orskvrði vars herra, litvm a eitt dæmi, er oss fysir i fyrstv framsetia [1]. Sem yðr kvnnigr illzkvtimi stoð her ifir i Roma, komv til var optsinnis veslvgir menn, biðiandi [2] at ver mvndim [3] hvgga þeira fatæki, ok ver, skiliandi vara [4] skylldv til þess at gleðia gvðs olmvsvr, gafvm þeim marga penga [5] ok letvm fagnandi brott fara. En þegar er ransmaðrinn fekk þat set, at fatæki maðr hafði penga [5] [meðferðar, setti hann sina rvddv honvm við eyra ok drap hann, en tok feit i sitt valld [6]. Hvat mvndi nv rettaz [7], hvart ver skylldim [8] dæmaz dꜹðamenn hins fatæka, sakir þess at ver gafvm honvm þa olmvsv, [er hann beið siðan af sva mikinn skaða [1]? Eitt ok hit sama verk er bæði i kirkivnnar lagvm ok landzins pint ok lofat með ymisligvm atvikvm, sva sem manndrap, þviat þat er miok pinanda með ransmonnvm ok leyniligvm morðingvm [9], en storliga gott ok lofligt með voskvm riddarvm i rettvm bardaga ok logligvm. [Nv með þeiri grein at manndrapit (er) i fyrra stað lastanligt en i siðarra lofsamligt, her með er hinn sami lvtr ymisliga gerandi a vmskiptiligvm timvm vndir ymisligvm personvm. Lofligr er forverari várr Adrianvs primvs predicandi minningar firir þat, er hann gaf [ok skipaði [10] a sinvm timvm Karolo Magno sva mikinn kirkivnnar rett, at engin electus i Frakka konvngs

[1] [*mgl. E.* [2] *saal. E;* bibiandi *655.* [3] mundum *E.* [4] *saal. E;* varv *655.* [5] penninga *E.* [6] [drap hann hann ok til sin tok feit *E.* [7] rettr *E.* [8] skylldum *E.* [9] *saal. 655 og E.* [10] [*rettet;* oss *655.*

riki skylldi fyrri vigiaz in episcopvm, en hann hefði þegit skyrar iartegnir bliðs samþykkis af keisaranvm, þat er at skilia bagal ok fingrgvll, þviat engin skilldi sva diarfr, þott aðr væri kosinn af capitulo kirkivnnar, at hann tæki vt af stolinvm þessa tva lvti vtan keisarans samþykki. En firir þa grein skipaði sva herra pafinn þessv mali, at Karolvs Magnvs var profaðr i þeiri dygð, at engin femvta ne manna mvnir sveik hans ꜹga, hvar firir engvm gafz færi at skiotaz með leynd eða lymskv i gvðs sꜹðaher, helldr gekk hverr ok einn retliga inn firir opinberar dyrr. Firir þa aðra skynsemi skipaði sva herra pafinn, at þat var kirkivnvm of mikil þvngan, ef engi electus skylldi fyrr vigiaz, en hann hefði confirmeran þegit af sialfvm herra pafanvm, matti þat ok varla standa firir kristninnar viðerni. En nv a varvm timvm, sem keisararnir miok ymisligir ok margra þeira kvrt er fvllt með drambi agirnd ok gialifi, mætti brvðr gvðs mær ok moðir heilog kirkia rettliga aptr taka sitt frelsi, þviat miok er vfallit, at metnaðarhalsinn setti sitt agirndarok ifir kirkivnnar frialsleik, hafandi hennar svt ok skaða ser til framkæmðar ok frama, þviat engin lvtr er henni iafnsarr, sem illir menn ok vmakligir se skipaðir hennar formenn. Firir settar greinir er sva vorðit, at hvartveggi herra pafinn er lofligr i sinni gerð, sa ær valldit vt gaf i fyrra tima, ok sa sem aptr tekr i siðarra. Vinna þorf þessar greinir sogðv efni. Senniliga er þat eigi bysk-vpsins regla at bioða monnvm bardaga, en þat er honvm vissvliga boðit, at hvar sem hann kennir saklꜹsa vera mædda aflagliga, skal hann bæði með tvngv ok hendi moti risa. Sem vattar Ezechiel spamaðr, þa er hann [avitar kennimennina[1] firir þat, er þeir settvz eigi i motstoðv ok eigi skipvðvz þeir mvrr eða skiolldr firir hvsi Israel, at þeir stæði a degi drottins i bardaga, þat er at stiga vpp i motstoðv, risa i gegn með frialsri skynsemdar rodd hveriv sem einv ranglatv valldi. Ok þa stondvm ver i bardaga a

[1] [avitaðar kennimanninn *655*.

degi drottins skipandi oss mvr ok skiolld firir hvsi Israel, ef ver hefnvm saklausra kristinna manna með retlætis raυksemð, lifandi þeira meinlausi firir dramblatra manna ofsa ok illgirni. Hverr byskvp er eigi gerir sva, ma retligarr heita leigvmaðr en lofligr hirðir. Ok þvi dreifðvm ver ranglata, at oss virðiz miklv betra at reiknaz miðil briostlitilla byskvpa en retra leigvmanna. Tvær personvr erv til þess skipaðar i kristninni at sniða brott lastana, ein af þessvm striðir með orði, annvr vegr með sverði. Þessar personvr erv pafinn ok keisarinn. Þer sialfir ervt þess vattar, at ver vanræktvm eigi þa vtvegv, sem ver væntvm hellz stoða mvndv, verndvm ver tvngvna ok vagvm með sverði hins heilaga Petri, ok villdi engi fram fylgia varv merki. Sem þat var i nog profat, gerðvm ver sendiboða til keisarans, er likams hefndirnar a at fremia, gerandi honvm kvnnigt, hvat fram for her i Italia með varv brefi. En hann skrifandi i moti, vattandi sik miok fiolskylldvgan i stridi Vandalicorvm, her með biðiandi, at ver mvndim frialsa heilaga Romam, samkvndvr spellvirkianna rivfandi, þat með varv starfi gerandi ok erfiði a sialfs hans kostnaði. Ok er keisarinn hafði sitt rettinda valld ok refsingar stiorn (oss) i hendr fengit, hveria skynsemd mvndim ver þa gvði giallda, ef ver svæfim[1] enn ok þyldim firir leti sakir, at ransmaðrinn dræpi pilagriminn ok hervikingrinn rænti[2] kennimanninn. Hvat mvndim ver gvði svara, ef ver neitaðim keisarans bæn kristninni sva nauðsynliga[3]? Þviat hverr sem lifir ransmanninvm, sa rænir ok drepr saklausan. Þessi er alþyðvnnar[4] romr, at eigi se byskvpligt at flekka sik með nokkvrs [mannz drapi[5], ok þat er satt. En ver segivm, at sa flekkar eigi sinn byskvpdom, sem frelsir meinlausan með drapi þess, er meirr en fvlla sok hefir til at deyia, helldr ero þeir sælir, sem rettlætið varðveita [a hverivm tima.

[1] *Med dette Ord begynder a*[4]. [2] gvðs *tilf. 655; mgl. a.* [3] *Fra S. 460*[26] [Nu með þeiri grein at *mgl. E.* [4] *saal. a, E*; alðynar *655.* [5] [kyns manndrapi *E.*

Frægir vorv gvðs kennimenn tveir[1] af milldv lofi, Finies ok Matathias, þviat hvartveggi þeira var orvggr at reka gvðs rettar, lyptandi sinar hendr til rettrar refsingar. Þann tima sem Moises var með sonvm Israelis i þeim stað, er Sethim heitir, niddvz Israelite þa enn með nyivm fvndningvm moti gvði sinvm ok horvðvz með dætrvm Moab, blotandi skvrðgoð firir kvinnanna lokkan ok astriki. Ok einn dag sem israelita Zambre at nafni gengr inn til þess kyndis horkonv allvm lyð harmanda ok byr með henni, riss vpp Finies son Eleazari sonar Aarons kennimannz[2] . . . . Sialfvm virðiz gvði sva vel þetta verk, at hann lypti þeim bardaga af lyðnvm, er lengi hafði a legit, ok sagði[3] Moisi leiðtoga folksins, at Finies skylldi firir sagða dygð ok vandlæti vera kennimaðr ok hans kynsmenn hverr eptir annan eilifliga[4]. Zacharias kennimaðr reis einarðliga i moti Oziam Israelis konvngi, er sik bar til at fornfæra gvði moti lagvm Moisi, sva at greindr kennimaðr rak hann brott or fornfæringar þionastv, ok hefði ekki [ifaz i[5] at drepa hann, ef drottinn hefði eigi skiotari vorðit i hefndinni, [þviat hans armleggr frialsaði byskvpliga hond af konvngligv valldi[4], steypandi hrivfri likþra ifir þann sama likama, sem sik hafði rært til vleyfðra lvta[6]. Mathatias kennimaðr drap einn israelitam, er niddiz a gvði sinvm [i borg Modin[4], fornfærandi bolfaðvm skvrðgoðvm [eptir boði Antiochi konvngs Grecorvm[4], sneið kennimaðrinn sva snart i svndr gyðinginn, at hans dreyralækir samflutv fornfæringarbloðinv. Er Mathatias firir þetta snilldarverk ok morg annvr reiknaðr með sterkastvm gvðs kappvm. Ok framsettar greinir vinna þorf varv mali, þviat þvilikir vorv með gvðs domi rettliga drepandi, [er ranglatr a eigi at vera agalavs i gvðs kristni[4]. Vandvm monnvm tæðv ver

[1] *saal. a;* tver *655.* [2] *Her er lidt over en Linie ulæselig i 655.* [3] *Hvad her og senere er sat med mindre Skrift, er ulæseligt i 655 og tilføiet efter Gisning.* [4] *[mgl. E.* [5] [fyrir i(!) þott *E.* [6] uerka *E.*

nytsemð ok velgerning, þa er ver brott tokvm af iorðinni þeira minning, [minkaðvm ver þeira svt ok sviða, þa er ver skvndaðvm þeira likams dꜹða, þviat glæpamaðr er þvi verri, sem hann lifir leingri tima ok verðskylldar ser meiri pinv vpp a salina, þeim frateknvm, sem til gvðs snvaz hiartaliga fra illvm lvtvm ok verða siðan þvi betri með einkannligv dæmi miskvnnarinnar, sem þeir hitna meirr i gvðs boðorðvm, halldandi varygðar otta i flestvm lvtvm. Dꜹðinn er firir vtan ifasemð allvm mannvm goðr, sva ranglatvm sem rettvisvm, þat er vel vattar agætr maðr Ambrosivs Mediolanensis erkibyskvp i sinni bok, er hann kallar Librvm de bono mortis. Þvi er dꜹðinn goðr rettvisvm, at þeir ꜹðliz firir hans miðilgongv eilifa fagnaði, en þvi ranglatvm, at hann lyktar þeira ferligt framferði. Goðvm monnvm er hann lifs innleiðing, en illvm ranglætis fylling. Hann veitir heilagvm monnvm fagran sigr með andvirði rettlætis, en syndvgvm liknarefni firir enda ranglætis. Þvi er oss miklar þakkir gerandi af þeim allvm, er ver brott tokvm or glæpvnvm [1]. Þvilikar erv varar greinir, at þar firir eyðiz yðrar vskynsemðir [2].

Nv firir þa sok at ek dꜹðligr maðr ma falleraz i minvm hvgrenningvm, gef ek allt þetta mal vpp vndir dom skapara mins [ok lꜹsnara himnakonvngs, treystandi hans miskvnn ok virðvligv arnaðarorði minnar sætastv frv sancte Marie, at her a falli þat doms atkvæði, sem mer verði til hialpar i oðrv lifi [3]. Þvi skipvm ver i gvðs nafni ok hans milldastv moðvr, at sva sem ek er [4] andaðr, skvlv þer bera likama minn til Petrs kirkiv með þeim vmbvnaði, at [þer fyrr aptr steingit [5] hennar dyrr með sterkastvm lasvm. Nv ef sva veitiz firir gvðs milldi ok miskvnn, [sem allvm lvtvm stiornar [1], at kirkiv dyrnar lvkiz [6] vpp firir mer an manna

[1] [*mgl. E.* [2] *Fra S.* 263^{3} Þann tima sem *hertil har a:* ok mörg onnur skynsemdar dømi hefir ek fyrir mer til suara med ydr. [3] [*mgl. a.* [4] em *a.* [5] strengit *a;* [fyrr se aptur streingdar *E.* [6] lukaz *a.*

fvlltingi, þa greftið mik, sem ek [sagði aðr[1]. En ef þær [standa læstar ok[2] lvkaz eigi vpp, þa kastit minvm likama, hvar yðr likar, þviat almattigr gvð dæmir með [samv rettlætis vag[3] rikan ok[4] fatækan.“ Sva sem virðvligr herra Gregorivs pafi hefir þvilikar greinir fram sett, gengr hann almenniligan veg holldzins[5] fram vm dauða dyrr. Gera kardinales hans likfylgiv sæmiliga, berandi likamann til kirkivnnar fram. Ok [fyrr en þeir nalægiz mvstarið, er likit bera, fara til nokkvrir mikils hattar menn ok[2] streingia aptr kirkivdyrnar bæði lokvm ok lasvm, morgvm lyð nær veranda [ok þenna lvt dasamanda[6]. En þegar i stað sem likami hins goða Gregorii kemr fram firir kirkivdyrrin, fivka lokvr ok lasar allir i senn með miklvm þyt [ok liom[7] brott fra hvrðvnvm[8]. Er nv sa blezaðr likami inn borinn með gvðs lofi ok allra manna fagnaði, [siðan i iorð laginn með sæmiligsta hætti, er Roma kirkia veitir sinvm formonnvm[2]. Af þessv stormerki verðr skilianligt, hversv mikils verðleiks þessi maðr er firir almatkvm gvði ok hans dyrðligv moðvr. Her birtizt ok eigi siðr, at brotttekning ranglætis af iorðinni er þægt offr ok viðtækiligt[9] i gvðs auglit[10], ef þat er gert með rettlatv hvgskoti. Senniliga er þessi maðr sæll elskari varrar frv hinn goði Gregorivs sextvs[5], ifir sinvm gerðvm ok goðri samvitzkv oðlandiz sva skyran vitnisbvrð af sialfvm gvði, þviat vpploknar dyrr iarðligrar kirkiv vattaðv hans eilifa inngongv. Liost varð allvm er nærr vorv, hversv fagnandi heilog kirkia tok þann livfa likama, er friðinn keypti með sinvm sveita a[11] fotsporvm sins græðara, er einkannliga veitir þeim allvm veg[5], er friðinn elska, [þviat hann gvð[5] friðar ok elskv gefr, sem birtiz i allvm hans verkvm ok vilia[12], hvar af ver skvlvm setia aðra friðar iartegn sialfvm honvm[13] ok hans sætaztv moðvr til lofs ok dyrðar, [sem þar gefa skilia[6].

[1] [sagda *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [sama rettlætiss veg *a.* [4] [saunnu rettlæti sua rikan sem *E.* [5] *mgl. E.* [6] [*mgl. a, E.* [7] [ok hliom *a; mgl. E.* [8] hurdinne *E.* [9] medrtækiligt *E.* [10] augliti *a, E.* [11] at *E;* þat gerandi a *a.* [12] [*mgl. a.* [13] gvdi *a; mgl. E.*

VI[1].

Fra friðargerð meðal konvngs ok iarls.

Þat geriz a nokkvrvm tima, at mikit svndrþykki riss vpp miðil[2] konvngs Rogonensem ok Ravnvndvm[3] iarls af stað heilags[4] Egidij, er stendr i Franz. Þeira misþykt var sva horð af langri heipt ok þrvtin með sollinni þykkiv ymisligra meingerða af beggia þeira alfv[5], at engin frið-argrein matti formeraz miðil[6] þeira sakir goðgirnðar ok miðil[7] þeira vina. Þvi[8] lvtaz til þessa mals sa friðsami konvngr, er skommv nefndvm ver, hverr hiortvn hefir all[9] i sinv valldi mykia ok lika[10], þegar honvm likar, þott aðr se stirð ok frosin af[11] stinnvm harðyðgis iokli. Með þeiri[12] atferð gerir drottinn varr mikil[13] stormerki i þeim stað, at i þeiri borg, er Anicivm heitir, birtiz hann nokkvra nott einvm[14] fatækvm manni rettlatvm, er Dvrandvs het. Drott-inn selr þessvm manni i hond eina tabvlam, þar er a skrifat[15] i miðiv likneskia varrar frv sancte Marie gvðs moðvr, með þeima hætti formeraða[16] sem hon siti[17] a stoli ok hafi sinn blezaða son i faðmi. En vmbergis skriptina gengr einn ringr sva vaxinn sem velldisringr vars herra [er viða markaðr[18]. En innan i sialfvm ringinvm [var þetta[19] skrifat: Agnus dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem. Þessa tabvlam byðr drottinn varr at fatæki maðr beri fram af hans alfv[20] firir greinda hofðingia, ok segi þeim einarðliga, at firir þetta mark vill gvð ok heilog Maria drotning at þeir sættiz. Eptir þat vaknar fatæki maðr, ok sannaz hans firirbvrðr [með allv lygilaʋs[18], þviat i hia honvm liggr þessi tabvla með fyrr greindv marki. Segir hann þessa syn i fyrstv staðar byskvpinvm ok biðr hann

[1] *Trykt ovenfor 170—174 efter St. med Varianter af E. Her meddeles Legenden efter 655, jevnført med a.* [2] milli *a.* [3] Rannundum *a.* [4] hins heilaga *a.* [5] halfu *a.* [6] millum *a.* [7] medalgǫngu *a.* [8] þij *a.* [9] oll *a.* [10] lina *a.* [11] med *a.* [12] þessi *a.* [13] mikit *a.* [14] einshuerium *a.* [15] skrifut *a.* [16] formerud *a.* [17] sæti *a.* [18] [*mgl. a.* [19] [er *a.* [20] halfu *a.*

þagat kalla þessa baða hofðingia. Ok þat sama gerir byskvpinn, skrifandi til þeira með skyrv mali, hvat Dvrandus vattar ser birt hafa verit af gvði. Ok þegar i stað eptir þessor[1] bref vpp lesin, bregða þeir við baðir sem hvatligaz ok fara til Anicium. Berr[2] sva til með gvðs vilia, at þeir koma þar in assvmptione[3] sancte Marie. Er þa miok fiolment i staðinvm af þessvm baðvm hofðingivm i einn stað saman komandvm[4]. Setia þeir sættarfvnd i hofvðkirkiv staðarins. Er þa Dvrandvs til kallaðr [ok kominn[5] a miðiv þingi skipaðr, at allir megi sem innvirðiligaz hans orð vndirstanda. Hann segir i fyrstv skorvliga, hvat honvm hefir birtz af gvði til friðargerðar miðil[6] konvngs ok iarlsins, leiðandi fram siðan skilrikan vatt, at hans frambvrðr er vfalsaðr. Sa vattr er sv scedula[7], er gvð fekk honvm ok a er skrifvt koronvt drottning var frv sancta Maria. En þegar i stað sem hann bregðr likneskivnni i lopt ok hofðingiarnir sia hana, fylgir henni sva mikill gvðs kraptr, at baðir i senn risa þeir vpp, rennandi hvarr at aðrvm[8] sem hiartaligstv nafrændr eða astvinir eptir langan skilnað, kyssandi hvarr annan með tarstoknvm avgvm ok iðŕanarfvllvm andvorpvm, firir þat er hvarr þeira hafði gert moti aðrvm, styrkiandi miðil sin eilifan frið bæði með orðvm ok verkvm. Ok til einkannligs marks þar vm lata þeir baðir grafa ser innsigli eptir friðarlikneskinv[9] ok semia þar til eitt klæði þvi likt a sitt form sem skapvlare gramvnka, með hettv ok miofv skavti bak ok firir, festa siðan þetta nyia innsigli við skavtið fremra ok bera ytz[10] ifir allvm klæðvm, sva at hvarr matti sia, er gekk moti aðrvm. Helldv þeir þenna frið af gvði formeraðan vbrigðiliga, meðan þeir lifðv, en siðan þeira erfingiar [ok ættmenn[5] hverr eptir annan. Enn [dreifðiz viðara[11] sv mikla miskvnn, er fylgði þessarri likneskiv, þviat engin maðr er hana sa matti nokkvrs

[1] þessi *a.* [2] Stendr *a.* [3] annunciacione *a.* [4] komnum *a.* [5] [*mgl. a.* [6] millum *a.* [7] sedula *a.* [8] ôdlaz(!) *a.* [9] fridarlikneskiunni *a.* [10] ytst *a.* [11] [dreifiz vida *a.*

mannz[1] heipt eða hefnð i sinv briosti varðveita, helldr sneriz æ firir hennar nalægð forz i frið, grimð i grið ok fiandskapr i fvlla vinattv, hversv storar sakir sem vorv manna i miðil[2], þo at einn væri broðvrbani annars, þviat eigi[3] seinna en sa sem[4] eptirmalit atti fekk sett[5] likneskivna a klæði vegandans, rennr[6] hann brosandi a hals broðvrbana sinvm, bliðliga kyssandi ok með ser til samkvndv laðandi[7]. Matti af þvilikv marka, hversv margir mvndi[8] til verða at lata eptir henni formera, at sem flestir mætti þvilikrar gvðs giafar niotandi verða.

[Nv sem ver hofvm heyrt sva stormerkiligan lvt, er dveliandi litill timi, aðr vpp byriz annat mal i iartegna frambvrði, þviat fysiligt er fram at setia fogr orð heilagra gvðspialla rettliga gloservt firir spekt ok vfalsaðan skilning lærifeðra, til þess at oss megi liost verða, hversv viðkæmiliga var frv sancta Maria gerði þenna faheyrða frið með gvði[9]. Senniliga er þessor[10] frasogn eigi vndranar verð[11] helldr mikillar dasemðar, þviat almattigr gvð endrnyiar forn stormerki ser til lofs ok dyrðar ok sinni blezaðri mæðr til eilifrar [sæmðar ok[9] virðingar, at [hvn skærasta[12] moðir ok rikasta drotning se dyrkvð lofvð ok prisvð næst gvði sialfvm af allvm tvngvm veralldarinnar, ok er þat[13] verðvgt, þviat allr heimr hefir af henni lotið sva mikla giptv, sem [eigi ma avga sia ok eigi eyra heyra ok engin(!) mannz hiarta hvgsan a koma. Hvat er nv þa vndarligt[14]. . . .

VII[15].

Af Anselmo.

A dogum virduligs herra Gregorij septimi, er fyrr het

[1] kyns *a.* [2] millum *a.* [3] *tilf. a.* [4] er *a.* [5] sed *a.* [6] renn *a.* [7] leidandi *a.* [8] mundu *a.* [9] [*mgl. a.* [10] þessi *a.* [11] segir meistarinn *tilf. a.* [12] [hans kięrazsta *a.* [13] vel *tilf. a.* [14] *Med dette Ord ender 655c, jfr. ovenfor S. 172²⁹—174¹⁵*; [engiss mannz hiarta ma hugsan aa koma. Ok þij sama valldi, sem gud almattigr hefir ok helldr ok hans signada modir, se eylift lof vm alldir allda. Amen *a.* [15] *Jfr. ovenfor S. 174—180, hvor Legenden er aftrykt efter St. med Varianter af E. Her meddeles den efter a, og senere efter f.*

Hilldibrandus, en hann yrdi postoligs sætis stiornari, skinu tueir agiętir menn i guds cristni fyrir nordan fiall, þat er at skilia, Anselmus Cantuariensis erchibyskup ok Hugo aboti Cluniacensis. Ok med þui at þersir guds astuinir voru samtida vppi, hiartaligir kompanar sin i millum, samtengdir himneskri ast, fagrliga kueyktir med elsku haleitrar himinrikis drottningar ok a somu stundu framm kalladir af þersarri verolld, sem birtiz vndir einni syn, skulom vęr skrifa nockut skamt af þeira lifui, þat er einkannliga til heyrir guds modur lifui(!), sua at ver hafim lesit. Skal guds vin Anselmus sua hallda fremra stett i frammburdinvm, sem hann helldr i vigslupallinum.

Anselmus var fæddr ok vppfostradr[1] fyrir sunnan fiall i Lungbardi. Þegar settr til bækr aa vnga alldri heilagar ritningar i skola at nema, var hann fliottækr i godum lutum, sua at fyrr enn hann vęri fiortan ára gamall, gieddiz hann gnogliga bokligum listum, elskandi sæla guds modur Mariam af ollu hiarta, sem sidan birtiz i hans lifi med sætum framningum ok orda framburdi. Nu sem hann er vel til manz kominn, fysiz hann nordr yfir fiall til Franziam, ok þat sama gorir hann, þuiat gud drottinn ok hans blezud modir hefuir sua skipat i haleitri forsio sealfrar spekinnar, at sagdr gimsteinn skal nordarr meirr geisla vpp smidi kristninnar. Lidu sua hedan ifra .iii. aar, at Anselmus var stundum in Francia, stundum i Nordmandia edr Borgundia.

I nefndan tima er hann vel tekinn af virduligum herra Tholerano(!) erchibyskupi. Hann var vigdr subdeakn, verandi aa erchibyskups gardi þeonandi honum optliga i gudligu embætti vid heilagt alltari. Nu berr sua til einn hatidissdag, sem sealfr erchibyskup syngr messu i hofudkirkiu stadarins, at fyrr sagdr Anselmus þeonar honum med odrum klerkum. Ok er sua lidr embættinu, sem ewangelium skal lesaz, gengr nefndr subdiaconus fyrir lesdeakninum vpp aa chor, sem sidr er til, halldandi reykelsi ok texto fyrir ber-

[1] *Herved berigtiges Læsemaaden i St.* i borg Fanstraðr *ovf. 175*[11].

andi. Ok er þeir ero vpp komnir, sua at ewangelium er lesit hatidliga, gripz vpp deakninn i andar syn, seandi framm yfir chorinn yfuir durum kirkiunnar, huar fiandinn sitr aa þrepi einu. Hann er þa bǒluadr i apa mynd, hafandi blekhorn storliga mikit vppi hia eyranu, penna digran hefir hann i klonni hægri, ok skrifar i fasta fari. Þetta kuikendi er miok hrædiligt aasyndar. Enn huat hann skrifar, birtiz Anselmo þegar i stad. Þuiat tuęr veslugar konur rett sitiandi vndir nidri tala millum sin æ sem tidaz af sinni bǒluadri vsnilli. Nu fyrir heilags anda birting skilr Anselmus sagda syn ok vndirstendr innuirduligha, at i apamyndinni leyniz forn asakari brædra varra, sa er fyrir kuinnanna margmælgi ætlar at endrbæta forna cirographum mannligrar fyrirdøm-ingar. Her næst ser hann klerkrinn, at bokfellit fiandans er alskrifuat vtan ok innan, enn konurnar hallda fram hinu sama ordtaki. Verdr skelmirrinn illskeptr vid, er hann ma eigi skrasetia þeira ord vt til enda, ok tekr þat raads, at hann bitr i annan bokfellzendann, enn togar annan med klonum ok sperriz vid fast, ok reynir aflit. Enn er hann stendr i þessa hattar vmfangi, sua kleykiliga sem hann er adr kominn, stockua tennrnar af bokfellinv sua hart, at haussinn skellr vppi aa murinum ok hrytr af þrepinu rap-andi nidr alla leid medr sua miklum brest ok ogurligum gny, at Anselmo þotti þui likt, at oll kirkian mundi nidr falla. I þersarri syn gledz hann geysi miok, þuiat hann fagnar hiartaliga af slysfǒrum fiandans. Ok med þui at i sagdan punct hefuir hann æigi sealfs sins volld, stillir hann minnr gledina enn veralldligum monnum mætti synaz bezt standa, þuiat hann slær saman sinum lofum hátt ok huellt med storum hlatri, þeonostuna fyrirlátandi, hart rennandi fram eptir kirkiunni, þuiat þess beidir gledi hugskotzins at fagna tempranarlaust sman vuinarins. Ok fyrir þa sǒk at engi næruerandiss madr veit vndirstǒdu þessa máls, vndra allir geysi miok klerksins medferdi, er hann hleypr innan kirkiu æpandi sem einn leikari, þa er hann skylldi gudi þeona

med hæstu sidsemd vid heilagt alltari, nærverandiss ollum lyd a sua miklum degi. Eptir þetta lidit er synin brott tekin, huerfr nu Anselmus aptr til sealfs sin ok þickiz osuinnr ordinn, hugsandi med ser huat hann hefuir gert, ok huar edr aa huerium tima edr huersu mikils hattar monnum nalægum. Huar af hann fylliz mikillar rygdar, hafandi sik i þeonostugordinni einkar sæmiliga allt til enda med agiętri vidkomning hiartans.

Enn er þeonostugerd var vti, gengr erchibyskup til sinnar hallar med odrum mikils hattar personum. Er nu fyrr sagdr Anselmus settr vndir rangan hugardom allra sinna kompana, vheilsadr ok fyrirlitinn[1] . . . . . . kundu med byskupi. Varrar frv klerkr sem hann [er af ollum ria]dr ok rekinn, flyr til sins huggara ok ỏflu[gs full]trua, gangandi inn i Mariu kirkiu fallandi fram til bænar med sut ok anduarpan. Ok eptir þat gert lidr yfir hann lettr hỏfgi, fyrir huern hann odlaz mikinn fagnad, þuiat drottningh himins ok iardar mær ok modir virdulig Maria birtiz honum einkar blid ok fagnadarsæl, huggandi sinn þeonostumann bædi med elsku andlitzins ok hunangligum seim orda framburdarins, gỏrandi hann styrkan ok fyrir allar greinir oruggan, leggiandi þat sama letr nidr hia honum, sem fiandinn hafdi skrifuat, til annarrar handar til asakanar efnis vid konurnar, lidandi sidan fra hans augliti vpp i lopt ok heim til himinrikiss hallar. Eptir greinda syn vaknar Anselmus styrkr ok fullr med fagnadi, gorandi vmæliligar þackir almattkum gudi ok hans mætuzstu modur, erchibyskupi kunnigt gerandi, huersu stormerkiligha gud drottinn hefir goraz latit hatt ok skipan þessarra syna. Huat erchibyskupinn heyrandi lofar sannan gud med godum vilia, huersu Maria hin milldazsta drottning er buin til hialpar syndugra manna. Heyrir hann ok æigi sidr huern skilning su boluada skræda hefir at hallda, sem andskotinn skrifuadi sinni bannsettri klo vpp aa kuennanna skada. Ok þuisa næst ero

[1] *Her mangler 1½ Linie i a; jfr. S.* 177^{24}—^{26}.

þær badar fyrir erchibyskupinn inn kalladar. Er at þeim borit i fyrstu breflaust, sua sem til profs at þær hafi illa geymt tungu sinnar innan kirkiu, þann tima sem framm for guds þeonosta. Enn þær þræta sakir skammfyllis, æigi þorandi moti at ganga, medan þær meg[u n]ockurn veg vndan fara. Enn þegar letrit er fram borit ok greiniliga[1] vpp lesit, iatta þær sektina, en kriupa vndir skriptina, gefa lof guði firir miskunn sina, takándi sua firirgefning ok hialpsamliga lausn sinna misuerka. Eptir þessa luti fagrliga fyllda tekr erchibyskup Anselmum aptr vndir alla fyrri velgerninga, gefandi honum þar med einkannligri vinattu[2] en nockurn tima aðr, þuiat honum virdiz hann vera merkiligr maðr ok dyrdarsamligr i guds augliti ok milldastu Marie drotningar, sem profaz i þuisa efni.

Nockurum tima siðarr sækir Anselmus heim þat klaustr er Bectvm[3] heitir i Nordmandi, gangandi at nyiu i skola vndir læring brodur Lanfranci meistara, er skommu hafdi snuiz fra verolld fremstr meistari i allri Italia. Þui næst gengr Anselmus sama veg verpandi verolldinni, gerandiz munkr vndir herradomi Hersuini abota, er funderat hafdi nyia klaustr Bekti[4]. Ok eptir tima framras sem priorr Lanfrancus er vtgripinn af Becti med atgongu Viliams bastarðz[5] vigdr Kadonensis aboti en sidan gorr Kantuariensiss erchibyskup i Englandi, tekr Anselmus prioratum Becti, en vigiz eptir dag virduligs Lanfranci næstr[6] erchibyskup Cantuariensis, med guds lofi þolandi margar mædur firir kristninnar frelsi, vtlegd ok vnadir i sinum byskupdomi af þeiri grimd ok gudhræzleysi, er Viliamr[7] vngi konungr son Vilialms bastardz þeysti vpp a kirkiuna i Englandi, huert ofsoknar suerð reið arvm sidarr ifir krunu Thomas erkibyskups, sem enn man sidarr getið verða. En huerr man greina mega þa sæmd ok nytsemi, er Anselmus erchibyskup villdi

[1] *Med dette Ord begynder f*[5] *som nu lægges til Grund.* [2] ast *a.* [3] Britum *a.* [4] Becti *a.* [5] Vilhialms basthardz *a.* [6] næsti *a.* [7] Vilhialmr *a.*

fram hafa med sinni kristni predicandi, kirkiunnar rettindum fylgiandi, bækr[1] dictandi ok onnur byskuplig verk framliga gerandi, halldandi fulla elsku af æsku til elli vid vara fru sanctam Mariam guds modur, semiandi henni sætar bænir[2] af hunangligum hiartans mergium med faheyrdu formi klerkligrar kunnastu, sem alldregin[3] gleymiz i heilagri kristni, medan hon stridir her a iardriki. I þeim vtlegdar tima, er Anselmus erchibyskup þolir a dogum Viliams[4] vnga konungs, tekr hann mikla huggan ok hiartaliga vinattu af fyrr nefndum Hugone Cluniacensi abota, huers minning er þessu næst gerandi med skommu mali vndir miskunn almattigs guds ok hans sætastu modur orlofi.

VIII.

Sermo Sigiberti[5].

Sva hefir skrifat meistari Sigibertus, at þessi Hugo var ættadr af þeiri borg er Augusten heitir, hann var storburdigr[6] madr. Fadir hans var einn agætr herra ok bardagamadr mikill, storliga sigrsæll i orrostum. Merkiligar forspar runnu firir þessum sueini longu fyrr en hann væri fæddr. Ein af þeim er su, at sua sem modir hans var þyngd af burdinum ok hafdi kent sottarinnar, bidr hon nu einn sidsaman kennimann[7] messu syngia bædi firir sinni frialsing ok heilsu barnsins. Ok er prestrinn stendr at embættinu hafandi sik allan til himneskrar vpplitningar, er hann ifir sik vpphafinn i styrk andarinnar ok ser i kalekinum barns likneskiu sua fagrliga skinandi, at hennar pryðilig asiana[8] gengr vmfram mannligan hátt. Maklig syn firir sua helgum[9] ok sannliga forsagnarfull til vkominna hluta. Sa var sefðr[10] i kalek en eigi fæddr a iardriki, sem dyrkaði nafn drottins allt til elli, takandi þegar i barnæsku heilsukalek, er salmaskalldit af talar[11] i sinni bok, firir þann

[1] bøkr *a.* [2] bønir *a.* [3] alldrigi *a.* [4] Vilhialms *a.* [5] *Saaledes er Overskriften i E. Legenden er trykt ovenfor S. 180—193 efter St. med Varianter af E. Her meddeles den efter f og a.* [6] storburdugr *a.* [7] prest *a.* [8] aseona *a.* [9] manni *tilf. a.* [10] sæfdr *a.* [11] segir *a.*

sama kalek er hann gerdiz eptirlikari[1] drottinligrar pinu, fyllandi guðspiallz boðorðin med gofugligum verkum.

Nv sem þessi vngi madr Hugo vex vpp med sinum fedginum, leysir hann ei[2] til framrasar vsnilldar beislin[3], sem þess hattar alldr er optliga vanr at gera, eigi[4] gaf hann sitt holld til vþrifnadar eda gialifiss[5], eigi fylgdi hann leikligu skrapi eda vskaplıgu glennzi, helldr bygdi hann, sem skrifat er af Jacob, meinlauss ok kyrr i sinu husi. Sidan sem gudi virdiz timi til, gordiz Hugo brott af sins fodur gozi[6], gefandi sik vndir meistaradom virduligs herra Odilionis abota ifir Cluniacensis lifnadi. Var fyrr nefndr aboti merkiligr madr ok virðuligr i sinu lifi, [klerkr vaskr ok vinr mikill[7] varrar fru sancte Marie, sem vattar su bok er heitir Flores Uirginis, þuiat hans orð ero þar optliga fram sett midil[8] annarra meistara, ok her vilium ver setia eina klausu, er hann talar i fyrr nefndri bok.

Eitt vitum ver firir vist, segir hann, at allt lif ok atferd[9] sællar Marie drotningar var iafnan fundit i drottinligum bodordum sialfum gudi þionanda, þuiat allan tima drottinligrar bernsku, sueindoms ok vaxandi æsku var hon med varum herra Jesu Cristo, þionandi sonnum syni sins manndoms sua sem sonn modir i sætleik astarinnar. En huat er ætlanda, huersu sæt ok elskanlig varu[10] vidrmæli þeira mædgina, þa er meydomrinn skein ok friosemdin gladdiz i modurinni, en manndomr birtiz ok guðdomr leyndiz i syninum. En ef oss girnir vita, huat sæl guðs moðir hefir firir sik lagit[11] eptir vpprisu[12] sins sæta sonar, adr hon steig vpp til himinrikiss, er þat an efasemd halldanda, at hon vitiaði heilaga staði drottinligs burdar, piningar, graftrar ok vpprisningar, framsteypandi gnoglig[13] tar i huerium þeira[14] firir hita astarinnar, kyssandi med sinum

[1] eptirlikiari *a.* [2] æigi *a.* [3] heims *a.* [4] eighi *a.* [5] giolifiss *a.* [6] gardi *a.* [7] [mikill klerkr ok vin *a.* [8] millum *a.* [9] varrar fru *tilf.* *a.* [10] *saal. ogsaa* *a.* [11] lagt *a.* [12] vars herra *tilf.* *a.* [13] noglig *a.* [14] stad *a.*

blezada munni endrminningar stadi vuirdanligs fagnadar. Eptir asynd hervistar vars herra huarf hon aptr med fagnadi til heilagra guðs postola, huerra felagskapr henni var vel kunnigr til allz hreinleiks ok hiartaligs goduilia. Efalaust truum ver, at hon hefir nærri verit vppstigningar gleði vars herra Jesu Kristi, ok hon hefir tekit astargiof heilags anda med postolum guds a huitasunnudegi, hueria miskunn audsynt er at hon hefir framarr auðlaz en nockurr maðr annarr þegar i fyrstu frabæriliga, at henni var bodat, at hon skylldi guds son getandi verda, þuiat ferdaz hon nu med hofdingium himinrikiss i vnadsamligri curia paradisi vndir læring heilags anda ok allz gudligs rikiss meistaradomi[1], hin fremsta finnz hon midil fyrstu borgarmanna himnakonungs, huerra lif allt er i himnum firirlatnum[2] iardligum hlutum.

Þuilik ero ord hins sæla Odilionis abota midil annarra vtoluligra af varri fru framsettra. Vndir hans meistaradom gengr fyrr sagdr Hugo, skiptandi eptir litinn tima bædi samt sidferdi ok klædabunadi, takandi med mikilli godfysi heilagan habitum munkligrar sidsemdar, skiotliga steikiandi brott af sinu lifi allan heimligan ryð skærliga profaðr i læringar ofni fodurligrar hlydni, langan tima ellri manna med biortum lifnadi ifirstigandi. Eigi liðr langt aðr en hann er priorr skipadr Kluniacensis. Ok þann tima sem virduligr guds madr Odilio aboti for til guds, er Hugo kosinn af ollum samþyckiliga i hans stað. Geck þat fram, þuiat gud villdi, þott hann sialfr stædi alla vega med tarum i moti, at a viðrkæmiligum tima vigdiz þar einn godr aboti, godr i vitzku, betri i samuitzku, en beztr i stilling ok allri hofsemi, einkannligr i felagskap, fagr ok storliga hæfeskr i sinum framningum, ynniligr ok frabæriligr [i huers kyns[3] astargiofum, þuiat med honum skein opinberliga spadomsgipt heilags anda. Einkannliga elskadi sæll Hugo aboti vara fru sanctam Mariam næst gudi sialfum vmfram adra helga menn, þar næst patronum sinnar kirkiu Petrum

[1] meistaradoms *a.* [2] fyrirlitnum *a.* [3] [pryddr med ollum *a.*

postola, Benedictum abota ok Martinum gimstein kennimanna, sem enn man siðarr i þessu mali liost verda. Ef nykomnir[1] menn af verolldu gengu inn i hans munklifi til profanar, greindi hann gloggliga firir gipt heilags anda, huarir varu þeir er i sannri staðfesti varu [satt hveitikorn til gods avaxtar, makligir niðr setiaz i kornhloðu vars herra[2] eda þeir er bleckiliga inn gengu brott kastandi med helmum illgiarnra anda. Sua var hann madr olmosugiarn[3] við guðs fatæka menn, at hann reiknadi hvern hlut engis verdan hia þui at hugga þeira fatæki, takandi þar til huat er firir hondum matti verda. Sva stilliliga mæling ok gnogliga tempran hellt hann i guðs bodordum, at hann syndiz med ollu mundangligr, eigi miog stridr ok eigi of linr, sem enn man sidarr i nockurum stad nockut til talat, adr þessu mali se lyktat.

Þat er sidr i Cluniacensis munklifi, at burðartið vars herra Jesu Cristz er þar halldin vmfram allar adrar hatidir med einkannligri ast ok godfysi. Allr tilbunaðr þessarrar hatiðar er sem mest vandadr, sungit einkannliga, lyst vel ok glaðliga innan kirkiu, ok þat vmfram, sem þessum greinum er miklu agætara, at bræðr myktu sin hiortu med agætum hugrenningum ok doggaðu[4] sinar asianur[5] med fliotandum tarum, fagnandi sua i guðs burðartið a þeiri nott med himinrikiss englum. Nu berr sva til einn tima, sem sæll faðir Hugo er gamall vordinn at aratolu, stendr nalæg burðartið vars herra Jesu Cristz, ok bræðr bua sik ok sina hluti moti hatiðinni. Koma þeir allir samt vigiliudaginn i sitt capitulum eptir prim vm morgininn, ok virðuligr Hugo andligr munklifissins faðir sitr vpp millim brædra sva til orðz takandi, sem her ma heyra: „Yðr se kunnigt, bræðr[6] minir, segir hann, at hinn goðgiarni Jesus hefir sua skipat at vera nalægr yðru hatidarhalldi, sem þer megit skilia a þeima hlut, sem nu vil ek fram bera:

[1] nockurir *a.* [2] [*mgl. a.* [3] olmusugodr *a.* [4] dogguadu *a.* [5] aasion^{u}r *a.* [6] brødr *a.*

Einum brodur gaf þa syn a þessarri nott her i klaustrinu, at hann sa vara fru sialfa miskunnar modurina. Hon bar son sinn Jesum Cristum i sinum hreinsta fadmi. Hardla mikill engla fioldi stod þar vmhuerfis med himnesku liosi ok frabæriligri birti. Ok sem hann sér broðirinn, snyz varr herra Jesus Cristr bliðliga at sinni blezadri modur ok segir sua til hennar: „Ser þu, moðir min, at nalæg stendr hin helgasta nott mins burdartima. Þessi er su nott, er liosan gerir framburð spamanna, en endrnyiar lof ok fagnað englanna. A þessarri nott munu gleðiaz allir hlutir af þeim ovmrædiliga fagnadi, er gud ok madr fæddiz af þinu skærasta holldi. Ok med þui at nu syngia [1] allir hlutir himneskir ok iardligir med samþyckiligum fagnaði, huar er nu mattr ok illzka mins vuinar ok andskota, huar er nu hans mikli styrkr ok riki, er hann heiminum miog med drotnaði adr þessi vuirdanligi fagnaðr fram kæmi?" Sem varr lauardr ok lausnari, lifandi guds son ok iungfru Marie, hefir talat þessi hin blezadu ord, ser broðirinn, at fiandinn miog ferligr gengr syniliga fram af einshueriu leyni herfiligr asyndar. Þuiat firir þau helgastu ord er skommu heyrdi hann af munni vars herra, at vuinarins valld [ok fyrra riki [2] væri miog minkat i verolldinni, grætr hann ok [ylir snoktandi [3], mikilliga bidiandi at honum gæfiz orlof til at profa, at hann fai spillt hatiðarhalldinu firir brædrum þar i munklifinu, „þuiat ek væntir, segir hann, ef vtuegum verdr vid [4] komit, at enn afliz mer nackuat i oðrum munklifissins herbergium, þott engin þeira vili i kirkiunni hlyða minum fortalum." Þessum anskotans ordum suarar Jesus Mariu son: „Far nu at sinni, vandr þiofr, sem þer likar, freistandi huat þu matt, þuiat ek vil eigi binda þik sua miog med [5] minum almætti, at þar-firir minkiz þeira verdleikr ok korona, sem þina prettu fa sigrat med stadfesti truarinnar." Nu sem vuinrinn hefir orlof þegit, ferr hann fyrst til capit-

[1] hlæia *a.* [2] [*mgl. a.* [3] [snocktar ok ylandi *a.* [4] til *a.* [5] *Her ender a*[4].

ulum ok ætlar þar inn ganga. En þess er nu eigi kostr, þuiat capitula dyrrin ero sua mio, en hann sua digr, at med engri list fær hans bolgin illzka þar inn komiz. Ok sem hann ser sik þar engu afla, snyr hann til dormitorium, þess erendiss at vnaða sofandi bræðr veniuligum sionhuerfingum. En her kemz hann eigi fram helldr en fyrr i capitulum, þuiat hans mikli digrleikr rekr hann brott tuifalldan fra dyrunum. Siðan snyr hann leidinni til refectorium, berandi fullt traust med sialfum ser, at hann muni her nockuru afla, þuiat honum þickir þat likligt, at fir obmikla(!) tilteyging likamans muni bræðr vanrækia geymslu hiartans, sediandi framarr girnd ok græðgi kuiðarins en guð bydr firir reglu rettlætissins. En þar fær hann aðra kaupferð, þuiat hann tekr i þessum stað mikil motkaust af lesning ok framburði heilagra orða, her þolir hann morg ok horð skeyti fliugandi af goðfysis athygli heyrandi brædra, her finnr hann mikla firirlitning ok mattugan brottrekstr firir litillætiss elsku þionandi bræðra, sua at nu ma hann eigi lengr við halldaz, ok er nu brott keyrðr med afli af conuentu bræðranna bannsettr suikari, skemdar fullr ok brottkastadr af guðs augliti.

Nu, bræðr minir, segir virðuligr herra Hugo aboti, verit i guðs nafni sem varastir, gerandi almattigum gudi ok hans blezadri modur margfalldar þackir, þuiat hann rak brott fra oss grimman vuin, en virðiz sialfr vera med oss blezaðr ok lifandi drottinn.“ Sem aboti hefir sua talað, lofa allir ok ser huerir bræðr hæsta guð ok hans mætastu moður vppkveyktir at nyiu með astarhita, dyrkandi drottinliga burdartid af allu megni, sem agætligast mattu þeir.

Firir þenna euentum verðr skilianligt, at nu er þar komit, at fiandinn þarf ei at geta til, huerr edr huersu mikill sa Jesus er, sem fordum fæddi Maria mær, þuiat þat var sua lengi, at vuinrinn heimskaði sialfan sik ok leiddi ymissum getum, huerr þessi mundi vera, at sua var miog fæddr moti vana. Her af segir einn agætr byskup Maximus at nafni, setiandi fram med klerkligu ordtæki þat sama

vmfang vuinarins, er hann gerdi ser þann tima, er varr herra Jesus Cristr var fæddr a iarðriki. Þann tima sem andskotinn sa þat, at Jesus var fæddr af Mariu dottur Eve hinnar gomlu, vndrar hann geysi miog, ok þat ætla ek, segir byskupinn, at hann vellci med ser þuilik orð ok vtuegu: „Huerr er þessi maðr, er sua geck inn i heim þenna, at ek vissi eigi? Veit ek þat, at hann er af konu fæddr ok vpprunninn, en þat er mer blint, huernig hann er getinn. Auðsynt er þat, at su sem hann fæddi, er senniliga hans moðir, en þat er mer þui vskilianligra, huerr er hans faðir. Se ek burðinn, en huarki fæ ek skilit fæðing ne getnaðinn. Miog er þessi hlutr vndarligr ok vheyrðr fyrr i verolldu, at su er soninn fæðir, fagnar sem mær eptir burðinn ok firir. Sveinn þessi liggr i voggu ok grætr bernsligum tarum, synandi sik likan dauðligra manna sonum, en hefir ecki med ser gratligt, hlutlauss af bernskunnar misuerkum. I reifum var hann bundinn sem litilmagni, en af annarri halfu brosir loptit moti honum, sendandi af ser honum til virðingar fegrstu stiornu, her med þiona honum himinrikis englar, rennandi ok fagnandi æ sem tiðazt millim h[i]mins ok iarðarinnar, gleðiandis ovmræðiliga af fæðing þessa getnaðar. Huat hefir þuilikt vndr at þyða? eigi er ek froðari en sua, at ek se vpp a. en þo huersu vorðit er ma ek ei skilning a bera. Heyri ek þuilikar ræður hueruetna, ok verðr mer vsuipt við, at sa se vegsamaðr allt eitt ok guð firir þionastur englanna, sem fæddr er maðr i verolldina. En eigi ma ek við þat dyliaz, at alldri a fyrstu verolld bar sua til, at maðr kæmi syndlauss inn i lif þessarrar veralldar vtan þessi einn. Hann er sua raðinn i þui, at engan lut hefir hann með ser þann, er glaðning heimsins eggiar, helldr eyðir hann ok niðr brytr sua minar framferðir sem veralldarinnar Ok þui þickiz ek sizt skilia, huat mer skal til raða verða, þuiat nu er þar rett komit, at mik grunar, at skiott dugi mer illa, þuiat ek skil fullkomliga, at þessi vngi maðr er þegar

sterkari en ek gamall. Huat er þa vlikligt, at hann vili gera mer afls mun ok leggia vndir sik riki mitt? Mun ecki þat til efnis, at hann se guð? En þat vil ek ætla, at eigi þurfi firir þuilikum lutum rað gera, þuiat ef hann væri guð allra verallda, mundi hann eigi þuilikar vanuirðingar þola vilia. Ei mundi hann i voggu halldinn eðr i reifum bundinn, eigi mundi hann grata, hungra eðr kuensliga miolk drecka, þuiat eigi mun þat synaz talat skynsamliga, at hungr se með guði lifanda.“ Sem her er komit, snyr virðuligr herra Maximus byskup orðræðunni segiandi með þeima hætti: „Diofullinn vissi eigi, segir hann, at þær bernskuligar næringar ok likamligt hungr, er varr herra Jesus Cristr þoldi i sinum manndomi, var ei firir sauk veniuligrar vstyrktar, helldr firir stormerki himneskrar miskunnar, ok þat er hann dvldiz við, hugsandi fæðing ok manndom vars herra, eggiandi hann fram til bardaga. En meydomr Marie iamskærr eptir burðinn sem firir, skelfdi hann vdæmiliga, sva at þar firir hafði hann ecki vita. Veitum ver þetta capitulum guðs þionastumonnum, þat er at skilia andligum sonum gamla foður Hugonis abota, at með þessu mali aumbuni þeir fiandanum þa freistni, sem fyrr var skrifut, guði til lofs, þeim til koronu, en freistaranum i eilift brigdzli.

Nu sem i nalægð er komit við þann tima, er allzvalldandi faðir himinrikiss hefir disponerat aumbun veita Hugoni abota firir langa mæðu ok sueita, er hann hefir þolat i stiorn ok starfi, þian ok þunga margfalldra meinlæta, birtiz fam dogum firir hans andlat sua merkilig syn, sem nu man sagt verða. Einn gamall maðr ok rettlatr er vtgorr af Cluniacensis munklifi til akruerks i einnhuern stað. Skilldi hann þar vera staðfastr nætr ok daga, ei til munklifiss heim farandi fyrr en gort væri firir enda. Ok a einni nott sinnar þaruistar ser hann gofugliga syn mikils mannfiolda skamt i fra ser fram faranda. Hann ser eina volldnga drotning ifirvættis friða ok fagrliga koronaða gangandi i miðium flocki þeirar biortu sueitar. Var honum

þat skilianligt, at allir þionaða þessi drotning, sumir firir rennandi, sumir fylgd halldandi, aðrir siðarr gangandi. Þessu næst ser hann einn virðuligan mann siðarst ganga. Sa vikr þagat til, sem hann þickizt liggia, talandi til hans bliðliga: „Huerr a akr þenna, er þu fagar, gamli maðr.“ Hann suarar vskelfdr: „Petrus postoli ok þar með Cluniacensis aboti.“ Sa virðuligi maðr talar þa i annan tima: „Minn er akr þessi, ok minn þionastumaðr er Cluniacensis aboti, en þu skunda þinni ferð, boðandi abota yðrum, at hann skipi spakliga þui husi, sem hann fæddi langan tima sinum kenningum, þuiat eptir litinn tima mun endir geraz hans lifdaga. Seg honum þat til marks, at Petrus postoli byðr þer þessa luti fram bera, þat skal þu vita ok honum kunnigt gera, at þessir allir, sem þu satt her skommu fram koma, ero honum bunir þionastu veita, þegar sem hann er buinn þeim fylgia. Er allra þessarra foringi sæl ok blezut moðir græðara vars fru sancta Maria. En þu gior, gamli maðr, þetta eyrendi vel ok vakrliga.“

Eptir sua talat huarf synin, en akrkarlinn gerir sinn veg með allum skunda til fundar við Hugonem abota, tiandi truliga huat hann hefir seð ok heyrt af hinum sæla Petro postola. Abotinn setr sik staðfastan moti slikum ræðum, lofandi sannan guð firir allar sinar giafir, meirr þat gerandi i leyniligum sætleik sins hiarta en með hareysti varranna. Sua var hann auruggr i guðligri van ok vskelfdr i sinum dauða, at fam dogum firir andlatit reiknar hann eptir artiðardogum tueggia manna, er aðr hofðu gleymdir verit, bioðandi nu i stað vera skrifaða ok i minni halldna. Var þessi annarr Gofridus erkibyskup, en annarr Vindo aboti. Dasamandi er hugarkraptr þessa mannz, er i haska dauðans hugleiddi annarra nytsemdir, þar sem fair vinna þaurf i þann punct at skoða til fullz sinar nauðsyniar. Sua bar virðuligr faðir Hugo karlmannliga sinn krankdom, at hann fylgdi settum tiðum nætr ok daga. Ok a somu nott sem hann gallt guði sinn anda, sagði hann sialfr benedic-

tiones ifir bræðr, er lasu lectiones. En þat heyrðiz siðast orð af hans munni, at hann sagði benedicite með bliðu andliti. I þuilikri heilsanar kveðiu geck hann brott af dauðligri myrkuastofu til vendaligs fagnaðar eilifrar sælu. Giorðu bræðr eptir hann með allri elsku þuandi likamann ok smyriandi með balsamo. Birtiz þa þegar guðs miskunn ifir þessum signaða likam, þuiat hann var tysuar smurðr með þui balsamo, er la i litlu keri, ok ei matti þaurf vinna eins mannz hofði, nema þat væri blezat guðs sonar hendi.

Litlu firir andlatztima sæls Hugonis abota birtiz heilagr Dionisius ariopagita einum munk i þeim stað, er Beneuentum heitir, sua segiandi: „Ris vpp huatliga ok far til Cluniacum heilsandi Hugonem abota, aðr hann firirlati verolldina.“ Broðirinn gerir sem honum er boðit, farandi til Cluniacum finnandi sælan foður skommu andaðan. Verðr hann við þetta miog ryggr, biðiandi allzualldanda gud nockurrar hugganar ifir sinni missu. Ok þat heyrir guð veitandi salinni sia þat, er likaminn var eigi makligr at fa. Þui birtiz broðurinum mikil syn ok haleit a fyrstu nott sinnar þarkuamu. Hann ser skinandi flocka himneskra borgarmanna til iarðrikis koma, einkanliga skilr hann vera fru sanctam Mariam guðs moður floks foringia, kennir hann ok Martinum gimstein kennimanna ok Benedictum sol abotanna með vtoluligum flockum sinna munka. Syniz honum, sem i þenna punkt geriz andlat virðuligs foður Hugonis, ok se þessor fylgd honum moti gior fram til vnaðsemdar ok eilifrar himinrikis vistar. Ok er andlatið geriz, ser hann vhreina anda, blamenn i bogmanna likium nær fara bendandi sina boga meinlausan skiota. En drotning himinrikiss skærligarr skinandi hueriu himintungli, setr sik oruggan skiolld ok styrkan mur firir sinn agæta vin, rekandi þa suortu anda með skini valldz ok verðleika langt a flotta sua til[1]

. . . .

saarin[2] af slimi ok olikani. Enn fyrir vidsmior miukiaz(!) þau

[1] *Her ender f^5; jfr. ovenfor S. 190^{30}.* [2] *Her begynder a^5; jfr. ovenfor S. 192^{13}.*

til grodrar. Huadan af þeir skilðu naudsynligt þeim er saarin skulu græda at hafua i þeiri tempran hirtingh olei fram a saarit med istangan, at skiotliga fylgi myking milld-innar med smurningh feitinnar, at fulnandi lutir hreinsiz ok lifgiz fyrir vin, enn g(r)ædandi lutir næriz ok endrbætiz fyrir olevm. Miskunandi er linleikr med hardleika ok tempera-mentum geranda med huarotueggia, huat er vel merkir tiallbudarorkin eptir ordum hins sæla Pauli apostoli, þuiat i orkinni eru geymd logmalsspiolld Moysi[1], þat er i merkingh vizka heilagra rittninga, þar med vondr Aaron ok himnamiol. Orkin hefir formanzins briostid at merkia, hvar logmalsspiolld Moysi byriar vera. Hvar fyrir godr meistari salnanna skal samteingia sinu briosti hirtingar vond ok sættleik himnamiols, hvat er salmista vel samþyckir sua segiandi: Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt. Lofsamliga fagudu fyrr greindir guds astuinir ok vorrar fru sancte Marie þessar hafandi spakligan visdom ritninganna, halldandi rettlætis vond til mykingar kalldra hugskota, veitandi hugganar staf til studnings vndirgefinna, nęrandi med sætri fædzlu himneskra bodorda, styrkiandi med sanri elsku godra verka. Þi urdu þeir eptir ordum englanna heilagir fedr margra sona i eilifri dyrd, hvar hofud allra valdra manna lifandi guds son vorr herra Jesus Cristus lifir ok rikir med sinni haleitaztu modur ok ollum sinum astuinum per omnia secula seculorum. Amen.

IX.

Af munki einum[2].

I þi klaustri er[3] domus heitir Cisternensis, er storliga þung regla, sua at [ungum alldri[4] er uarla mattuligt hana bera. I þetta klaustr gengr a nockurum tima einn ungr madr in nouiciatum, Hugo at nafni, elskandi af ollu hiarta guds modur Mariam, takandi þrongan[5] veg fyrir hennar

[1] *Herved udfyldes Lacunen i St., jfr. ovenfor S. 192*[23]. [2] *Saaledes er Overskriften i E, den kan ikke læses i a.* [3] *saal. E;* þer *a.* [4] [ungir menn at alldri þola uarla eda *E.* [5] þraunguann *E.*

hunanglikt nafn ok astriki. Nu sem hann [hefir bergt a reglunnar beiskleikum nockurn tima[1], verdr hann fyrir sua mikilli freistni, at hann hefuir i radi at lata[2] klaustrit ok snua aptr til veralldar. Enn af annari alfu[3] ser hann sem vitr madr, huerso mikill skadi stendr fyrir hans dyrum, ef hann brott kastar sidsemdinni. Þi bidr hann sialfan gud ok iafnan mey Mariam, at þau lati þat rikazt verda i hans radagiordum[4], sem honum gegnir bez bædi til lifs ok salu[5]. Medr þilikri bæn gengr hann gratandi nockurn dagh fram fyrir alltari heilaght. Er þa strid mikit i hiartanu, þuiat gudhrædzla ok godfysi eggiar, at hann stadfestiz, enn [reglunnar rigr[6] fysir, at hann flyi [ok firriz[7]. Ok sem hann hefuir a kne fallit, bædi hendr ok augu upphefiandi i loptid, ser hann gofugliga syn [yfiruettis heilaga ok himneskliga[7] ser ueitta. Upp yfuir alltarit i midiu ser hann sitia[8] sæluztu mey ok modur virduliga guds getara[9] fru sanctam Mariam [yfirualldz englanna drottningh[10]; annan vegh ut ifra ser[11] hann þann fagnat, er Gabriel hofudengill bodadi Marie tilkuomu guds sonar; þar næst ser hann umskurdar skirn vors herra Jesu Cristi, ok huerso hann var af gydingum gripinn, bardr ok bundinn, hæddr ok halldinn, spottadr ok spioti laginn[12], deyddr ok grafuinn[13], af dauda risandi[14] ok til himins[15] vppstigandi. Nu sem nouicius hefir greint ok skilningh a komit sua blezada syn, tekr hann enn framleidiss þui[16] meiri huggan [ok vvirdanligri[7], þuiat su gofugliga drottningh iungfru Maria virdiz þilikum ordum [med spamanzins rodd[7] til hans at tala: „Hugo, [viriliter age, et confortetur cor tuum in domino, liberaberis enim a temptatione sine dubio.“ Þessi fruinnar ord þydaz sua skyringarlaus i skommo mali: Hugo, gior karllmanliga,

[1] [er inn geinginn *E.* [2] fyrirlata *E.* [3] halfu *E.* [4] uerkum *E.* [5] salar *E.* [6] *saal. E;* reglurnar rigur *a.* [7] [*mgl. E.* [8] sitiande *E.* [9] geturu *E.* [10] [yfirualldz drottning einglanna *E.* [11] sier, sier *E.* [12] lagdr *E.* [13] eptir þat *tilf. E.* [14] upprisande *E.* [15] himinrikis *E.* [16] þess *E.*

ok hiarta þitt styrkiz i drottni, þuiat an efasemd muntu frealsaz af freistni[1]. Fyrir þessa vitran [veitta ok miskunsamliga huggan tillagda[2] giorir Hugo meiri þackir [ok miukari bænir[2], enn oss se mattuligt fram at setia, [styrkr ok radinn til reglu lifnadar alla sina daga, upptendradr at nyio til astrikiss ok vleysiligrar vinatto blezadrar fru sancte Marie[2], pinandi sitt holld morgum meinlætum, geymandi sinn anda med litillætiss hugrenningum, [sediandi hann helgum ritningum[2]. Hvar fyrir milldr gud med radi sinnar sætuztu modur hefr[3] þenna mann skiottliga til hærri stettar, gerandi hann abota [þess stadar, er Beneuallis heitir, frægum safnadi gods lifnadar[4].

Ok [sem hann er makliga i sitiandi fyrr sogdum abotadomi, er þilikt lesit af honum millum annara luta, sem her greiniz i skommu mali. Nockur vngr madr kemr[5] af verolld til klaustrs fodur Hugonis, beidandiz[6] litilattliga inngongu, ok þat veitiz honum eptir sua langan tima, sem regla kennir. Stendr hann vm hrid in nouiciatu godrar atferdar i sinu vpphafui, þar til er hann fellr i sua mikla freistni, at hann [gerir sik radinn brottferdar af munklifuino. Ok þetta sama kuedr hann upp fyrir[7] abota. En er blezadr Hugo heyrir þilik ord, minniz hann sialfs sins, harmandi meir enn asakandi hart, er þessa manz sidferdi skal nu eydaz þegar, klaustrino til misso enn salinni til mikillar hætto. Þui tiar hann fyrir þeim vnga manni, [hvat hann kann hiartaligaz[2], at hann standi ok gefi fiandanum ecki færi [a ser[8], enn sagdr nouicius helldr [enn sinni lund ok uill æigi skipaz vid ord abota[9]. Wirduligr fadir segir þa: „Til þess, son minn, at þu firriz þat forat, sem nu hugsar þu [i at hlaupa[2], vil ek bioda[10] þer fram mina borgan[11] vid almattkan gud ok hans blezadu modur Mariam,

[1] [uer styrkr, þuiat án efasemd muntu frialsazt *E.* [2] [*mgl. E.* [3] upp *tilf. E.* [4] [Boneuallis *E.* [5] [eptir litinn tima kemr einn ungr madr *E.* [6] beiddizt hann *E.* [7] [er radinn at fara brott or klaustrinu ok segir þetta *E.* [8] [*tilf. E.*. [9] [enu sama *E.* [10] *saal. E;* borda *a.* [11] signan *E.*

at ef þu stendr i munklifino[1] til daudadags, skal þin sal hinn beinsta[2] vegh til himinrikiss fara [ok samlaga verda heilogum guds englum[3]." Vid þessi ord [þidnar hinn vngi madr, þuiat honum synizt fyrirheitid vera miok fagrt at fara til himinrikiss. Þui tekr hann[4] orugga stadfesti i sitt hiarta, hugsandi, at hvat sem hann[5] kostar, skal hann alldregi sua haleitan heilsovegh fyrirlata, medan gud ler[6] honum lifdaga. Ok þat fyllir sannr gud ok sæl Maria drottningh [a þessum manni, sem þeira vin virduligr Hugo borgadi, þuiat miskunnar þel i sannri þolinmædi sverfr þessa saal med saro meinlęti a þann hatt, at .ii. ar i samt, adr hann brott liði af þesso lifui[7], liggr hann iafnan i sott ok sarligum krankdomi godmanliga fyllandi sina raas. Ok sem hann hefir eptir sannleiks ordum eignaz sina ond i sannri þolinmędi, vill almattigr gud sua rad fyrir giora, at su blezada saal ottiz æigi af heiminum [brott fara[8], þi birtiz honum gofuglig syn a næsta dagh fyrir andlatid med þeiri grein, at agætr guds astuin [ok þolinmædiss eptirdæmi signadr[3] Job spamadr vitiar hans, fyllandi herbergit medr ilm [ok sæto[3] ok unadsemd, talandi blidliga til siuka brodur sua segiandi: „Son minn sæli, segir hann, fagna þu af þinni gipto, þuiat gud allrar hugganar fadir allra[9] miskunsemda hefir sent mik hingat þess erendiss at hugga þik. Ek er sa Job, er þu hefir heyrt getid, at þyldi nockurar mannraunir [i uolki veralldarinnar[3]. Ok þi at þu giordiz minn kumpan [ok forunautr[3] i þolinmædis [dyrdinni ok dygd[10], hefir sua skipat drottinn allra[9] verallda, at i[11] morgin skalltu fagnadarsæll[5] med mer fara ok minn samlagari vera i dyrd eilifra fagnada." Eptir sua talat huerfr synin. Enn brodir segir skilrikliga, hvat honum hefir birt verit. Fyllir ok framkuæmdin[12] i alla stadi [þat, er hinn

[1] allt *tilf.* *E.* [2] beinazta *E.* [3] [*mgl.* *E.* [4] [uerdr ungi madr feiginn ok tekr *E.* [5] *mgl.* *E.* [6] lær *E.* [7] [þuiat tuo ár i samt, adr enn hann andadizt *E.* [8] [at lida *E.* [9] *tilf.* *E.* [10] [dygdinni *E.* [11] aa *E.* [12] frammkuæmir *E.*

godi karll Job hafdi fyrir sagt, at brodirinn andaz med fagnadi a næsta degi, takandi þau starfualaun[1] sem honum voru iatud af gudi. Þuiat litlum tima sidarr birtiz hann abota sinum med mikilli dyrd ok gofugligu yfirbragdi, þackandi honum sina [borgan vel lyk(t)ada[2].

Annan tima berr enn[3] sua til, at [.ii. menn[4] koma til klaustrs[5] virduligs fodur Hugonis, annar riddari enn annar einfalldr klerkr [a ungum alldri[6]. Þessir voru menn olikir, þo at i þenna punct syndiz þeir a eina gǒtu snunir. Riddarinn hafdi ranglatr verit vid ser minni menn, [prettottr ok vndirhyggiusamr, eigandi marga ovini i verolldu sakir sinna ranginda[6], en klerkr uar[3] meinlauss ok litillatr i hiarta. Þessir .ii.[7] ganga inn vndir profuan, ok sem þeir hafa stadit um stund, falla þeir badir i somu freistni at fyrirlata klaustrid ok snua aptr til veralldar. I þann tima[8] dreymir riddarann eina nott, at hann þickiz falla i sua[3] diupan pytt, at .iii. daga i samt var hann [i nidrfallinu[9], fyrr enn hann fyndi botninn. Þenna draum segir hann Hugoni abota, ok þar med freistni sina alla. Aboti bidr hann miukliga, at hann stadfestiz, segiandi honum liosliga, at sa pyttr hefir [diup heluitis at merkia, i hvert at[10] hann man skiotliga falla, ef hann[11] hann firirlætr gvði[12] þiona. En vgiptan æpir a þenna riddara [með sva miklv efni[13], at hann anzar [engan veg forspa eða[14] orðvm abota, firirlatandi siðsemdina vendandi[15] aptr i verolldina. En þat verðr honvm skomm glaðning, aðr hans sialfs dravmr dettr honvm i hofvð með sannri skyring Hvgonis[16]. Þviat a þriðia degi [eptir klavstrsins firirlatning er[17] hann drepinn af sinvm vvinvm með nogri sok [ok svivirding[6]. Af einfallda klerk

[1] [takandi þau starflaun *E.* [2] [signan vel lukande *E.* [3] *tilf. E.* [4] [tueir munkar *E.* [5] heilags ok *tilf. E.* [6] [*mgl. E.* [7] tueir *E.* [8] punkt *E.* [9] [nidr i fallinu *E.* [10] [heluitis pytt at merkia, i huern *E.* [11] *Med dette Ord begynder 655d, som nu lægges til Grund.* [12] at *tilf. a, E.* [13] [sua *E.* [14] [ecki *E.* [15] *saal. E;* væntandi *655, a.* [16] abota *tilf. a.* [17] [var *E.*

er þat skrifanda, at hann biðr litillatliga foðvr Hvgonem heyra iatning sina. Ok er sæll faðir vndirstendr freistni hans [ok bardaga[1], talar hann[2] sva blezaðr millim annarra lvta: „Son minn sæli, segir hann, grein þv vitrliga, hversv þer byriar salv þinni þyrma ok miskvnna, at eigi glatir þv þa dyrð, sem þer er fyrirbvin af gvði. Vil ek þat[3] ok iatta þer, ef þv vikz eptir minvm orðvm, at drotning himinrikis frv sancta Maria skal koma moti þinni sal a davðadegi, leiðandi hana beinsta[4] veg til himinrikis fagnaða.“ Við þetta heit styrkiz[5] algerliga novicivs, standandi siðan i munklifis þionastv vel ok fagrliga, þar til er[2] hann tekr þann krankdom, er honvm firir boðar [brott liða[6] af þessv lifi. Ok eigi [rivfaz honvm firirheit eða framiattanir Hvgonis abota[7], þviat moðir miskvnnar blezvt drotning frv sancta Maria birtiz honvm með mikilli dyrð ok liosi, hvggandi hann sætvm orðvm sva segiandi: „Fagnaðv, vin minn, þviat þin biðr eilifr fagnaðr. Nv er ek komin moti þinni salv, sem minn elskari Hugo aboti het þer forðvm vndir minv travsti ok einkannligri milldi. Nv byriar þer at bvaz til framferðar ok gleðiaz i giof himneskrar miskvnnar, þviat i[8] morgin mvnt þv koma til [eilifs fagnaðar[9].“ Fylldvz þessir lvtir eptir orðvm drotningarinnar syni hennar ok henni sialfri til eilifrar virðingar. Sem nv er greint samnaz hveitikorn af akri Hvgonis i haleita kornhloðv himnakonvngs, hvar hann sialfr inn gengr i goðri elli frægr i kroptvm ok skinandvm iartegnvm, takandi erfð ok vþrotnandi ambanir[10] sinnar mæðv i þvi sama lifi, er samanstendr i varvm lavarði Jesv Cristo lifanda gvðs syni, er með feðr ok heilagvm anda lifir ok rikir einn gvð firir vtan vpphaf ok enda[11]. Amen.

1 [*mgl. E.* 2 *tilf. a, E.* 3 þui *E.* 4 beinazta *E.* 5 styrktiz *a, E.* 6 [brott at lida *a;* brottferd *E.* 7 [ryfzt honum fyrirheitid *E.* 8 aa *E.* 9 [himneskra fagnada *E.* 10 ombonir *a;* aumbun *E.* 11 per omnia secula seculorum *tilf. a, E.*

X[1].

Af Bernardo abota[2].

I þeim kastala Borgvndie er Kastelio heitir, var einn mikils hattar herra Oscelin at nafni. Hann a gofga hvsfrv, er Elerin heitir. Bæði vorv þessor hion gvðrædd ok rettlat i sinni stett gvði þionandi með gestrisni ok olmvsvgæði[3]. Sva geriz a nokkurum tima, at frv Elerin er hafandi ſvorðin ok kviðvg með sveinbarni[4], ok er hvn gengr með bvrðinn, dreymir hana eina nott, at smarakki lati sinni rodd i hennar lvktvm kviði. Her fylgir þat meira, at hvn þikkiz sia, hversv hann er litr, hvitr allr vtan vm bakit nokkvt iravðr. Ok er frvin vndrar miok þessa lvti, stendr i hia henni gvðs engill sva segiandi: „Elerin, vndraz eigi, þviat þat barn, sem[5] þv berr firir briosti, mvn siðarr gefa miklar raddir vpp a gvðs vvini, gangandi hvitr i sannv reinlifi, roðinn i þolinmæðis eptirdæmi. Þessi er skyring synar þinnar, þott hvn biði vm tima sinnar stvndar.“ Eptir fylldan tima fæðir frv Elerin fagran svein, er hann skirðr[6] ok kallaðr Bernardus. Þegar sem hann hefir fengit skilningar alldr, er hann i skola settr vndir frægvm meistara i nefndvm kastala, lyðinn foðvr ok moðvr ok allvm þeim, er honvm villdv gott kenna, snimmindis gvðræddr, elskandi vara frv sanctam Mariam af allv hiarta, þegar hann kvnni nokkvra grein gera.

Sem Bernardus er vel frvmvaxti, tekr moðir hans siðarsta sivkdom[7], hvar firir klerkar ok kennimenn saman kallaz henni þionastv veita. Ok er .vii.[8] psalmi erv lyktaðir ok kennimaðr segir vers Per passionem et crvcem tuam libera eam domine, hefr hvn vpp sina hægri hond ok með krossmarki, ok i þvi sama gengr vt hennar andi blezaðr, sva at hondin stendr i lopt vpp rettleiðis til himins[9], eigi

[1] *Trykt ovenfor S. 193—198 efter St. med Varianter af E. Her meddeles Legenden efter 655 med Varianter af a, saa langt denne naar.* [2] *Saaledes er Overskriften i E; den kan nu ikke læses i 655.* [3] olmosogiordum *a.* [4] [at barni *a.* [5] er *a.* [6] ok nafn gefuit *tilf. a.* [7] *saal. a;* svikdom *655.* [8] septem *a.* [9] himinsins *a.*

sik beyiandi[1] niðr at likamanvm helldr ꜹðsynandi, hveria leið ondin for vt af holldinv. Ok þat profar vngi Bernardvs skiotliga, at moðir hans Elerin lifir með gvði, þviat hvn birtiz honvm eina nott nokkvt [reiðilig i[2] viðrbragði, sva segiandi: „Þv, Bernarde, segir hvn, fæz i bokvm veralldligrar speki, æ verandi i sama skola, sem þv inn gekt i þinvm barndomi, þar sem þv matt vel skilia, at eigi byriar þer iafnan smasvein vera. En ef ek hefði vitað firir, at þv villdir sva[3] fram fara[4], skilldi ek þik með engv moti a minv briosti fæðt hafa."

Eptir þessa vitran vendir Bernardvs alvarliga sinv lifi til andligs avaxtar, forðandis verolldina sem sialfan vvininn, firirlatandi skiotliga skolann, girnandiz ekki annat en gvði þiona. Ok sem hann er raðinn i klꜹstramaðr geraz, vilia margir goðir menn honvm fylgia sem merkismanni ok sigrvegara, sva at meirr en .xxx. kompana verða saman i flokki. Miðil þeira var Hvgo Masticonensis, er siðan fvnderaði klꜹstr Pontinianvm, en varð Vtisiodorensis byskvp at lyktvm. Gengv þeir allir kompanar vndir noviciatvm Cisternensis ordinis. Þa hafði Bernardvs tvá vetr ok .xx., er hann hafnaði verolldv, ok innan .vi. ara fvnderar hann klꜹstr Clarevallis ok geriz þar formaðr ifir. Þa var hann .viii. ar ok .xx., er hann vigðiz Clarevallensis aboti með mikilli sæmð ok heiðr af Cataleonensi byskvpi. Tok Clareuallis mikinn hofvtbvrð ifir oðrvm klꜹstrvm sakir sins vpphafara, hvar firir blezaðr Bernardvs vitiaṙ optliga vndirgefin mvnklifi sem sannr faðir af moðvr hvsi.

Sva berr til einn tima, sem hann blezaðr vtgenginn af sinvm klꜹstra gerir sinn veg með tveimr bræðrvm fram vm einn skog i miklvm solar hita, þess erindis at vitia sina vndirmenn ok styrkia til gvðs boðorða, þyrstir hann akafliga ok sva bræðrna, bæði af ofrhita solarinnar ok erfiði gongvnnar, en hafa eigi meira vin meðferðar ser til næringar en i litlvm legli, sva at eigi var ofdrykkr einvm manni. Ganga

[1] *saal. ogs. a.* [2] [reiduligu *a.* [3] iafnan *tilf. a.* [4] *Her ender* a^b.

þeir sva leingi, at hvarigir vilia drekka af leglinvm sakir astar hita. Aboti vill at bræðr drekki þat, sem er til, en bræðr pinaz, ef aboti missir. Her stendr, sem þeir erv allir at þrotvm komnir, at aboti byðr bræðrvnvm niðr setiaz ok eina stvnd hvilaz, meðan þeir drekka af leglinvm. En hann vikr i eitt rioðr brott i fra þeim, fallandi a kne litillatliga til bænar, ok skiotliga kemr ifir hann lios mikit. I þvi liosi birtiz honvm sæl ok blezvt himinrikis drotning gofvglig gvðs getara, mær ok moðir, milldasta ivngfrv sancta Maria. Hvn er einkannliga blið i asianv moti Bernardo sinvm elskara, sva til hans talandi með himneskvm sætleik orðanna: „Minn kæri Bernarde, set hefir ec, hversv þvngan hita sv tvnga hefir i dag þolat, sem mina dyrð hefir dagliga lofað. Þvi gakk til min, moðvr þinnar, bergiandi af þvi briosti, sem forðvm drakk minn elskvligr sonr drottinn Jesvs Kristr himna konvngr, endrbætari skepnvnnar. Eptir þessor orð berar hvn blezvð sitt haleitasta br(i)ost rettandi fram at vorrvm Bernardi. Ok almattigr gvð veitir honvm sva mikit þoran dauðligvm manni, at hann lykr vpp sinn mvnn drekkandi frvinnar briost sem barn a moðvr sinni. En hverr megi orðvm skyra þann ilm, sætleik ok astarhita, er fylldi þenna mann Bernardvm abota firir veizlvr sva storar ifirvættis giafa, þiggiandi her með at skilnaði bliða blezan af drotninginni. Þessa syn alla samt veitir almattigr gvð ok signvð Maria þeim bræðrvm fvllgerla at sia, er fylgt hofðv Bernardo abota. Ok sem hann verðr vis aptr horfinn til þeira, at þeir dasama synina varla þorandi moti honvm siandi, byðr hann þeim vndir krapti lyðninnar, at þenna lvt skvlv þeir engvm segia, meðan Bernardvs aboti lifir i likama.

Eptir þessa vitran var hans tvnga sva lagin, vigð ok samin til gvðligra orða, at hans frambvrðr er þvilikr i heilagvm bokvm sem mergr ritninganna, einkannliga þigg- iandi at lofa vara frv með hiartaligvm greinvm ok mætvm skynsemdvm fra þvi sem annarra meistara. Hann segir

sva i einvm stað: Jesvs lifandi gvðs son fæðiz nv i millim lilia, sa er forðvm fæddiz i kviði Marie meyiar, vppsitiandi millim margfalldra hennar dygða ok mannkosta. Var meydomsins astargiafir ok litillæti hvitastv lilia. Nv heyr senniliga þann, er at ferðaz millim lilia in evangelio, sva mælanda: Hvar sem .ii. eða þrir hafa i minv nafni verit saman lesnir, er ek millim þeira. Iafnan elskar Jesvs i miðiv vera, flyr hann hasætis sæmd volldvgr vpp sitia, þviat hann er sonr mannz, mediator gvðs ok manna. Geymim ver alla þyrna brott ræta, en planta fagrar lilia ifir vart hiarta, at elskvligr gvðs son virðiz til var niðr stiga ok með oss vera. En hvat, kristinn maðr! gott, sem þv firirætlar gvði offra, fa þat i hendr sælli.Marie gvðs moðvr, ok bið hana fram bera, þviat eigi seinna en reinleiks elskarinn ser sva friðan vmboðsmann af þinni alfv firir sik ganganda, þiggr hann giarna sakir astar við sina moðvr Mariam, þo at offrit veri lvtlꜵst af ilminvm, ef þv berir fram.

Nv sem blezaðr Bernardvs fremr sik allan i goðvm verkvm, virðiz almattigr gvð ok hin sætasta Maria drotning þegar honvm ꜵmbvna enn framleiðis með dyrðarsamligvm birtingvm heilagra syna. Honvm veittiz eina iolanott þat at sia firir giof heilags anda, sem eigi var mannligt helldr firir gvðs miskvnn salinni veitanligt. Hann var vpphafinn til sva gofvgligrar synar ok hveriv lofi makligrar, at honvm birtiz drotning himins ok iarðar a þann hatt, sem hvn fæddi sinn sætasta son með fagnaði an sott ok harmi. Sva gengr hinn fagri Jesvs af herbergi sinnar moðvr, sem David segir i sinni bok: In sole posvit tabernaculum suum et ipse tanquam sponsus de thalamo suo. Firir þvilikar giafir hofz Bernardvs eigi til metnaðar, sem enn profaz i þvi er eptir ferr, þviat almattigr gvð fyllir þat i þessvm manni, sem hann sialfr segir, at hverr mvn vpp hefiaz, er sik lægir. Eina nott ser Bernardvs standa hia ser einn fagran svein með gvðligri birti. Þessi byðr honvm vndir rꜵksemdar

valldi, at hann tali heðan af með fvllv traꜹsti þat, er skipað verðr af gvði i hans vpploknvm mvnni.

Eptir þessa vitran var Bernardvs aboti sva orvggr ok einarðr rettlæti at boða moti ranglatvm, at matti þar kallaz mvnnr snilldarinnar ok hamarr hirtingarinnar. Þvi er af honvm lesit likara byskvpligri framferð en abotaligri, er hann tok valld af gvði langt vmfram þa vigslv, sem honvm veittiz a iarðriki sva framarliga, at allir Clarevallensis abotar eptir hann komandi hvilldvz vndir hans valldi ok verðleikvm agætir menn ok mikils verðir. Þar var siðan annarr Bernardvs heilagr maðr ok miok frægr, er eptir liðinn tima var pafi i Roma. Þar var Geirardus ok Petrvs monacvlvs. Sa Petrvs var gofvgrar ættar ok mikillar heims virðingar, ef hann hefði þat viliat. En hann kaꜹs helldr brott verpa stvndligvm metorðvm, aflandi þann thesaꜹr, sem með engvm endanvm er. En með hverri skipan hann gekk vndir noviciatvm i þann stað er heitir Igniacum, ok hversv hann gerðiz siðan aboti þess staðar er heitir Vallisregis, ok eptir þat aboti Clarevallensis, skvlv ver greina með skommv mali.

XI.

Af Petro [1].

I þann tima sem Petrvs var veralldar maðr [ætlandiz firir nokkvra grein[2] i klaꜹstr at ganga, en hvgrenningar talma hann sva sem lokkandi til bliðv[3] veralldarinnar, styrkir gvðs miskvnn ok sællar Marie drotningar hans firirætlan með þvilikri vitran. A einni nott ser hann [vndir vitranar giof[4], hvar stendr a slettvm velli ein gofvglig hall[5] sva frið ok fogr, at enga hafði hann slika set [a sinvm lifdogvm[6]. Hann gengr inn diarfliga [i þat agæta herbergi[4] siandi i miðiv hasæti bvit virðiligt[7]. I þvi sama[3] sitr ein volldvg frv sva ifirvættis biort ok blezvt, at langt berr ifir hallar pryðina, hvar firir Petrum[8] fysir þat eina at sia

[1] *Overskriften af E, mgl. 655.* [2] [girntizt hann *E.* [3] *mgl. E.* [4] [*mgl. E.* [5] haull *E.* [6] [fyrre *E.* [7] uirduligt *E.* [8] hann *E.*

vpp a drotningina. Ok sem honvm þikkir þat miok skemtiligt, lavpa moti honvm hvndar svartir miok ræðiligir, sva latandi sem þeir mvni hann svndr rifa. [Ok er hans mal[1] stendr i sva miklvm haska, [lvtaz til sv mikla drotning hvndvnvm ognandi, þar með skiott bioðandi, at þeir af letti grimri[2] atsokn við Petrum. Hvat er allt[3] geriz i stað eptir hennar [orðvm. Her með kallar sv blezaða drotning[4] bliðliga Petrvm til sin, styrkiandi hann sætvm orðvm, bioðandi at hann se frials firir vtan rygð[5] ok otta.

Sem hann vaknar af þessarri syn, þyðir hann hana [rettvm skilningi[6], at holl a fagrvm velli er dyrð ok vnaðsemdar vist [valdra manna[7] i himinriki, [þviat þeir sialfir megv vel heita skygðir steinar ok meistarasamliga samðir i gvðligv smiði[7]. Virðvliga frv i hasæti sitiandi veit hann vera sæla gvðs moðvr sanctam Mariam, er með virðvligri sæmð kallaz dottir himneskrar Jervsalem, ok enn helldr sialf Sion borg hæsta gvðs. [Ok með þvi at Sion þyðiz friðarsyn, en Petrvs girntiz einkannliga at sia, en þvi næst lvpv at honvm svartir rakkar með miklvm gny ok nogvm[8] grimleika, skilr hann vera þarflavsar hvgsanir ok vvinarins talmanir, at heimta hans avgv[9] af sanri friðarsyn, er einkannliga aflaz af[10] klavstra inngongv. Firir sagðar greinir[11] verpr hann brott af ser allvm vvinarins talmanvm, heim sækiandi sva glaðr sem krasir fyrr nefnt klavstr Igniacvm, gangandi vndir noviciatvm, leynandi sitt kynferði sakir litillætis firir allvm monnvm. Sem hann hefir vt staðit probationem, makliga reyndr i allri lyðni ok þolinmæði, er hann tekinn i bræðra samnat með gvðs lofi. Ok eptir [tima liðinn[12] tekr hann heilagar vigzlvr með boði abota sins, [sva at hann er kennimaðr vorðinn makligr þessarrar stettar

[1] [Sem hann *E.* [2] [bydr su blezada drottning hundunum af letta *E.* [3] *mgl. E.* [4] [bodi, hier med kallandi *E.* [5] hrædzlu *E.* [6] [rettliga *E.* [7] [*mgl. E.* [8] [Suartar hyndlur ok rackar med miklum *E.* [9] ogn *E.* [10] *tilf. E.* [11] iarteignir *E.* [12] [litinn tima *E.*

sakir reinlifis astar ok litillætis, dagliga vegsamandi vara frv sanctam Mariam annat tveggia með alltaris þionastv eða skærvm bænvm ok lofligvm, sem verðvgt var, sakir þess at sv blezað drotning hafði dregit hann or heimsins boðafalli, skrifandi sva vel stoðvgan i reinlifra manna samnaði [1].

Einn tima berr sva til, at nokkvrr af samnaðinvm [gerir confessionem[2] firir broðvr Petro, iattandi sik freistaðan i skynsemdar leitan eða eptirskoðan almenniligrar trvar. Ok með þvi at heimolleikr [3] var þeira i millim, spyrr broðirinn diarfliga, hvart Petrvs hefði [engan tima[4] kent þess hattar freistni. En hann svarar: „Eigi neitti ek, segir hann, at optliga [hefir ek kominn verit i þvilikvm hvgrenningvm[5], en profan trvarinnar frialsaði[6] mik þar vm.“ „Profan hver?“ segir broðirinn. „Sv, segir Petrvs, at ek skipaði[7] firir minv hiarta, hvar ek villdi standa i styrk trvarinnar, þo at lif mitt lægi við, ok siðan geri ek mer enga pinv, hvar þær hvgrenningar flvgv, er ek villdi þvi siðr iatta sannar vera, at[8] ek villdi með [engv moti[9] samþykkia, þott mer[10] veri skotið i elld brennanda. [Sv er min profan ok þin, at þv standir þar, sem þv villt gvði svara.“ Hvggaz broðir af þvilikvm skynsemðvm gvðs vinar Petri ok lætr ser vel gagna [1].

Litlvm tima siðarr geriz Petrvs prior Igniaci ok þvi næst abbas Ualliregensis. En firir þeim kosningi ser aboti Igniacensi[11] þvilika birting. Honvm syndiz sem ein kertistika harðla frið standi með skærv liosi fram[12] firir mikla alltari þar i kirkivnni, snarandi[13] siðan i lopt vpp [með allv sinv blomi[1] flivgandi vt vm einn [glerglvgg, er a var kominn, sva hverfandi honvm abotanvm[14]. Framkvæmdiz[15] þessi vitran i prior Petro, þviat[16] vel lysandi sinvm

[1] [*mgl. E.* [2] [confessionem giorandi *E.* [3] heimonleiki *E.* [4] [alldri *E.* [5] [hefi ek þuilika freistne haft *E.* [6] frelsti *E.* [7] hefi *E.* [8] er *E.* [9] [*saal. E;* engvm *655.* [10] honum *E.* [11] *saal. ogsaa E.* [12] frammi *E.* [13] snarandizt *E.* [14] [glugg, er aa var kirkiunne *E.* [15] *saal. E;* framkændiz *655.* [16] hann uar *tilf. E.*

monnvm sanna gotv goðra verka gerðiz hann litlv siðarr Valliregensis aboti með gvðs vilia. I þeim[1] abotadomi profaz hann i meinlætvm ok krankdomi sem skærasta gvll i gvðligvm ofni. Einkannliga vilivm ver þat greina, at af striðvm hofvðverkivm sprakk vt annat hans avga [brott or vmbvnaðinvm[2], hvar firir hann var kallaðr siðan Petrvs monaculus[3]. Þvi siðr angraðiz hann af sagðri pinv [eða synarinnar missv, er[4] hann gerði ser af[5] gaman, glenzandi[6] sva millim sinna[7] kompana: „Ek atti vm rið .ii. vvini, ok ræddiz[8] ek hvarntveggia, en nv er ek ottalavs, þviat [annarr þeira er[9] davðr.“ Þa var spvrt, hvat [orðzkviðr þessi[10] hefði at þyða. „Ek hafði vm tima, segir hann, tvav skygn avgv, ok var ek ræddr vm bæði þav, at þeim yrði ekki til meins, en nv er annat brott tekit, ok þvi er ek nv bvinn at leggia til annat, ef gvð vill.“

I þenna tima er [fyrr nefndr[2] Geirardvs aboti Clareuallis, hverr með fogrvm pislarsigri liðr skiotliga brott af þessv lifi vndir sva vheyrðvm hætti, at einn vlyðinn broðir Hugo at nafni, fram sendr[11] Igniacum af Clareualli firir abotans goðfysi, drepr sinn nefndan herra ok andaligan feðr[12] með hvossv morðiarni, fyrstv nott sem Geirardus [aboti var Igniaci vitiandi[13] þann veslvga broðvr af sannri goðfysi, hversv hann hefði[14] sik þar með bræðra samnaði. Ok nærri sinv andlati segir Geirardvs aboti þetta vers [or psalmabokinni[2]: Dirige me in ueritate tua et doce me, quia tu es saluator meus et te sustinui tota die. Firir þessi eymdartiðindi vorv margir menn i doprvm hvg, ok einkannliga synir eptir sinn foðvr sva ryggiliga drepinn. Þvi vilia bræðr af klavstri Bernardi, at likamr Geirardi se sæmiliga flvttr af Igniaco til Clareuallem ok iarðiz hia sinvm forfeðrvm. Firir sagða grein ero [sendimenn vtgerfir[15]

[1] þessum *E.* [2] [*mgl. E.* [3] monoculus *E.* [4] [at *E.* [5] at *E.* [6] *saal. E;* glezandi *655.* [7] *tilf. E.* [8] hræddumzt *E.* [9] [nu er annar *E.* [10] [þetta *E.* [11] i *tilf. E.* [12] faudr *E.* [13] [uar aboti Ignaci uitandi *E.* [14] hafdi *E.* [15] [menn sendir *E.*

með brefvm til herra Petrum monaculum, at hann komi sem hvatligaz til Igniacum, gerandi likfylgiv Geirardi abota, kiosandi siðan [gvðs hvsi þann til formannz[1] með bræðrvm capituli ok goðra manna tillogvm, sem bezt semði firir gvði ok monnvm. Viðr þessi bref [sen ok vpplesin[1] verðr Petrvs aboti nokkvt vglaðr, þviat hann grvnar þegar, sem abotasætið Clareuallis er vacans vorðit, at honvm man[2] nærr detta flisin. En hann vill lifs giarna sakir litillætis eigi formaðr verða sva mikils staðar, ef hann skal raða. Ok með þvi at honvm er ahyggia, hverr verða man aboti i stað hins framfarna, biðr hann drottin syna ser, hverr verða man faðir ok forstiori ifir Clareualli[3]. Svarar honvm gvðlig rodd sva mælandi: „Þa er þv kemr[4] Igniacum, man þv viss verða af abotakosninginvm.

Eptir þetta byrr hann sina ferð. Riðr með honvm einn mikils hattar broðir Robertus at nafni, kærastr ok allra heimolligastr[5] þeira, sem i voru hans forvneyti. Ok er þeir nalgaz staðinn Igniacvm, snyrr aboti til bænar i annat sinn, at gvð syni honvm, hverr abotakosningrinn man verða. En hans bæn svarar enn[6] gvðlig rodd sva mælandi: „Spyr eptir þann mvnkinn, er ferr með þer, þviat hann man segia þer, hverr abotinn skal[7] verða.“ Ok þegar i stað kallar hann til sin broðvr Robert sva segiandi: „Þer[8] ero, segir hann, nafnkvnnigir allir þeir bræðr [af klaustranvm, sem mest hattar ero kallaðir[9], þvi bið ek, at þv segir mer, hvern þv mvnt hellzt [makligan dæma stiorn at taka ifir Clarevalli[10].“ Broðirinn svarar einarðliga: „Minn herra, segir hann, yðr [sialfan se ek þeirar stettar makligastan[11]. Þriðia syn rann firir þessvm kosningi heima i Clarevalli. Þar var einn siðsamr broðir Nicholaus at nafni, marga bæn i gvðs augliti fram steypandi firir vvorðnvm abotakosningi[12], ok

[1] [*mgl. E.* [2] mune *E.* [3] Clareuallensi *E.* [4] i *tilf. E.* [5] heimogligaztr *E.* [6] *saal. E;* ein *655.* [7] mun *E.* [8] *saal. E;* þeir *655.* [9] [er mest hattar eru kalladir i klaustrinu *E.* [10] [kiosa yfir Clareuallum *E.* [11] [sialfa *E.* [12] kosninge *E.*

einn tima [lioðar rodd i hans eyra[1] sva segiandi: „Nicholae, fa man[2] þv abotann, þann er þer man fvllvel syna, hvat þer byriar gera.“

Nv sem Petr aboti kemr[3] Igniacum, verða allir menn honvm fegnir, skipandi hann hofðingia [firir sæmiligri vtferð Geirardi abota, hverr a sinvm tima ferr ok framkemr til Clareuallem vndir[4] gvðs lofi ok heilagra manna. Ok a [degi graftrar hans[5] syngr herra Petrus sialfr messv, i hverri honvm birtaz blezaðir gvðs vinir aboti Bernardus ok Malachias spamaðr, vattandi greiniliga, at sal Geirardi er samlagari vorðin heilagra gvðs engla. Nv sem Geirardus aboti er sæmiliga greftaðr, geriz tractatus abotakosnings, [hverr litinn tima hefir aðr staðit, en vel ma skilia, hvern samþyktar anda allir hafa, þat er apelera Petrum monaculum[6]. En er hann [vndirstendr, hversv horfir[7], leyniz hann brott af staðinvm ok leitar i fylsni. En þat vinnr eigi, [þviat i þessv mali er raðinn gvðs vili, sva at fylsni dvga engi, helldr er allt reiðvbvit, þat er kosninginn matti flytia, styrkia ok framkæma. Bræðrnir af Valleregis samþykkia giarna eigi[8] með likendum einvm helldr firir einn saman gvðs vilia. [Her með dvga engi fylsni Petro, sem fyrr er skrifat[9]. Þvi er hann vigðr a viðrkæmiligvm tima Clareuallensis aboti, helldr dreginn en liðvgr kosinn. En sva sem hann er i kominn [stettinn, stendr (hann) betr ok karlmannligarr i klavstrsins erindvm en sa margr, er sakir metnaðar rennr vndir vandann þvnganvm gleymandi, sva mikit dyrðar eptirdæmi gerandi, þessi aboti sinvm vndirmonnvm veitandi, sem eigi vár vit framberandi eða með stirðvm orðvm vtskyrandi[10].

Sva var þessi blezaðr maðr iafn ok vmislyndr i sinv

[1] [heyrir hann rodd *E.* [2] munt *E.* [3] i *tilf.* *E.* [4] [med *E.* [5] [graptardegi Geirardi abota *E.* [6] [ok kiosa allir Petrum monaculum *E.* [7] [ueit þat *E.* [8] [þuiat brædr af Uallegeris styrkia ok samþyckia giarna eigi at eins *E.* [9] [*mgl.* *E.* [10] [stettina, synir hann sinum undirmonnum uirdulig eptirdæmi ok dyrdlig *E.*

atferði, at æ var hann [með sama hætti[1] bliðr i asianv, þekkr i viðræðv[2], i allv sætr ok miok elskvligr. Hvat einn aboti vndrar miok, spyriandi virðvligan[3] Petrum, hvi hann mætti sva stoðvgr vera i sinv framferði [ok vlikr oðrvm monnvm[1]. En hann signaðr svarar sva [til spvrðra lvta[1]: „Þann tima, segir hann, sem ek var nygeinginn i klaustr, syndiz mer goðr andi liða inn i mvnn mer ok sva niðr i briostið. Styrði siðan þessi andi minar gerðir [ok framferðir[1], aminnandi heilagar bænir ok hverskyns iafnlyndi i goðvm verkvm fremiandi.“ Byðr hann abotanvm[4] þetta aungum manni segia, medann hann lifir.

Þa er Petrus uar uordinn aboti Clareuallis, for hann nockurn tima medr brædrum, þa er þeir skaru akr. Ok sem brædr huillduzt ok suafu uti, sier aboti, er hann uakir, .iii. fagrar konur komandi millum brædranna, ok ein af þeim uar skinande med mestri ok einkannligri birte. Abotinn geck i moti þeim ok mællti: „Sannliga eru þier diarfar, er þier farit til uor. Uitu þier eigi, at eingin kona skal uera hia brædrum þeim, er af uorum lifnadi ero.“ „Uel ma ek koma til minna manna, þuiat ek er Maria modir uors lausnara Jesus Kristz, kom ek til minna uerkmanna at uitia þeira, sem skaru minn akr. En þær sem med mier ero, er aunnr Maria Magdalena, enn aunnr Maria egipciaca.“ Sem abotinn heyrir þetta, fellr hann til fota henni, ok er hann uillde minnazt uid fætr henni, huarf hun fra honum at syn.

XII.

Af Stephano.

Stephanus het einn madr i halfum þess kastala er Aruernia kallazt, hann uar kynstor ok mikillar heims uirdingar. Hann atti einn son, ok gaf hann honum nafn sitt ok setr hann i skola i þeim stad, er Beneuentom heitir, undir meistara(dom) Milonis erchibyskups. I greindum skola duelz ungi Stephanus tolf ar, nemandi margann fagnat

[1] [*mgl. E.* [2] vidrbragdi *E.* [3] *mgl. E.* [4] *Her ender 655d.*

fræ(g)darsamligs lifs ok lifnadar. En eptir þat fysizt hann at fara i eydimerkr uids uegar, rannsakandi einsetumanna lif ok munka, styrkliga i minne halldande, huat hann sa i huerium stad eptirlikianda[1]. Um sidir kemr hann framm in Aquitaniam, nærre þeim herudum er Lenionice heitir, þar finnor hann eitt fiall, er Muretum kallazt. Medr guds uilia nemr hann stadar skodandi fiallit umhuerfis ok finnr hreinar uppsprettr godra uatna, huar [fyrir hann[2] skilr sier þann stad af gudi ueittann ok fyrirbuinn. Þa uar hann þritugr madr at alldri, er hann kom i þenna stad. Tuo hluti femæta hafdi hann af faudr gardi ok huse, þat uar einn brynia ok fingrgull. Af yzta skilningaralldri elskadi hann ok sinn geymara skipadi hann þa saumu drottning, er styrkliga lamdi diofulsins haufut med auflugum fæte. Þvi for hann ut i eydimaurk, gangandi aa holm uid ouininn sem miok sterkr kappi undir insigle guds modr sins fulltrua ok meydoms meistara. Setr Stephanus aa sina haund þat sama fingrgull, sem fyrr uar greint, fastnandi sinn sueindom sialfum gudi ok hans signudu modr, sua mælandi: „Ek Stephanus afneita diofli ok aullum hans hiegoma, enn ek offra mik faudr ok syne ok helgum anda.“ Þessa frammiatan skrifar hann fallandi litillatliga til bænar, at gud almattigr ok hans blezada modir styrki hann til æskiligs enda. Eptir sua giort megu uier eigi skrifa, huersu hann lærdi likamann gudi at þiona med huerskyns bindinde ouirdannligs stridleika. Alldri bergdi hann annari fædu enn braude ok uatne. Þa bryniu, sem fyrr uar nefnd, hafdi hann fyrir skyrtu næst sier, þolande þar af þuilikann bakstr ok beiskleika, sem iarnid kann af sier at gefa. Sæng hans uar su, at liggia aa berre iordu. Ok med þui at sua geislandi lampi mætti (eigi) leynazt i kristninne, birtizt hans nafn ok heilagleiks frægd godra manna i millum, sua at nu þegar i stad sækia þeir til hans, gefandi sik i þann blezada skola, sem fullr uar med ast guds ok manna.

[1] eptirlikiandia *E.* [2] [*rettet;* er *E.*

Sua uar þessi blezadr madr Stephanus gudi nalægr i sinum bænum, at rettliga ma segia, at hann drægi synduga menn or diofulsins kuerkum þeira uesolld frialsande. Uar þat eigi sua miok undrandi, þott hann audladizt þeim maunnum skiota hialp[1] ok myskunn af gudi, sem sialfir idruduzt syndanna ok badu þann guds mann bidia fyrir sier, enn hitt maa synazt faheyrdara, at gud heyrdi hans bæn aan duol fyrir þeim manni, er sua uar uansignadr, at hann bad þess eins guds mann, at hann skylldi eigi fyrir honum bidia.

Sem[2] alla vega hliodar frægd ok lifnadr þessa guds vinar[3], gefua nalægir bygdarmenn sik vndir bænir hans, offrandi honum ok hans brædrum likamligar naudsyniar. Þvi skipar[4] heilagr fadir einn af sinum monnum til þeirar syslu at [fara millum eydimerkr ok bygdarinnar med[5] þann

[1] *Her begynder a*[6] *med en udførligere Beretning om den Mand (en Ridder), som frabad sig Stephanus's Forbøn, men da den er defekt i Begyndelsen og ikke passer ind i Texten ovenfor, aftrykkes den her nedenunder:*

„Hialp þu ok miskunn veit odrum monnum med þinum bænum, enn lat mik sitia i hia.“ Skilia þeir eftir þessi ord, ok bregdr þeim miok vlikt vid, þviat riddarinn (ferr) storliga gladr sinn veg, enn guds madr sitr eptir hryggr ok sorgmodr. Ok þegar i stad kallar hann brædr a capitulum, segiandi þeim med sannri vidrkomning ok taara vthelling, hverso riddarinn hefuir bediz vndan hialpinni. Þi bidr hann þa alla saman med ser i guds augliti fram falla, bidiandi at hinn helgi andi birti þessa manz hiarta medr sinum almętti, leidandi af dockum myrkrum diupra synda til vidrkenningar hins eilifua lios odaudligra fagnada. Ok an duol heyrir almattigr gud framsteypta bæn sins elskara vmvendandi sua skiott riddarans hiarta, at oll fyrri bænarord fyllduzt med honum endaliga, sva (at) aptr horfuinn til munklifiss iatar hann sina sekt af hiarta ok munni, litilattliga kriupandi vndir guds vinar bæn med sannri godfysi.

[2] *Her lægges a til Grund.* [3] astuinar *E.* [4] *saal. E;* skipadr *a.*
[5] [taka samann *E.*

kost, er lydrinn gaf til klaustrans. Ok med þvi at saa vegr vard varla sottr a einum degi, venz þionostumadrinn ser herbergi at taka, [hvart sem hann ferr aptr edr fram [1], med einum bonda, [er næst byr morkinni [1]. Nu berr sva til einn tima, sem hann hefir farit i bygdina ok mikils aflat, gistir hann i nefndum stad ok lætr allt godzit vndir geymslu bonda [um kuelldit ok at osynio, þviat a þeiri somu nott [2] rangturnar fiandinn sua illa husbondans hiarta, at honum syniz fagrt fe klaustramanna, ok uill vndir sik draga, [ok af annari alfu hugsar hann, at fyrir þessum, sem godzinu hefuir fylgt, þarf naudsynliga rad giora, at æigi megi hann honum hrop veita ok vfrægd [1]. Þij riss bondi vpp snimma [3], takandi þann meinlausa mann i sinni sæng, bindandi hans hendr a bak aptr [med stirdum reipum [1], rekandi sua til skogar sem einn þiof, þar til sem hann veit fyrir vera spellvirkia bæli. [Er þat truanligt, at þeir fiandans limir hafui til þess verit vinir, at uinna illt ok gudi motstadligt [1]. Þegar sem hann bondi kemr fram i skoginn, kallar hann med hareysti beriandi a badar hlidar [4] þann auma mann, segiandi at þessi vondr [5] þiofr hafui [6] mikit illt giort i hans husi, en [7] hefir engan hlut til at bæta firir sik. „[Nu vil ek, segir bondi, at kroppr gialldi þar sem eigi er kyr til. Skulu þer taka med honum ok prisa hann, latið hann alldri sol sia ok kastið honum i nockura iardarholu [8] ok med þessum bondum, sem ek feck honum, at ei megi hann suikia yðr. Man hann þa ok helldr, hvat hann hefir mer gort.“ Sua gerir bondi rað firir sendimanni varrar fru sancte Marie ok heilags fodur Stephani [9].

Lida [hedan dagar þar til, at firir millimfarandi menn verðr kunnigt huarf sendimannzins fram til klaustrans. Ryggiaz brædr af þessu tilfelli, kueinandi firir sinum fedr,

[1] [*mgl. E.* [2] [. Enn um nottina *E.* [3] *mgl. E.* [4] hendr *E.* [5] uondi *E.* [6] hefir *E.* [7] *Her begynder f*[6], *som nu lægges til Grund.* [8] holu *a.* [9] [„Þat uil ek, sagdi bondi, ath þier kastid honum i þa iardholu, at hann komizt alldri i brott“ *E.*

ok blezaðr faðir suarar þeim a þann hatt[1]: „Hui vglediz þer, segir hann, af þeima lut. Ek visa yðr veg til þess mannz, er storliga vel veit, hversu við hann er gort. Ver skulum ganga berfættir fram til kirkiu varrar fru sancte Marie ok biðia modur vars herra Jesu Kristi, at hon veiti fullting þessum manni, þviat hann hefir gripinn verit brott or hennar þionastu [ok varnaði.“ Sua geriz, sem heilagr faðir byðr ok aeggiar[2]. Næsta dag eptir er klaustrsins port sterkliga knuit [af nockurum nyliga tilkomnum[2]. Þui gengr sa brodir skiotliga til [portið vpp[3] luka, sem þat [hafdi geyma[4]. Ser hann þar fiora menn vti standa, þria bundna sem þiofa, en einn lausan ok lidugan. Kennir brodirinn skiotliga [hinn frialsa[2], at þar er kominn þionastumaðr bræðranna, en þrir ero honum miog vkunnir. Her firir lofar hann þegar i stað almattigan gud ok hans milldastu modur fru sanctam Mariam, eptir spyriandi þionastumanninn smasmugliga[5], hueriu gegnir vm hans ferðir. En hann segir þat, er honum er kunnigt, [vattandi sik hafa verit gripinn rekinn ok bundinn, halldinn ok hadvliga leikinn, suelltan[6] ok margfalldliga þyngadan[2]: „En þenna dag, [sem nu er ifir kominn[2], segir hann, kann ek ecki greina með minum ordum, þviat hann hefir mer sua gladliga vpprunnit moti ollum natturunnar[5] likendum. [Ek man þat, i morgin sat ek hardliga bundinn vndir valldi þeira vuina, sem nu ser þu her standa. Siðan var allt senn, at ek var lauss, en þeir af ymisligum staudum saman lesnir ok sterkliga bundnir, ok allir saman her hia klaustranum nidr settir[2].“ At heyrdum [sua dásamligum[8] lutum rennr brodirinn [huatliga i miklum fagnaði[2], þar til er hann finnr sinn virduligan[9] fodur Stephanum [sitianda med uana med predicanarordi millim sinna andaligra[10] sona.

[1] [nu sua stundir, ok uerdr kunnikt huarf sendimanzins. Uerda brædr hryggir ok kueina fyrir sinum fedr, enn hann suarar sua *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [vpp at *a.* [4] [geymdi *E;* hafdi at geyma *a.* [5] *mgl. E.* [6] svelltadan *a.* [7] þuingadan *a.* [8] [þessum *E.* [9] *mgl. a.* [10] andligra *a.*

Þuiat þessi guds uin hafði sua mikla ifiruættis giof af heilagum anda[1] þegit predicanarord fram[2] bera, at allum nærruerandis monnum gaf auduelldliga skilia firir þann ilm, er vt geck af hans munni, at sialfr sætleiks meistarinn bygdi med hans hugskoti. I þenna punkt kemr brodirinn innfarandi ok segir sinum feðr greiniliga[3], huat Maria drotning hefir nu gort i sinum styrkleik. En er heilagr faðir vndirstendr sagda nyiung, fylliz hann miklum fagnadi [leidandi allt eins sitt mal til æskiligs enda, sem hann hafdi aðr ætlat[4], veitandi sidan miskunn lausn ok fararleyfi[5] idrandum monnum [firir gerfa[6] folsku, þuiat milldin hafdi eiginligt herbergi i hans blezada hugskoti.

Þa er vars herra vin virðuligr Stefanus var vordinn attatigi[7] ara, skilr hann firir heilagan anda, at litill timi stendr eptir hans lifdaga. Þui leggr hann vidr[8] predicanar embættit styrkiandi sina vndirmenn i gudligum otta ok astriki, þar til er[9] hann tekr sott ok legz i rekkiu þegar mattfarinn, þuiat holld var litið a beinum, huar firir sua blezadr fadir[10] lætr timaliga gefa ser alla guds þionastu. Vurdu hans endalok gofuglig ok huerri sal margfalldli(ga)[11] girnilig, þuiat rett i þann tima, sem hann hefir smurdr verit ok drottinlig sacramenta vid tekit, segir hann þat sama vers, sem drottinn varr Jesus Kristr song a[12] heilaga krossi vid sitt andlat: In manus tuas, domine commendo spiritum meum etc. Sua geck vt [af leirligu keri likamsins[4] su blezada sala hatidliga prydd med huers kyns blomi kraptanna, makliga skiput millim guðs pinslaruatta firir margfallda[13] pinu, er hann þoldi veralldliga. Hann leid fram af þessu lifi setta dag viku idus februarij. Voru firir þa grein [hans sidaztu ord sét ok[14] merkilig, at hann

[1] sterkliga *tilf. a.* [2] at *tilf. a.* [3] [segiandi *E.* [4] [*mgl. E.* [5] farargreida ok gott leyfi *E.* [6] [fyrir gefandi spellvirkiunum sina *a.* [7] *saal. a;* attati *f,* .lxxx. *E.* [8] vit *a, E* [9] *tilf. E; mgl. a, f.* [10] madr *E.* [11] makligri *a:* margfalldligar *E.* [12] hinum *tilf. E.* [13] þionustu ok *tilf. E.* [14] [sett hans hin siduztu ord *a;* hans sætuztu ord sæt ok *E.*

þau fram bar nærri sinu andlati a sama vikudegi, sem heimsins grædari, er med feðr ok heilagum anda lifir ok rikir einn gud per omnia secula seculorum. Amen.

XIII.

Af brodur Kristianus.

Nockurr brodir Kristianus at nafni var i einshueriu [1] kanokaklaustri [i Franz, er til heyrir erchibyskups stolinum i Turon [2]. Þessi brodir var mikill meinlætamaðr, hitnandi sua miog til gudligrar astar dag fra degi, at vm sidir firirlætr hann greindan lifnat ok gengr i [3] stridari reglu til profanar. Ok sem hann hefir stadit vel reyndr in probatione, reisaz dioflar moti honum med sua mikilli aufund ok illzku, at varla ma hann nockurn tima nadir hafa. I svefni birtaz þeir honum med harki ok hareysti, ognandi at þeir skuli [4] reka hann tuifalldan vt af þui husi, segiandi honum hegomligt [i faz [5] þuiliku vmfangi, sakir þess at hann muni niðr lykna vndir reglunni [ok hafa eigi [6] karlmenzku at hallda henni [2]. En brodir Kristianus flyr iafnan til bænar fulltings, at gud almattigr styrki hann ok stydi karlmannliga striða moti agangi sinna vuina, huar firir varr herra gefr honum huggan med þeima hætti, at einn tima sem Kristianus stridir vid dioflana, hliodar gudlig rodd sva mælandi einkar sætliga: „Brodir Kristiane, ver minnigr þess salltaravers, er sua hliodar: Deus in nomine tuo saluum me fac et in uirtute tua iudica me etc.“ Ok þegar i stað kann hann versit, gerandi ser af þessu styrkasta [7] skiolld moti ollum diofulsins freistanum, þuiat æ sem hann skildi sik a striddan [8], las hann þetta sama vers, gerandi sik med ollu vskelfdan [9] ok auruggan. En er dioflar sia þat, at hann hefir sva mikit traust i [10], þui versi, vilia þeir giarna skiolldinn lemia firir honum med prettuisligum brogdum. Þui [11] tala þeir sua til hans einn tima, sem her ma heyra: „Þat er þo sannindi, segia þeir,

[1] einhueriu *a.* [2] [*mgl. E.* [3] undir *E.* [4] *saal. a, E;* skili *f.* [5] [at fazt i *E.* [6] *tilf. a.* [7] sterkazta *a, E.* [8] *saal. E, a ;* stiddan *f.* [9] skiolld *tilf. a.* [10] a *a.* [11] þa *E.*

at varla man til vera heimskari broðir en þu. Ver kompanar lærdum þik eitt litid vers, ok er þer þat nu þegar sva kært, sem þu kunnir engan lut annan, klifandi þat [iafnan æ fram i heiminn[1]. En þo ferr oss[2] nv eigi merkiliga, er ver snubbum[3] þik vm þenna lut, þuiat til þess kendum ver þer versit, at þu veifdir þui, þa er þer likadi." Þessi fiandanna kyndugskapr gerir brodur Kristianum miog efanligan, huart hann skal [med fara versit eda nidr leggia[4], þuiat engum fiandans vilia vill hann fram fylgia, helldr alla fottroda [ok firirsma[5], en veit sik sua [einfalldan ok[5] litt lærdan, at honum er eigi kunnigt, huadan þessi ritning er tiltekin. Þui spyrr hann eptir sannorda klerka [þessu efni[5]. Er honum sagt skiluisliga, at þetta vers se vpphaf at einum psalmi or David[6] salltara. Verdr brodirinn storliga gladr vid þetta, oruggar[7] nu annan tima skiolldinn ok festir vtan bækr allan psalminn.

A sama ari sem þessir lutir gerduz, ser brodir Kristianus ottanliga syn, a þann hatt at hrædiligr fioldi suartra diofla slær [alla vega[5] hring vm þenna sama stad med sua mikilli ogn ok dimmu, at loptit fylliz þaðan af sua sem þyckastu[8] þoku. Ok er hann brodirinn ser sua marga illgiarna anda med ymisligum [þialmum sinna flærda[9], ottaz hann storliga miog, litandi vpp til himinsins[10] sua segiandi: „Drottinn minn, herra Jesus Kristr! huerr megi fordaz þessar snorur allar." Ok[11] rodd af himni suarar [hans eptirleitan[12] sua segiandi: „Sa [maðr fordaz þessar allar flærdir ok gilldrur[5], er vardueitir litillæti i sinu hugskoti[13]." Eptir [þessa luti sena ok heyrda, litr brodir til austrs[14], at vpp rennr gudlig birti, sua at engi matti annur þuilik skina ifir iardriki. Þessi geislandi syn nalægiz[15] klaustrann[16]

[1] [æ iafnan i heiminn fram *a.* [2] *mgl. E.* [3] suiuirdum *a.* [4] [fara med uersit eda eigi *E.* [5] [*mgl. E.* [6] Dauids *E.* [7] hann *tilf. a.* [8] þyckuaztri *a;* hinne þyckuztu *E.* [9] [flærdum *E.* [10] himnanna *a.* [11] Enn *E.* [12] [honum *E.* [13] hiarta *E.* [14] [þetta litr hann i austr *E.* [15] nalgaz *a.* [16] klaustrans herbergi *E.*

rennandi fram eptir loptinu, flyr vndan [hennar asionu [1] su hin dimma þoka, [sem fyrr vt geck af samkundu heluitzkra anda [2]. I þessi fegrstu birti ser brodirinn vara fru sanctam Mariam sitiandi med mikilli virding sua sem hæstu himinrikis drotning, hennar foruneyti skin allt med einu liosi hatidliga pryðt [himnesku skrudi [3]. Ok er brodir Kristianus sér þessa luti, kallar hann til himins [annan tima [4] sua segiandi: „Herra minn Jesus! huert ætlar [modir þin at gera sinn veg [5]? huert man fulltingiari varr ferdaz ætla? [huat man drotning heimsins sua mikil i sinu valldi gera hugsa [2]?“ Þessum ordum [eda hugrenningum [2] suarar drotning [allra meyia [6] virdulig guds modir sancta Maria: „Þat er mitt erendi, brodir, segir hon, at vitia stad minn, er þenna tima þarf einkannliga minnar asia, þuiat hann er fatækr ok vppgefinn [7] firir sinum vuinum, ef ek styrkir [8] hann eigi minum bænum. Sua ok i huerium stad sem minir uinir ok þionastumenn eru saman lesnir [9], skal ek þeim fullting veita i sinum naudsynium bædi til andar ok likama.“ I hliodi sua blezadra orda gledz brodir Kristianus hiartaliga, lofandi þa signadu drotning med allu sinu viti firir miskunn ok milldi, er hon veitir ollum heimi, skylandi sinar olmosur firir fiandans skeytum, styrandi þeira salur til sællar huilldar brott af heiminum, [veitandi þann fagnað i himnum, er saman stendr i [10] gudi sialfum, huers nafn er blezat per omnia secula seculorum. Amen.

XIV.

Af Petro þræl.

A dogum virduligs herra [11] Hugonis, [þeirar borgar byskup er Grationopilis heitir [12], gerdiz þuilik iartegn, sem nu skal [13] heyraz guði til sæmdar ok hans sætastu modur. Einn rikr madr ok miog agiarn var i einshuerium stað

[1] [þessi birti *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [himneskum skruda *a.* [4] [i annat sinn *E.* [5] [signada modir at fara *E.* [6] [himins ok iardar *a.* [7] uppgior *E.* [8] styrki *E.* [9] komnir *E.* [10] [leidandi med *E.* [11] herra *tilf. E.* [12] [Gratinopolisborgar *E.* [13] mun ek lata *E.*

hafandi marga þræla ok þionastumenn vndir sinu valldi [ok ifirboði [1]. Millim þeira var einn vngr madr Petrus at nafni, [kyniadr af einu þorpi nalægu fyrr nefndri borg Grationopolis [1]. Nu berr sua til eitt sumar, sem messudagr sællar Marie Magdalene guds brudar stendr nalægr [2], at husbondi talar til [3] Petrum snimma messudags morgininn, at hann taki tua yxn [4] ok fari vt a akrland at eria vm daginn. Petrus [kastar þui moti [5], at byskup hafi bannat ollum monnum at vinna þrælsligt verk a þeim degi. Husbondi reiddiz þa talandi sva [miog forliga [1]: „Ok þu, vandr þræll, [segir hann, mauglar [7] i moti at gera mitt bod. Far til [8] firir vtan [alla duol [9], ef þu vill vlamdr vera [med heilli hud [1]." Sua lykr þessu mali, at sa rædr er verr villdi. [Hlytr [10] Petrus at gera visvitandi moti rettindum, takandi med ser tua [11] yxn farandi [vt af þorpinu [1] til akrlandzins ok miog þarflaust, þuiat skamman [12] tima hefir hann þar adr dualiz, en handleggr himnakonungs birtiz ok bannar honum [13] at styggia sina vnnastu Mariam Magdalenam, a þann hatt at þegar i fyrstu sem hann bregdr saman taumunum ok ætlar yxnina [14] leida firir ardrinum, kemr su ellding med guds domi, at i augabragdi slær [bada yxnina [15] ok allan reidinginn med, sua at engis ser ormul eptir. En sa er yxnina [16] [hafdi til þess buit at eria þuilika hatid [17], tekr lengri pinu [18] en deyia skiotliga, med þeim hætti at su reid hin sama er yxnina hafdi slegit, slær vndan honum annan fotinn i oklalidnum, en leggz sidan vpp i fotarstufinn, setiandi þar sitt heimili, medan gud drottinn vill at sua standi [19]. Uida annars stadar uar hans likame miok elldi leikinn, þo sua at hann lifa ma.

[1] [*mgl. E.* [2] nærr *E.* [3] vid *E.* [4] yxna *E.* [5] [segir *E.* [6] bondi *E.* [7] muglar *a.* [8] [maugla eigi i moti at giora mitt bod, segir hann *E.* [9] [hindr *a.* [10] *saal. a*; Hlyðir *f.* [11] [Tekr Petrus .ii. *E.* [12] litinn *E.* [13] fyrr saugdum þræl *E.* [14] yxnin *a, E.* [15] [*saal. ogs. a;* bædi yxnin *E.* [16] yxnin *a, E.* [17] [til bio *E.* [18] *Her ender a*[6]. [19] *Her ender f*[6].

Hier liggr hann sua salugr, at hann ma sik huergi hræra, þar til sem hans er uitiad heiman af þorpinu. Fyrr[1] græindr bondi wæitir Petri litinn manndom i sua mikilli naudsyn. Þui werdr [þersi weslughi madr[2] mesta wandrædi sinna faatekra frenda, þui at saa elldr sem i fotarstufinum[3] hafdi stadar numit, hlæypr i legginn ok sidan wt i [sinarnar, etandi þann weg smaatt ok smaatt nedan af ǫllu saman dag fra degi med sua miklum harmi, sem æigi er auduellt at skilia, er æigi hefir þuilikt ræynt[4]. Ok sua kemr, at æsiligzsta þrota slær vpp i allann liminn[5] at smaaþormunum. Funar holldit þa i morgum stodum med storum wagfǫllum, þegar aakafligarr i odrum stad, ef i odrum stad linar.

Nu med þui at ollum monnum syniz æinn veg, sem þessi wanmaattr see[6] olæknanligr aa iardriki, leggia witrir menn ok gudhræddir [þat raad þersum auma manni[7], at hann med ollu[8] fra snariz mannligu fulltingi, sekiandi þat traust, sem nogt er [i sialfu sier. Greina þeir ok witrliga, at þat wirdizst þeim naudsynligt[9] til miskunnar, at hann idriz [sem godmannligazst[10] syndarinnar komandi sier i frid ok sætt wid þa guds astvinu Mariam Magdalenam, sem hann hafdi ræida gort adr i misþyrming hatidarinnar, æigandi þar sidan warkyndar wan ok miuklætis[11] sinna uandræda[12], sem fyrir tok hann hefnd sinna ranglæta. Sua giorer hann, sem honum uar radlagt, ok lætr flytia sik til einnar kirkiu, er helgut uar sælli Marie Magdalene, idrandizt þar sinnar ogiptu, med tarum bidiandi litillatliga, at su gaufugliga fru minnizt hans i hans akalli, fyrirgefning uæntandi. Ok su blezada fru tekr allann bruna brott af Petro, sem vpp hafdi stridt aa hans likam at frateknum

[1] *Her begynder g*[1]. [2] [hann *E.* [3] fætinum *E.* [4] [smaþarmana þann etande dag fra deigi *E.* [5] fotinn *E.* [6] mundi *E.* [7] [honum þat *E.* [8] hiarta *tilf.* *E.* [9] [Segia þeir, at honum ok þeim synizt naudsynligt upphaf *E.* [10] [*mgl.* *E.* [11] litillætis *E.* [12] *Her ender g*[1].

fotarstufnum. Nu þo at Maria Magdalena uægdi sier meira manni ok leti kyrt standa hit hæsta uannmegn Petri, þeim til handa sem hun uisse fyrir ætlat af gudi, hefir hun allt at eins sua mikinn hugarstyrk ueitt honum, at hann ætlar alldri upp gefazt heilsubotar sier at bidia, þuiat sua sem milldur drottinn ueitti honum minne hlute, mun hann eigi sidur ueita stærre, ef eptirleitan þrotnar eigi. Ok med þui at þat er hans hugbod, at sæl Maria Magdalena mvne giort hafa slikt hun ætlar, uikr hann sier enn til hærra traustz ok matkara, kriupandi undir þann mauttul litillatliga, sem auruggaztr er aullum at skyla, þat er sællar ok gaufugliga blezadrar, eilifliga mær ok modir Maria.

Hann salugr heyrir optliga, huersu margar ok miklar iarteignir uor fru sancta Maria uinnr i einhueriu sinu musteri, þat sama musteri hefir ok minning hins heilaga Ypoliti martiris, þui fer hann til þessa hins sama musteris ok skridr ut ok inn dagliga med sua miklum ohægindum, sem einn gud ma virda, þui leggrinn uar med ollu undann tekinn allt upp at knie. Marga sier hann fa heilsubot, huar fyrir hann harmar þui ollu framar sialfs sins syndagialld. Bidr hann med tarum ok godfysi, ok þo duelzt heilsubotin, mædizt þa miok hugskotid, þuiat æ fer uaxanda likamans uannmegnit. Nu sem hann pinizt i uitian musterissins huersdagliga, sier hann sem einn uitr madr skiliandi, at þessu ma hann eigi leingi orka. Þat hus sem hann liggr i, er litt uandat, uoru þar inne ambattir nockurar. Þessu næst er þat greina(n)da, at ambattirnar uakna eina nott uid sua mikit op hins siuka, at aunguann tima hafdi hann sua latid fyrre. Huar fyrir þær risa upp ok foruitnazt med liose, huat er um lide. Ok fyrr enn þær nalægiazt, skulum uier heyra med fám ordum, hvilik sauk til er þuiliks halætis.

Drottning himins ok iardar uor fru sancta Maria synir enn at nyiu ovirdannligt litillæte, sarann vitiande, framme uerandi fyrir sæng hins siuka. Þar er ok heilagr Ypolitus guds pislaruottr. Uor fru sancta Maria talar þa til hans

sua seigiandi: „Gack til, Ypolite, segir hun, ok gior heilann þenna mann bædi at afle ok limum.“ Ok þegar i stad fyrir utan alla duol hlydir hann bode drottningarinnar ok setr þegar i stad fotinn med sva miklum hagleik vid stufinn, at hvor endir kyssir annann, sidann samkuomunum þrystandi, þuiat hann uill uera trutt um radande, at þessi fotr se honum eigi uerr treystandi, enn hinn fyrre. Ok uid þessa atgiord verdr manninvm sart, ok þui æpir hann, sua sem fyrr uar sagt. Er nv ok allt miog i senn, at algiort er stormerkit ok ambattir koma med liose i herbergit. Þegar i stad sem þær koma til reckiunnar, sia þær, at Petrus hefr tuo fætr heila. Uerda þær sua hræddar uid þessa syn, at uarla helldu þær samuitzkunne. Ok litlu sidar uaknar hann af þeim þunga ok haufga, sem aa hann hafdi runnit i uitraninne, ok sem hann bregdr i sundr augunum, ætladi hann frammi standandi menn sæla Mariam drottning ok heilagann Ypolitum. Enn sua sem hann heyrir iardneskra manna mal med undran ok eptirleitan heilsubotar fyrr ueittrar, enn kennir sik alheilan, sprettr hann upp or reckiunne, profandi stormerkit ofalsat uera, lofandi almattkann gud med hareysti, segiandi sidann, huerium sem heyra uill, alla þessa uitran. Enn er eptir at segia nockut gudi til lofs ok uirdingar af þessum Petro.

Nu sem Petrvs hefir þuilika myskunn af sialfum gudi þegit ok hans sætuztu modr, hugsar hann margfalldliga, huersu gudi mune bezt lika, at hann framm leidi sina lifdaga. Enn þat stadfestizt med honum, at hann skal byrgia sik i þraungvazta kofa ok koma alldri til annara manna, þionandi sinum skapara nott med degi. Ok med þui at hann er ættadr nær Gratinopolim, geingr hann i sagda einsetu skamt fra borginne. Þar er mikill bær ok sæmelig kirkia, er honum ueittr einn kofe ok storliga litill, samteingdr kirkiuuegginum. Þar er(u) aunguar dyr aa, þuiat þann tima sem kofinn uar gior, for hann inn fyrr enn rafrit uar yfir sett. Einn gluggr uar fram i kirkiuuegginn, framm i gegnum,

at hann sæi heilaga þionustu, ok honum mætti færazt su litla fæda ok vist, sem hann hafdi til likamligra naudsynia. Sem hann er i kominn i sua frægdarfullann lifnat, aufundar þat sa same fiande, er iafnann stendr þeim i moti, er vel uilia giora, uekiandi moti þeim gud(s) riddara sua oheyrdann bardaga, at eina nott sem hann liggr i sinum kofa, kemr til hans ein kona. Hon geingr inn miok undarliga, þuiat hun fer upp i kofann um þa litlu for, sem gior uar ut undir ueigginn, at likams naudsyniar mætti brott berazt. Þessi kona uar med aullu klædlaus. Hun slær fyst i fagrgala uid hann, sinn likama sem giorzt tiaande, ok fyrir þuilika medferd uæntandi ok osnillisord skuli hun fa uppuakit til lostasemdar einsetumanzins holld. Enn er hon ser sik ecki uinna med þessari atferd, litandi guds kappa enn osigradann, geingr hun nærre ok sparir sik ecki, hafandi uid hann mikit blidubragd, suo framt sem i uar hennar sialfræde. Nu sem hun sier þetta med aunguo moti uinna, ognar hun honum med uondu yfirbragdi, heitandi grimmum giolldum fyrir, ef hann uill eigi samþyckia henni, segir at hann skal naudigr giora uerda. Ok sem guds riddare uiknar huergi, þrifr fiandinn til sinna uopna, þat er raasandi reidi ok eiturlig illzka, gripandi þann stauduga guds uin med sua haurdum handagangi, at hann uerdur allz sins megnis moti kosta, ef hun skal honum eigi naudgat faa til saurlifis. I þuiliku umfangi stendr Petrus alla nottina, sua at alldri ma hann fyrir þeim fianda nadir hafa. Enn sua sem lysir, huerfr þessi fiandi enn ohreini andi saumu leid brott sem hann kom.

Þuilikt er starf þessa guds kappa hveria nott hiedann, at ueriazt þessum ouin med aullu afle, er at honum sotti. Ok sua geck honum optliga nær þetta erfide, adr enn lysti um mornana, at hann matte uarla ordi upp koma. Þui giorir hann maunnum kunnikt, i hueriu hann hefir at standa, bidiandi goda menn bæna fulltings uid gud, at hann uerdi eigi sigradr ok oflugliga undirbrotinn af ovininum. Þessi

odæme spyriazt vida ok fliuga, huat einsetumadrinn hefir hræra. Fyrir hueria sauk margir koma uida af staudum til greindrar kirkiu ok uilia sanninde hafa sagdra hluta. Millum þeira uar uirduligr herra Remansis byskup. Nu sem hann duelz þar um nottina, uaka nockurir riddarar af hans fyllgd i skrudhuse kirkiunnar fyrir sæmdar sakir uid gud ok heidrs uid kirkiuna, ok um midnætti heyra þeir hark ok hareysti ok dunur miklar til kofa Petri, sua at þeim þikir mikil furda i. Standa upp sidann ok ganga med liose til gluggsins ok sia þar atgang ouidrkuæmiligann, þuiat hinn uesti fiande i klædlausrar konu like sækir guds þionustumann med mesta akafa ok uill til saurlifis navdga. Enn er Petrus uerdr þess uar, at menn ero nalægir uid glugginn, kallar hann aa þa miok mæddr ok mattfarinn, at þeir fai honum uigda stolu af kirkiunne. Sva giora þeir, taka stoluna kastandi inn i glugginn ath honum. Enn er Petrus fær hana, rekr hann hana med auruggu kappe at halse þeim fianda, briotande þegar i stad nidr undir sik med truarinnar afle, kyrkiandi ok kæfande allar lundir þann hinn bauluada barka. Ok uisnar þa skrockrinn ok fyriruerdr sik, þuiat hans ibyggiare er sigradr. Er þetta einn kellingar skrockur, er ouinrinn hafdi i hlaupit, liggr hann þar kyr til morgins.

Ok um morgininn arla koma riddarar fyrir sinn herra byskupinn, segiandi honum greiniliga þau tidindi, sem þeir haufdu sied um nottina. Ok er byskupinn heyrir þuilika hluti, lofar hann sannann gud, er sina menn styrkir ok uerndar i aullum uandrædum, biodandi at nadir giorizt guds þionustumanni. Giorir hann sua rad fyrir, at rafrit af kofa Petri se upp tekit ok digrt reip til uppdrattar nidr dregit. Getr Petr þat giarna at reka rumsnoru at fotum kerlingar, at hun megi ute uerda. Syniz aullum opinberliga, huilikt uar herbergi þessa fianda. Lætr byskup draga þann bannsetta buk brott af stadnum ok brenna at kaulldum kolum, ok se auskunne kastat aa rennanda vatn, þar sem

huergi felli til manna bygda. Þuilikr uar sigr þessa guds kappa einsetumanzins, at hann afle deildi uid sialfann ouininn ok bar hærra hlut i þeira stridi. Fanz ok sidann i þeim þreck, sem undir einsetumannzins kofa ut geck, hittuzt hardla fornir tautrar, er fiandinn hafdi brott rifit af kerlingar buknum. Var þessi Petrus sidann enn rettuisazti madr i sinu life, frials ok lidugr af diofvlsins stride, takandi þau[1] starfalaun, er salunne bezt gegnir, eptir fyllda raas af sialfum gudi i eilifum fagnadi. Þangat ladi oss Jesus Kristr Mariu son, sa er lifir ok rikir einn almattigr gud per omnia secula seculorum. Amen.

XV.

Af tueimr kumpanvm.

Tueir riddarar voru i einshueriu riki, uitrir menn ok vel burdugir, reyndir i soknum ok godir kvmpanar, þott þeir sæti eigi dagliga aa einum gardi, fullrikir uoru þeir. Annar þeira atti son med sinne husfru, enn annar dottr miok iafnalldra. Jafnann þagu þessir riddarar ueislur ok heimbod ymsir at audrum, funduzt ok þeira baurn med þeim hætte leikandi ser kærliga, sem ueniuligt er ungum alldri. Huar fyrir elska fædizt þeira millum fyrst i barndome, enn sidann umframm bernsligann hatt med natturligum girndum. Ok sem riddarans son er fullkominn karlmadr uordinn aa sinn likama, birtir hann sinum fedr, huersu hann elskar iungfruna, bidiande at hann lati þat giorazt med laugum, at þau uerdi hion sin i millum. Hans fadir tekr þui male uel, byriandi þat sama bonord nockrn tima aa gardi sins uinar, sem hann þiggr heimbod af honum. Tekr fadir meyiarinnar þui mali uel, enn modir hennar stendr i moti ok dregr sundr allann kaupmalann, sua at um sidir er unga manni afuisat. Giorazt fyrir þenna hlut samkundr færre ok minni blidmæle sagdra riddara, huat fedgin meyiarinnar undirstanda, hugsandi smasmugliga, huert rad þau skulu giora fyrir dottr sinne, þat sem gudi mætti bezt lika,

[1] su *Cd.*

ok þau fordizt uitrligazt mannligann oþocka, þuiat þau skilia, at aa þeim manne liggr mestr fiandskapr þeira fedga, sem fær meyna, med þui at riddarans syni uar afneitad þuerliga. Þui nemr þar stadar i þeira radagiordum, at þau mune dottr sina himneskum brudguma (gipta), gefandi hana i klaustr millum hreinlifiskuenna, ef hun uill þui samþyckia. Ok suo kemr med þeira fortaulum, at mærin iatar giarna þeira fortaulum ok þui radi, sem þav uile henni til handa kiosa. Fyrir þessa sauk giora þau oll samann sinn ueg framm til næsta systraklaustrs. Þar var mikill stadr ok kirkia sæmilig uigd ok helgut blezadri guds modr Marie. Ok aa vidrkvæmiligum tima tala þau aull saman fyrir fru abbadise, þat stadfestandi i siduztu, at mærin skal hier inn ganga i klaustralifnat. Skiliazt fader hennar ok modir sua uid, at þeira dottir duelzt eptir offrandi klaustrinu fagrar presentur med fullum goduilia ok manndome.

Eigi lidr hiedann langt, adr þessi hion taka sott, gerandi bref framm til klaustrans, bidiande fru abbadise vitia sin i saugdum lifshaska medr dottur þeira nyuordinn(i) klaustrasystur. Huat er fliotliga giorizt eptir þeira brefum. Ok i nalægd vid abbadise giora þessi hion fridt ok mikit testamentum, gefandi allt sitt godz til guds modur kirkiu yfir nefndann klaustralifnat, kiosandi sier þar legstad vndir bænum guds þionustumanna, lidandi sidan af þessu lifi eptir skipan algiorua ok aa uidrkuæmiligum tima greptud sæmeliga. Styrkizt sa lifnadr storliga mikit fullrikr uordinn, ok eigi sidr innann klaustrs, þuiat su nyia systir þroadizt dagliga, ok innann litils tima sva roskin i kirkiunnar naudsynium, at fru abbadis skipar henni aull heyrilig uolld ok ræde stadarins med þeim rett, at cellerario skipazt i reglunne. Vard hun þvi makliga modir systranna, at hun setti sik fyrre undir sina hlydne litillatuzt allra þeira, einkannlig dæme gefandi aullum. Guds modr Mariam setti hun sinn geymara nætr ok daga, marga bæn segiande fyrir hennar alltari sid ok snemma. Þui tokuzt henni allir hlutir farsælliga.

Nu sem þann ueg er komit hennar rade, ber sua til med guds uilia, at sa riddare annàr, sem fyrr uar nefndr, lidr brott af þessu life. Huar fyrir son hans giorir sæmeliga hans utferd, flytiandi hann til sama klaustrs, sem fyrr greiner. Ganga allar systr gladliga ut i mote suo rikum manni, giorizt su likfylgia med sæmeligsta hætte. I þessi þionustugiord sier sa ungi madr þa fridu systr, sem uier haufum nu nockut fra sagt um stund, ok þegar i stad er hann sleginn fornri astaraur i gegnum hiartad, sua at lifs giarna uilldi hann eiga med hana at tala, ok sakir mikils mannfiollda fær hann lagliga stund ok stad utann grunsemd allra manna, sua til hennar talande: „Ertu eigi su mær, er ek elskade fordum hiartaliga? hversu snerizt þu, min kærazta, brott af fadmi þins unnazta?“ Hun suarar: „Þat uar eigi i minu sialfrædi, segir hun, at skipta forme minna klæda, enn þat syndizt mier alldri at ræta þina elsku brott or minu hiarta.“ Sua lykta þau þessu male, þora þau eigi sakir lydsins ath tala fleira samfast. Enn nockrt kuelld sid, sem sa ungi madr duellzt i stadnum, geingr nunnan eptir uana framm fyrir guds modr alltari, offrande henni fagrar bænir miok skærliga. Þann tima sem sungit uar completorium ok systr ganga at sofa eptir bæn giorua, geingr hon hliodliga at sinum uilia ut af klaustrinu sakir nockurra naudsynia, þat hugsandi, at allir menn mundu i nadum vera. Enn þat profazt audruuis, þuiat hinn ungi madr hefir uardhalld ok uissu feingit af hennar giordum, sitiandi fyrir henni i einshueriu leyni, gripandi hana þegar i stad, lockandi hana morgum blidmælum, at hun fære med honum. Hun kastar i mote morgum skynsemdum, segiande þat mestu ohæfu, ath hun bregdizt gudi ok maunnum, þau staurf greinande, er fru abbadis hefir henni skipat, þar med einkannliga uottandi sik med aunguo moti latandi sva illa ok omannliga giorandi, þvilikann enda sua ofagrann hafandi. Enn i annan stad bidr riddarinn hana miukliga, at hun aa minnizt fyrri tima, uirdandi nockrs þann kærleika ok elsku,

sem þau hielldu fordum i sinne bernsku. Huat þarf hier langt um at giora, suo lykr um sidir med uiguelum fiandans, þat er at skilia fortaulum riddarans ok lostaskeytum likamans, at meydomsins murinn þolir eigi. Enn þo at styrkleikrinn uiknade, stendr obrigduliga kraptr litillætisins, þuiat eigi gleymir guds ambatt, huer upp ma reisa þat nidrfall, sem byriazt aa hennar hag, huar fyrir hun talar sua til riddarans: „Nu þo at ek uerde aum ok ueslug at samþyckia þinni ogiptu, fer ek med þier huergi, nema þu latir mik lausa ok gefir mier ordlof at grata litla stund fyrir hasæti minnar frv sætuztu sancte Marie drottningar, at hun kalli mina aund brott or þeim myrkrum, sem nu lida yfir mik.“ Þetta ordlof þiggr hun tregliga, þuiat hann hrædizt, at hon mune eigi aptr koma.

Svo geingr hun inn i Mariu kirkiu ok framm fyrir guds modr alltari, fallandi aa knie litillatliga med sutfeingnum styn ok frammfalli taranna, sua segiande til drottningarinnar: „Heyr þu, drottning min sætazta, milldi brunnr ok medalgaungumadr milli guds ok manna, skær ok blezut mær ok moder, fru sancta Maria! Enn huadann kemr mier aumre ok ueslugri su mikla dirfd at kalla aa þinn skærazta meydom, þar sem ek ætla nu at ferdazt i fula grof lastasemdar, sua fyrirlatandi mina frammiatan at hallda hreinlife. Nu med þui at til þess finnazt eingin dæme, at þu hafir þann fyrirlatid, er þier treystir, þa fel ek þier aa hendi alla mina hialp andliga ok likamliga næst almattkum gudi, bidiandi at þui, sem mier til heyrir, skipir þu blezut eptir þinum uilia ok ualldi. Þui læt ek eptir hia þier oll forrædi, þau sem min fru abbadis skipadi mier, at þu latir þann uid taka, sem bezt gegnir i guds auglite ok manna.“ Eptir sua talat ris hun upp ok leysir af sier alla lyckla festandi aa kertistikuna fyrir skriptina, heilsar hun sidan uora fru i annann tima med knefalli, ok geingr sidann ut af kirkiunne. Er riddarinn þa med aullu þrotinn af bidstu(n)dinne, grip-

andi hana þegar i stad, ok suo sidann hafandi sik framm aa ueg þa saumu nott med ollu sinu foruneyti.

Hiedann lida margir timar, ok þo miok undarliga, þuiat af brotthuarfi sua mikils hattar konu leidir aungnum manni kaallz eda onadir, eingin rannsakan eda eptirleitan byriazt ut af klaustrinu, sem optliga kann at uerda, ef menn huerfa skiotliga, helldr stendr allt i fridi. Þetta hugsar systerin optliga ok undrar, hui sva maa uerda. Þriu aar i samt fæzt hun salug i veralldar lifnadi aa ridd-arans fadme, uid honum born getandi, sinn son aa hueriu are, ok allt at eins letti hun eigi af at hugleida til guds ok guds modr myskunnar, at hun ueitti henni sannan idranartima med yfirbot lastanna. Ok þat heyrir almattigr gud, godr læknir syndugra manna, ok miukazta modir fru sancta Maria, leidandi þenna saud til godrar hiardar med þeiri atferd, at einn morginn sem hun laa i sæng sinne, enn riddarinn uar uppstadinn, heyrir hun hlioda skæra raudd i loptid sua segiande: „Reuertere, reuertere, Sunamitis, reuer-tere, reuertere, ut intueamur te.“ Þessi ord skilr hun himn-eskann krapt til sin tala, þar med rad gefandi, at hun aptr huerfi fyrir guds augliti standandi ok honum æ þion-andi. Sua fylldi þessi uitran hennar hiarta med gudligum styrk, at sem fyrst naair hun herrans maale, talar hun þuilik ord med blidu andliti: „Nu er sua komit, minn kærazte elskari, segir hun, at ek uilldi giarna þiggia bæn mina, sua sem ek hlydda þinne bæn.“ „Huat uilltu þiggia?“ sagdi hann. „Þat, minn kærazti, sagdi hun, at uid snuumzt brott or myrkrum, þeim er ockr haundludu, at uid ofreynim eigi guds þolinmædi, ok kallim eigi yfir ockr hrædiliga hefnd i hans skiotum domi.“ Riddarinn suarar af miklum modi: „Ek ottumzt þat, segir hann, at ek fai uarla borit sua skiotann ockarn skilnat.“ Hun suarar: „Minn kæri, sagdi hon, þat er miok makligt, at uid skerim þann akr i sut ok harmi, er uid sádum i gudhræzluleysi.“ Ok sua kemr med heilags anda myskunn, at riddarinn samþyckir rettu

radi, buandi sina ferd i stad, gerandi allann sinn ueg med angri ok sut, miok sidla dags til klaustrans framm komandi, sva at allir ero i suefni. Sva giora þau sinn skilnat, sem gud einn ma uirda, huersu harmþrunginn uar. Talar nunnan aa minnandi riddarann morgum ordum, at hann idrizt sem hiartaligazt sinna misverka ok lære sitt afspringi i guds otta. Eptir sua talat geingr hun upp at klaustrinu ok kemz inn skiotliga, þuiat henni uoru aull port kunnig ok allar laundyr. Ok þegar i stad skundar hun enn beinzta ueg til Mariu kirkiu, fallandi oll til bænar fyrir guds modr alltari, lerkandi sina sal med tregasamligum styn ok hugar æsinge, ser hialpar bidiandi ok eilifrar myskunnar. Sem hun hefir leingi bedizt fyrir, ris hun upp ok litazt um siaande einkannligann hlut, at aa saumu kertistiku, sem fyrr uar greind, hanga þeir lycklar kyrir, sem hun let þar fordum. Þenna hlut undrar hun miok. Af annari halfu kemr henni i hug, huern hun giordi sinn umbodsmann, adr enn hun for, af þeiri hugrenningu treystizt hun suo miok, giorandi sier þat i hug, at Maria guds modir mune sua godmannliga ræktad hafa umbodit, at eingin hafi forfaull til uordit. Huar fyrir þessi kona giorir sik diarfa, sua at hun tekr i sitt ualld alla lycklana, rannsakandi sidann allar fehirdzlur stadarins, ok finnr allan uiduæriskost samann lesinn kostgæfiliga ok uel geymdann. Hier med ber hon sik sua diarfliga in conuentu systranna ok eigi sidr i nalægd uid abbadisina, sem einskis kyns lyti uiti hun aa sinn hag.

Enn nu sem hun skilr þann agætissigr, sem guds modir Maria hefir uunnit aa einhuern hatt i þessu male, ok þui vill hun helldr þola kinnroda fyrir sina giord enn leyna gudligum stormerkium, at eptir komandi monnum megi til nyttsemdar verda. Þui leidir hun fru abbadisi eina samt aa capitula, framm fallandi med grati ok sut iatandi sik miok seka. Sem fru abbadis heyrir þat, uill hon giarna sem fyrst letta hennar harmi sua segiandi: „Dottir min kærazta, seigir hun, ris upp heil ok sæl, þuiat miok er

liknanligt, þo at nockr hlutr misvinnizt eda audruuis verdi, enn þu mundir kiosa." Nunnan suarar: „Fru min, seigir hun, mitt rad ueit audruuiss uid, enn þier munit ætla." Abbadis suarar: „Mier þikir, segir hun, sem þu hafir alla tima uel stadit undir þeim regluþunga, sem þier uar skipadr, enn einna bezt þessi þrin aar, sem næst hafa lidit." Uid þessi ord abbadisar aukazt mikit godfyse systurinnar, þuiat hun heyrir dasamliga hluti. Þui greidir hun frammburd tungunnar til sannrar iatanar, skyrandi einardliga sinar syndir i moti guds logum, biodandi sinn hals audmiukliga undir alla þa skript, sem fru abbadis vill aa leggia. At heyrdum frammburdi nunnunnar þagnar abbadis, þuiat hennar saala skundar til þacklætis sva gofugligrar milldi ok miuklætis. Enn eptir stund lidna talar hon sua: „Maklig er su himirikis drottning at taka lof ok dyrd af flestum tungum, sem skina yfir uerolldina hefir latid sua matuliga myskunn[1] yfir þinum ostyrktum. Þui bidium uier þig, at þu skammfyllizt eigi ok giorir þina iatning i annann tíma fyrir oss ok systrum uorum svo opinberliga, at uerolldin megi uita, huersu sæt er ok blezut guds modir Maria. Systerin iatar þui feiginsamliga, huar fyrir fru abbadis kallar i stad allar systr in capitulum, sua til ords takandi, sem hier fylgir: „Dyrka skulum uier ok uegsama einn gud i þrenningu, er i sinum almætti lætr birtazt yfir oss einkannlig stormerki i dag, þuiat systir uor hefir uillzt ok er nu fundin, daud uar hun ok er nu til lifs upprisin."

Þessu lofe[2] kunnu systr eigi andsuor ueita, þuiat þeim er okunnig undirstada, þui fellr su framm, er giorzt kunne, huersu gud drottinn er milldr uid syndugann mann. Enn (er) systrnar hafa heyrt iatningina, giorizt romr mikill af fagnadargrati ok ordaframmburdi. Eptir ordaframburdinn ok þackir gioruar talar abbadisin sva til systrinnar: „Ottazt eigi, dottir min, segir hon, styrkz, dottir min, ok uer aurugg, þuiat þat er vile minnar fru sancte Marie drottningar, er fyrir þik þionadi

[1] skina *tilf. Cd.* [2] life *Cd.*

oss syndugum maunnum þriu ar i samt, at eigi kastizt þu brott af þessu husi med nockuri sman eda sviuirdu, helldr skalltu taka af oss med fridarkosse samlag uort ok sama uinattu framar enn fyr i guds nafni, þuiat eigi byriar oss þann at pina, sem guds modir uill myskunna.“ Sua tekz hun aptr i allann heidr, sem nu uar greint, heitt unnandi, fagrliga elskandi, sæla guds modr vegsamandi af inztum mergium sins hiarta, takandi þar fyrir oendaliga gledi eilifra fagnada. Amen.

B[1].

Sealfum gudi til sæmdar ok hans signadu modur til lofs ok dyrdar skulum vęr heyra, huersu miskunnsamliga hon vpp reisir ok til sinnar hiardar aptr leidir fallinn klaustramann, er hon þoldi um stundar sakir hardla miok brotliga, at þui haleitari miskunn ok þolinmædi mætti hon syna aa þeim saluga saud, sem adr var lengra gripinn fra hiȯrdinni.

Jartegn Ma . . . . . riddorum.

Tueir riddarar voru i einu riki, uitrir menn ok uel burdugir, godir kompanar sin i millum, badir fullrikir i fiarlutum, nogliga gieddir ueralldligum uinsældum, badir kuentir ok audgadir logligum erfingium. Annarr nefndra riddara atti sun med sinni husfru, en annarr dottur iafnalldra. Funduz þeira born optliga leikandi ser kierliga, sem titt er a ungum alldri, huar fyrir elska fæddiz þeira i millum. Ok sem riddara son er fullkominn karlmadr ordinn a sinn likama, birtir hann sinum fedr, huersu hann elskadi iungfruna, bidiandi at hann lati þat goraz med lȯgum, at þau verdi hion sin i millum. Fadir hans tekr þui mali ual, byriandi þat sama bonord, sem hann þiggr nȯckurn tima heimbod á gardi sins kięra uinar. Fadir meyiarinnar tekr þuilikum ordum vel ok gladliga, enn modir hennar stendr i moti, sva at vm sidir er unga manni fra uisat þeim radahag. Enn meyiarinnar fedgin hugsa þat rad her i mot at gipta hana himneskum brudguma, gefandi hana i munk-

[1] *Her trykkes det foregaaende Jertegn efter 233.*

lifi millum hreinlifra kuinna, ef hon uill þi samþyckia, ok sua kemr med þeira fortolum, at męrin iatar giarna þui radi, sem þau uilia henni til handa kiosa. Fyrir þessa sꜹmu sꜹk gera þau ꜹll samt sinn veg framm til næsta systraklaustrs. Þar var mikill stadr ok kirkia sæmilig vigd ok helgad blezadri guds modur fru sancte Marie. Ok á vidrkuęmiligum tima tala þau ꜹll samt med fru abbadisi, þat stadfestandi i sidurstu, at mærin skal þar inn ganga i klaustralifnad.

Æigi lidr langt hedan, adr þersi bædi hion taka mikla sott, gerandi bref framm til klaustr(s)ins, bidiandi fru abbadisi vitiandi sin med þeira dottur nyuordinni klaustrasystur. Huat er fliott geriz eptir þeira bæn ok brefum. Ok i nalægd fru abbadisar gora þessor hion mikit testamentum, gefandi allt sitt godz til guds modur kirkiu i fyrr nefndan stad, kiosandi ser legstad undir bænum guds þeonostumanna at þeiri sômu kirkiu, lidandi sidan af þersu lifi eptir algorua skipan ok her med greptud sæmiliga. Styrktiz sa lifnadr storliga mikit i sinni hamingiu aa þersum timum af fiarlutum, efldiz hann ok æigi sidr innan klaustrs, þuiat su nyia systir þroadiz dagliga i lifs uerdleik fyrir gudi ok monnum, vel roskin i veralldligum skynsemdum, ok innan litils tima skipadi fru abbadis henni ꜹll forrædi stadarins. Vard hon þui modir systranna, at hon setti sik fyrr vndir sanna lydni, einkannliga ꜹllum dæmi gefandi, huersu kynstorum manni byriar at leggiaz vndir formanzins yfirbod fyrir guds nafni. Geymdi hon sina reglu med settum tidum ok bænahalldi, sem henne var matulig i greindu fiolskylldi. Guds modur sanctam Mariam setti hon sinn geymara nætr ok daga, marga luti segiandi sid ok snimma fyrir hennar alltari. Þui tokuz henne allir lutir farsælliga.

Nu sem þann ueg er komit giptusamliga hennar radi, berr sua til med guds uilia, at sa riddari, sem fyrr var nefndr, lidr brott af þessum heimi, huar fyrir son hans gorir sæmiliga hans vtferd flytiandi hann framm til klaustrs, sem

fyrr var greint. Ganga allar systr gladliga i moti sua rikum manni, goriz su likfylgia med sæmiligzta hætti. I þeiri þeonostugerd ser sa hinn vngi riddari þa fridu systur, sem vę̨r hofum af sagt vm stund, ok þegar i stad er hann sleginn fornri astarꝛr i gegnum hiartat, sua at lifs giarna uilldi hann med hana tala. Ok sakir mikils mannfiolda fær hann lagliga stad vtan grunsemd, sua til hennar talandi: „Ertu æigi su mær, sem ek elskadi fordum hiartaliga, huersu sneriz þu, min kærazta, af fadmi þins vnnazta?“ Mærin svarar: „Þat uar i minu sealfrædi at skipta formi ok lit klæda minna, enn þat veittiz mer enn alldri at reka þina elsku brott af minu hiarta.“ Sua lyktadu þau skommu mali. Enn aa nockuru kuelldi miok sidla, sem saa hinn vngi madr duelz i stadnum, gengr nunnan eptir uana framm fyrir guds modur alltari offrandi henne fagrliga fridar bænir miok skirliga. Þann tima er sunginn er completorium ok systr ero gengnar at sofa eptir gǫrua bæn, gengr hon hliodliga vt af klaustrinu, þat hugsandi, at allir menn mundi i nadum vera. Enn þat reyndiz odru vis, þuiat vngi riddari hefir vardhalld i einhueriu leyni fyrir hennar gerdum, gripandi hana þegar i stad, lockandi hana med mǫrgum blidyrdum, at hon færi brott med honum. Hon kastar mǫrgum skynsemdum i moti, segiandi þat hina mestu vhæfu, at hon bregdiz gudi ok monnum, greinandi fyrir honum [1] þau storf, er fru abbadis skipadi henne fordum, uattandi sik med engu moti mega vid skiliaz sua vmannliga. Riddarinn bidr, at hon aminniz [þann kærleika], er þau helldu i sinum [barndomi]. Huat þarf her langt vm at gera, med viguælum fiandans at meydoms murrinn þolir æigi, ok þeghar i hǫrdum vfridi aud . . . ok vpp gefinn at [afli]. Enn þo at sterkleikrinn lestiz, stendr ubrigdiliga kraptr litillætis, þuiat æigi gleymir guds ambatt, huat henne byriar at gera, [ok] talar hon sua til riddarans: „Nu þo at ek uerdi sua aum ok ueslug, at ek samþyckia þinni vgiptu, fer ek med þer engan

[1] henne *Cd.*

veg, fyrr enn þu lætr mik lausa ok gefr mer orlof at grata fyrir hasæti minnar sætuztu fru sancte Marie drottningar, at hon kalli mina ǫnd brott or þersum, myrkrum, sem nu lida yfir mik.“ Þetta orlof þiggr hon ok þo tregliga.·

Sua gengr hon inn i Mariu kirkiu ok framm fyrir guds modur alltari, fallandi a kne litillatliga med sarfengnum styn ok frammfalli taranna, sua segiandi til Mariv drottningar millum annarra luta: „Heyr þu, drottning min sætazta, milldi brunnr ok medalgongumadr, ok skięr ok blezud mær fru sancta Maria. Enn huadan tek ek aum ok vesol sua mikla dirfd at kalla vpp a þinn skierazta meydom, þar sem ek ætla nu at ferdaz i fula grof leidiligrar lastasemdar, sua fyrirlatandi at hallda minu hreinlifi. Nu med þui at til þers finnaz engi dæmi, at þu hafir þann fyrirlatit, sem i þer treystiz, þa fel ek þer a hendi alla mina hialp næst almatkum gudi, bidiandi, at þui sem mer til heyrir, skipir þu, blezud Maria, eptir þinum vilia ok valldi. Ok þui lætr ek her eptir hia þer ǫll þau forrædi, sem min fru abbadis skipadi mer, at þu latir þann med taka, sem bezt gegnir i augliti guds ok manna.“ Eptir sua talat riss hon vpp ok leysir af ser luklana alla, festandi vpp a eina kertistiku fyrir (s)kriptina. Heilsar sidan vara fru i annan tima med knefalli. Gengr hon sidan vt or kirkiunni, enn riddarinn hana gripandi [1] þegar i stad hafandi sik framm a veg med sinu foruneyti.

Hedan lida nu langir timar sua, at engin leit byriaz vt af klaustrinu, helldr stendr allt i fridi ok nadum. Þetta sama hugsar nunnan optliga, ok undraz hui sua ma verda. Þriu aar i samt fædiz hon salug i ueralldar lifnadi, liggiandi aa riddarans fadmi medr honum bǒrn getandi, sinn son aa hueriu ári. Ok allt· at eins baksetti hon æigi til guds at hugleida ok hans blezadu modur miskunnar at bidia, at þar ueitti henne san(n)an idranartima med yfirbot lastanna. Ok þat sama heyrir almattigr gud ok hin miuk-

[1] gripanda *Cd.*

azta hans modir fru sancta Maria, leidandi þenna saud til guds hiardar, er villtz hafdi fyrir vslettur veralldarinnar, med þeiri atferd, at einn morgin sem[1] hon liggr arla i sænginni, heyrir hon skira raust hlioda upp i loptit sua segiandi: „Reuerte, reuerte, Sunamitis, reuerte, ut intueamur te.“ Þersi ord skilr hon himneskan krapt til sin framt talandi aaminnandi, at hon aptr huerfi fyrir guds auglit, honum æ þionandi. Ok sua fylldi þessi uan hennar hiarta med gudligum styrk, at hon talar sem fyrst til riddarans med blidu andliti þuilikum ordum: „Nu er sua komit, min kięri, at mit of reynim[2] æigi guds þolinmædi ok kallim æigi yfir ockr hrædiliga hefnd i hans skiotum daudadomi.“ Riddarinn svarar: „Ek otta, at ek fai varla (borit) sua skiott ockarn skilnad.“ Hon svarar: „Minn kięri! þat er sua makligt, at mit skerim þann harm med sut, sem uid sadum med gudshrædzluleysi.“ Ok sua kemr med heilags anda miskunn, at riddarinn samþyckir þetta, buandi sina ferd miok sidla dags til klⱥstrsins, komandi sua at allir menn voru i suefni. Sua gera þau sinn skilnad, sem gud einn ma virda, huersu harmþrunginn var. Talar nunnan aminnandi riddarann morgum fogrum ordum, at hann idriz sem hiartaligaz sinna misuerka ok læri sitt afspringi i guds otta. Ok þegar i stad skundar hon beinazta veg til Mariu kirkiu, fallandi ⱥll til iardar fyrir guds modur alltari, lerkandi sina saal med tregasamligum styn bidiandi ser hialpar ok miskunnar. Sem hon hefir lengi bediz fyrir, riss hon vpp ok vm litaz, vpp seandi miok vndarligan lut, at aa somu kertistiku, sem fyrr var greind, hanga allir luklar kyrrir, sem hon let fordum, adr hon for brott or munklifinu. Kemr henne nu i hug, huern hon gerdi vmbodsmann luklanna, adr hon færi a brott, gorandi ser þat i hug, at iungfru Maria guds modir muni sua godmannliga reiknad hafa vmbodit, at engin fⱥll hafi aa vordit, huar fyrir þessi kona gorir sik vdæmis diarfa, sua at hon tekr aa sitt valld alla

[1] liggr *Cd.* [2] reynimi *Cd.*

luklana, reiknandi sidan hirdzlur stadarins, ok finnr allann vidrværiskost saman lesinn ok uel geymdan. Þar med ser hon þann kost liggianda fyrir, sem systr skylldu hafa eptir um morgininn. Sua mikils hattar geriz her af, at a̷ll þau volld ok forrædi, sem fyrr hafdi hon, tekr hon aptr vndir sik, fru abbadisi med a̷llu vspurdri at, sua sem engin lyti vissi hon aa sik.

Nu sem hon skilr þann agięta miskunnar sigr, sem guds modir hefir vnnit aa einnhuern hatt i þessu mali, þa vill hon helldr þola kinnroda fyrir sina gerd, enn leyna gudligum stormerkium, at eptirkomandi menn i verolldina megi hennar dæmi til nytsemdar leida. Þui gengr hon ȯrugg til fru abbadisar ok leidir hana eina saman i capitulum, framm fallandi medr sut ok gráti iatandi sik miok seka, skyrandi einardliga sina gerd moti guds lȯgum ok reglunnar, biodandi sinn hals undir alla þa skript, sem fru abbadis vill aa leggia. At heyrdum frammburdi nunnunnar þagnar fru abbadis. Eptir stund lidna talar hon sua: „Maklig er himinrikis drottning at taka lof ok dyrd af a̷llum tungum, sem skina hefir latit sina mattuliga milldi yfir þinum vstyrktum. Þui bidium vęr, at þu gerir annan tima iatning þina fyrir systrum sua opinberliga, at verolldin megi uita, huat satt er, ok huersu sæt ok blezud er guds modir sancta Maria.“ Systirin iatar þui feginsamligha. Fru abbadis talar þa at systrum saman kalladum: „Dyrka vilium vęr einn gud i þrenningu, er i sinum almætti lét birtaz i dag stormerki, þuiat þessi var systir, er uilltiz, er nu fundin ok til lifs vpp numin.“ Ok sem systr heyrdu iartegnina ut greinda, geriz mikill romr af fagnadargrati ok ordaframburdi til heidrs almattigs guds ok hans sætuztu modur, er hueruetna nalægiz gudi treystandum i huerium naudsynium. Eptir goruar þackir bidr fru abbadis hliod gefaz, talandi sua til nunnunnar: „Ottaz æigi, dottir min! styrkz helldr ok ver ȯrugg, þui at sa er uili varrar fru sancte Marie, er fyrir þik þionadi .iii. aar i samt, at

æigi kastiz þu brott af þersu husi med nockurri sman edr suiuirdu, helldr skaltu taka af oss med fridarkossi samlag vart ok sanna vinattu framarr enn fyrr i guds nafni; þuiat æigi byriar þann at pina, sem guds modir uill miskunna. Enn sakir þinna opinberra misuerka skaltu taka slika skript, sem þer skal vpp segia.“ Ok eptir sua gert reisir fru abbadis þessa sa*m*nu systur upp af iordu, gefandi henne sætan fridarkoss med fullri elsku. Tekz hon aptr i allan sinn heidr, sem engi dupt hefdi a fallit hennar lif, leidandi sidan blida daga med guds elsku blezadri ok sua manna, heitt vnnandi sælli guds modur af innzlum rotum sins hiarta, takandi at fullri rás veralldar fotspora eylifa gledi vendiligra fagnada. Amen.

XVI.

Af konungi einum.

Einn konungr storliga rikr hiellt marga þionustumenn ymisligra stietta ok nafnbota, millum huerra uar konungs skyiare Petrus at nafne, standandi dagliga fyrir sins herra bordi, giorandi sier skipada þionustu uel ok fagrliga, huar fyrir hann feck konungs uinattu ok margan heimugleik framar enn adrir. Nv ber sua til nockrn tima, at med fiandans umsyslu eru konungsins beztu klædi stolin brott or hans hirdzlu, huar aa leika ymisligar getr, adr allra manna romr samþyckir eitt, at Petrus fyrr nefndr mune stolit hafa. Um sidir geingr hier sua mikil ofrægd af, at herra konungrinn þikizt eigi þola mega. Þvi lætr hann eptir laugum profa, huorki þyrmandi gaufgu kyne ne uinattu. I þui saumu rannsaki uerdr Petrus borinn male ok sannprofadr þiofr ok drottins suikare, ok sidan fiotradr þegar i stad med konungs bode, hleginn ok um stadinn hardliga dreginn, at þui framar ottizt adrir kynstorir menn at suikia sinn herra eptir dæmum þessa manz. Sem hann hefir leingi pindr uerit, er honum fiotrudum nidr uorpit aa strætid.

I þenna tima giordizt sva med guds uilia, at einn mikils hattar abote kemr i borgina med sinu foruneyti,

hann uar af lifnadi fodr Benedicti. I þeim sama stad atti guds modır uegligt musteri ok allann klaustrsins uarnat. Uar fyrr nefndr aboti diarfr madr ok einardr, traust hafande i fruinnar uerdleikum, ok sama dag geingr hann framm þat sama stræti, sem bandinginn liggr. Huat er Petrus sier, fyrir guds skulld bidiandi abotann at heyra iatning hans. Huat er abotinn giorir giarna, ok eptir þat geingr abotinn i brott ok heim til herbergis.

Annann dag eptir er til þings blasit, at taka Petrum af life. Hefir herra konungrinn sik þann tima brott af stadnum eptir sidueniu godra haufdingia, er illrædısmenn skulu hanga, þuiat þeir uilia eigi uera nalægir til þess, at frændr eda uinir bidi þeim lifs, sem olifismadr er. Nu sem aboti heyrir blastr, spyr hann, huat þat hafi at þyda. Honum er sagt, at konungsins suikare skal at uerdugu hanga. Aboti segir: „Þat er dagskemtan, þuiat aa þess hattar motum hefi ek alldri uerit.“ Þeir segia þat med aunguo moti til heyra hans tign. Aboti suarar: „Ek skal senniliga fara, segir hann, huort sem þier kastit med eda mote; ok i stad sie uppi allir uorir menn.“ Fer fyrr greindr aboti aa einum karfa uel skipudum. Hann leggr at einum hamri i leyni nockut, bydr hann sinum monnum, at þeir halldi skutstafni uid hamarinn, enn frammstafnenn aa sio ut horfe, menn[1] uid aar, bidandi sua hans tilkuomu. Sidann geingr hann af skipi ok einn uaskr brodir med honum. Er þa skamt til motzins. Ok þegar sem hann kemr at mannhringinum, hleypr at honum gudlikt kapp ok kallmenska, þuiat hann sier galga reistann ok mann til leiddann. Huar fyrir þessir tueir kuflungar rydia sier gotu inn um mannhringinn, sua at ecki stendr fyrir. Sier aboti, at þa er stigi reistr ok snara lagin aa hals manni, huar fyrir hann rennr sem hvatazt at stiganum, sueiflandi einu saxi sem fyrst uar uon at snyrti, ok þat ueitir gud, at Petrus fell (heill) ok hraustr til iardar. Er brodir þar undir nidri,

[1] mann *Cd.*

takandi badum haundum moti honum, hafandi til reidu munkabunat steypandi yfir hann. Er þaa aboti til kominn, ok renna suo brott moti aullum likindum, at eingi uar sua stor eda stollz, at þeim þyrdi grand at uinna eda motstaudu at veita, ok eigi sua mikit, at spurt uæri, hvi hann giordi sua. Med suo agætum sigri sækir aboti framm at skipi, stigandi ut aa, biodandi alla senn roa.

Sem aboti er sua langt kominn i ueg, sem honum er ohætt, kemr konungsmaunnum i hug at aaleita hans giord, med brædi uerpandi med umlestri fuul ord ok oþægilig upp aa hans personu, skundandi at seigia konunginum, huilikt forz ok fadæmi hann hefir giort. Sua rægia þeir hann þvilikum fortaulum ok audrum. Forzazt konungrinn storliga miok, giorandi sina menn sem akafazt med brefum framm til klaustrans, i huerium hann bydr med akefdarordum, at innann þriggia natta eptir brefin upplesin skipi hann aptr þann olifismann, sem hann greip med ranglatu forzi undann rettu konungs suerdi. Þeim brefum suarar aboti uel ok uitrliga, skrifandi aunnr moti med miklum ordum astarinnar freistandi. at sua linizt konungs reidi. Enn þat uinzt eigi at sinni, þuiat herra konungrinn giorir þegar aunnr bref miklu stridare, biodandi at innann nefndz tima lati hann brott manninn af sinum uarnadi, sua sem hann uilldi fordazt suikara nafn ok landrada sauk uid konung fyrir halld uid þiofinn. Þessum konungs brefum suarar aboti sem fyrr. Herra konungrinn linazt ecki uid þetta, giorandi þridiu bref miklu striduzt. Sua stendr millum annara meinyrda, at ef aboti lætr eigi manninn lausann þegar i stad, skal hann til fara med sinum styrk ok brenna klaustrit at kauldum kolum, þuiat hann seigir mikla ohæfu, at þat gods, sem menn gafu godfusliga til klaustrsins, skal þessi aboti tæra ut i hafnan ok nidrbrot rikissins, huar fyrir hann kallar þa sialfa eyda lifnadinum ok nidr briota, sem framm ganga i þuilikum osoma. Þessum konungsins brefum suarar aboti med allri þolinmædi, takandi sendimaunnum sins herra

blidliga, biodandi konunginum til ueitzlu upp aa sinn kost med .xxx. manna. Sem konungrinn hefir heyrt þessi bref, talar hann sua millum annara orda: „Ja, iaa, segir hann, med þui ath aboti sia er sua digr i drambi, at hann vill huorki mik heim sækia ne þiofinn lausann lata, skulum uier senniliga þetta klaustr heim sækia ok lata gradugann loga geisa vid. Drambsemishalsinn kriupe þa uoru ualldi, i aullum hlutum oss hlydandi, ok þar sem hann nefndi .xxx. manna, skulu fara sextigir manna."

Enn vinir abota giora honum leyniliga niosn, hvat herra konungrinn hefir i radagerdum. Þui safnar aboti sier maunnum eigi færrum enn hundrat, alla uel uopnada. Ok aa þann dag sem konungr nalægizt klaustrid, skipar aboti sinum maunnum at herklædazt, .lx. manna skulu standa aa huora haund fyrir innann portid, ok skulu bida þar til þess herra konungrinn hefir inn geingit, ok .v. menn med honum, „enn sidann skulu þier uti streingia med iarngrindum alla adra." Sidann skipar aboti agæta processionem framm i moti konunginum, giorandi ut allt at portinu, vikiandi blidliga at honum med helga doma. Enn herra konungrinn sturladr ok miok reidr i asionu sua segiandi: „Hygg af þui, segir hann, at uier þiggim af ydr nockura þionustu, fyrr enn þu lætr aptr þann olifismann, sem þu greipt illmannliga undann uorum herradomi, fyrirsmaandi laganna rettindi." Aboti suarar þessum ordum brosandi: „Minn herra, segir hann, giorit sem spakr madr, gefit ro reidi, ok leitid fyrst guds rike, gangit til bænar i Mariu kirkiu, sem ydari tign byriar, enn sidann talit med mik, huat ydr likar." Medr þessum ordum rettir aboti haundina, ok leidizt konungrinn inn um portid, þar til sem hann sier herklædda menn standa til beggia handa. Þui reidizt hann geysi miog talandi sua til abotans: „Harmr er þat, sagdi hann, at þier, er i manna augliti synizt litillatir, erut innan skædir uargar, reisandi moti ydrum konungi herskap ok odygdir." Aboti suarar: „Truit, minn herra, segir hann,

at þessir menn eru eigi ofridarmenn helldr uarygdar, allir bunir, ef þier uilit, til ydarar sæmdar."

Eptir sua talat ganga þeir allt til kirkiu. Fellr konungr til bænar fyrir likneskiu uorrar fru sancte Marie himirikis drottningar, ok eptir bæn giorua er hann upprisandi miukare ok i asionu blidare, enn hann lagdiz nidr, gangandi til sætis litillatliga sua talandi: „Vier undrumzt, sagdi hann, huert hugar umskipti uier haufum feingit aa litilli stundu i þessu musteri, þuiat hier komum vier med grimmum hug, enn nu er fridr godr i voru hiarta, sua sem uier munim oss eigi reidzt hafa." Þessum ordum uerdr aboti alfeiginn, lofandi sannann gud ok hans sætuztu modr fyrir alla sina myskunn, ladandi konunginn ok alla hans menn til blidrar samkundu, segiandi opinberliga, at þat hundrat manna, sem uoru i gardinum, skal allt uera i konungs bode, honum til sæmdar, sua langann tima, sem hann uill sitia. Eru nu port aull upplatin ok konungsmenn inn latnir.

Ok sem konungrinn er til bordz buinn, kallar abotinn aa brodr Petrum, sua segiandi: „Bu þik hvatliga, þuiat i dag skalltu þiona fyrir konungs bordi med allri þeiri kurteisi, sem þu kant." Petrus svarar miok hryggr: „Minn herra, sagdi hann, hui uili þier sua skiotann enda giora þess herradoms ok haufdingskapar, sem þier hafit mier synt. Þiggr hann þui sidr mina þionustu, at hann lætr mik án dvol hanga, þegar hann kennir mik." Aboti segir þa nockuru snarpara: „Lat af ollu motmæli, þuiat þu hefir þa hlydni iatad gudi at giora eptir minu bodi. Ber þik diarfliga i guds trausti, at konungr siae ok hans foruneyti, at hier kann einn madr at þiona i voru husi." Petrus giorir eptir bodi abota, frammi standandi i konungsins herbergi, sua diarfliga ok fagrliga þionandi, sem ollum fanzt mikit um. Hann hefir kringlott hár ok klaustramanna bunat. Huar fyrir allt giorizt audruuiss enn hann hugdi, þuiat herra konungrinn tekr hæuerskliga allri þeiri þionustu, er hann ueitir. Konungrinn kennir þenna mann med aunguo

moti, enn undrar hardla miok hans hæuersku, þuiat hann ueit aunguann i rikinu þuilikann, sidann Petrus fell i sina ogiptu. Þui spyr hann abota, hvadann þessi madr sie kominn. Aboti suarar: „Eilifliga blezut guds modir sendi þenna mann hingat til vor fyrir litlu.“ Konungrinn talar þa: „Undarligr hlutr, segir hann, at sua mikils hattar madr uilldi i klaustr ganga, enn þiona eigi konungum eda audrum haufdingium.“ Aboti suarar: „Þat er eigi vndarligt, þegar gud uitiar manninn. Enn kunnatta þess manz þarf ydr eigi okunnig ath uera, þuiat hier er sa Petrus, er ydr hefir leingi þionat.“ Enn er konungr heyrir þat, litr hann upp i loptid ok mællti: „Blezadr sier þu, almattigr gud, er fyrir ast ok elsku þinnar sætuztu modr synir oss omakligum i dag þinar iarteignir. Huat er þessu likt utan þin uerk, at þann mann, sem fra barnæsku tima uox upp i vorri haull, skylldum uier eigi kenna i dag, til þess at þin myskunn sneri oss til gods fra illu.“ Eptir þessi ord uikr herra konungrinn enn til abota ok segir sua: „Skyrit oss, med hverri grein þier tokud Petrum i fyrstu.“ Aboti svarar þa: „Þann tima sem hann laa bundinn aa stræti ok ek geck framm minn ueg, bad hann litillatliga, at ek heyrdi iatning hans. Ok sem ek ueitti þat, bar hann framm millum annara hluta, at hann gaf sik almattkum gudi ok hans blezudu modr Marie i þetta munklifi, ef þau ueitti honum ath hallda sinu lifi. Þui tok ek hann aa mitt ualld, eigi sua sem ydarn fanga, helldr kirkiunnar þion ok klaustramann uorrar reglu. Nu, huat er ydr synizt ek med rettum laugum hafa offramt giort i þessu uerki, bydr ek upp undir ydarn dom, þuiat ydarn konungligann sama uil ek i aullu heidra enn huergi minka.“ Konungrinn suarar þa blidliga: „Uier siaum nu, seigir hann, at i þessari giord ma oss rettliga ecki mislika, þuiat uier skil(i)um þat guds uilia, at Petrus þione hier æfinnliga, ok þar leggium uier til konungligt samþycke, at hann þione alla sina daga i herbudum uors herra, sem sialfum honum ok hans sætuztu modr ma

bezt lika.“ Eptir sua talat gefr konungrinn opinberliga Petro upp alla reide ok misþyckt, þiggiandi sva langa ueitzlu sem hann villdi med fridum personum ok faugrum presentum. Skillduzt sidann hinir kæruztu uinir, þat uel halldandi, medann þeir lifdu.

Synir enn þetta dæmi þat, er skrifat uar i fridargreinum, at guds modir Maria er buin at reka brott reidi enn giora sætt ok samþycki sier til lofs ok sinum blezada syni.

XVII [1].

Af presti einvm er vigiazst let.

Þann tima sem kirkiunnar lôg budu æigi medr fullkomnu uandlæti, at huern klerk skylldi skiluisliga proua, adr hann tæki vigslu, hlupuz margir menn med daraskap ok toku uigslur ok kunnu onguan fagnad. Gordu sumir fyrir eiginliga vuitzku, enn sumir fyrir fortôlur vandra manna. Voru i þann tima uigslur fliotari enn nu, þuiat hon hefir lengi i skola setit, hversu hon megi fordaz sina vuini. Nu geriz sua, at i einni huerri borg lét vlærdr madr uigiaz til prestz, skipar byskup honum kapellu kirkiu folkinu til þeonostugerdar ok allrar skylldu. Er ok prestr þersi hinn vlærdi sua diarfr, at hann ferr til kirkiunnar, sem hann muni nôckurn fagnad ueita edr gera mega. Lidr nu skammr timi sua, at leyniz fyrir monnum, huerr prestr er, þuiat i ǫllum smahǫlldum syngr hann miok lágt, þar til at mikil hátid kemr at hendi, enn mart folk sækir til kirkiunnar. Ringir til aptansôngs vm kuelldit, ok er prestr kominn i slopp at syngia aptansông, ef hann kynni nôckut. Ok rett i þann punkt kemr honum i hug at heita aa blezada guds modur Mariam, at hon miskunni hans mali framarr, en hann er makligr fyrir sina ofdirfd i guds augliti. Her med idraz hann hiartaliga sinnar gerdar, bidiandi sealfan liknarbrunninn miskunnar. Ok æigi þrytr frammraas milldinnar, þuiat sua mikil heilags anda gipt kom yfir hann, at aan duôl er

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 223—224 efter St., med Varianter af E. Her meddeles den efter 233.*

hann val lærdr bædi til skilnings, lærdoms ok tidagerdar. Sua hefr hann upp aptansông hardla sæmiliga, miok linr i fagnadargráti fyrir þa yfiruættis giôf, er honum ueittiz af sealfum gudi fyrir arnadarord ok verdleika signadu guds modur Marie. Sagdi sidan sialfum byskupi ok odrum beztum monnum þersa iartegn, kriupandi undir skript eptir kirkiunnar lôgum. En hann feck hardla litla, þuiat byskup skildi sua, at guds son ok sæl Maria drottning himins ok iardar hafdi fyrirgefit sektina slika sem var likamliga ok andliga. Amen.

XVIII.

Euentus af (Thoma erkibyskupi).

(Trykt ovenfor S. 198—203).

XIX.

Af munki.

Hier segir fra, huersv freistat uar af fiandanum eins mans, er nyliga kom til gramunka lifnadar, ok huersu honum uar holpit af heilagri Marie modr drottins uors Jesu Kristz, ok huersu honum uar synd sæla himirikis fagnada, heluiti ok hrædiligar pinur uondra manna, ok sidann aptr leiddr i sinn likam.

A nockrn tima uar i Einglandi einn madr Gundelinus at nafni. Þessi madr uar aa likama sinn til afls ok frækleiks umframm adra menn, ok þar fyrir uard hann agætr, ok eptir lidnar stundir leidir hann sitt umlidit lif sier fyrir hugskotz augu, ok segir honum sua sialfs hans samuitzka, at bædi marga hluti ok stora hefir hann moti gudi giort sinum skapara ok lausnara. Þat angrar hann nu hardla miok. Ok þat skipar hann med sialfum sier til umbætingar, at hann skal taka helgann kross ok fara i Jerusalem ok tæra þar sinu sterka afli i guds þionustu ok strida fyrir guds kristni, sem segir heilagr Dauid: Styrkleik minn mun ek uardueita þier til handa, drottinn. Eptir þetta fer hann til eins abota af gramunka lifnadi ok spyr hann at radum hier um. Aboti segir ok bidr, at hann afli sier himneskra

fagnada med fridu sidferdi, þat er at þiona almattkum gudi med rettri hlydni ok heilugu sidlæti ok litilæti. Hann giorir sua, geingr i klaustr med þeim abota hinum sama, ok gioriztþegar suo godsidugr i sinu lifi umskiptu, at uel matti hann kallazt uellandi i astar hita heilags sidlætis. Enn þo at hinn forni fiandi aufundadi godra manna giordir gudligar, leitandi þess, ef hann megi med sinum suikum suelgia, ok enn med þui at hann er hinn slægazti hauggormr, þa freistar hann sua stundum mannanna, at þeir kenna eigi, at þat se fiandans suik. Þa freistar hann sua i fystu hugrenningu þessa manz, at honum mundi þat eigi rett uera at skipta sua skiott um sinne fyrirætlan, ok þui hugsar hann suo til, at þat eina mune rett uera, at hann fare til Jerusalem, sem hann hefir fyrir heitid. Ok þui at aboti uar suo nær, at hann matti naa honum, þa dualldi hann sua sina brottferd allt til morgins, ok giorir þat þo moti sinum uilia.

Enn aa þeiri saumu nott sem hann geingr af naudsynium til reckiu sinnar, ser hann aa einum bita i sama husi, sem hann ok adrir suofu i, fiandann sitia suo sem i liking eins apa. Ok þui at þess kyns dyr fædizt ecki med gramunkum, þa hugsazt honum suo til, at þetta mune eingi api uera annar enn fiandinn i apa mynd ok likneskiu. Nu med þui at fiandinn er klokr ok hellzti marguis, sem hann finnr, at hann er kendr, hleypr hann af bitanum ok aa þenna nyia munk, ok ber hann suo sterkliga, at blod flaut bædi af munne ok nausum. Eptir þetta huerfr hann, enn nouicius kallar aa brædr sier til hialpar, ok uid þat uakna þeir ok ganga til at sia þetta. Taka hann sidann þadann upp ok bera hogliga til siukra manna hus ok leggia hann þar nidr i hæga reckiu, ok þar laa hann þria daga, ok syndizt þeim hann meira daudr enn lifandi, þuiat opnum augum sa hann ecki.

Enn sua sem hann laa, birtizt honum uirduligr herra heilagr Benedictus aboti, suo mælandi uid hann: „Benedicite.“ Enn hann suarar ok segir: „Dominus.“ Hann

broderinn spyr: „Huer ertu, minn herra?“ Hann segir: „Ek em brodir Benedictus, far nu ok fyllg mier.“ Hann fylgir honum i andligri syn, ok synizt honum, sem þeir gangi i lopt upp um marga palla. Enn aa þeim sierhuerium gradum uoru dioflar .vii., þeir sem freistudu þeira, er um þa palla geingu, ok aa sierhuerium gradum lostu þeir somu dioflar hinn nyia munk. Hann mæddizt sua miok af þeira hoggum, ath uarla matti hann fylgia sinum leidtoga. Þui litr hinn helgi Benedictus til hans aa bak ser aptr ok leggr hond sina yfir hann ok styrkir hann. Ok þa er þeir koma upp yfir pallana, sa munksefnit fagran stad med sua miklum biartleika i sialfu lifs herade skinandi, þat er i sialfri himirikis holl, ok eingi fer þar sua fra sagt sem er. Þar saa hann eina kapellu litla. Þa mællti heilagr Benedictus: „Eigi skalltu undrazt guds uerk, þuiat hann einn ma meta skynsemd sinna uerka.“ Heilagr Benedictus geingr inn i kapelluna ok bad hinn nyia munk standa vti medann. Inn i kapellunni satu umhuerfis hann fiolldi manna, þeira er sua voru biartir, at alla uega þotti honum skina af þeim. A millum þeira sat modir myskunnarinnar ok heilug mær ok modir Maria himirikis drottning, skinandi millum annara heilagra manna sem sol millum annara himintungla. Heilagr Benedictus geingr fyrir hana litillatliga ok kuedr hana ok segir: „Benedicite.“ Enn hun sialf segir: „Dominus.“ Heilagr Benedictus talar þa: „Min kærazta drottning, hier er þat munksefni, sem þier badut mik hingat leida.“ Drottningin mællti þa: „Latid hann hier koma fyrir oss.“ Sem hann kemr fyrir drottninguna, segir hun sua til hans: „Villt þu stadfestazt med mier i minu herbergi mier til þionustumanz, sem þu hefir heitit?“ Hann suarar: „At saunnu drottning min.“ „Nu þa, suer mier þenna eid yfir þetta alltari, ok heit mier stadfastlega, at þu skallt mier þiona, ok guds drottins uerk giora.“ Hann giorir sem drottningin bydr.

Eptir þetta talar drottningin til heilags Benedictum:

„Leidit hann nu aptr sem þier leiddut hann hingat.“ Heilagr Benedictus leidir hann nu ut af kapellunni ok bidr hann standa utann dyra ok mællti uid hann: „Hygg at uandliga þui sem þu sier, ok hallt i minne uandliga ok truliga, þuiat þat er hardla nyttsamligt. Benedictus tekr eina munnlaug ok steypir i uatni. Þar med tekr hann einn linduk ok gyrdir sik med. Munnlaugina fær hann uorri fru. Enn hun faagar ok þuær fætr þeira allra, enn hinn heilagi Benedictus þerrir eptir med lindukinum, ok stod aa kniam medann. Enn at loknum fotaþuætti leidir heilagr Benedictus hinn nyia brodr um fagra stadi, þa sem fullir ero af allzkyns bloma med sua sætum ilm, sem einginn maa hug aa koma, huersu dyrdarfullir eru. Þar kom i moti þeim fiolldi munka ok þeira manna, sem fyrir litlu hofdu uid sidlætisbunadi tekit. Af þessum monnum uoru þeir nockurir, er fagrar koronur haufdu sier aa haufdum. Þar uoru ok adrir, er þuilikar koronur haufdu eigi þegit, helldr bidu þeir med guds trausti. I millum þeira var einn munkr, sa er fyrir nockurt mark bad af heilogum Benedicto þess leyfis, at tala vid hinn nyia munk. Huat hann fieck skiott. Ok at feingnu ordlofe talar hann til nyia brodr: „Ek uar munkr at þinu heimilishuse, ek bid, at þu seigir abota minum, at brodir Matheus, er fordum var hans munkr, bydr, at hann hirtizt ok hafizt at hugasamligar hedann af enn hingat til, vardueitandi sina stett, ok til marks hier um þa seig honum, at adr enn ek for af uerolldinne, sa ek i syn, sua sem korona stige nidr af himnum. Þa koronu hugda ek mier ætlada, enn hun uar gefin einum munk, þeim sem adr uar frammfarinn. Þar fyrir hrygdumzt ek fast, ok aufundada ek suo godleika brodr mins. Hier fyrir giorda ek iatning fyrir abota minum, hier fyrir minni ek þik aa, at þu ser stadfastr i þinni fyrirætlan, hlydinn ok litillatr, fordazt hegomligar sæmder, gledzt alldri af þui at giora þinn eiginnligann uilia, ok hrædzt iafnann gud.“

Sem hann sua talat hefir, bydr sæll Benedictus heil-

ugum Raphaeli at leida þenna mann i alla þa stade, er hann skylldi fara. Þa leidir Raphael eingill hann i paradisum, ok sem þeir nalgazt borgina, sier hinn nyie brodir borg nockura. Hun uar aull af gulle gior, hennar hlid haufdu suo mikla fegrd, at hann undrazt þat. Eingillinn leiddi hann innann borgar, ok sier hann þa um alla paradisum borg. Vndarlig graus sier hann þar, oll uoru þau med meira sætleik enn fra megi segia. Þar uoru fuglar sætliga syngiandi, sem aunguum daudligum eyrum er lofat at heyra. Vndir einu tre uar einn hinn skærazti brunnur, af þeim brunne runnu fagrir lækir um borgina midia. Nu sem munksefnit uilldi huila sik um stund hia brunninum, leiddi eingillinn hann til annars torgs. Þat uar undarliga mikit ok fagrt, þar stod hia einn fridazti madr, ok sua mikill sem hann uæri risi. Hann uar klæddr allt nedan af fotum ok upp undir briostid, þau klædi uoru med ymisligum lit ok fegrd. Eingillinn mællti þa uid munksefnit: „Þessi er frumskapadr fadir allz mannkyns Adam, leystr til paradisar fagnada fyrir blod ok dreyra Jesu Kristz guds sonar, enn klædi hans ero þau dyrdarklædi, sem fiandinn ouin allz mannkyns rænti hann, þa er hann braut guds bodord, ok þenna sinn klædnat hinn dyra tok hann at endrbæta aa Abel sinum syni fyrsta rettlatum manni, ok skal suo endrbætazt fyrir god uerk sinna sona eda dætra, þar til sem hann er alklæddr allr. Þa mun ok full vera heilagra manna tala, sua sem gud vill henni skipa, mun þa ok verolldin hafa sinn enda.“

Eptir þat er Raphael eingill hefir synt brodrnum paradisar fagnadi, leidizt hann þadann i brott. Ok næst þessu koma þeir i myrkua stadi, ok til þeira herada, sem full ero af daudans skugga. Þar saa hann sua sem hrædiliga turna, ok eigi hugde hann annat, enn þat uæri sialft heluite. Eingillinn talar þa til hans: „Þessir turnar sem þu sier, er eigi sialft heluiti, helldr heluitis ofnar, þuiat um þessa saumu ofna fer ut reykr ok logi heluitis elldz.“ Eptir þat

litr hann, huar einn madr sitr aa brennanda stole, fyrir honum standa sua sem fagrar konur, þær hallda þuilikt sem aa brennundum kertum ok sla þeim iafnann framann i andlit honum. Þau somu kerti draga þeir inn i munn honum ok yfir hans innyfli, þuilika pinu þoldi þessi madr iafnann. Eingillinn segir þa til sins forunautz: „Þessi madr sem þu sier var mikill uin likama sins enn ouin salu sinnar, hann uar bædi ofdryckiumadr ok ofátz. Enn stoll sa sem hann sitr aa merkir þat, at hann uar mattugr miok i sinum likam, þa er hann lifdi. Hann elskadi miok konur, ok þui kvelia ohreinir andar hann i kuenna likingum.“ Eptir þat saa hann annann mann, þann er sua uar pindr, at hinir suortu a(n)dar flogu af honum hudina kuikum, ok gneru hann sidann allann med sallti, ok eptir þat steiktu þeir hann aa brandreid. Eingillinn segir þa til brodrsins: „Þessi madr uar rikr ok mattugr i uerolldinne ok miok grimmr uid sina undirmenn.“ Eptir þat saau þeir ridanda mann aa elldligum hesti ok bar elldligann skiolld, enn framm aa halsi hestinum hieck ein geit, enn uid hans hestz hala dragnade munks buningr. Eingillinn talar þa til sins fylgiara: „Þessi madr sem nu ser þu, uar i uerolldinni fatækr ok lifdi iafnann uid þat, er hann rænti adra menn. Hann tok eina geit fra fatækri konu. Enn uid enda lifs sins uilldi hann munkr gíorazt, eigi til þess at hann idradizt at sonnu sinna glæpa, helldr til þess at hann skylldi hylia nockut yfir sina ofrægd, ok ef hann lifdi um stund, hugdi hann at huerfa aptr til sins fyrra lifs, ok þui dregr hann eptir sier sidlætisbunadinn, þann er honum syndizt litils uerdr. Enn geit hans ok skiolldr eru kuol ok piningar hans fyrirdæmingar.“ Eptir þat saau þeir ymisligar saalir þeira manna, sem i uerolldu haufdu sidlætismanna bunat borit, munka, systra, byskupa ok klerka. Af þeim uoru þeir nockurir, er hlogu fast, adrir uoru med haadi ok gabbi miok hlægiandi, adrir laustuduzt, adrir stundudu at sedia sina grædgi, adrir at fullgiora sina lostasemi. Þetta syndizt

eigi fyrir þui, at þuilikar munugdir se eptir daudann likamsins, helldr til þess at likingar þessara synda umlidinna ueitti þeim mun meire hrædzlu, hneykzl ok suiuirding ok sialfum þeim pining i sinum kuolum med þeim dioflum, er þa eggia til slikra synda ok med þeim obættum fara framm af uerolldinne. Þar eptir slogu þeir somu dioflar þær ueslu saalir i haufudit, sua at uti laa heilinn ok ut sprungu augun. Þessa pinu þolldu þær aumu salur oaflatliga, ok endrlifnudu þær æ ok æ til sagdra pinsla.

Eptir þat leidir Raphael eingill þenna mann nidr til hins nedzta heluitis pytz. Þar sa hann eitt elldligt hiol miok hrædiligt ok einn mann þandann yfir þat. Vid þessa syn uerdr hann akafliga hræddr, ok er hiolit uelltr, heyrdi hann, at nockr raudd taladi uid hann: „Sier þu þenna hrædiliga lut, enn muntu sia þat sem hrædiligra er.“ Enn er þetta var mællt, þa sier hann, at med akafligri raas hleypr hiolit nidr i sialfann heluitispyttinn. Enn uid þat er hiolit rendi nidr i pyttinn, vard sua mikill brestr, at hinum nyia brodr syndizt, sem allr heimrinn, himin ok iord ok sior, ok allt þat sem i þeim er, mundi fallit hafa. Enn er hiolit kom nidr i pyttinn, þa baurdu allar saalir, þær sem þar uoru herteknar, ok allir fiandr, er þar uoru, pindu þenna mann ok baulvodu honum. Þessi hinn aumi madr uar Judas, er selldi uid verdi vorn herra Jesum Kristum. Sem hinn nyie brodir hefir sied þessa hrædiligu syn, þa leidir heilagr Raphael haufuteingill hann þadann i brott. Þui næst birtizt honum saa eingill, er solinne styrir til allrar þionustu ok naudsynia allz mannkyns. Eptir þat mælir heilagr Raphael uid munksefnit suo segiandi: „Nu hæfir þier at hverfa aptr til likama þins. Enn syn þa er þu hefir sied, skalltu aunguum manni segia utann abota þinum i iatningu.“

Þegar i stad lifnar hann, ok hafdi adr legit .iii. daga sua sem daudr, tok hann fyrst at hosta enn sidann at tala. Hann gleymir bodi eingilsins ok tekr þegar at segia þeim,

er vid uoru ok eptir spurdu, huat hann hefdi sied, ok mællti suo: „Sa ek heluite ok sa ek paradisum.“ Ok þegar sem hann hefir sua mællt. ser hann, at heilagr Benedictus stendr framme fyrir honum ok lystr med staf aa munn honum fyrir sina ohlydni. Hann rettir upp haundina moti hogginu, enn hoggit kemr aa hondina ok uerdr miok sart uid i fingrinum. Hann spyr, fyrir hueria sauk hann sie sua bardr. Heilagr Benedictus suarar honum: „Fyrir þat at þu uart suo ohlydinn, ok þo at þu siert nockut sar af þessu hoggi aa þinum likama, þa uit þat fyrir uist, at miklu meir ertu andar sare særdr af þinni ohlydni, ok med þui at þu misgiordir miok med þinum ordum, skalltu missa þins mals .ix. daga.“ Sem heilagr Benedictus hefir honum þa skript bodit, huerfr hann at syn. Enn munksefnit liggr þessa niu daga mallavs ok þungliga halldinn. Þrutnadi hond hans akafliga. Eptir .ix. daga uard hann heill ok sagdi þa einum samann abota sinum allt þat, sem hann hafdi sed ok heyrt. Enn þat var abotanum eigi bodit at þegia yfir þessari syn, ok sagdi hana alla, gudi allzualldanda til lofs ok dyrdar ok hans millduztu modr iungfru sancte Marie til sæmdar ok uirdingar, enn þeim til saluhialpar sem lesa eda heyra.

XX.

Capitulum.

Haleitr Michael haufuteingill almattigs guds hefir ualit ser einkannligann uirdingarstad aa iardriki, þann er hann sialfr gerdi ok helgadi, eigi sem madr med handa erfide, helldr sem guds kraptr med andligum mætti. Þessi uegsemdarstadr heilags Michaelis stendr i hvirfle fiallz þess er Garganus heitir, þat fiall stendr i halfum Apulie. Þar er kirkia heilags Michaelis, eigi pentud eda prydd, telgd[1] eda tiglsett sem aunnr iardlig smidi, þau er þuilikt nafn bera, helldr er þat einn hellir at sia upp aa, sua sem berg fiallzins se hogguit innann. Enn þessi oslietti hellir er i mikilli

[1] tegld *Cd.*

uirding hafdr af sialfum gudi, þar med hans heilugum einglum ok hinum kæruztum hans astuinum, eigi sidr uel lifandi maunnum, sem sidar mun lysazt i frasaugunne. Hier næst skal fra þui segia, huersu iardneskum maunnum kyntizt þessi stadr i fystu eptir þui efni ok undirstodu, sem su bok uottar, er uardueittiz ok geymizt i fyrr sagdri kirkiu hins signada Michaelis.

Sepontvs heitir ein agæt borg, er stendr i millum fiallzins Garganum ok þess siouar, er heitir Mare Adriaticum. Fiallit stendr tolf milur brott af borginne. I sagdri borg uar einn storliga rikr madr Gargaanus at nafne, hafdi fiallit dregit sitt heiti af hans nafne, þuiat hans smali, naut ok saudir, geck furduliga margt yfir fiallzins hlidir, þar sem uoru hagar godir. Er þo su grein millum, at fiallzins heiti skal seint leida enn manzins nafn skiott. Nu ber suo til einn tima, sem hiord hins rika manz stendr i fiallinu Gargano, at hverfr einn gridungr fra hiordinne i brott ok kemr eigi til huss med audrum smala. Enn sva sem herranum er sagdr þessi atburdr, kallar hann samann sina þionustumenn ok leitar gradungsins um fiallit med miklum mannfiollda. Ok er þeir ok hann koma upp aa fiallit, þar sem hæst er, sier hann, huar gradungrinn stendr hoguærliga fyrir einum hellisdyrum. Enn herrann þat siaandi verdr svo reidr þessu kuikuendi, er brott uilltizt fra annari hiord ok halfu, ok stendr eitt samann, at hann setr aur aa streing ok ætlar at skiota i gegnum gradunginn. Enn aurin snyr sier aa fluginum, suo sem huass uindr kæmi i mot henni, snarar hun aptr at rika manni ok i gegnum hann. Enn er borgarmenn hans fylgiarar saau þessor tidinde, uerda þeir storliga hræddir ok þora med aunguo moti framar at ganga, enn adr uoru þeir komnir, huerfa aptr i Sepontum ok seigia byskupi borgarinnar, huersu uordit er. Sem herra byskupinn heyrir þessi tidindi, segir hann, at borgarlydnum er skylldugt at bidia almattigann gud, at hann syni, hui fyrr sagdr eventus uard med þessum hætti.

Bydr sa godi byskup, at lydrinn skal hallda þriggia daga faustu. Eptir þat utlidit birtizt heilagr Michael haufuteingill byskupi i syn hina þridiu nott faustunnar ok segir suo til hans med fagnadarfullu yfirbragdi: „Uel giordut þier ok vitrliga, segir hann, at þann hlut, sem leyndizt fyrir maunnum, badut þier gud birta med sinni myskunn, þuiat oskrannligt[1] matti ydr vera, at sa madr sem utsendi aurina, uæri sialfr sleginn med sinu skeyti. Nu uitid þat satt uera, at þetta giordizt med minum uilia, þuiat ek er Michael haufuteingill, sa er iafnann stendr i guds augliti. Ualldi ek mier þenna stad til dyrkanar aa iardriki, at hann skal frials uera af allri blodsuthellingu ok vera stadr þægiligr almattkum gudi, skal ek ok hans eingill uera nalægr aullum þeim hlutum, er þar giorazt bædi med ordi ok uerki.“

Sem sa blezadr byskup hefir feingit þvilika uitran, styrkir hann lydinn i lofi guds ok hins heilaga Michaelis, ok fra þeim degi [ueitizt Sepontinis[2] stadinn at vitia med skærum bænum ok rettri idran sinna misuerka. Bar þeim sidann sigrsæli ok margann annann fagnat til handa, er þeir uonduzt Michaelem sier myskunnar bidia. Þuiat þann tima sem Sepontini[3] striddu moti þeiri þiod, sem Neapolite eru kalladir, ueittizt þeim biartr sigr ok agætr fyrir arnadarord hins mæta Michaelis, med þeim hætti at reidar ok elldingar flugu af fialli hans framm i lid Neapolitarum, sua at þeir mattu ecki uid standa, dreifazt sidann uids uegar, ok letuzt fyrir elldingum .dc. manna. Af sua agætum sigri, sem nu uar sagt, pryddizt mikit ok margfalldliga elskadizt kirkia hins mæta Michaelis, sua at þegar sottu Sepontini[3] þangat ok margir adrir lydir med hiartaligri astud ok elsku. Ok til sæmdar uid gud ok hinn signada Michaelem var þar gior rikuligr bær ok sæmiligir kennimenn til feingnir af byskupi, at þeir skylldi tidir syngia dagliga i kirkiunni eptir almenniligri kristni. Alldri saungs þar

[1] oskiannligt *Cd.* [2] [ueitazt sepontim *Cd.* [3] sepontim *Cd.*

ottusaungr, fyrr enn miok uar liost af degi, þuiat fyrir kraptarins mikilleik þordu kennimenn eigi at uera um nætur i kirkiunni. En þo er senniliga lesit af einum haleita byskupi, er Bonus hiet, at hann bar traust til at uaka þar um nott aa bænum einn samann, þuiat gud sialfr ok hinn signadi Michael dæmdi hann þess makligann, sem sidar mun sagt uerda. Þessi hinn heilagi Bonus var ættadr ok uppfæddr i Fracklandi, mikill madr ok agætr i sinum byskupsdomi, þuiat gædzkunafn þat sem hann bar at likamanum fylldi hann dagliga med sæmiligum sidum ok andligum framningum, uardueitandi sik sialfann ok sier aa hendi folginn lyd undir rettu laugmali ok helgum guds bodordum, berandi sier i haundum logandi tortis godra verka til eptirdæmis sinum undirmonnum.

Enn med þui at fyrr saugd kirkia hins signada Michaelis uar nu storliga fræg uordin um heiminn, soktu hana, sem fyrr greinir, otaululigir lydir karla ok kuenna af fiarlægum hierudum, ok iafnuel byskuparnir sialfir, þuiat þessi stadr var einkannliga kosinn til þess af gudi, at menn þægi þar rettar bænir. Signadr Bonus byskup ferdazt heimann af sinum byskupsstoli med gloandi godfysi ok godu foruneyti framm til musteris heilags Michaelis. Ok sem hann kemr þar, geingr hann i musterit med audrum maunnum til aptansaungs um kuelldit. Enn er klerkar ok kennimenn ganga til herbergis at loknum aptansaung, duelzt heilagr Bonus einn samt eptir i musterinu, takandi sier leyndann stad undir einum hellisskuta, uardhalldzmaunnum uar þat ouitannligt. Uaker hann þar um nottina godfusari i guds lofi ok hinnar sætuztu modr Marie drottningar, enn uier megim sem uert er fra segia. Hann minnizt ok aa ok innuirduliga eptir leitar, huat hann hefir hæsta himnakonungi moti giort i umlidnu life, grætr þat allt ok sytir af aullu hiarta, bidiandi sanctum Michaelem haufuteingil, at hann offri hans bænir ok þægi hans tar i augliti hins hæsta domara.

Nu sem komit er midnætti ok byskup starfar i greindri godfyse, heyrir hann fagrann saunghliom upp i loptit med sua undarligum sætleik, at aunguar ueralldligar raddir mattu uid iafnazt. Þessi skemtanarsaungr nalægizt huer-uetna fra audrum sialft musterid, þar til at byskupinum gefr at sia, at gudligt lios dreifizt uida huetuetna ok geislar nidr i gegnum þekiuna. Hier eptir sem liosit rennr fyrir, fara himneskir flockar heilagra guds eingla berandi sigr-merki fyrir sinum haufdingia med faugrum saung ok sætum hliodum. Hier med sier hinn signadi Bonus at fara skin-ande borgarmenn himneskrar Jerusalem, leidandi sin i millum sialfa drottning himins ok iardar mey ok modr hina sætu Mariam, hana sæmandi ok alla uega uegsamandi med sua fridri fyllgd ok elskuligu foruneyti, sem aunguo ma uit iafna eptir iardligum hætti.

Nu sem uirduligt sæti er fyrirbuit, ok drottning allra haufuteingla ok heilagra manna hefir nidr setz, ganga framm fyrir hana nockurir af hennar hirdsueitum, bidiandi hana litillatliga med knefalli, at hun skipi til nockurn kennimann at flytia heilagt messu embætti. Enn guds modir Maria suarar þa þeira mali: „Berit þau min ord Bono byskupi, at hann skrydizt ok syngi messu, þuiat honum ber ek þat uitne, at hann er makligr suo agætrar þionustu.“ Virduligr guds madr byskupinn, sem hann heyrir fruinnar ord þuilik, bliknar hann ok piprar allr af hrædzlu, færandi sik ut undir biargit sem mest, þuiat hann uill lifs giarna felazt fyrir fruinnar sendibodum. Se þar giordizt haleitt stormerki, þat er uottadi hans heilagleik, þuiat biargit gaf honum rum ok laut undann honum, sem hann halladizst i blautann snio. Sier þat merki allt til naauerandis daga. Enn þo at bergit hlyddi hans heilagleik, þa uinnr byskupi þo eigi þaurf, þuiat drottningarinnar sendibodar eru storliga funduisir, sua at rett ganga þeir hinn gegnzta ueg, huar byskup liggr undir berginu, þo at miok laagt ok leyniliga, gripa hann haundum þegar i stad, leida framm i musterit ok skryda

himneskum klædum, sem byskupi til heyrir. Þa er hann er skryddur, leida þeir hann fyrir haaalltari oc fara framm til messu embættis eptir kirkiunnar formi. Huer daudligra manna megi þat uirda, huersu mikla sæmd ok æru almattigr gud ueitti sinum uirktauin Bono byskupi hier þegar i daudligum likam. Hann stod iardneskr madr millum himneskra krapta pryddr himneskum skruda, takandi messunnar þionustu af litillatri undiruorpning haufutfedra ok spamanna ok annara guds astuina. Nærri uar staudd hans þionustugiord sialf drottning allra luta hin milldazta drottning mær ok mod(i)r Maria, biodandi honum hatidliga messu at syng(i)a. Suo uar til skipat þionustumaunnum, at haufudfedr ok spamenn bera framm kalek, uin ok uatn, ok hella aa hendr honum, postolar greida handklædi, pislaruottar bua reykelsi samtemprad himnesku thimiamate. Enn einglarner iatarar ok meyiar syngia hunangligum rauddum ut messuna.

Ok er guds madr byskupinn hefir utsungit messuna med einkannligri ast ok gloande godfysi, gefr gimsteinn allra meyia hin sætazta guds modir Maria honum þauck fyrir elskumark þionustugerdarinnar, gefr hun signudum Bono byskupi eitt himneskt klædi, þat er hann tekr med meiri ast ok litillæte, enn nockur tunga megi skyra sinum frammburdi. Eptir sua giort sem nu er greint, lidr sa himneski flockr upp i loptid ok heim til himirikis, enn byskup uakir, þat sem eptir stendr nætrinnar, lofandi almatkann gud ok hans blezudu modur fyrir þa myskunn, er honum uar ueitt i sinni uoku. Geingr sidan um morguninn ut af musterinu, kallandi til sin rettuisa menn ok godfusa ok segir greiniliga allan eventum, hvat hann hefir sied i mvsterinu, heyrt ok giort aa þeiri nott. Hier med synir hann litillatliga þat klædí, sem herbergi heilags anda hafdi honum gefit, bidiandi alla menn fagna med ser ok glediazt af suo miklu stormerki. Eptir þessa hluti fyllda fer heilagr Bonus byskup heim til sins byskupsstols giorandi gudi þackir af þeim hlutum, sem honum haufdu at borizt i þessari

ferd. Flygr[1] þat ok skiotliga um heiminn, huilika sæmdarfaur Bonus byskup hefir farit til musteris sancti Michaelis.

Ok fyrir þa sauk at margr er sa uirdingar giarn, sem eigi er i lifinu til fullz vandvirkr eda athugall, þa frettir einn byskup þessi tidinde, saa er miklu uar lægri at uerdleikum, enn hann mætti nockut uid iafnazt Bono byskupi, ok lyptir heimann sæmiligri for af sinum byskupsstoli med nogum kosti ok riku foruneyti þess erendis at profa, ef hann audlazt nockut likt, sem lesit er af Bono byskupi. Nu sem hann kemr framm i heilagt fiall hins mæta Michaelis, slær hann landtialldi sinu ok sitr gladr um daginn hia kumpanum sinum. Ok fyrir þa sauk at hann uill oþystr ganga til uokunnar um kvelldit, dreckr hann uin sua diarfliga, at hann er miok sliouadr bædi i samuitzku ok sinum goduilia, enn þo allt at eins geingr hann inn i musterit sid um aptaninn, olikt tilbuinn at þiggia mikit ok hinn fyrri byskup, saa uar þungr af tarum ok idranar godfyse, enn þessi suefnugr af uist ok uine. Enn þott þessi byskup byggi sik eigi sua til uokunnar sem skyllde, giordi almattigr gud ok hin heilaga Maria uid hann mikla myskunnsemi med faheyrdum hætti. Hann uindruckinn sofnar i musterinu, enn uaknar um morguninn eigi þar, helldr heima aa sialfs sins byskupsstole ok i sinne suefnskemmu. Nu sem hann lykr augum upp, signar hann sik, ok huersu vid ueit um hans efni, ueit hann eigi, þuiat hann kennir blauta sæng, sier kunnikt herbergi, enn man þo giorla, i huerium stad hann uar adr um kuelldit. Sem hann hefir leingi undrat sialfann sik, geingr hann ut af herberginu ok litazt um, sier sina þionustumenn þar uera i gardinum, ok heilsar aa þa, enn hyggr sik þo senniliga uillazt i aullum hlutum, þar til at eptir stund lidna, huerfr hann aptr til sialfs sins ok setz nidr hia sinum maunnum, segiandi þeim litillatliga, huersu hinn godgiarnazti gud hefir uit hann giort stormerkiliga ok miok myskunnsamliga ok þo einkar faheyriliga.

[1] Fliugr *Cd.*

Hedann af er uirdanda, huersu guds modir Maria er yfirvættis milld ok godgiorn, fyrir hueria sua dasamligar iarteignir verda, þuiat hun þyrmdi saugdum byskupi misgioranda ok let hann til sins herbergis heilann ok oskaddann ok osakadann aptr huerfanda, helldr uiliandi ath hann lifdi ok leidrettizt, enn i sinum misverka fyrirfærizt eigi. Enn sua elskadi hun annann, þann sem vel vakti ok hana godmannliga gaufgadi, at hun gaf honum sina þock ok eitt himneskt klædi fyrir astar sakir.

Nu til þess at eingi madr ætli þessa hluti osanna vera, sem vier saugdum, þa uite fyrir uist, at þat sama klædi, sem guds moder gaf Bono byskupi, vardueitizt fyrir utan spell ok faulvan allt til þessa dags i hinne fegrstu borg, er Clarusmons heitir. Su borg stendr i þui heradi, er Uermons er kallat. Klædit vardueitizt i kirkiu guds modr blezadrar Marie, ok einginn fær iardneskr madr skilt, huers uefnadar eda natturu er vtan eda innann. Ok til styrktar um þetta efni er sua skrifat, at virduligr herra Herbert byskup af Norvik hafi sed ok haundum umfarit þetta klædi. Nu ef nockurum synizt undarlikt, huĩ Maria framdi sva mikit myskunnaruerk med nogligu rauksemdarualldi i eiginnligri kirkiu hins sæla Michaelis, enn þar er lios skynsemd til, at musteri Michaelis se undirgefit gudligu ualldi ok hans sætu modr hier aa iardrike, þuiat sialfr Michael med sinum brædrum haufuteinglunum fellr aa kne ok lytr Marie koronadri drottning i himiriki. Margt ok merkiligt stendr enn eptir, þat er segianda[1] uæri af musteri Michaelis, þott uier munim þar at sinni um lida. Eitt alltari er þar helgat guds modr Marie til nordurs fra haalltari, ok drypr skært uatn ok þeckiligt ofann or steinrafrinu, þui er eingillinn smidadi. Vndir þeim signada dropa hangir eitt glerker med silfrfestum, ok þa er lydrinn tekr corpus Cristi i kirkiunni, ganga menn þangat til um gradur nockurar at bergia af þui blezada uatni. Optliga uerda ok ridusiukir menn heilir, ef af þvi uatne bergia. Ymisligar sotter ok mein-

[1] segiandia *Cd.*

semdir grædazt þar aa huerium timum, einkannliga aa hatidardegi Michaelis kirkiu drottins, at ueitanda vorum herra Jesu Cristo, er med fedr ok helgum anda lifir ok rikir einn gud med sinni blezadri modr um veralldir ueralld a. Amen.

XXI.

Af einsetumanni.

Heilog burdartid uorrar fru sancte Marie guds modr uar langann tima eigi dyrkut hier aa iardriki, sidann hun var uppnumin til himirikis, þuiat kristnin uissi eigi, nær halldazt atti, þar til at almattigr gud birte sier til sæmdar ok sinni modr med þeima hætti, at einn einsetumadr uar sidsamr, uel lifande ok gudi þionandi, i eydimork uerandi, sætar eingla raddir heyrandi, til himins hliodandi, hina saumu nott syngiandi aa huerium .xii. manudum, eptir þeim hætti sem messudagar renna framm. Hann undrar miok þenna hlut ok bidr allzvalldanda gud med tarum, at honum birtizt, huat þessi einglasaungr hefir at merkia. Ok þat ueitir gud honum giarna, sem hann bad godfusliga. Nu sem hann fær uitran af himnesku sæti, er honum sagt, at fagnandi himirikis einglar glediazt mikilliga ok syngia sætliga huert aar i samt aa þeim tima, sem i uerolldina fæddizt hin skærazta guds brudr, eilifliga blezut mær ok modir, hin skærazta, hin milldazta, hin myskunnsamazta ok hin haleitazta iungfru sancta Maria, þuiat sua sem hun uar fædd aullum heiminum til hialpar ok myskunnar, uard hun eigi sidr uppras til, at endrbættizt hrapan ok skard himneskrar Jerusalem. Þui lofa hana modr liossins aull himnesk ok iardnesk skepna, at hun er ædr ok uppspretta allz hins goda. Eptir þessa vitran merkir einsetumadrinn skyrliga daginn fyrir sier ok giorir kunnikt verolldinne, huat honum uar birt af gudi.

Enn þo geckz hatidarhalldit eigi uid, fyrr enn einn hiartaligr elskari vorrar fru sancte Marie reis upp med heilugu kappe ok flutti þat mal i sialfri Roma aa herra pavans gardi. Þessi drottningarinnar uin er hiartr madr ok frægr i guds kristni uirduligr Philibertus sætrar minn-

ingar, Cantvariensis byskup ok postoligs sætis cardinalis. Marghattad lof heilagrar Marie drottningar, þar er almennilig kristne hefir ok helldr med miklum fagnadi, uottar þat uissuliga, tiár ok tinir einkar truliga, huersu blezadr, gloandi ok af ast hitnande, godfus uerandi, sæta elsku halldandi, þessi signadr byskup hefir uerit i sinu life, heidrandi ok af aullu hiarta uegsamandi hina skæruztu mey ok modr Jesu Kristz, fyrir huerrar astriki hann giorir fyrrgreindann hlut, leggr aa sik starf ok erfidi, þuingan ok mædi, ok fer framm til Romam med godu foruneyte, flytiande ok med aullu megni astundande, at uirduligr herra romuerskr byskup biodi allri kristni at hallda burdartid sællar Marie drottningar med sannri godfyse. Huat er fullkomliga giordizt eptir hans vilia, sialfum gudi samuinnanda, at burdartid vorrar fru sancte Marie er halldin hatidliga um alla uerolldina ok mun halldazt æ, medann heimrinn stendr.

Enn med þui at nu er greint med skommu male, huersu rauskliga Philibertus byskup flutti fruinnar eyrindi, skal nu þessu næst segia, huersu sialf drottningin uottar sik auruggliga skulu fylgia byskupsins mali fyrir sins sonar[1] domstoli. Eptir þessa hluti lidna fellr Philibertus byskup i siukdom likamans sua mikinn, at med langri pinu er hann kominn at dauda. Enn þann tima sem hann er miok mattfarinn ok ottafullr af sinum dauda, birtizt honum brudr drottins iafnann mær ok modir, styrkiandi þann hinn siuka med sua miklum stormerkis krapti ok hætti, at hun berar sitt briost ok miolkar i asionu byskupinum, talandi til hans þuilikum ordum: „Byskup Philibertus, hui ertu ottasleginn?“ Hann suarar: „Drottning min sætazta, segir hann, fyrir þa sok er ek hræddr, at ek ottazt akafliga dom sonar þins. þo at ek uænti miok framarliga i þinni myskunn, þuiat ek ueit fyrir uist, at þinn blezadi son er bædi myskunnsamr ok rettlatr.“ Drottningin ser þa hyrliga moti honum ok talar sua: „Minn kære Philibertus, gior sem ek bid, ottazt

[1] mali ok *tilf. Cd.*

eigi, tru þui fyrir uist, at ek skal sua aumbuna þier marga ok mikla þionustu, er þu ueitir mier. Ek mun uera medalgongumadr millum þin ok sonar mins, ok þat til marks um at ek giori þik med aullu efalausann af þessu minu fyrirheiti, mun ek i stad græda þik ok alheilann giora af þessari þinni likams sott, sem nu liggr þu i."

Eptir þessi ord leidir su blezut drottning sitt blezada ok signada briost ut i annann tima ok miolkar þria dropa i asionu hins siuka, enn lidr brott sidann. Sem þetta er lidit, er Philibertus byskup sua algiorliga græddr i stad af sinu vanmegni, sem alldri hefdi hann sottar kent, enn tekr þann helgazta sætleik med hæstu godfyse, þat er at skilia þa þria dropa, sem drottningin miolkadi sidazt yfir hans asionu, ok lætr giora at hit fridazta silfrker grafit ok gyllt, hvat er uandliga uardueitizt med eilifri minning til sæmdar ok uirdingar sællar himirikis drottningar. Ok þo at Philibertus hefdi adr godfus uerit i guds þionustu ok hans modr, ok aukazt margfalldliga hans hiartaligt astriki af þessi myskunnar ueitzlu, þui bodar hann eptir megni ok aullum predikar, huersu sæt ok milld, mattug ok myskunnsaum guds modir er. Ok suo framt kueikir hann hiortun med sinne predikan til astar uid drottningina, ok sua uel stillir hann uarrar ok tungur lydsins til sæmdar vid myskunnar modrina, at huer sa madr, sem at þui yrdi kunnr, at hann nefndi hana einfolldu nafni heilaga Mariam ok leti þau sæmdarord nidri liggia uor fru, skylldi af aullum fordæmiligr hafdr uera ok[1] sviuirdligr. Nu þa hyggi at huer sem einn kristinn madr i guds nafne, huersu sa madr er sæll, sem þat leggr fyrir sik at þiona myskunnar modrinne. Philibertus byskup elskadi ok hennar erendi uel flutti, enda uar hann styrktr ok huggadr i daudligu life, at hann være þui auruggari af sinu oendaligu uerkkaupi.

Vidrkuæmiligt synizt ok i þessu mali, at þat sie uitad satt uera, sem uier saugdum fyrre, ath Philibertus byskup

[1] *rettet;* af aullum *Cd.*

þionadi uorre fru med marghattadri godfysi, sua sem predicandi eda bækr diktande, fagra saungua semiandi, heilaga tidagiord guds modr innleidande, þat bok uorrar fru uottandi, er heitir Flores uirginis[1], sua segiande, at hann hefir sætr uerit i sinum frammburde, einkannliga af þeiri saumu hatid sætliga talande, þar med birtande, at aa hans daugum var hatidin lavgleidande, sem þessi ævintyr uar frammberande. Þui uerum uier hier litla klausu heyrande, er hann setr in Floribus sua segiandi: „Þui ollu giorizt optligar ok hatidligar guds modr minning umframm adra helga menn, sem hun truizt hærre myskunn fyrir gudi fundit hafa enn nockr madr annar, þvi matti trulyndra manna hiortu eigi annat þola, enn hennar burdartid samlagadizt fornri sæmd fyrre hatida. Þessi mær ok modir er fyrirbodut af gudligum roddum ok spasaugum, fagrliga merkt med fridum stortaknum, miklu fyrr enn hun mundi fædd uera. Um sidir fæddizt hun af uirduligum ættboga, er gudliga var tilskipadr þuilikann avoxt fram leida. Fædd uar hun, sem uier lesum, af fedr kyniudum or borg Dauids ok af modr ættadri af Bethleem, huat allt fyrir saugdu spamenn, borgir þær nefnande, er ætt ok atferd ok sidar merkiandi uorrar fru uar synandi. Nu steig hun ut af rot hins trufrida Abrahe, af huerium himneskliga var i hans kyne fyrirheitin blezan allra þioda. Nidr stie hun af kyne Dauid, huern er gud drottinn haleitann giordi fyrir kunna dygd, suo segiandi: „Fann ek mann mier skaplikann.“ Bædi reistizt hennar ætt ok sæmd af konungligri ætt ok kennimannligre, þuiat hun uar fædande hinn hæsta konung ok byskup af sinum skærazta kuide. Sua rann upp þessi brudr millum syndugra manna sem lilium milli þyrna. Sua segir guds uin Philibertus blezadr i sinum frammburde. Þat birtir ok saungr Mariu messu sidare, huersu hunangligr hann hefir uerid bædi i klerkdomi ok saunglistinne, þuiat hann hefir diktad þau tuo hæstu responsoria, er syngiazt aa

[1] uirgines *Cd.*

þeim signada degi ok sua byriazt: Stirps Jesse ok Solem iusticie. Þuilik eru hans starflaun i þessum heimi ok staurf, þuiat þau eru umframm allt þat, er madr ma skyra eda hugsan aa koma.

Langann tima sidann Philibertus byskup ok postoligs sætis legatus ok cardinalis uar frammlidinn til guds, uar burdartid sællar guds modr halldin utan octavam, þar til at Innocencius quartus baud hana ok laugtok um alla kristni. Enn þat giordizt med þeim hætti, at eptir frafall Gregorij noni helldu cardinales[1] optliga tractatum af pauakosningi, enn feingu eigi samann komizt, at þeim syndizt eigi einn ueg aullum. Nu lidr sua, at Romanis leidizt þessi hindran cardinalium ok giora faur at þeim, streingiandi i sterkazta uardhalldi ok hinu þraunguazta, ok at þeir skylldi (eigi) fyrr lidugir ut ganga, enn þeir hafa kosit heilagri Romaborgar kirkiu einnhuernn til formans, eptir þui sem naudsyn beidir ok laugin bioda. Sem þeir eru komnir i sua hardann punkt sagdra uandræda, heita þeir allir aa gud ok hans blezudu modr iungfru sanctam Mariam, at þeir skulo lata halldazt octauam eptir hennar burdartid, þa er adr hafdi ofleingi uannrækt uerit, ef hun arnar oss þess med sinum uerdleikum, at þeir fai concorderazt i kosninginum ok fare frialsir af fyrr saugdum þraungingum. Se þegar i stad eptir þetta heit heyrir allzualldandi gud þeira bænir fyrir medalgaungu sinnar modr, ok veitir þeim samþyckiligann vilia, at þeir kiosa agætann mann Celestinum til paua, ok eru sua frialsir ok lidugir lofande gud i himirike ok hans millduztu modr, er þeira bænir heyrdi sua skiott. Ok med þui at uirduligr herra Celestinus pavi lifdi eigi meir enn .xviij. daga i sinum pauadomi, matti hann eigi med pafaligri rauksemd heitid fullgiora. Eptir hann uar kiorinn Innocencius quartus, er uier nefndum fyrr, hann laugtok octauam ok baud at halldazt um alla kristni, eilifliga blezadre ok einkannliga signadri guds geturu mey ok modr iungfru sancte Marie til

[1] cardinalis *Cd.*

heidrs ok sæmdar, prydi ok uirdingar eilifliga utann enda. Amen.

XXII.

Af Urbano paua.

(Trykt ovenfor S. 211—214).

XXIII.

Af einum godum kennimanni.

(Trykt ovenfor S. 214—219).

XXIV.

Af illvm bonda

(Trykt ovenfor S. 219—221).

XXV[1].

Her segir af einvm rikum manne.

Einn rikr madr var i uerolldinni, sa er framdi med leik ok skemtan huers kyns sællifi, allt fram i ôruasa alldr sua kafidr i áhyggiu, at upplitningar lios var honum lôngu horfit[2] fyrir þycksetta þoku heimligrar natturu, þar til er hinn hæsti husbondi leiddi hann i sinn vingard, þat er sua liosara, at drottinn himinrikis leidir þenna gamla mann til idranar fyrra lifs, sua at hann fyrirlætr heiminn ok gengr i klaustr. Ok er hann hefir skamma stund inni verit, verdr aboti þers viss, at karl þersi er miok fakunnigr, þuiat meirr hafdi hann fengiz i ueralldar sucki enn sôngum ok bænahalldi. Nu sem at er leitat, prouaz þat satt, at gamli madr hefir tynt ǫllum sinum frædum, sua at engan lut meira ne minna kann hann at lesa. Þui skipar aboti til einn brodur godan ok gudhræddan at kenna honum þat, er naudsynligazt þurfti hann. Enn er skolinn hefir lengi stadit, sua at bædi er mæddr meistari ok lærisueinn, verdr namit allt eins gott ok litit, þui at æigi fær hann numit Credo in deum ok æigi Pater noster, ok ônguan lut vtan heilsanarquediu várrar fru sællar guds modur Aue Maria. Sua gefz hann upp, at þau ár sem gud lier honum lifs, less

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 221—223 efter St., med Varianter af E. Her meddeles den efter 233.* [2] horfıu *Cd.*

hann þetta vers hit blezada bædi nætr ok daga, þar til er drottinn lifs ok dauda krefr hann andar sem adra cristna menn.

Syniz herra abota ok hans brædrum, sem þessi madr se vmakligr sakir safrædis at liggia millum þeira brædra, sem bædi voru sidsamir ok godir klerkar. Þui er honum nidr skotit i ut afhyrning nôckura, þar sem ǫllum syndiz vvirduligaz vera. Stendr nu sua kyrt, þar til er guds modir Maria vill odruviss gera lata, þui at innan fára daga rennr einn blomberandi vôndr hardla fagr ok fridr vpp or legstadnum. Vpprás uandarins stendr af hofudhlutnum ok dreifiz medr kuistum ok morgum laufum. Ok sem stadarmennirnir at hyggia innuirduliga sua blezada nyiung, til auka sia þeir, at aa laufinu er skrifat Aue Maria. Nu sem huataz renna þeir til abota ok segia honum, huilikt epithaphium vfrodi brodir hefir fengit yfir sinn likam. Ok er hann heyrir þersa luti sagda, álitandi med guds hrædzlu ok godfysis anda, gengr hann til med ǫllum skunda, ok bydr at grôfina skal vpp taka ok toma gera, at þui liosara verdi ǫllum stortaknit. Nu sem molldin er vpp borin, stendr æ vandarleggrinn nidr i gegnum, þar til er hans nedsta rót sprettr vpp af munksins tungurotum. Lofa nu allir gud med haafum raustum ok hans blezada modur, ok utan alla duôl er sa blezadr likamr vpp tekinn ok i sæmiligzsta grepti medr guds lofi sidan nidr laginn, sælli guds modur til sæmdar ok virdingar, enn ǫllum cristnum monnum til hugganar, er þilik miskunnarinnar dæmi heyra i bygd veralldarinnar.

XXVI.

Af Gregorio pava.

(*Trykt ovenfor S. 224—225*).

XXVII.

Fra pentur einum.

I frægri borg Constantinopolim, þat kalla Nordmenn Miklagard, var einn agætr[1] pentur uel kristinn, mikilla

[1] ægætr *Cd.*

lista ok natturugiafa. Hann hafdi sina mentan til mikilla nytsemda kristninni, prydandi guds musteri ok hans blezadrar modr med frabæru formi hagligrar pentanar. Stundum giordi hann sundrlausar likneskiur eingla ok manna, pentadi hann aa slettum tabulis eptir sid Girkia, selldi hann sidann ut i rikit til ymissa kirkna. Tuo uoru þau likneski, at frateknu pislarmarki drottins uors, at hann hafdi lagit i uana sinn at uanda sem mest med ollum hagleik, þat uar likneski sællar guds modr Marie, ok annat þuers i mot sialfs ovinarins. Þessi form giordi pikturinn af aullu uite sem hann kunni olikuzt, hit fyrra sem fegrst ok at ollu sem sæmiligazt, enn hit sidara sem liotazt ok leidiligazt ok fyrir allar greinir sem suiuirdligazt, hier upp aa spardi hann ecki sinn kost at giora med litaskiptum, eptir þui sem hvoru til heyrir. Sem hann hefir þessu leingi framm halldit, fær fiandanum miok i skap, er hann akafazt upp aa sagda giord, ok sua kemr, at aufundar meistarinn ok allrar drambsemi þolir eigi þessa misiafnan, utan helldr brennr hann innann af eitri illzkunnar, suo byriandi til hefndar sinn bardaga, sem hier maa heyra.

A nockra nott sem pikturinn sefr i huilu sinni, kemr til hans ouin mannkynsins med reidum hug ok illri asionu, suo til hans talande: „Svei uerdi þer æ, uondr piktur! Langann tima hefi ek þolinmodliga borit þat hiartaliga hatr, sem þu hefir aa mier, þuiat ek hefi bedit, ef nockurn tima uilldir þu af leggia uid mik, enn i minne bidstund fallerumzt ek eigi litt, þuiat dagliga stridir þu meir ok meir aa minn skada. Einkannliga talar ek til þess, at þinn snapr fæz i þui iafnann at giora mina mynd sem hædiligsta, sua sem hun sie allrar suiuirdingar maklig. Nu kiosum tuo kosti, legg af meingiordum uid mik, ella dregzt þu ecki langt undann þeiri pinu, er ek skal styra upp aa þik.“ Piktorinn suarar oskelfdr med ollu: „Þo at þu, uondr þiofr ok diofull, stridir aa mik medr eitrfullum smidartolum þinnar bolginnar illzku, skal ek eigi vægia fyrir þinum ognum ok

eigi af leggia þui, sem ek giordi rettliga, þuiat ek trui mik hialpazt af guds fulltingi ok sællar Marie drottningar. Hvar fyrir ok ottumzt eigi fiandaligar ognir, helldr ottar mik, at eigi giori ek þuilika grein millum heilagleiks ok hegoma, sem uera ætti, þuiat guds helgir menn ero fullir med myskunn, enn þu, fiandi, ert þrutinn med dul ok drambvise, ok sua uitr sem þu þikiz uera, undra ek þina heimsku." Sathan spyr, huer su heimska se. Pikturinn suarar: „Allann tima hier til hefir ek markat[1] þin lyti med ætlan ok gátu minne, enn hedann af þarf ek þess eigi, þuiat nu hefi ek sied, huersu bannsettligr þu ert, miklu framar ok ferligar enn mier mætti i hug koma. Skal ek nu þuilikann marka þik, sem þu ert. Enn med þui at þu ert upphafari allra flærda ok suikaradoms, hui birtizt þu mier eigi med biartri asionu, ef þier þiker þar uid liggia mest, at uera sem uestr enn synazt sem beztr?" Med þessi spurning hverfr fiandinn i brottu.

A þeim tima hefir greindr pictor þa idn fyrir haundum at penta huolf i guds modr kirkiu þar i borginne. Stendr nu ok suo til, ath sialfrar hennar likneski aa hann at giora. Næsta morginn eptir sua ris picturinn upp snemma, skundandi framm til kirkiunnar i aunguo hræddr moti uana, þott hoggormrinn hefdi blistrat aa hann um nottina. Ok er hann hefir giort bæn sina, stigr hann upp aa hiallinn, er hatt uar reistur undir huolfinu, formerandi uora fru eptir allri ast ok kunnattu. Ok i þann tima sem hann dregr klædafollin, leitar fiandinn til hefnda ok helldr lymskliga, þuiat hann leyndizt til ok brytr nidr allann hiallinn med suo bradum atburd, at picturinn fær aungua fotafesti. Enn þat ma mikit synazt, at guds modir gaf honum fulla tru ok stadfesti sins nafns i sua bradum atburd, þuiat rett i þann punkt, er hiallrinn brast, greip hann badum haundum upp i slett huolfit, þar sem morkut uoru klædafaull uorrar fru, ok hefir i stad med fyrirætlan guds myskunnar noga

[1] merkat *Cd.*

handafesti, þuiat þreifannligt klædi fyllir hans badar hendr, er nidr leidizt or þekiunne af pentadri likneskiunne. Sua hangir hann i loptinu, þar til at guds modir sendir honum hialp, sua at gudhræddir menn setia hann nidr aa iord heilann ok oskaddann. Segir hann med fagnadi alla þessa iarteign, ok hans orda uar eigi mikil þaurf til sanninda hier um, þuiat hans handafestr synir til uitnisburdar allt til þessa dags. Helldr pikturinn framm sinu hinu sama, ok linazt ecki uid þetta fiandans bragd, er honum uar leikit.

Annann tima hefir hann pentad ok prydt ok fagrliga grafit margar lausar likneskiur eingla ok manna, ok ber enn vorrar fru likneski haufdingskap af audrum. Hann hefir einn turn eda lopthus miok hatt upp komit þar i stadnum, ath lios beri sem bezt i herbergit. Umbergis husit hefir hann skipat innann smidinu, sua at huert likneski er hia audru. Til austrættar hia gluggi einum stendr sæmiligt form guds modr undarliga giort i frabæriligum hagleik bædi prydi, gulli ok gimsteinum merkt, aa þann hatt sem hun siti halldandi sinn blezada son sier i fadmi. Til nordrættar þuers i moti stendr fiandans likneskia, þadann uest ok herfiliguzt, sem hellzt uar aa litid.

Nu ber sua til einn dag, sem piktrinn er kominn i turninn, giorandi sitt uerk eptir uana, kemr inn at ovauru okunnigr kaupmadr miok skrautbuinn, gangandi diarfliga án nockru ordlofi smidit skodandi, sem hann mundi kaupa uilia nockrt likneski. Enn eptir þat stadfestir hann sik ok litr til nordrættar eptir spyriandi, hvers likneskia þat uære. Pikturinn seigir, at þat er eitt eingiligt form. Kaupmadrinn talar þa: „Ef þat er eingiligt form, segir hann, hui er sua hrædiligt ok suiuirdligt, skyr mier þat.“ Penturinn byriar sua sitt mal, sem hier segir: „Þessi er sa eingill, er i fystu uar godr skapadr af agætum skapara, fegri ok fridare enn nockr annar af himnakonungs hirdsveitum, sua framt at hann uar kalladr Lucifer. Enn eptir skapan neytti hann illa þegar i stad frialsu sialfrædi, drambandi án duol moti sinum

skapara, ætlandi sik mundu setia stol sinn i nordri ok uera likr hæsta gudi. Þui fell hann ok fordæmiliga skridnadi, ok allir þeir er honum fyllgdu, i diup heluitis med miklū foruneyti illgiarnra anda, hardnandi med auruænting sua mikilli, ath i eiginnligri illzku sueik hann hinn fyrsta mann ok hans afkuæme brott or paradisar fagnadi, ok alla þa er hans fortaulum hlyda til alsendis leidir hann ok lockar i þann elld ok bruna, er stendr aan enda. Þessi er saunn skyring fiandaligrar suiuirdingar, ok þo at hann se eigi fagr markadr hier, þa er þat þo einskis uert hia þeiri smán, er hann sialfr hefir sier giort med diofuligum nidingskap huerskyns odada, miklu framar enn nokkurum mætti i hug koma um alldr.“ Sem kaupmadrinn hefir heyrt þetta, suarar hann aunguo til, helldr yglizt hann ok snyr til sudrættar, spyriandi, (huat) þar se miklu fegra enn nockut annat. Picturinn suarar: „Su drottning er skilz fyrir þessa mynd, [heilog Maria[1], hærre ok helgare aullum audrum med sama nafni, skærre ok hreinni huerium meydome, meiri ok matkare ollum meyium, dyrdligri ok dasamligri enn allar frur adrar, þessa miklu Mariam kaus eingetinn guds son sier til modr, skrydandi sinn guddom manndomligu skyi med holldi teknu i hennar kuidi. Þui sitr hann hier skrifadr i kne mædr sinnar Jesus at nafne, er sialfuiliandi gaf sik undir meingiordir, brigsli ok bardaga, saar ok suida, ok aa ofan hinn liotazta dauda fyrir heilsu mannkynsins, lemiandi styrkliga ueykar hallir heluitzkra byrgia, lysandi þeim paradisar port ok sannleiks gautu, lifs ok fagnadar, sem satu i myrkrum, aptr ladandi med faugrum sigri alla sina menn, upp lukandi þeim paradisar port med sinum pislardryck ok lyckle, eigi at eins þeim, helldr ok aullum þeim, er girnazt hans rike. Þessi er skyring med sannri[2] skynsemd, hui þess eingils mynd er hin suartazta formerut, enn Marie guds modr hin fegrsta, sem þu mattir nu heyra. Ok þott uerda mætti, at aull haufin ok rennandi uotn i heiminum

[1] [*rettet*; heilagrar Marie *Cd.* [2] skyring ok *tilf. Cd.*

snerizt i blek, ok allr skogr ueralldarinnar i penna, enn aull iordin i bokfell, yrdi alldri fyrir blekskorte penna oc bokfellis fulluliga skrifat, huersu morg lyte fylgia fiandanum, eda huer prydi ok goduile fylgir sælli Marie guds modr.“

Ok sem hann hefir uarla uti sitt mal, synir kaupmadrinn, huer hann er, ok uar gripandi grimmliga þann meinlausa mann ut um glugginn skiotandi, ok hann nidr fallandi skylldi allr i stycki lemiazt i sundr. Enn sa mikli smasueinn son heilagrar Marie, sem heiminn helldr sier i hnefa, leyfir eigi, at hans pictor se sua illa leikinn, ok gripr ut um glugginn sinne hægri hendi, eptir honum takandi sem fliuganda fugl i lopti, skipandi heilann aptr i herbergit fyrir kne sinnar sætuztu modr. Þackar picturinn eingetnum guds syni ok hans ynniliguztu modr sina lifgiof frammfallinn med ast ok litillæti fyrir skriptinne, ok i þui heyrir hann raudd suo segiandi: „Fysta tima ok annan hefir þu fordazt minar hendr, enn i þridia sinni skalltu eigi undann komazt.“ Picturinn suarar med auruggum styrk truarinnar sem fyrr.

Laungum tima sidar ber þat til i borginne, at einn fesiodr er stolinn brott or læstri kistu, er hvsherrann aa, sem fyr sagdann piktorem hefir aa sinum garde. Ok er hann saknar fesiodarins, neytir hann spakligu rade, lætr fara lagt ok uanfrægir ecki, þuiat hann skilr giorla, at sa er brogdum beitandi, sem sua mikit illt uar giorandi. Pictor atti margar hirdzlur aa herrans garde, ok allt eins uar hann grunlaus millum godra manna af sua uondu tilfelli. Þui giorir herrann honum kunnikt næsta morginn, huilikann skada hann hefir bedit, birtandi honum alla sina radagiord, at hann uill taka til sin alla lyckla þeira manna, sem aa hans gardi eru, sua uina sem ouina, at þeir sem hann hefir grun aa, megi þui sidr til meingiorda uirda, þott þeir uerdi frammi at lata lycklana. Pictor uerdr gladr uid þetta, framm leggiandi sina lyckla án nockru motmæli, þuiat hann er grunlaus yfir sinum giordum. Þvi fer hann

til sinnar syslu ok segizt iafnvel bonda trua sem sier sialfum at rannsaka hirdzlurnar[1]. Sua fer hann til kirkiu ok pentar enn nockut til sæmdar gudi ok sælli Marie.

Enn af herrans gardi er þat greinanda, at fyrst uill hann þann rannsaka, sem hann uissi uist at eigi hafdi. Þui lykr hann upp hirdzlur pictorsins, ok i þeiri kistu, sem hann lykr fyrst upp, liggr fesiodrinn. Er nu kall mikit, hark ok hareysti med oþægiligum ordum vannstilltrar gledi ok brædi bædi af herranum ok hans huskaullum, þuiat i stad bidr hann alla sina menn herklædazt sem til bardaga buna, renna sidann til kirkiunnar med opi ok eggian, spyriandi huar þiofrinn er ok drottins suikarinn. Ok sua geysir fiandinn framm þessa menn, ath þeir fara talandi uerr enn skynlaus kuikuendi, aunguum hlut gaum gefandi, eigi kirkiunne sialfri eda hennar priuilegijs eda laugunum eda nockurri uinattu, helldr gudrækiliga gripandi ok hrædiliga pina þann meinlausa kirkiunnar son, brott dragandi hadugliga bundinn af hennar fadmi, liosta ok lemia, beria ok buffeita, draga huetuetna ok dreyrugann gera, uerpandi honum sidla dags i þunga fiotra ok fula myrkuastofu, segiandi at þuilikann dag eda uerra skal hann faa annann fyrir sina glæpe, adr hann hangi.

Suo sem þeir eru brott geingnir fra dyflizunne sterkliga aptur streingiande, hugsar pictor sitt efni med miklu hugarangri, þuiat hann kennir sar ok suida upp aa sinn likam, enn hrædizt ognir uerri hluta ok hinn uersta dauda. Hier med skilr hann, at þetta strid ok bardagi[2] ris af fornu diofulsins hatri, ok þui er hans fullting ecki annat enn gud ok hans signada modir i himiriki, huar fyrir hann gefr sik allann gudi i ualld, einkannliga rennandi sinum hug til modr milldinnar næst almattkum gudi, bidiandi sier hialpar, med faugrum bænum sua segiandi: „Heyrdu, sæl Maria, millduzt allra meyia, þeira sem myskunnsamar ero, helguzt allra heilagra, full med krapti ok huerium godleika,

[1] hirdzlunnar *Cd.* [2] bardaga *Cd.*

kosin til guds modr af aullum dætrum Jsrael, haleitliga frumtignut med yfiruættis giofum ualldra verdleika, prydd ok tignut med himnesku haufutgulli, hafin upp yfir aull eingla fylke næst almattkum gudi. Bid ek þig, mær ok modir, fyrir ast ok elsku sonar þins, at þu litir mik syndugann illra manna þraungingum alla uega umkringdann, þuiat þinni uitzku er uel kunnikt, at ouin allz mannkyns grimmazt aa mik fyrir þina þionustu. Nu bid ek þik, blezut mær ok modir, at þu giorir uid þion þinn eptir þinu nafni, þuiat sæt er þin myskun, frialsa mik fatækann af munne leonis ok af þui brigsli, er allir kunnir menn bregda mier. Bid ek med aullu hiarta þina hunangfliotandi myskunn, at sa ouin, sem minum fotum egnir þessa snoru, se fyrir þina makt kæfdr ok undirbrotinn, suiuirdr ok nidrlaginn, at hans prettr snarizt honum i haufut, ok hans ranglæti stigi nidr yfir hans hvirfil, hneykizt hann ok skammizt, þuiat prettuisliga leita(r) hann mina aund. Nu treysti ek, fru min i þinni myskunn, þuiat ek uænti i þier, ok þadann af mun ek eigi eilifliga hneykiazt."

Sem hann hefir liknarrasina þann ueg knuit ok þuilikum ordum gratliga bedit, sigr aa hann lettr haufgi, huar af hann audladizt at sia mikil stormerki, þat er at skilia lios mikit ok birti glediliga, sua at fyllir myrkvastofuna. Þui næst sier hann hatidligann flock skinandi meyia, ok sidazt geingr blezut drottning biort sem sol i sinum krapti. Af hennar himneskum geislum liomar innann alla myrkuastofuna ok dyflizuna, framar enn madr megi hugsa. Pictor hugsar med sier, at hier muni komin drottning allra meyia mætazta Maria, ok þat profazt skiott satt uera. Þessi blezada drottning full med myskunn ok litillæte geingr þegar framm at brosandi, þar er piktor liggr bundinn ok segir sua: „Ver heill, piktor minn, þuiat þitt er himnariki, ef þu uel þreytir aa iardriki." Eptir sua talad, uikr hun at einni meyiu, er stendr hia henne, ok tekr klædi, sæmiligt at sia enn betra at reyna, latandi þat yfir haufut haals ok

likama pictoris. Eptir þetta segir hun sua: „Þetta klædi gefi þier hlifd ok heilsu ok forstod ouina, at þyrnar megi þitt holld eigi slita. Þui uer stadfastr ueitandi lof syni minum.“ Eptir þetta hverfr drottningin ok hennar foruneyte brott af hans auglite.

Enn er pictor uaknar, gledz hann framar, enn trua megi, þuiat saar ok suidi er langt i brott, enn heilsa godz hugskotz ok likama er til komin, eigi ottandizt nockut sina ouine. Sua sitr hann um nottina, þar til at ouinsins erendrekar koma upphrindandi myrkuastofunne med hark ok hareysti, lukandi fiotrunum uægdarlaust i alla stadi, meinlausann hart suiptandi ok hermiliga ut af husinu dragandi, fyrir allar greinir sem fyrra dag suiuirdandi, ok nu þui aullu uerr, sem þeir af diofulsins skola frodir uerandi, huersu hann saklausann ofsækia biodandi. Enn þo at þeir giore sem þeim samir uest, fyllir guds modir Maria sitt fyrirheit, þuiat þat blezada klædi, sem hun hafdi gefit sinum pictori, hlifir suo uel hendur haufut ok herdar ok likama, at eigi kennir hann helldr meinlætis, enn hann se dynum dreginn, einginn bardagi ma honum granda. Huar fyrir þeir ueslu menn grimmazt geysi miok, þuiat þeim þikir sem hann kenni ecki, sakir þess at huorke heyrizt kall ne andvarp til hans. Sua giora þeir sidla dags sem i fyrra sinn, fiotrandi, grimmliga ognandi, aa næsta dag hangandi.

Sem þeir eru brottu farnir, lofar pikturinn harri roddu almattkan gud ok hans sætuztu modr fyrir þaa uægd ok myskunn alla, sem honum ueittizt aa þeim deigi, ok eptir langa bæn sofnar hann. Ok þegar i stad birtizt honum blezut modir heilagrar þrenningar ok myskunnar med allri dyrd ok foruneyti, sem fyrr uar greint i þessu male. Su signada mey ok modir ok dasamlig drottning litr enn brosandi honum i mote, sua segiandi: „Heill, piktor minn, segir hun, þitt er himnarike, ef þu stridir kallmannliga.“ Eptir þetta snyr hun sier i husinu til nordrættar neytandi mikils ualldz ok uirdingar, sua mælandi: „I þess ualldi

er alla eingla skapadi, same drottnar ok yfirbydr þrenn smide med gudligum mætti, byd ek þier, ouin, er blekt hefir minn þionustumann, at þu gangir framm ok uerdir syniligr, takandi þa fiotra ok kennannligann sarleik allra pisla, sem ranglatir menn megu þier fremzt ueita. Sua falli þier þin snara iafnann, er þu reisiz moti mier ok minum þionustumonnum.“ Sem drottningin uikr aptr ok talar sua til piktorem: „Þu skallt i stad frials uera, enn sa skal reyna fiotrana, sem makligr er, ok aan duol,“ sier hann, at bauluadr blamadr digr ok lagr, suartr ok kollottr geingr ylandi framm af hyrningunne. Er nu allt i senn aa einu augabragde, at fiandinn er kominn i fiotrana enn pictor er laus fyrir utan myrkuastofuna, frials af ualldi sinna ouina, leitandi sier auruggra fylsna, þuiat hann vill eigi uera sienn i bland uid þenna niding.

Snemma um morguninn er gardzbondinn uppi med sinum aullum huskaurlum, hugsandi grimmliga, at nu skal endir aa ridazt pictorsins lifdaugum, fara framm, sem nu hafi þeir þauck fyrir, med æsingum miklum, þuiat nu þikiazt þeir fullir af nyfeingnum fagnadi ok godum raadum, huersu hegda skal pislunum, spyrnandi upp myrkuastofuna, gripandi þann uægdarlaust, er fyrir sitr, utskufandi af husinu. Þikir þeim nu uel aa horfazt, þuiat þessi sparir ecki at þacka þeim suipurnar, dratt ok keppingarnar med bloti ok beiskri blistran, opi ærligu ok diofuligri þackan, sua ath þeim þikir nær ofgangr at um sidir. Eru þeir allt at eins briosti heilir, sakir þess at þeir muna fyrra dag, huersu hauggin uoru þeigiandi borin, þuiat aungua grein bera þeir aa, at nockut sie skipt um mennina. Sua pinizt sa fiandi alla(n) daginn i gegnum med sarleik ok suida, þar til at um kuelldit er hann til skogar færdr. Er þa galgi reistr, ok sidan er snara sett aa hans bannsetta barka. Ok hann spyrnir uid i fyrstu, sem hattr er þiofanna. Enn er þar kemr, at hann mundi deyia, ef þess uære nattura, uisnar þa likneskian su ok þornar, þar til at ein halmuisk uerdr

eptir i snorunne. Ok er gardzbondinn ser þetta undr, snyzt hann eigi til idranar med sinum kumpanum, helldr æpa þeir allir i senn, segiandi at aa liotann þiofnat hefir pictor sett fulann fordæduskap med þeiri galldralist, sem nu er audsynt uordit, at hann sialfr hefdi undann skridit, skipandi sionhuerfing i stadinn. Þui fara þeir akafliga til þeira husa, sem þeir hyggia piktorem i vera, ok þarflaust miok, þuiat guds modir sancta Maria hefir enn eigi leitt hia sier, huat hennar þionustumanni byriar at gera, helldr (hefir) hun alla hluti synt, huort sem helldr er fyrir birting eda spadomsanda, hvat framm mundi fara. Þui hefir pictor snemma uid brugdit ok sott heim þeirar borgar patriarcha, segiandi honum greiniliga fra upphafi ok til enda, huat framm hefir farit millum hans ok fiandans, ok huersu guds modir sancta Maria hefir honum uel dugat.

Ok þegar sem uirduligr patriarcha hefir heyrt þuilika luti, gudi til sæmdar ok hans signadri modr, giorir hann sina klerka framm til gardzbondans ok hans kumpana, biodandi þeim undir banz pinu, at þeir sæki hans fund án allri hindran. Sua giorizt sem hann bydr, at þeir framm koma, er þeim bodat i kirkiu, þar sem mikit fiolmenni er saman komit. Sidan geingr patriarcha upp aa kór, greinandi þa hluti fyrir lydnum ollum, sem nu uoru greindir, biodandi gardzbondanum undir krapti hlydninnar, at hann taki skript ok allir hans kumpanar fyrir þa glæpsku, sem þeir hafa giort fyrir fiandans tilteyging ok sina illzku ok illmenzku fyrir utann laga ueg. Ok þat ueitir gudlig milldi, at allir þeir snuazt til sættar uid heilaga kirkiu, med tarum iatandi sina sekt uid þann mann meir enn saklausann. Lydrinn tarazt i fagnadi, þuiat allir hlutir eru i þessu mali þann enda hafandi, sem himneskur fadir ok hans milldazta modir er mest fyrir lofande, þuiat saklaus er frelstr af dauda, enn syndugr idrazt sinna misuerka undir skript kriupandi, sidann uel ok godmannliga halldandi, diofull sman ok brigzli hafandi af sinum odadum miok hrokande. Enn guds son

ok hans agiæt modir ero bædi blezut fyrir hialp ok heilsu allra manna. Sidan þackar pictor suo uorre fru, at hann geingr i klaustr ok gorizt agætr sidlætismadr i sinu atferdi, elskandi einkar uel uora fru sanctam Mariam, medann hann lifdi, bodandi hennar krapt med þessu uerki iafnann, finnandi eptir sigradann heiminn þat uerdkaup, sem Jesus Cristr Mariu son hefir fyrir buit sik elskundum, þat sama ueite oss ollum sinum aulmosum sa, er i heilagri þrenningu lifir ok rikir einn gud per omnia secula seculorum. Amen.

XXVIII.

Af vngvm manni.

(Trykt ovenfor S. 274—275).

XXIX.

Af einne hvstrv.

(Trykt ovenfor S. 207—211).

XXX.

Fra einne (nvnnv).

(Trykt ovenfor S. 226—230).

XXXI[1].

Af hionvm .ii.

Storliga rikr madr uar i einhuerium stad, hann uar gaufugrar ættar ok mikilla heims metorda. Þessi riki madr atti sier husfru bædi fagra ok uæna ok uel kynferduga. Þessi hion haufdu samann att einn son, enn lifdu sidann uel ok hreinliga i sins drottins þionustu fyrir utan likams munud, þar til at aufundsamr ouin fiandinn sialfr reisizt i moti þeim med eitri illzkunnar, þuiat hann þolir eigi leingr, at þau þioni i saugdu hreinlifi. Hann fer til med sinni slægd ok spillir hiarta bondans, uekiandi til oleyfdrar astar uid sina husfreyiu med þeim hætti, at nu leidir hann aptr fyrir hugskotz augu hans alla fegrd konunnar, sem fyrr hafdi hann nockrn tima skemtan af haft, þar til suo brennr

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 325—331 efter St., med Varianter af 233. Her meddeles den efter E.*

þessi madr, at eigi gefr hann nockrn gaum huorki tima ne fyrirheiti sakir sinnar odæmiligrar freistni. Enn fiandinn stillir ok sua til, at aa sialfa paskanottina ber hann sik til suo bannadra hluta. Huat leingra, enn þessi madr geingr til sinnar husfru aa fyrr sagdri nott. Enn uid þessa syn ok hans þarkuomu uerdr konan slegin hrædiligum otta, morgum snubbanarordum hann asakandi. Nu sem henni stodar ecki, reidizt hun akafliga, talandi sua med mikille bræde ok uannstilltum hugar æsinge: „Þat mæle ek um, segir hun, at þat sem uid getum samann aa þessi nott, sie diofulsins eign i heluite.“ Eptir tilbunat sua haskasamligan ok fyrir allar greinir daaligann bua þessi hion samann hinu aumu ok ueslu, ok i þeim sambunade uerdr konan hafande þegar, getr son ok geingr med, fædir sidann.

Þessi ungi sueinn er agætliga fridr i sinum uppuexti þydr ok þeckr i sinum barndomi. Sem hann uex upp, er hann elskadr af sinum frændum. Fadir hans gleymir ok fær eigi sied fyrir synda þoku, huersu mikit hann hefir kostat þetta frida afspringi, enn modir hans minnizt optliga med hrygdarfullu hiarta, hvat er hun taladi, adr þessi sueinn uar getinn. Nu sem ungi madr var tolf vetra gamall, syniz modr sueinsins eina nott fiandinn sialfr, segiandi sua til hennar med skyrum ordum: „Uer þu bvin at giallda mier fyrirheit þitt aa þridia are hiedan.“ Eptir þessi ord hverfr hann i brott. Enn gratr konunnar eykzt dagliga af þessum atburd, þuiat hun pinir sitt hugskot i beiskri idran ouitvrligra orda. Skiott skilr þat hinn vngi madr, at allr lydr fagnar honum, huar sem hann kemr, vtan modir hans, hun grætr oaflatliga, þegar hvn sier hann. Miok þikir honum þetta undarligt, ok opt hvgsar hann her um, þar til at einn tima talar hann sua til modr sinnar: „Huat uelldr þui, fru min, segir hann, at þu ein hryggizt af minne frammferd, enn allir adrir glediazt Nu þætti mier þat likende, at þui avllu meir mundir þu glediazt ok fagna ok lofa gud, sem ek er þier skylldari enn nockrum audrum.“ Fruin grætr

at meirr, þott hun heyri þvilika eptirleitan. Sveinninn þikizt uita, at hier mun nockut mikit undir bya, ok leitar eptir med vitrleik þui framar ok segir sua: „Afskapligt mun þat synazt, segir hann, ef þitt modrbriost er sua grimt ok steinliga hart vid þitt eiginligt holld, at þu uillt eigi segia mier, ef ek aa nockrn þann hlut ath varazt, er þu ein matt mier kvnnikt giora.“ Med þuilikum ordum fær hann sua mikit at giort, at sv ueslug moder segir honum þetta allt med sarum grati.

Enn er sveinninn hefir heyrt þessa hluti, uerdr hann hliodr ok hugsar med ser sem uitr madr, huat likazt mune til orræda. Se þat uerdr honum fyrir eina nott, at hann fyrirlætr allt ſaudr sins godz ok flyr i brott af hans garde, fer sidann uida um laund ok finnr marga vitra menn at mali ok seigir þeim med hrygdar andvorpum sitt uandrædi, ok bidr þa fyrir guds ast leggia til med sier nockut hialprædi. Nu sem hann hefir um farit morg herod med miklum sueita ok erfide, enn finnr þo eigi þat er hann leitade, kemr hann i sialfa Romam ok finnr pafann, bodar honum sitt uandkvædi, ok bidr at hann sampinizt sem godr hirdir saudarins sivkdomi. Aullum fær mikillar hormungar þetta tilfelli ok þvilikt uandræde, enn þeim æ meiri sem naunginum uoru astrikare. Herra pavinn huggædis fullr leggr þat til af guds halfu ok hins heilaga Petri, at hann skrifar ut um haf til Jorsala byskups i Jorsalalandi, bidiande (ok) eigi sidr biodandi, at huat gott er hann maa skal hann til leggia med vnga manne. Sem þessi bref ero gior, tekr hann postoliga blezan ok blitt ordlof, hefir sik brott or Romam ok stigr aa skip, er geingr til Jorsala.

Nu þott hann væri gioruiligt manzefni, dasazt hann storliga af margfaulldum rekstri, uolke ok erfidi, ok finnr Jorsala byskup ok tiar honum letr virduligs herra pauans. Ok sem byskupinn hefir þeim vid tekit, upp brotid ok yfir lesit, er hann sua blezadr i sinu hiarta, at hann grætr sarliga ok sampinizt hinum unga manne bæde fyrir sal ok

likama. Allt byskupsins raduneyti tarazt med hiartaligri godfysi, bidiandi sinn herra fyrir guds nafn, at hann leggi til hialparrad þessari aumri salu. Enn eptir hugsanartima tekr byskupinn þat rad, at hann[1] kallar til sin þa menn, er hann uisse sidsamazta ok bezt gudi þionandi, hefir med þeim heilaga tracteran af vnga manzefni. Nu sem sagdr byskup sitr yfir sagdri radagiord, kemr honum i hug med gudligri tilvisan, at einn dyrdarsamligr einsetumadr uar langt i brott. Þessi agæti guds vin uar uel kunnr byskupi, hann hafdi fluit langt i brott fra audrum maunnum, fordandiz allann fleck hiegomligrar margmælgi. Hann uar sua elskadr af sialfum gudi, at huersdagliga taladi hann uid himneska eingla, ok þott hann uæri enn samteingdr holldinu hier aa iardrike, var hans atferd ok hugar astundan aull i himiriki. Sua hafdi gud drottinn mikla ast aa þessum manni, at hann uilldi eigi þaurf giorazt lata, at hans likamr mæddizt i sueita eda erfide, ok sendi honum huern dag sniohvitann braudleif til bordz, huer honum uinnr þaurf til dagligrar sadningar. Jafnann kom sa blezadr braudleifr aa sama tima um middeigi. Kennimadr uar hann at uigslu ok hafdi hia sier alla þa hluti i einsetunni, sem hann þurfti til guds embættis. Ok þat stadfestizt med guds uilia i hugskoti byskupsins, at hann mundi senda hinn unga mann. til fyrr sagdz guds uinar, þuiat hann truir efalaust, at þuilikir guds astuinir megu mikit uinna med sinum bænum. Hann skrifar bref til einsetumanzins med sætum ordum, at hann hialpi þeim unga manni ok frialsi af ouinarins valldi.

Nu sem þessi bref eru gior, hefir ungi madr sik til ferdar, ok tekr nu aa sik at nyiu mykla mæding ok erfidi. Þessi uegr er storliga langr ok toruelldr yfirferdar, enn (hann) fer einn saman, ok er allt okunnikt, enn helldr stefnuveg, sem honum uar til sagt i fyrstu. Nu sem hann nalægizt herbergi einsetumanzins, uirdizt almattigr gud at senda sinn eingil fyrir honum at boda hans þarkuomu, med

[1] visse ok *tilf. Cd.*

þeim hætti at tueir braudleifar uoru offradir til bordz aa þeim degi, sem hinn ungi madr kemr at kuelldi. Einsetumadrinn þikizt ok vita, at nockr gestr mune koma med guds uilia, ok giorir þar fyrir margfalldar þackir uorum lausnara drottni Jesu Kristo. Þat bregdz ok eigi, þuiat hinn unge madr kemr af langri mædu ok gaungu ok erfidi. Enn husbondi tekr uid honum badum haundum, leidandi i sitt herbergi, sitia sidann badir samt ok talazt vid. Undrar hinn gamli madr storliga, huersu hinn ungi madr uar storliga uænn at alite, enn sniallr ok greiniligr i sinum frammburdi. Litla stund hafa þeir adr setid, enn ungi madr ber framm bref Jorsala byskups, ok les einsetumadr þau yfir, ok talar sidann til unga manz: „Hygg at, brodir minn, segir hann, hversu mikit myskunnar rad almattigs guds skin yfir þier. Hvadann af þat er audsynt, at hann vill þier hialpa ok þik til sin koma lata. Þui skulu uid risa upp badir samt ok bidia gud myskunnar, ok megum uid sua mest þiggia, at faa þann mann at bidia fyrir ockr, er án duol þiggr allt af gudi eptir sinum uilia, su er guds modir skær ok ofleckut eilifliga blezut mær Maria, hvn er suo mikils ualldz ok uirdingar med almattigum gudi sinum syni, at hon drottnar ok yfirbydr alla heluitzka anda, ok sialfa heluitzka rekendr ok lasa maa hun leysa med sinu ualldi. Þui farim uid til ok bidium hana med allri astundan, at hun standi framme ok brioti suira þins ouinar med sinu ogrligu uallde.“ Sua giora þeir, liggia aa bænum ok bidia gud myskunnar ok blezada mey ok modr iungfru sanctam Mariam einkannligs arnadarordz. Nu kemr sua, at hinn haleitazti upprisudagr drottins uors Jesu Kristi er nalægr. Byzt einsetumadr til messu med tara uthelling mikilli, þuiat nu uill hann fornfæra fyrir unga manz frelsi, sua at fiandinn fai þadann af makliga sman ok suiuirding. Nu sem guds madr byzt til messunnar, er ungi madr storliga hræddr, þui skipar einsetumadrinn honum aa adra haund sier, hlifandi honum med halfum likamanum.

Nu sem messan er sungin ok komit er at briota oblacionem, gripr diofullinn þann unga mann ok steypir nidr til heluitis. Enn er kennimadrinn skilr, huersu mikinn skada hann hefir bedit, at kumpan hans er brott tekinn, grætr sa guds madr ok vin akafliga, treystir med aullu megni, at mær allra meyia, heilog guds modir Maria, mun þeim unga manni uid hialpa. Ok giorir hun eilifliga blezut, sem hennar þionustumadr bidr. Hun duelr eigi myskunnina ok hialpina, helldr neytir hun rauksemdar ualldi, sua at hun frialsar saal ok likama sueinsins allt af nedra heluiti, skipandi hann aptr i hina fyrre staudu vid alltarid, ok huggar sua guds mann af sinne sut med odualldri myskunn ok milldi, framar enn nockut mannligt hiarta megi greina. Ok sem prestrinn segir Pax uobiscum, er ungi madr aptr kominn ok suarar Et cum spiritu tuo. Uerda þeir nu fegnari enn fra megi segia, þuiat ungi madr frialsadvr af fiandans ualldi geingr nu gladr til alltaris ok bergir sins drottins likama, sætliga samlagadr drottinnligri hiord fyrir heilagrar guds modr arnadarord. Sidan bodar hann guds þionustumanni þat, sem hann hafdi skynsemi aa komit i sinu brotthvarfi, at margar þvsundir manna hafdi hann sied brenna i heluitis elldi.

Enn aa uidrkuæmiligum tima sneri sa ungi madr aptr sinne ferd med ordlofi ok sælli blezan þess dyrdliga guds uinar. Kemr nu gladr til Jorsala byskups ok bodar honum sinn fagnat, enn sidann heim til frænda sinna, ok huggar þa mikilliga af stormerki sier ueittrar myskunnar. Allir heyrandi menn þuilika hluti dasamandi, almatkan gud lofandi, sem sua miok er dyrkandi i uerkum sinnar milldi, lifandi ok rikiandi einn gud per omnia secula seculorum.

XXXII.

Af einum munki[1].

. . . .

min sal varð haleit með ifirvættis miklan, þa er [ek uar[2] mik firir heilagan anda skiliandi eingetinn gvðs son i minvm meyligvm kviði hafandi, sva sem i salminvm birtandi, er ek var diktandi. Firir þvi skallt þv einkannliga elskandi, litillæti i mina minning halldandi, þviat þat er grvndvollr allra mannkosta. Her næst fall a kne i annan tima segiandi allt með sama hætti sem fyrr, vtan nv salminn Ad dominum cum tribularer ok A. Genuit puerpera regem, vers Post partum, bæn Deus qui salutis. I þessi annarri salutacione af innztvm hiartans mergivm hvgsandi, hversv gloð ek sa einglana fagnandi ok Gloria in excelsis sætliga syngiandi, millim minna handa halldandi, gvð ok mann var ek fæðandi, ok firir eiginligv briosti berandi, með nyivm hætti faandi, mær ok moðir æ verandi. Firir þvi skallt þv hafa hreina samvitzkv i minning mina, hreina til gvðs sonar mins ok hreina til navngs þins. Sem þessvm tveimr er lokit, fall a kne þriðia tima, segiandi allt með sama hætti sem fyrr, vtan salminn Retribue, a. Videntes stellam, vers Omnes de Saba uenient, oratio Deus qui unigenitum. I þessi þriðiv salutatione hvgleið þv elskanliga, hversv með litillæti ok staðfesti mikiliga ꝍstrvegs konvngar hvgleiddv roksamliga þrenning sonar mins astsamliga, eða hversv þeir ꝍðsyndv með offri sinv fagrliga, þviat eigi firir daꝍðans hræzlv faheyriliga, er Herodes konungr var þeim ognandi, eigi firir erfiðis þvngan, er þeir vorv a veginvm þolandi, eigi fyrri vppgefandi, en þeir mik ok sveininn Jesvm finnandi. Minn sæti, ver sva gerandi, fyrri pislarvætti takandi, en með nokkvrvm hætti þeiri trv brott verpandi, sem þv

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 230—243 efter St. med Varianter af E, samt S. 243—249 efter 233. Her meddeles det Fragment af samme, der findes Blad 655e, jfr. ovenfor S.* 233^{15}—242^{1}. [2] [*tilf. E.*

vart syni minvm i skirninni heitandi. Her með tigna þv son minn ok mik hit fiorða sinn segiandi allt með sama hætti sem fyrr vattandi, vtan nv salminn In conuertendo, a. Regina celi, v. Dignare me, bæn Protege domine famulos tuos. I þessi fiorðv salutacione mvn þv einkannliga hvgleiðandi, hversv minn sætasti son eingetin þolandi harðan ok hormvligan, saran ok sytiligan erfiðis dꜹða, ok hversv ek pinslar sverði i gegnvm grafandi, sarligan harm vvirðanligs trega þaðan af takandi. Her með stigi vpp i þitt hiarta sa vpprisv fagnaðr, er ek fylldiz með eptir þvilika harma, at avoxtr mins sætleika se þer eilif fæða, af hverivm avexti sva er skrifat in canticis: Bibi uinum meum cum lacte meo. Ok til þess at þv sampinandi mer nokkvt verandi i fyrr greinvm hormvngar tregvm, þa drepandi ok vleyfðar kveykingar holldligra girnða deyðandi, þær sem vpp ero striðandi a þinn likama eggiandi, með þer goðfvsliga vekiandi, van styrkrar vpprisv elskandi eptir iatningina, at eptir holldzins hætti syndina deyðir, en senniliga firir andans styrk ok staðfesti gvði lifir. Hit fimta sinni a kne fallandi, allt með sama hætti sem fyrr segiandi, vtan nv salminn Ad te leuaui oculos meos, ant. Assumpta est Maria in celum, her með þꜹ vers er diktvð ero af minvm fim fagnaðvm, Gaude uirgo mater Cristi, vers Exaltata est sancta d. oratio Deus qui beatissimam Mariam uirginem. Siðan þat vers Uirgo sancta suscipe mentis in. I þessi fimtv salutacione skallt þv hvgsa af þeim ovmræðiligvm fagnaði, er mitt hiarta ꜹðlaðiz þann tima, sem ek var vpp nvmin af iarðriki ok skipvð ifir oll engla fylki, elskanliga heyrandi, fagrliga syngiandi þa sætasta epithalamium lioðandi, sem sva er segiandi: Ueni, dilecta mea, ueni, coronaberis. Þat þyðiz sva: Kom þv, min sæt elskandi, kom þv, eilifliga koronandi. Her með hvgleið þv innvirðiliga, hversv gvð þinn son minn firir þik vpp reis til eilifs lifs a fyrsta morni vikvdags, at þv himneskrar Jervsalem goða lvti siaandi, þa sem gvð er firir bvandi allvm sik elskandi með goðv

halldandi. Nv hverr sem einn, er mer segir hversdagliga þessar salutaciones, viti firir vist vtan efasemð, at þess skal ek eigi vera vminning(!), at hann skal hafa mina nalægð a sinni davðastvnd. En þv, son minn kærasti, les nv saman með þer þessi boðorð, skrifandi þav i hiarta þinv sva sem á bok, ok mvn ek gefa þer iorð fliotandi með miolk ok hvnangi.

Eptir þessa lvti sagða hverfr at syn heilog himinrikis drotning. En cellararivs til sin aptr horfinn lofar almattigan gvð ok hans milldastv moðvr mey Mariam með fliotandvm tarvm firir þa miskvnn, er honvm hefir veitz i þessarri syn, ok eptir bæn skærliga gerfa vm langan tima, gengr hann til dormitorivm leggiandiz i sinni sæng hvilandiz. A næsta morgin eptir, sem prima er vt sagðr ok aboti er með bræðrvm i capitula, lykr opt nefndr cellararivs vpp firir abota ok allvm hans bræðrvm, hvat himinrikis drotning hefir honvm birt vm nottina. Ok at fylldv capitulo eptir reglvnnar formi gengr aboti fram i kor kirkivnnar með sinv collegio mikiliga lofandi ok þakkir fagrliga gerandi, moðvr miskvnnarinnar hatiðliga dyrkandi, eiginligan hennar lofsong lioðandi, þat er a. Salve regina skiliandi. Sem hvn er vt svngin, byriaz vpp festiue varrar frv messa Salue sancta parens, ok allir bræðr hana syngiandi ok dyrðarsamliga sæmandi, þa helgasta officium halldandi allt vt til enda leiðandi.

En af cellarario er enn nokkvt segianda, gvði til lofs ok dyrðar ok hans mætastv moðvr til sæmðar ok virðingar, þat fyrst, at oll þessi drotningarinnar boðorð hellt hann ok innvirðiliga varðveitti alla tima, meðan hann lifði. Her næst skal enn nokkvt af segia, hversv gvðs moðir Maria var nalæg at heyra þat, sem hennar þionastvmaðr v(i)lldi hana biðia.

Sva berr til einn tima, at mvnklifisins navðsyn ok nytsemð beðit(!) með abotans orlofi, vilia ok boði, at opt nefndr cellararivs fari vt af klavstranvm þess erindis at fylla

sitt starf ok sysla nokkvrn viðværis kost sinvm bræðrvm. Ok at blezan tekinni eptir reglvnnar formi, gerir hann sinn veg með sannri goðfysi. Nv sem hann fram kemr til þess staðar, sem hans erindi byriar, dvelz hann þar vm nottina. En snimma vm morgininn eptir sem svngnar ero ottvtiðir, hefir hann sik aptr a veg til mvnklifissins, ok firir einshveria skynsemi ferr hann nv aðra leið aptr, en aðr hafði hann fram farit. Liggr þessi vegr ifir einn storan skog, a hverivm vti liggia .l. ransmanna, gvðs þionastvmanni þat vvitanða. Þessir menn lifðv við ekki annat, en drapv framfarandi menn vm morkina, sva graðvgir sem solltin dyr i mannligan dreyra.

Nv sem cellerarivs gerir sinn veg fram i skoginn, hefir hann vpp byriat salutationes með þeim hætti, sem drotningin kendi honvm. Ok skiotliga sia spellvirkiarnir, hvar þessi riðr hinn meinlæsi, firir hvi(!) at synir illzkvnnar koma saman i einn stað moti drotni ok kristi hans boga vpp bendandi, at þeir meinlæsan skiotandi. En hvat gerði rettlatr i þenna pvnkt? Þat at sva sem hann ser ransmennina saman komna með ogn ok oga, biðr hann gvðs moðvr Mariam með astsamligv hiarta, at allvm þessvm ransmonnvm liai hvn eilifliga blezvt þeirar miskvnnar, at þeir snviz fra illv ok geri gott Jesu Kristo þionandi ok sialfri henni alla sina lifdaga. Siðan sem hann hefir beðit þeim greindrar milldi ok miskvnnar, segir hann salutaciones drotningarinnar með vskelfðvm hvg staðfastliga biðiandi þess, sem hvn vill skipa ifir hans efni.

En er hann riðr fram hia spellvirkivnvm, verðr þvi siðr nokkvr grimlig þeira atganga, at með þess vilia, sem oll hefir volldin ser i nefa, læpa þeir fram a veginn firir hann broðvrinn litillatliga krivpandi niðr a iorðina, eptir spyriandi, miok innvirðiliga ransakandi, hver sv drotning væri, sem ifirvættis fogr ok frið var með honvm i forvneyti. Hann broðirinn vndrar þeira orð sva segiandi: „Hvar firir talit þer sva, bræðr?“ Þeir svara: „Sem þv reiðt fram

vm skoginn, segia þeir, sat hin dyrðligsta frv i soðlinvm halldandi þik i kniam ser. Miklv var hvn fegri ok friðari, en nokkvr megi þvilik verða a iarðriki. Hvn tok tiv rosas .v. hvitar ok .v. rꝍðar vt af þinvm mvnni, gerandi þer af þeiri tiſalldri tolv hina agætastv koronv hana setiandi þer a hofvð, kyssandi þik æ sem tiðarst þar með. Nv biðivm ver þik með sonnv litillæti, at þv segir oss, með hverivm hætti þetta hefir vorðit.“ En cellararivs verðr fegnari þeira sogn en fra megi segia, skiliandi vpp i sitt hiarta, at þessi haleitasta syn var eigi vorðin likamliga, en leysir sva or þeira spvrning, at alla þa birting gerir hann þeim vel kvnniga, sem honvm virðiz var frv sancta Maria forðvm ꝍðsyna, her með vattandi, at a þeima veg hafði hann þetta sama lof henni verit offrandi. Sem hann hefir sva sagt, vitiar heilagr andi ꝍrligri miskvnn spellvirkianna hiortv, at með tarvm tala þeir allir i senn sva segiandi: „Nv vndirstondvm (ver) innvirðiliga, at þessi drotning sem oss hefir birtz, er volldvg gvðs moðir mær Maria. Ok siðan hvn virðiz at synaz oss glæpafvllvm, skvlvm ver heðan ifra af letta varvm ranglætvm, henni þionandi ok mikiliga dyrkandi alla tima, meðan ver ervm lifandi.“ Ok þegar i stað verpa þeir brott af ser skoklæðvnvm, gangandi berfættir fram at klꝍstranvm allir með einv hiarta, eigi nv minnr þystir til goðra gvðs, en fyrr til rans ok ranglæta, þat eitt girnandiz at ganga nv þegar vndir gvðs þionastv ok hans blezaðvm boðorðvm lyðandi, allt til dꝍðadags halldandi. Se her, hversv mikilli fylgð ok forvneyti sa sæmiz nv aptr horfinn til mvnklifis, sem einn samt reið vt i fyrstv. Sa er hinn goði cellararivs hiartaliga fagnandi af sva storvm salnanna sigri.

Nv sem þessi mikli flokkr nalgaz klꝍstrann, þikkiaz til siandi menn eigi vita, vm hver tiðindi her mvn at tala, þvi flygr skiotliga sia saga fram til abota, at miklv er meiri ferð til mvnklifisins en eptir nokkvrvm vana. Cellararivs hefir sik nv a veg fram firir sina kompana, ok til mvnk-

lifis komandi, herra abota til sin heimtandi ok allan conuentvm a capitula kallandi, þeim af sinni ferð hit liosasta segiandi, þar með at þessir .l. manna ero til gvðs snvnir fra latrocinio, bvnir sinvm lavsnara vel þiona. Þat sama gerði með sinv arnaðarorði blezvt mær ok moðir frv sancta Maria, sva framt at þeir vilia nv giarna i klavstr ganga, ef þat er abotans samþykki. Enn allir menn þessa lvti heyrandi, almattigan gvð lofandi, er sva skiott hiortvm skiptandi, firir sinn heilagan anda miskvnn veitandi. Ok sem aboti hefir halldit . . . .

XXXIII.

Af tueimr brœdrum.

(Trykt ovenfor S. 249—252).

XXXIV.

Af hionum tueimr[1].

. . . .

at[2] firir þitt arnaðarorð reikniz hann millim þeira, er glaðir sia sinn skapara með eilifri dyrð an enda.

Nv sem bondi heyrir þvilika bæn sva mivka firir ser vmakligvm framsteypta, lystr ellding heilags anda sva fliot i gegnvm hans hiarta, at þat, er litlv var hart sem sa steinn er senadamans(!) heitir, er nv klavkt, sva at flytr i tarvm, þar með sva styrkt i orvggleik rettrar vanar, sem boðit stendr i reglvm sannrar iðranar. Langan tima grætr hann i þeim sama stað, aðr hann ferr heim i borgina, eigi nv sem drambsamr riðandi, helldr sem maðr iðrandi, lvtv hofði gangandi, þenna sama dag farandi, þeirar borgar byskvp heim sækiandi, angrsamliga sitt briost ber(i)andi, alla sina sekt iattandi, i þessv mali framfallandi, vndir þa skript krivpandi, sem byskvpinn a leggiandi, ifir þvilikt afbrot skipandi. En þann tima sem hann hefir vti með fvllv sitt

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 282—291 efter St. med Varianter af E, og S. 291—297 efter 233 Folio. Her trykkes Slutningen af samme Jertegn efter 655.* [2] *Her begynder 655f, jfr. ovenfor S. 290*[7].

eini, lofar byskvpinn, sva klerkar hans ok nærrverandi leikmenn, þann, er ollvm vill likna ok til sinnar miskvnnar koma lata, drottin varn Jesvm Krist, er þoldi pinv krossins firir hialp ok heilsv mankynsins, syndvgvm monnvm hialpandi, sina lyð or kverkvm diofvlsins gripandi firir þann vpgang, er hann gerði með gagnfærvm angli gvðdomsins. Næst almattigvm gvði fekk enn gvðs moðir sancta Maria makligt lof a þeim degi, þviat allvm gaf vel skilia i sannri goðfysi, hversv hvn blezvt mvn nalæg vera þeira bænvm, sem henni þiona ok vita sina þvrft, hvers þeir skvlv biðia, með þvi at hvn stoð sva frami firir þessi hvsfrv, er allz sins vandrædis var vvitandi. Bætti bondi siðan goðmannliga sitt lif, komandi at siðarstv til hiartaligrar elskv gvðs drottins þionastv, sva at hann varð með allv siðlatr maðr miok grandvarr af þeim lvtvm, sem fyrr hofðv honvm firir fætr stigit i veralldarinnar framferðvm. Sv goða hvsfrv þroaðiz dag fra degi, sætliga elskandi sanctam Mariam gvðs moðvr enn hiartaligarr en fyrr, siðan þessi lvtr gerðiz.

Lausnari mannkynsins drottinn Jesvs Kristr hefir einkannliga valit sinni miskvnn tvær vistir, i hverivm hann framdi mestar dasemdir til heilsv lyðsins. Þessi annvr vist er kviðr Marie eilifliga blezaðrar, i hverivm hann skryddi sik ok herklæddi manndomligv skrvði til bardaga við heiminn ok hans hofðingia. Af þessarri vist steig hann niðr a iarðriki, ok eptir tima liðinn steig hann vpp a hit helgasta tre krossins, rioðandi þat með sinvm dyrmæta dreyra, er flaut vt af þeim helgasta likama, sem hann tok i fyrri vist af sancta Maria. Firir þa skynsemi ero helvitzkir andar við enga lvti sva hræddir sem gvðs moðvr Mariam ok heilagan kross drottins vars, at þar barv bæði gvðdominn i manndominvm. hefir ok drottinn varr einkannliga sett hialp sia elskv mannkynsins (i) þessvm tveim næst siallfvm ser. Þvi skvlvm ver gera minning heilags kross i þessarri bok, er samansett i iartegnvm sællar gvðs moðvr.

XXXV.

Af ríkum manni[1].

Nokkur maðr var stórliga mikils háttar, bæði kyngöfugr ok at veralldligum auðæfum fullríkr. Bæði átti hann eignir fastar ok lausar, ok var þess von, þviat hann var skipaðr valldzmaðr [ok stiornari[2] yfir morgum lyð. Hann var ok sjálfr vitsmunafullr ok vel kendr af sínum vadirmonnum[3], rettvíss í lagadomum[4], hinn vaskasti [maðr ok reyndr[2] i orrostum. Margir riddarar ok kurteisir þionastumenn þionaðu [dagliga þessum ríka manni[5], en þo var[6] sa einn, er hann elskaði [framarr en[7] alla aðra, þviat þenna hafði hann reynt i [margfalldri dygð[8] ok dreingskap, sem siðarr ma heyra. Þessi riki maðr atti einn vngan son, þann er hann elskaði sem sialfan sik, þviat[9] hann var a efra alldri, er sveinninn var getinn. Var ok þessi einn erfingi allz ríkdoms [ok auðæfa[2] eptir hans dag. let hann ok þenna svein með allri virkt vppfæða, [sva sem skemtiligaz matti verolldin af ser gera[2]. Nv kemr þar tíma, at hinn riki maðr [verðr at giallda þa dauðaskulld, sem engin iarðligra manna ma vndan flyia. Ok sem hann hefir sott tekit[10] ok liggr i rekkiv, kallar hann til sin fyrr sagðan riddara, er hann elskaði vmfram aðra, ok talar til hans, sem her ma heyra: „Guð drottinn allzvalldandi, er bæði hefir i sinv valldi lif ok dauða, trvir ek, at[11] se með sinni haleitri vitzkv[12] sva skipandi, at ek gamall gangi skiotliga fram [almenniligar dauða dyrr[13]. Hefir drottinn minn ok lausnari veitt mer [sva marga[14] luta ok mikla i þessum heimi, at ek ma stórliga rædidr vm vera, at eigi hafi ek þakkat [ok ombvnat[2] sem vera[15] skylldi. Nv er þer kvnnigt, minn kæri vin, at

[1] *Trykt tidligere S. 317—324 efter St. Her meddeles Legenden efter 655^x som langt den ældre, med Varianter af E. og rettet efter E.* [2] [mgl. *E.* [3] vinum *E.* [4] ok vel *E.* [5] [þessum dagliga *E.* [6] er *E.* [7] [umfram *E.* [8] [margum dygðum *E.* [9] *mgl. E;* þat 655. [10] [sjúkr sott *E.* [11] hann, *tilf. E.* [12] myskunn *E.* [13] [af þessi veroldu *E.* [14] [marga goða *E.* [15] *mgl. E;* ver 655.

ek a einn sva vngan son [at alldri[1], at hann ma eigi við taka sinni foðvrleifð, helldr krefr na*u*ðsyn, at hann fai gott fostr, [en fiarlvtir hans trvliga geymslv, þar til at hann ma sialfr styra ok firir sia[1]. Þvi bið ek þik firir þa [dygð, er þv hefir mer leingi synt[2], at þv takir sveininn ok allt hans goz i þina geymslv ok vendir til hans allri þeiri hollostv, sem þv [ve(i)ttir mer bæði at fornv ok nyiv[3]." Riddarinn iattar giarna bæn hans með [hlyðni ok[1] sonnvm goðvilia. Er nv ok[4] skamt at biða, [þar til at hinn[5] riki maðr firirlætr verolldina. Tekr nv riddarinn gozit allt [ok sveininn með[1] vndir sina geymslv, fostrandi[6] með allri virkt [ok fvllkominni elskv[1].

Þat er greinanda, at [fostri sveinsins[7] a ser eina vnga dottvr. [Þa*r* ero nærr iamgomvl bæði sveinninn ok mærin[1]. Ok sva sem þa*r* vaxa vpp bæði a einvm garði, leikandi ser dagliga [bæði samt[1], fellir hvart þeira sva heita ast [ok mikla[1] til annars, at hvarki matti af oðrv sia, ok eigi mat bergia nema bæði samt. Nv sem þa*r* erv bæði .xii. vetrvm ellri, ok ganga sva fram af bernsligvm alldri, skipaz elskan þeira i millim ok vm vendiz, sva sem alldrinn vex, þviat leikrinn minkaz en likams styrkrinn a*u*kaz, ok [sva framt kemr þar vm[8], at faðir ok moðir meyiarinnar [ok allt þeira hyski skilr fvllkomliga ok vndirstendr innvirðiliga[9], at þessir vngv menn elskaz [sin i millim miok[1] hiartaliga. Þvi gera þa*r* [riddarinn ok hans frv[1] rað sin, hvernig þa*r* skvlv [skyraz vinna mega[10] sva, at þa*r* styggi eigi [ne hryggi[1] hinn vnga mann, en varðveiti þo [meydom dottvr sinnar firir vtan flekk ok likamliga sa*u*rgan[11]. Ok kemr þar, at þa*r* sia ekki annat rað, en gefa [dottvr sina[12] i kla*u*str, þviat þa*r* þikkiaz skilia, at firir þann vtveg ma hinn vngi maðr eigi [styggr verða[13]. Þetta sama ferr fram, at þa*r* offra

[1] [*mgl. E.* [2] [laungu dygd, er þu hefir mier ueitt *E.* [3] [hefir mier ueitt *E.* [4] *mgl. E.* [5] [adr *E.* [6] sveininn *tilf. E.* [7] [riddarinn *E.* [8] [þar kemr *E.* [9] [skilia fullkomliga *E.* [10] [breyta *E.* [11] [ofleckadann meydom sinnar dottr *E.* [12] [hana *E.* [13] [styggiazt *E.*

gvði dottvr sina. Ok sva sem hinn vngi maðr kemr i klavstrit, hvgsar hvn vm ok kemr skilning a, firir hveria sok faðir hennar ok moðir [mvnv við hana þannig gert hafa[1]. En með þvi at hvn er nv skylldvt til at gera gott[2], snyr hvn[3] atferðinni ok firirlitr alla heimliga lvti, elskandi sinn drottin með [sonnv ok[4] skærv hvgskoti sva framt, at innan litils tima var hvn bæði elskvt ok vegsomvt af sinvm systrvm firir lifs verðleik ok heilagleiks eptirdæmi, er hvn syndi ollvm þeim með dagligvm verkvm.

Nv sem þvilikir lvtir ero vm liðnir, er nokkvt greinanda af vnga manni, þar sem fyrr var fra horfit. Hann kemr fram ifir tvitvgs alldr, ok er mikill maðr ok sterkr. Er hann siðan i skipaðr allar þær eignir ok [iarðir, metorð ok veralldligar sæmðir[5], er honvm tæmdvz eptir [dag foðvr sins[6]. Hann er diarfr maðr ok mikillar framkæmðar, nv þegar styrkliga stiornandi vndirgefinn lyð [fagrliga halldandi ok allt annat vel skipandi, þat er hann varðar[4]. En þott hann eigi i morgv at standa[7], gleymir hann [eigi vist[8], hversv skiotliga sv fagra mær var brott gripin[9] af hans garði. Þvi kvæniz hann með engv moti, ok hvgsar optliga, með hverri list hann mvn[10] fa brott tekit meyna af klavstrinv, er nv var nvnna vorðin ok brvðr gvðs i himinriki. Einn tima byrr hann [heiman sina ferð[11] ok riðr fram til klavstrsins með vegligv forvneyti. Ok er systr spyria þat, at sva volldvgr maðr er [þagat komandi[12], ganga þær vt i moti honvm með allri[13] bliðv, ok sv systir stendr i millim annarra, sem [hinn riki maðr[14] vill giarna finna. Þegar sem hann[15] ser hana, vik(r) hann henni brott fra oðrvm monnvm ok segir sva til hennar: „Ert þv eigi sv hin sama, er mik elskaði forðvm[16] kærliga[17], segir hann.“ Hvn svarar: „Herra

[1] [muni giort hafa aa þann ueg *E.* [2] *mgl. E.* [3] nu *tilf. E.* [4] [*mgl. E.* [5] [metord *E.* [6] [faudr sinn *E.* [7] ok starfa *tilf. E.* [8] [uist eigi *E.* [9] tekin *E.* [10] muni *E.* [11] [heimanferd sina *E.* [12] [kominn *E.* [13] sinni *tilf. E.* [14] [hann *E.* [15] riki madr *E.* [16] daga *tilf. E.* [17] ok enn *tilf. E.*

minn, ek cr senniliga sv, er þik elskaði ok enn elskar þik.“ Herrann segir þa: „Ek fær þat skiott profat, segir hann. Ef þv elskar mik, þa far brott með mer, ok mvn ek ganga at eiga þik, þviat allt her til þoldi[1] ek firir þina ast at kvænaz eigi, sva sem væntandi, at ek mvndi þik fa með einsligvm hætti.“ Nvnnan svarar: „Bið[2] min vm litla stvnd, þviat ek skal bva mik sem skiotaz.“ Hvn ferr nv með samþykki hins rika mannz aptr i klavstrit at bvaz til brottferðar. Marga lvti hafði hvn lagit i [sinn vana, þa sem[3] gvði vorv þægiligir, siðan hvn kom i klavstr, ok geymdi þeira dagliga. Ok þott hvn verði nv veyk i sva miklvm illzkvtima, gleymir hvn eigi iamfram gvði at þiona. Þat var vani hennar, at hvern dag sagði hvn .v. sinnvm Pater noster firir pinslarmarki drottins vars Jesv Kristz, ok þetta er hennar erindi aptr i klavstrit a þenna dag, ok þessi er hennar brottbvnaðr.

Nv sem hvn hefir vt sagt bænirnar með venivligri goðfysi, ok hvn hneigir sik firir pinslarmarkinv, rettir likneskian fram sina hægri[4] hond ok tekr brott vilit af hofði nvnnvnnar ok lætr vpp a hofvt ser. En við þenna lvt verðr hvn vdæmiliga hrædd ok ottafvll, geingr vt af kirkivnni ok segir herranvm leyniliga, at hvn ma sva bvit með engv moti brott[5] fara, nefnir dag annan, nærr hann skal eptir henni koma, ok segir sik þa mvnv bvna vera. Herrann[6] samþykkir þvi, ok þo seinliga. Skilia þav nv at sinni, ok geingr hvn aptr i klavstrit ok fram firir likneskiv[7] vars herra Jesv Kristz, framfallandi ok litillatliga[8] biðiandi, at almattigr gvð gefi henni aptr þann siðsemðarbvnat, sem hann hafði aðr af henni tekit. Ok þat veitir drottinn gvð firir sina[9] ovinræðiliga milldi, þo at hvn salvg bæði þess eigi með sva skærv[10] hvgskoti sem skilldi, þviat eigi var hiartað enn fra snvit þeiri vvinsins[11] freistni at fara brott

[1] þollda *E.* [2] Ek bid, at þu bidir *E.* [3] [vanda sinn, þa er *E.* [4] *mgl. E.* [5] ganga ne *tilf. E.* [6] þegir ok *tilf. E.* [7] likneski *E.* [8] lutandi ok *tilf. E.* [9] *saal. E;* sua *655.* [10] skiru *E.* [11] ouinarins *E.*

með herranvm, þann tima sem hann kæmi. En þo allt at einv tekr likneskian vilit af hofði ser ok [setr niðr[1] a hofvt nvnnvnni.

Liða nv heðan stvndir, þar til at sa dagr kemr, sem þꜹ hofðv a nefnt [með ser[2]. Ryfr herrann eigi stefnvna, helldr kemr hann með þeim anda at gripa brott fra lifanda[3] gvði eign sina. Hefir hvn salvg visat honvm til hit fyrra sinn, hvar vorv leyniligar dyrr klꜹstrsins, at þar skilldi hvn hans biða ok siðan með honvm brott fara. Nv sem þꜹ finnaz ok hafa vm stvnd við[4] talaz, segir hvn sik enn nꜹðsynligt erindi eiga aptr i klꜹstrit, aðr þꜹ brott ferðaz. Herrann lætr þat enn leiðaz, [at hvn ferr aptr i klꜹstrit rett hins sama erindis, sem aðr var greint. Þarf her eigi lang(t) vm, þviat allar þessar greinir geraz með somvm atvikvm, sem fyrr var skrifat[5]. Kemr nvnnan sva vt i annan tima [til motz við herrann[2], at hvn er sarliga hrygg, latið vilit[6] sem fyrr, segir sik eigi bvna vera, anefnir dag hinn þriðia[7], nær hann ma hennar uitia. Þessi hindran verdr hann storliga reidr ok sver vm, at sua sem hann kemr hit þridia sinn, skal hann eigi optar gabbazt lata. Sem hann hefir brott ridit, hverfr nunnann aptr fyrir likneskiu drottins vors ok audlazt vil sinn i annann tima med bænum ok tara uthellingum. Kemr hinn þridi dagr, ok uitiar herrann sins ránfeingis, kemr i fyrr greindann stad ok bidr nunnunnar. Enn med þui at henni þikir eigi uist, huort hun fær ordlofit at segia bænirnar, ok geingr hun nu framm fyrir alltari uors herra Jesu Kristz. Mikit strid ok bardagi ok ueykleikr ok af annari halfu godr uile i þessarar konu briosti. Gudhræzla uar med henni, þuiat med aungvo moti þordi hun at snarazt suo skiott af fadmi hins fyrra brudguma, at eigi giorde hon advr hans sæmd eptir uana, þo at af annare halfu geingi nu suo fast at ueykleiki holldzins ok tilteyging ouinarins, at hun þottizt eigi annat þola mega[8]

[1] [lætr *E.* [2] [*mgl. E.* [3] *mgl. E.* [4] med *E.* [5] [fara allar greinir enn sem fyrr *E.* [6] uilinn *E.* [7] *Her ender 655f.* [8] annat *tilf. Cd.*

enn giora sinn uilia. Sem hun hefir aa kne fallit .v. sinnum ok sagt drottinnliga bæn Pater noster, harmandi sinn aumleik, hneigir hun sik ok ætlar til brottferdar. Enn nu giorizt enn sem fyrr, at hinn krossfesti tekr af henni uilinn ok hylr med sialfs sins haufut. Enn eptir þetta geingr hun at þeim laundyrum, sem fyrr uoru greindar, enn herrann þar fyrir storliga mæddr af langri bidstund. Hann giorir nu skamt um, rennr i moti henne, huort sem helldr naudiga eda lostiga flytr hana heim aa sinn gard ok giorir brudlaup til hennar. Se hier, med þvi at herrann uar mikils valldz ok virdingar, ok uar eingi sa kennimadr, ok eigi helldr byskupinn, at sua væri diarfr, at um þyrdi at uanda.

Hier næst er greinanda, huersu mikinn umlestr ok aleitni systrnar i klaustrinu ueita þessari konu, þuiat þær giora sem heimskir ero uanir, ef manni gefz einn hlutr yfir, at þeir kalla allt frammferdi manzins aunguo neytt. Sua giora þessar systr, fara nu ok rangsnua allar fyrri giordir þessarar nunnu, sem fyrr hafdi rettlatuzt uerit kollut i þeira lide, ok millum annara hluta seigia þær suo: „Siai þier hier nu, segia þær, huilikann enda falslig sidsemd þessarar konu hefir feingit. Hon syndizt uera uidhialpan þessa huss, enn er nu fallin sialf inn i glæpa grof fagnadarlaus.“ Sidan ganga þær til alltaris þess, sem fyrr greind þionustukona[1] uar uon at bidiazt fyrir. Sia þær uil nunnunnar upp yfir haufdi likneskiunnar, ok at meir grimmazt þær i moti hennar gædzku, seigiandi ath þetta allt hefir hun giort fyrir eina samann drambuise. Nu bera þær til stiga ok ætla brott at taka uilinn, enn þat mega þær eigi, þuiat huorki faa þær tekit aa hofdi likneskiunnar ne nockut uikit uile nunnunnar, fyrir þa grein einkanliga at sua syndizt, sem þat uæri limt vid likneskiuna eda muterad i treliga natturu. Gefazt þær upp ok fa ecki at giort.

Nu er þar til at taka, at fyrr saugd ambatt almattigs guds geingr suo mikinn uillustig langann tima, at hun þionar

[1] þionustakona *Cd.*

opt nefndum herra suo sem vndir hivskapar laugmale, getandi med honum tuo syni ok eina dottr. Ok er þau bædi hafa sua leinge legit i syndinne, gioriz þat med guds milldi, er aunguann uill fyrirfarazt lata, at þau hverfa aptr til sin um sidir, sem leingi haufdu afskeidis geingit, ok at fundnu hialprædi segir hon suo til herrans einn tima med litillatu hugskoti: „Herra minn, segir hun, huersu leingi skulu uid liggia i ockrum odæmiligum syndum, nær skulu vid taka til at ottaz reidi almattigs guds, þa sem yfir ockr er kommandi, ef uid bætum eigi ockart frammferdi. Ek truir, at þu munir, huersu styrkliga ok miok hardliga þu greipt mik af fadmi mins fyrra brudguma, þat er at skilia mins drottins Jesu Cristz, skapara mins ok lausnara, huerium er ek het fordum at hallda hreinlifi, enn nu hefi ek sua sarliga af brugdit minu fyrirheiti, sem uerolldin ueit ok allir munu i frasagnir færa. Ok þo at ek hafi framar misgiort enn tungu megi skyra, þa uil ek feiginn til hans nu aptr hverfa, fyrir þui ek ueit, at gud er bædi milldr ok myskunnsamr ok tekr giarna idran mina, ef ek uil til hans snuazt med sannri idran, ok i hans nafni bid ek, at þu heyrir mik, ok mun hann ockr myskunna fyrir miuklæti sitt. Allar þinar iardir ok audæfi skalltu skipta i sundr i þria stadi. Af einum þeira skalltu munklifi reisa, ok gef þat i ualld syni ockrum hinum yngra, at med audrum brædrum ser samteingdum þioni hann gudi almattkum eilifliga. Annann hlut fiarins skalltu kyrann standa lata, ok gef[1] i ualld syni ockrum hinum ellra, at hann efli rettlæti konungdomsins med logligum frammferdum, en stydie ok styrki fatæka menn guds med fogrum aulmosum. Hinn þridia part skalltu taka sialfr ok krossazt ok fara til Jorsala ok vera þar stadfastr i þionustu hins krossfesta Jesu allt til dauda, mykiandi hans reidi þess hins mikla drottins ok ogurligs einvalldzkonungs, sem fordum framdir þu i mot suo styrkua motgiord, at þu ræntir sialfann hann sinni eign. Enn ek

[1] gaf *Cd.*

ueslug ok haurmulig mun aptr hverfa til mins fyrra stadar. Ok til þess at ek idrumzt sannliga, mun ek þangat lata fara med mier dottr mina, at allir þeir sem mik uilia i nockru hneykia ok fyrir mina glæpe mier brigsla, hafe syniligt efni mik at gabba, at þar fyrir fordumzt ek eilifann hlatr ok hædiligt brigsli minna ouina."

Sem herrann hefir heyrt sua skynsamlig ord, kemzt hann uid med sannri godfyse, ok er sua framt uitiadr af sialfum gudi, at hann uill giarna fylla ok fullgiora, sem fyrst ma hann, hueria þa grein, sem nu var skommu ritin. Ok skiotliga kallar hann til sin einn byskup ok marga klerka ok adra mikils hattar menn, ok byriar sua yfirbot sinna misverka, at hann lætr gefa sier helga kross til Jorsala. Þar næst uill hann aptr skipa þat ránfeingi, sem hann greip af sinum gudi. Er nu buin sæmilig ferd fruinne, er þar sialfr byskupinn i ferd ok margir klerkar, þar er herrann ok hans fylgiarar. Er þessi ferd hin uegligzta. Ok sem litill uegr er til klaustrsins, talar fruin sua til lydsins: „Þui at dioflinum aaeggianda[1] geck ek fordum ut af þessu huse eigi almenniligt hlid, sem godir menn ok i sinum uerkum aldyggiligir, helldr um eitt port leyniligt, ok er uidrkuæmiligt, at þar gangi ek inn til yfirbotarinnar, sem ek geck ut til syndarinnar. Sua ok ef ek er maklig at taka þann sidlætisbunat hinn fyrra, skal ek hann af þeim einum þiggia, sem fordum tok hann i brott af mier." Ok eptir þetta uerpur hun af sier skoklædunum ok geingr fyrst allra manna berfætt at klaustranum ok sidann inn um þær dyr, sem fyrr greindum uier. Geingr þar eptir byskupinn, þar med herrann ok allt þeira foruneyti. Nu sem þau ero inn komin, geingr hun hinn beinzta ueg framm eptir klaustrinu, þar til er hun geingr hit beinzta framm fyrir þann signada kross, sem hun hafdi einkannliga uegsamat, ok þegar i stad fellr hun aull til iardar med sarligum styn ok geysiligum grat. Eptir þetta ris hun upp af bæninne ok litr til kross-

[1] aa eggiandia *Cd.*

ins, talandi sua med gratligri rauddu: „Heyrdu, drottinn Jesus Kristr, er sua taladir med þinum blezada munne, fagnadr er guds einglum yfir einum syndugum manni, þeim sem snyzt til idranar, þu, drottinn minn, er þoldir sua haurmuligann dauda fyrir syndugum maunnum, sem nu siaum uier, tak þu idran mina syndugrar ambattar þinnar, er nu huerfr aptr til þin med ollu hiarta uidrkomningar. Drottinn minn, tak þu mik idrandi, þuiat þu þyrmdir mier allt hier til sarliga misgiorandi i moti þinum uilia. Drottinn minn Jesus Kristr, ef þu dæmir mik makliga idran rettri, gef mier uil minn, þann er þu sialfr tokt af mier, sem ek salug uikumzt i fra þier.“

Sem hun hefir sua talat, sia allir, þeir er vid uoru, at hinn krossfesti tekr af sier uilinn ok setr aa hofut nunnunne. Enn allir næruerandi menn hefia upp sinar hendr ok dyrka almattkann gud, þann sem iafnann er buinn at ueita syndugum monnum sina myskunn. Nu sem nunnan hefir feingit sva sæla uon eilifrar liknar, geingr hun godfusliga med saunnu litillæti undir þa skript, sem fru abbadis uill aa hana leggia. Ok sua sem hun er adr uordin aullum maunnum dyrdligt eptirdæmi, tekz hun aptr i safnadinn med fullum fridi guds ok manna. Dottir hennar uigdizt aa uidrkuæmiligum tima til nunnu, ok þionadi þar i klaustrinu æfinnliga med hreinum meydome, enn tok hreinlifis aumbun af sialfum gudi, þa er hun for framm af þessum heimi.

Af herranum er þat segianda, at hann styrkir klaustrid margfalldliga med storum proventum bædi iarda ok annara penninga þeim til studnings ok dugnadar, sem þar skylldu eilifliga gudi þiona, mykiandi suo helga menn guds. Ok eptir þetta fer hann brott af klaustrinu med sinu foruneyte, geymandi uel allra þeira hluta, sem fyrr uoru greindir, ferdandizt brott af lande framm til Jorsala suo sem sannr uinr hins heilaga kross, eigi minnur berandi hans blezat mark sier i hiarta helldr enn i ytra stad sins likama. Sua

sem hann kemr framm til Jorsala med margri mædu ok miklum lifshaska, uitiar hann þann stad med agætri godfyse, sem drottinn uor Jesus Kristr uar pindr, þar med sækir hann heim fædingarstad drottins uors Jesu Kristi, eigi sidr hans uppstigningarstad, farandi þar i millum. Þuilik er hans idn, medann honum liggr lif i briosti, þar til at hann sækir heim af utlegd til sannrar fodrleifdar, þar er drottinn uor Jesus Kristr sannr guds son ok heilagrar Marie drottningar lifir ok rikir med sinni modr ok aullum sinum astuinum per omnia secula seculorum.

XXXVI.

Brodir ok systir attu bárn[1].

Konungr nockur var rikr ok aagætr, hann atti ser drottning ok eina dottur bædi væna ok vitra, er ver kunnum eigi nefna. Konungr þessi hafdi vndir sitt riki marga hofdingia mikils verda, enn þo var einn allra honum kæraztr, iarl at tign. Hann var reyndr madr bædi i vitrv ok heilrædi vid konungdominn, sem allt hans forellri, þvi var hann id æzsta rad konungsins i ollum vandamalum ok rikis skiponum. Dualdiz hann fyrir þa grein optliga aa konungsgardi, enn skipar sitt valld ok eign vitrum manni til forsio. Jarl þessi atti ser fru ok med henni son vngan. Þessum sinum einka syni vnni hann storliga mikit. Ok þegar sem pilltrinn var nockut vaxinn, var hann iafnan aa konungsgardi med fedr sinum. Voru þau konungsdottir bædi samt i barnleikum nærr iafngomul at alldri.

Lida nu timar suo, at bernska lætr vndan, halldaz þo leikar konungsdottur ok iarlssonar sem fyrr med fullri vinattu. Þui ris ord upp aa, at eigi muni vel vera. Þat sama ord ferr suo haatt um sidir, at þat heyrir iafnvel iarlinn fadir hans. Þui kallar hann son sinn aa tal, sem þeir ero heima aa sinum eigingardi. Hann segir suo: „Ek hefir heyrt, segir hann, þat ord af þier fara, sem eigi er

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 306—314 efter St. med Varianter af E og 233. Her meddeles den efter D 2.*

giptuligt ok tilheyrir eigindottur mins herra konungsins, ok þui vit efalaust, at þu skallt lægia þessa ofrægd, sem þu hefir sialfr reist, ok verda brott af rikinu. Skal ek fa þier skip ok fiarhlut, suo at þu megir vel fara. Ver eigi suo diarfr, at þu komir fyrr aptr, enn .iij. aar ero lidin, ok ef þu gerir suo, mun þin ogipta snuast[1]." An duol verdr suo at standa, sem iarlinn skipar, huort sem hans syni þickir liuft eda leitt. Er hans ferd or landi buin, ok hann brott ferr miok angradr bædi af skilnadi vid fodr ok enn fleiri menn. Vtan landz er hann vm .iij. aar, enn kemr sidan aptr. Gengr fadir hans vt i mot honum med fagnadi ok segir hann hafa vel gert, bidr hann nu astsamliga, at hann til geymi. Tekzt nu ungi madr i alla blidu. Sem bezt var nockurn tima, hallar aptr aa sama pall ordz ok ofrægdar med þeim konungsdottur. Hier þarf eigi langt um. Jarlinn tekr hann ordum ok skriptar honum rett sem fyrr utlegdar pinu vm .iij. aar. Eptir þau lidin kemr hann aptr ok lifgar sina ogiptu, enda utlægiz þridia sinn. I þeim hans utlegdartima hinum þridia gerazt þau tidindi heima i landinu, at iarlinn fadir hans tekr sott ok andaz. Var hann miok harmdaudi, þuiat hann var vinsæll hofdingi.

Eptir hans vtferd hugleidir konungsdottir sem vitr madr sinar radagerdir. Hun skilr, at sa er nu lidinn, er i taumana hellt milli þeira vnga manz, þui talar hun vid fodur sinn leyniliga suo mælandi: „Herra minn, segir hun, ek bid, at þier hugleidit þat, er mer tilheyrir, huersu bezt ma standa fyrir gudi ok monnum. Ek veit, þott þier hafit konungliga[2] borit, at þat ord er talat var til min ok iarlssonar, hefir komit ydr til eyrna. Nu sakir þess at ek veit þa ydra elsku til vnga manz fyrir skulld fodr hans, at þier villdit eigi þurfa honum ouin gerazt, ok i annan stad er hinn vngi madr nu geymslulaus fyrir frafall fodur hans, ser ek þetta mikinn haska ok hættu, þui bid ek ydr fyrir guds nafn, at þier gefit mer orlof i klostr at ganga, þuiat

[1] *Her er aabent Rum for nogle Ord i Codex.* [2] k'gliga *Cd.*

þa er eigi hægt at at finna minni gerd eda annarra.“ Þessi ord oll saman tekr konungrinn fadir hennar med fullri blidu, gerandi alla leid sem henni likar. Gengr hun i systra klôstr ok gæddi þann sama stad storum prouentum, ok þat meira med, at innan litils tima er hun sialf vordin suo god klaustrasystir, ok upphellt þui helga husi, at frv abbadis skipar henni valld ok rædi yfir alla sina goda hluti.

Suo er þetta gert sem gud villdi, at iarlsson vngi kemr heim af vtlegd ok spyrr oll saman þessi tidindi. Werdr hann sleginn hier af þeim harmi, sem eigi ma segia. Eingan hlut hirdir hann at sia edr elska af sinni fodurleifd ok fullsælu, gengr fram med angri ok hefir engar nadir, þuiat allt veralldar lif er honum leitt, sidan hann misti einnar konungsdottur. Þat verdr efst i hans hugsanum, at þat sama rad mvni hann taka sem konungsdottir, þickir þat hellzt huggan at likiaz henni. Suo gerir hann, skipar sina fodrleifd ok veitir mikit þurfundum, gengr sidan i suartmunka klostr, ok offrar þangat mikinn fagnat. Þann veg styrir hann til um sina klôstragongu, at þessi tuô klôstr standa miok nærri, þat er hann er i ok konungsdottir. Gioriz hann brodir eptir tima ok er hlydinn abota sinum. Aboti leggr honum ok þa huggan framar enn odrum brædrum, at hann hefir einn smasuein hia ser til þionustu. Suo var hattat landzleg(i) milli klostranna, at þau skildi skogr nockr miok þyckr, ok aa þenna skog at ganga til lettis bidr brodir iarlsson sinn abota, ok hann veitir honum þat aurliga, þuiat hann var bædi vitr ok godgiarn, greinandi huersu sa madr matti rettliga þiggia sæmilig orlof, sem hann var kominn i klaustr or fullsælu.

Einn dag fyrr enn at vana hefir brodir sik vt af klôstrinu fram aa morkina. Gengr sueinn hans med honum. Ok er þeir koma naliga halfsottan veg milli klaustranna, segir brodir til sueinsins: „Þu skallt gera minn fullan trunat ok segia ongum manni, medan þu lifir. Ek vil senda þig til klaustrs systranna, ok er þu finnr rædiskonu, seg

henni, at suo heitandi madr bidi i þessum stad ok vill giarna finna hana. Ok ef hun ferr, sem ek væntir, vil ek, at þu bidir hennar aptrkuomu þar at klôstrinu.“ Sueinninn ferr, gerandi þetta bod, sem nu var greint. Ok er guds ambatt konungsdottir heyrir þetta, verdr hun miok hrygg ok spyrr sueininn, huat hann mvn vilia. Enn hann segiz eigi vita. Sidan gengr systirin i kirkiu signadrar sins fulltrua blezadrar Marie guds modur, tiaandi henni med knefalli þetta eyrindi, ok allt aa hendi felandi. Eptir þat gert gengr hun vt af klostrinu aa morkina, ok sem fyrst matti, finnaz þau brodir. Ris hann vpp i moti henni med veralldar blidu. Ok er hun skilr þann hátt med honum, sem eigi er ritinn i klaustramanna logum, spyrr hun at eyrendum. Hann segir liosliga, at eigi er um gott at tala, bidr hana minnaz fyrri vinattu ok samþyckia sinn holldligan vilia. Hun tekr þetta fyrir honum suo beiskliga, sem gud lærdi hana eptir ordum sinna bodorda. Hann stendr aa þui fastara, vottandi sik alldri æfinliga sidan skulu onadir gera, ef hun gerir nu hans vilia. Nunnan talar þa: „Gud virdi þann eymdartima ok ogiptu, er yfir ockr er kominn, at vid skulum vitandi ok siaandi hlaupa i loga heluitis fyrir ockarn glæp. Enn nu ef ek læt at þinni bæn, þa suer mer þann eid, at eptir framdan þinn vilia skalltu gera þat, er ek bid þik.“ Aan duol suer hann þetta. Ok eptir gert þeira verk segir nunnan suo: „Nu skalltu fa þier graftol, brodir, segir hon, þuiat þu ert sterkr madr, skalltu gera grof hier rett i iord nidr, sem vid hofum verit.“ Hann suarar: „Huat skal þessi grof?“ segir hann. Hun suarar: „I þessi grof skalltu iarda mik kvika, þuiat þuilikr fagnadr hæfir ockrum odæmum.“ Sem hann heyrir þetta uppkast, skelfr hann allr ok piprar, framar enn segiazt megi, vottandi sik þetta med ongu moti gera mega. Hun særir hann þa fyrir sialfs hans svardaga, ok at honum þrongvir med vitrleik, segir at honum skal eigi annat hlyda. Hier kemr, sem gud drottinn virdi, at hann giorir þetta erfidi,

setr hana sidan hier nidr ok eys hana molldu med suo miklum trega, sem guds almattr syndiz, at hann sprack eigi af harmi. Ok adr en skildi þeira sidazta vidmæli, bydr hun honum at grafa til hennar aa sama vikudegi at lidnum .xii. manudum. Eptir suo talat fyllir hann grofina, ok setr efst yfir þa vallartorfu, er hann hafdi fyst grafit, at sem sidzt skylldi nyvirki aa sia.

Sem hier er komit, setzt hann nidr miok hryggr ok riodr. Ok aan duðl at ouðru kemr fram or morkinni skosueinn hans, heilsandi upp aa hann. Brodirinn litr vid honum miok styggliga ok spyrr, hui hann var suo diarfr, at hann for fyrr af klostrinu, enn hann baud honum." Sueinninn suarar: „Meistari minn, segir hann, styggiz eigi aa mik, þuiat ek hefir gert yduart bod i alla grein, þuiat eigi for ek fyrr af klostrinu, enn systirin var heim komin, ok þat hafdi ek eigi at sogu, helldr sa ek hana minum augum." Brodir sem hann heyrir þuilik ord ok vndarlig af sueininum, þagnar hann ok kann engu suara. Snua sidan heim aptr til munklifis. Ok er suo vordit, at brodur er nu eigi betra i hug enn fyrra dags, er hann for heiman. Lida hedan dagar, fara menn milli klostra, ok er eingi kvittr eda kurr af nockurri nyiung. Vndrar brodir þat geysi miok, at af brotthuarfi suo tiginnar konu skulu systrnar enga frett eda leit gera. Huat er leingra, enn lida næstu .xii. manadir, ok er allt kyrt ok tidindalaust. Er brodir allan þenna tima optar i grat enn gledi, sem hann hafdi til verkat. Nu sem kemr jafnlengdardagr fyrri tidinda, tekr brodir orlof vndir þeiri aasyn, sem hann vili spazera. Hann hefir eitt graftol vndir kufli sinum ok lætr engan suein at sinni ser fylgia. Kemr hann fram i skoginn, ok gengr at hid beinazta þeim sama stad, þuiat hann hafdi merkt hann skyrliga. Tekr hann graftolit ok setr upp eina paltorfu. Ok þegar sem hun er vppi, þickir honum sem holt se undir, ok iafnskiott heyrir hann skyra manzrodd or grofinni suo mælandi: „Graf þu varliga, segir hun, þuiat ek lifi." Þessa rodd

kennir brodir konungsdottur vera, ok þat med, at hana bar miklu nærr honum ok ofar i grofinni, enn hann hafdi sett hana i fyrstu. Þui verdr hann bædi hræddr ok feginn. Roddin talar þa i annat sinn: „Eigi skalltu hrædaz, þo at þu heyrir til min, þuiat aan sionhuerfing er ek lifandi madr. Vik fra molldvnni hogliga, ok mvnt þu þa giorr sia, huat almattigr gud lætr (ser) soma.“ Brodir styrkiz nu ok hreinsar ofan af grofinni. Er þui likazt, sem þar se huolf eda hus vndir. Hier sitr nunna heil ok kat, ok hefir meybarn i skavti, suo vngt sem þriggia manada. Ma nu eigi ordum skyra, hverr fagnadr geck i brodurins hiarta af biartri syn suo haleitra stormerkia. Stęndr konungsdottir þa vpp, ok hefir suo þokat i haleika grafarinnar, at hun aa litinn grada vpp at ganga, adr hun stigr fæti aa hreina iord ok grasi vaxna.

Verdr þar mikill fagnafundr, ok nu meirr af guds halfu enn manndomligrar blidu. Segir konungsdottir þa, at allzvalldandi gud ok hin agæta hans modir Maria hafa gert med henni sina myskunn ok gefit henni lif i godri build allan þenna tima aan likams fædu moti manz natturu: „fæddi ek þetta barn at lidnum .ix. manudum eptir kvenna sid, er vid gatum sarliga i ockarri navistu.“ Hier i mot segir brodir henni, at suo vndarliga hefir sa timi gengit, at engi madr hefir at henni spurt edr leitat. Eptir þuilika hluti sagda falla þav bædi aa kne til bænar, þackandi almatkum gudi ok hans modr Marie alla þa milldi ok myskunn, er þau hofdu framit i þessu mali. Eptir þat gert segir nunnan suo til brodr: „Nu skallt þu fara heim til klaustrs þins, en ek til mins klôsturs, ok giorum einn veg bædi, at eigi lęynum vid iarteignum guds til hulningar ockar(s) kinnroda. Seg abota þinum fall þitt, ok gack undir med godum vilia alla þa skript, er hann leggr þier, til þess at drottning Maria fai þui hærri lof af hverri tungu. Ek skal fara med dottur mina til frv abbadisar, at hun megi þui giorr sia, hversu henni byriar mik at pina eptir

logum heilagra fedra." Sem allt er vti þeira vidtal, miklu lengra en hier stendr skrifat, skilia þau, ok vendir huort til sins munklifis. Er nu brodir fullr af idran ok gerir hueria grein, sem adr var skrifat. Systir geck med nyia dottur aa fund abbadisar, fellr fram iatandi sinn glæp ok beidiz lausnar. Frv abbdis kann engu svara, þuiat su færir henni barn ok kuezt eiga, sem hun hugdi hreinazta systur ok bezta i safnadi. Ok er þat eigi vndarligt, þo at diupleiki þuilikra guds verka verdi dimmr þvi hiarta, sem enn er lukt i daudligum likam. Langt er at greina serhveria hluti, er taladir voru aa þeim kapitula, adr menn fengi nockurri grein aa komit, hversu meistarliga frv Maria hefir nu enn eptir vana þessu mali til vegar vikit. Nu þuiat greindr var malavoxtr nunnunnar, þarf þat eigi at segia i annan tima. Enn hier aa moti leggr frv abbadis þa nylundu, at allan þenna tima hafa þær systurnar haft hinv roskuztu radakonu, ok hugdu vera þa somu, sem nu vottar sik vm næsta aar i iordu setid hafa ok barn eiga.

Nu þott eigi se langt skrifat, ma hver madr hugsa, hversu guds þionar i þessum munklifum mundu samfagna saarum saudum til hiardar af villistigum aptr komnum med hlydni ok taarum vndir bodi ok banni sinna formanna. Suo lifgar þu, signud modir, margan villtan i herfiligri hrapan, skipandi aptr i fadm heilagrar kristni sonar þins, enn leidir sidan af dyblizu til lifandi manna [1] iardar at sia þann eilifa guddom aan enda, er hana ualldi ser til modr ok musteris, rikiandi ok aullu styrandi per infinita secula. Amen.

XXXVII.

Suo er lesit.

(Trykt ovenfor S. 314—317).

XXXVIII.

Capitulum.

(Trykt ovenfor S. 298—302).

[1] *Her ender Legenden i D2; Slutningen er tagen af E.*

XXXIX.

Fra abota ok brædrum.

Suo seigir heilagr Gregorivs Tvronensis erchibyskup, at i Jorsalaborg stendr eitt munklife, þat sem helgat er guds modr Marie, þar er mikill munkasamnadr þionandi undir abota. Einn tima ber sua til i sogdu klaustri, at hueite þrytr sakir hallæris ok allann annann uiduæriskost sua giorsamliga, at sialfir brædurnir hafa aungvann uiduæriskost tvo daga. Sem hier er komit, ganga brædr fyrir abota ok segia sua: „Ydr se kunnikt, fadir, at tuo daga haufum uier aunguann mat haft, ok med þui at uier erum mannligrar ostyrktar, þolum uier eigi leingr sua buit, ok þui giorum uier ydr þria kosti med litillæte. Sa er hinn fysti, at þier gefit oss mat, sua at uier megim lifa; saa er annar kostr, at þier gefit oss brottferdar leyfi af klaustrinu, ath uier leitim oss i adra stade lifs næringar. En ef þier uilit huorngann þenna, þa er saa hinn þridi, at uier munum brott fara utann ydart ordlof, at uier farimzt eigi af hungri ok vesolld, sem nu horfizt aa.“ Enn sia godi madr abotinn hefir allt sitt traust i gudi ok svarar brædrum med hoguære: „Hui skulum uier skelfazt i þessum hlut, þott fyrir uorar syndir gangi oss eigi allir timar iafnblidir, ok þui er eigi af annare halfu hrygdar efni, at þat er omattuligt, at hveitid þrottni endaliga i þeirar munklife, sem lifsædi bar framm af sinum kuide, aullum trulyndum monnum til hialpar ok myskunnar i þessum heime. Þui skulum uier bidia, brædr minir, med godfusum hugskotum, at hun eilifliga blezut myskunne oss sinum aulmosum.“

Brædr þiggia þenna kost, sem aboti giordi, þo at hann uæri eingi af þeim, sem i fyrstu voru uppkastadir. Fara nu til bænar ok uaka alla nottina med ymnum ok lofsaungum. Um morguninn sem lysir, finnazt allar kornhlaudur klaustrsins sua truliga stappadar ok uel fylldar med stinzta ok hreinazta hueite, at uarla matti hurdernar upp fæa. Taka nu brædr þessa uist, sem þeim uar af gudi send, giorandi

uorum herra Jesu Kristo ok hans millduztu modr margfalldar þackir.

Eptir morg aar lidin ber enn sua til i saugdu munklife, at brædr hafa aunguann uidværiskost, ok koma þeir þa enn til abota ok seigiazt uilia uist hafa. Aboti suarar miok enn sem fyrr: „Uakim uier ok bidium drottinn uorn ok uora fru, at þau ueite oss myskunn, ok þike mier uisa uon, at uier þiggium.“ Sua giora þeir, liggia frammfallnir aa golfi alla nottina i gegnum, uakandi ok hiartaliga bidiandi, at gud drottinn se þeira fatækt myskunnandi. Ok um morguninn sem þeir sofna eptir ottutidir, kemur guds eingıll at læstum laasum ok leggr storliga mikit gull nidr aa alltari, þat er aboti les saman um morguninn, gudi þacker giorandi ok hans signudu modr. Kaupir hann sidann nogligar uister med þui gulle hinu sama ok nærir sua sina undirmenn med heilugu faderni. Eigi er undarligt, þo at sæl Maria guds modir gefi sinum þionustumonnum nogliga uist fyrir utann sueita ok erfidi, er aan karlmannligu saade gat son, sua fyrir burdinn sem i burdinum ok eptir burdinn eilifliga mær uerandi.

Hier med segir hinn same byskup enn til sæmdar vorre fru annann hlut, þann er audsyniliga birtir ok uerolldinne uel kunnikt giorir, huersu uerdleikar hennar ero med almattkum gudi yfiruættis haleitir. Hann uottar sik þvi byskupinn eigi varazt hafa at bera helgann dom vorrar fru sancte Marie aa sialfs sins likama, þann er luktr uar i gvlligum krosse med uandvirkligum umbunade. Nu einn dag sem uirduligr herra Gregorius erchibyskup giorer sinn veg ok ber þann blezada kross sier aa halse, skamt ifra sier hann, huar laufskaale eins fatæks manz leikr i einum loga. Enn hann salugr ber til uatn æ sem tidazt med konu sinne ok sonum, ok ætlar at slockua, enn þat uerdr med aunguo moti, þuiat elldrinn gleypir laufit ok suelgir uatnit. Byskupinn sier þenna haurmungarhlut ok sampinizt miok hinum fatæka, tekr þat rad, sem vel dugir, at hann

dregr gullkrossinn upp undann klædunum ok setr i mote elldinum. Enn þegar i stad fellr loginn sua giorsamliga nidr i faulska i auglite heilags domsins, sem alldri hefdi þar brunnit.

Enn segir hinn same byskup adra iarteign af heilugum dome uorrar fru. Ek sa, seigir hann, einn mann Johannem at nafne, þann er for pilagrimsferd heimann af Gallijs til Jorsalaborgar. Þessi Johannes uar likþrar, uæntandi at almattigr gud mundi nockura myskunn aa giora hans male, ef hann færi til Jorsala ok vitiadi heilaga stadi. Ok sem hann kemr til Jordanem framm i þann stad, er uor herra Jesus Kristr var skirdr, dvelzt hann vid aana fullt aar i samt, ok þuætz iduliga i þui blezada uatne, er drottinn uor helgade, allt þar til at brott flyr aull hin fyrre likþra, enn hrein hud kom i stadinn. Nu sem hann hefir feingit heilsu ok marga heilaga stadi kannat, fysir hann aptr at huerfa til sinna odala, ok uill koma til Romam i aptrferdinne. Hann hefir med sier af Jorsaulum heilagann dom uorrar fru sancte Marie luktann uandliga i litlu skrine. Nu sem hann kemr hingat vm hafit til Italiam, fer hann vm eina eydimork sua þyckua ok langa, sem honum horfir til mikils uoda, þui at þar hlaupa at honum reyfarar ok ræna hann hueriu snitte. Skrinit taka þeir af honum hart ok hermiliga, þuiat þeir ætla, at hann mune þar hafa vardveitt i penninga sina. Enn sem þeir luka upp, liggr þar i heilagr domr uorrar fru, haleitare enn nockut agætazta gull aa iardrike. Spellvirkiunum synizt þat ecki femætt vera, ok reidazt þessu akafliga, leggiandi glæp aa ohapp ok illmennzku fyrir bannsetta oueniu, þeir sla pilagriminn sua hart, at þeir hyggia hann daudann uera, enn uerpa heilugum dominum i elld brennanda, fara sidann brott til sinna illgiorda. Enn er þeir eru brott farnir, raknar pilagrimrinn uit, ok þegar sem hann fær nockrn skilning, hugleidir hann, huersu mikils hann hefir mist, ef spelluirkiarnir hafa brent helgann dominn. Þui fer hann aa fætr ok leitar framm at elldinum, ef nockurs

kyns eptirleifar eda ausku mætti hann finna af helgum dominum. Enn er hann kemr framm at elldinum ok glodunum, ser hann, at heilagr domrinn liggr heill ok osakadr yfir glodunum, sua at eigi var nockrs kyns aa runnit þann þurra linskauta, sem at uar utann, ok eigi uar þui likt, sem hann lægi aa brennannligri skepnu, helldr sem hann væri huldr einshuerre voku, þo huergi doggadr eda fleckadr. Pilagrimrinn almattkann gud lofandi, med hinum mesta fagnadi saman lesandi, sidann leid sina farandi, heill ok osakadr heim til Galliam komandi med arnadarordi blezadrar Marie drottningar, morgum agætum monnum seigiandi, frægd ok fegrd þessarar iarteignar greinandi. Sua frelsi oss heilug Maria guds modir fra allri pinu ok bruna heluitis, sem hun uardueitti sinn helgann dom obrunninn. Þat ueiti oss sannr gud drottinn Jesus Kristr lofligr ok dyrdligr, i sinu velldi rikiandi ok alla hluti styrandi per omnia secula seculorum. Amen.

B[1].

Her seghir fra einum abota er guds modir veitti iartegn.

Sva segir heilagr Gregorius Turonensis borgar, at i Jorsalaborg stendr eitt munklifi, þat er helgat var várri fru guds modur. Þar uar mikill samnadr munka, er þeonadu undir sinn abota. Einn tima berr sua til at sogdu klaustri, at hueiti þrytr sakir hallæris ok allan annan viduæriskost um .ij. daga. Sem her er komit, gengr rádsmadr fyrir abota ok segir sua: „Ydr se kunnigt, fadir, at .ii. daga hafa brædr ônguan mat haft, ok med þui at uęr erom mannligrar natturu ok vstyrkrar, þolum ver æigi lengr sua buit. Ok þui gerum ver ydr þria kosti. Sa er einn, at þer gefit oss mat, sua at uęr megim lifa vid; sa er annarr, at þer gefit oss brottfarar leyfi af klaustrinu, at ver leitim oss i adra stadi lifs næringar. Ef þer uilit huarngi þenna, þa munum vęr þo i brottu uerda utan yduart orlof, at ver fyrirfarimz æigi af hungri.“ Enn sea godi madŕ abotinn hefir allt sitt traust undir gudi ok svarar brædrum med

[1] *Samme Legende efter 233.*

hogu̧ri: „Hui skulum ver skelfaz þegar, þo at oss gangi æigi allt sem blidaz fyrir syndir varar, þui at þat er umatuligt at hueiti þrioti einkannliga i þeirar munklifi, sem lifs saad bar af sinum kuidi ǫllum truandum maunnum til eylifrar hialpar ok miskunnar i þersum heimi. Þui skulum vær, brædr, bidia med hreinum hugskotum ok godfysi, at blezud guds modir miskunni oss sinum olmosum.“ Brædr þiggia giarna þenna kost abotans, þo at engin væri af þeim, sem þeir hofdu upp kastad. Falla nu til bænar ok vaka alla nattina medr ymissum lofsǫngum. Enn vm morgininn sem lysir, finnaz allar kornhlodur þessa klaustrs fullar ok stappadar med hinu stinnazta hueiti, sua at varla matti hurdum vpp luka. Taka nu med fagnadi þersa uist, er þeim var gefin af gudi, þackandi honum ok hans sætuztu modur þetta sem allt annat gott, þat er hon ueitir, per omnia secula seculorum. Amen.

XL.

Af likneskiv.

(Trykt ovenfor S. 252—254).

XLI.

At illfusum gydingi.

(Trykt ovenfor S. 254).

XLII.

Fra audrum gydingi[1].

I fyrr nefndri borg Miklagarði er sagt, at einn avðigr maðr atti herbergi ok marga goða gripi i sinv hvsi. Þar var inni likneskia varrar frv sancte Marie drotningar, þviat hinn riki maðr dyrkaði almattigan gvð, trvandi fastliga, at gvð drottinn ok hans sætasta moðir mvndi honum við hialpa i allvm sinvm naᴜðsynivm. Þat bar til einn dag, sem hann var hia sinvm fiarlvt i sagðv herbergi, at þar liop inn gyðingr einn. Ok sva sem hann sa varrar frv likneski, spvrði hann, hvers liking þar væri, þviat hann sa, at hinn

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 255—256 efter St. med Varianter af E. Her meddeles den efter 655g.*

kristni maðr hafði þat virðvliga sett. Hann svaraði honvm: „Þat er likneskia Marie drotningar moðvr Jesv Kristz, at bæði er drotning himins ok iarðar, en hennar son er bæði gvð ok maðr.“ Þegar sem gyðingrinn heyrði getið Marie, rann hann til likneskivnnar ok bar hana brott or hvsinv, ok for siðan til skalhvs ok kastaði firir aptan tre. Gyðingrinn settiz þar vppi ifir, sendandi þann vreina sins kviðar skatt, er vt gekk af hans fvlvm eptra lvt, ofan a likneskit, saʀgandi þat með sva mikilli svivirðing, sialfvm ser þo til eilifrar fordæmingar ok sinvm fylgiarvm til glæpiligrar vmennzkv, sem skıott birtiz a sialfvm honvm. Þviat eptir þessa glæpzkvfvlla hvndz gerð helldr en mannz hvarf hann allr i brott, sva at (hann) fannz alldri siðan. Þat hafa menn firir satt, at fiandinn mvni gyðinginn dregit hafa með ser til helvitis. Siðan forv kristnir menn at leita likneskiv varrar frv sællar gvðs moðvr, ok fann einnhverr kristinn maðr hana ok tok vpp með goðfysi, skiotliga til vatz berandi ok vandliga þvandi, sem hann kvnni bezt. Siðan bar hann hana með allri sæmð til Mariv kirkiv, er stoð i borginni, hvar hvn er siðan af trvlyndvm monnvm ok gvðs astvinvm ok hans sætastv moðvr dasamliga dyrkvt. Þessi likneskia sveitiz optliga viðsmiorfi, siðan sagðr atbvrðr varð, ok verða þeir menn heilir sotta sinna, er af þvi viðsmiorfi bergia, at veitanda herra varvm Jesv Kristo, þeim er lifir ok rikir vm alldir allda. Amen.

Nv hafa heyrðz vm stvnd þriv hrygðarsamlig eventyr af likneskivm blezaðrar himinrikis drotningar ok hennar ynniligsta sonar heimsins græðara, hver þo ero miok dasamlig i sialfvm ser, vandvm monnvm til viðvorvnar vþægiligra ok eigi skynsamligra meðferða gvðligra takna ok hans heilagra manna, en goðvm monnvm til vppkveykingar fvllkominnar astar við sinn laʀsnara ok hans milldastv moðvr ok hina skærastv mey, dyrastv drotning, ynniligstv brvði, er sva miskvnnsamliga sem liknsamliga, haleitliga ok dyrðarsamliga snva fiandans þionastvmanna illvirkivm, at þaʀ verða

gvðs astvinvm til taknsamligra lækninga sva andar sem likama iafnliga. En nv til vpptendranar gleði andaligrar eptir frasagnir ryggiligar skvlvm ver heyra gleðilig eventyr af gvðs moðvr likneskivm, þa*r* sem bæði skemta ond ok likama.

XLIII.

Af egiptzkvm munk[1].

Sva berr til a nokkvrvm tima, at einn egiptzkr mvnkr for viða vm heilaga staði, eptir þeima hætti sem pilagrimar ero vanir, ok vm siðir ferr hann allt fram til Siriam ok til þeirar borgar, er Damascvs heitir. Þessi er sv Damascvs, er Saulvs reið til forðvm, ok var af baki felldr vtan borgar með himneskri rodd, ok siðan vppreistr ok snvinn i Paulum með gvðligri miskvnn. Nv sem broðirinn kemr at borginni, er sva siðla vorðit, at hann ma eigi samdægris þar inn ganga ne herbergi taka, ok þvi leitar hann ser herbergis vtan borgar vm kvelldit. En nokkvr hvsfrv agætis siðsom, ok ottaðiz gvð, tekr þenna mvnk i sitt herbergi með venivligvm goðvilia ok astriki, er hvn tæði morgvm oðrvm fatækvm ok vtlendvm með goðmannligri gestrisni. Ok sem hann dvelz þar vm nottina, tala þa*r* broðirinn ok hvsfrvin marga lvti sin i millim af gvðs lofi ok goðvm lvtvm, ok i millim annarra lvta talar hvn sva hvsfrvin: „Ek bið þik, broðir minn, segir hvn, at i morgin takir þv sva mikla peinga af minv gozi, sem okkr syniz skynsamligt, ok hafir með þer i Damascum. En með þessvm peingvm skallt þv ka*v*pa mer likneskiv heilagrar gvðs moðvr Marie, hvart sem þv vill, þa sem aðr er smiðvt, ef þer syniz fagrliga vorðin, ella lat þv penta eptir þeim hætti, sem gvðs moðir vill kiosa mer til handa.“ Broðirinn iattar þessv giarna. Ok er morginn kemr, tekr hann við fenv, heilsar siðan a hvsfrvina ok biðr hana gvðs þokk hafa firir viðtokvna. Hann kemr i borgina ok slær ka*v*pi við einn pictur agætan, at i

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 256—259 efter St., med Varianter af E. Her meddeles den efter 655.*

verð þessarra peinga skal hann penta likneskiv varrar frv með allri vandvirkt ok goðvilia.

Eptir marga daga liðna, sem broðir hefir dvaliz i borginni at sinvm erindvm, kemr hann til pictvrsins ok beiðiz at hafa smiðit vt, ok þat er til reiðv, þviat nv er likneskian bvin, sva fagrliga vorðin, sem allir menn vndraz, þeir er sia, ok sialfr meistarinn vndrar mest, hvi hann hefir verit miklv hagari a þetta en nokkvt annat smiði. Likneskian var pentvð a slettri tabvlv eptir siðveniv þeirar þioðar. Nv með þvi at þessi likneskia var vorðin miklv meira agætisverk, en nokkvrr maðr þættiz þvilika hafa set, talar hann broðirinn sva i hiarta sinv, at þessi se vorðinn miklv betri gripr, en þeim peingvm iambioði, sem frvin kostaði. Heðan af verðr hann sva hormvliga tælldr ok svikinn af vvinsins fortolvm, at hann firirman frvinni at eiga skriptina, ok dictar hann þat i sinvm hvgrenningvm, at þessa likneskiv [1] skal hann með ser hafa, en senda hvsfrvinni annattveggia peinga sva mikla, sem hann tok, ella þa likneskiv at eigi se betri en peingarnir. Með þvilikvm hvgrenningvm ætlar hann vt af borginni. En þess er eigi kostr, þviat hvert þat borgarhlið, sem hann kemr at, er sterkliga aptr streingt, með þeim hætti at honvm syndiz þar hvervetna slettr mvrr, sem aðr vissi hann, at hliðin hofðv verit. En þvi vitiaði hann margra borgarhliða, at hann villdi giarna eigi þvrfa at ganga vt vm þat port, sem fyrr hafði hann inn geingit ok næst var frvinnar herbergivm. Ok sa gerðiz þo endir a þessv mali, at oll onnvr borgarhlið ero honvm bonnvt af gvði ok sælli Marie, vtan þat eitt, at hann villdi sizt, at honvm veri lofat. Ok er hann ser þvilikar iartegnir ok ifirvættis miskvnn almattigs gvðs, at hann drottinn milldr vill vikia honvm helldr fra sinv ranglæti með syndvm stormerkivm ok mivklæti helldr en hirta hann snarpliga með fvllv rettlæti, þessa aminning takandi með þakklæti. Her með hverfr hann aptr til sialfs sins ok

[1] likneskia *655*.

iðraz hiartaliga sinnar agirni. Geingr nv fram vm portið ok til herbergia frvinnar, segir henni allt hit sanna af sinvm ferðvm, berr siðan fram likneskivna ok biðr miskvnnar. Hvsfrvin tekr feginsamliga við likneskiv varrar frv eilifliga blezaðrar mey(iar) ok moðvr Marie drotningar, er hvn elskaði ok dagliga þionaði, mikiliga dyrkaði ok fagrliga lofaði, moðvr milldi ok miskvnnarinnar, með hiartaligvm hita astarinnar, en gefr mvnkinvm blið orð ok biðr hann fara fagnaðarsælan. Skilia þꜹ siðan með vinattv, ok ferr broðir heim til sinna lvta.

En til sæmðar ok virðingar allzvalldanda gvðs ok hans sætastv moðvr blezaðri Marie drotning, er enn skrifanda nokkvt af þessarri likneskiv, sem stendr i frvinnar herbergi, en broðirinn syslaði i Damasco at geraz skilldi. Einn dag sem hvsfrvin stendr frami firir skriptinni með reinvm bænvm ok goðfvsv hvgskoti, ser hvn, at hin hægri geirvartan er blasin vpp a tabvlvnni sva sem i bolv voxt, ok grvnar hana nærr i fyrstv, at þat mvni vera af lesti pentarans ok vdygð. En þetta profaz siðan allt oðrvvis, þviat briostit vex a likneskivnni, ok þar fram af flytr hit skærasta viðsmior, þat er með gvðs miskvnn birtir blinda, hressir hallta, reinsar likþra, græðir hverskyns sivka menn. Er þar siðan fagrliga vmbvit ok fest vndir eitt sæmiligt glerker, sem viðsmiorit niðr drypr. At heyrðvm þvilikvm lvtvm biðivm ver allir, bræðr minir kærastv, at hin dyrliga mær Maria steypi viðsmiorfi sinnar astar i var hiortv, at með þvi smvrðir ꜹðlimz ver eilifliga at verða hennar vinir mikiliga, i vendaligt sæti skipaz, i himneska dyrð setiaz ok til betra þroaz, hvar ver megim ꜹðlaz sia valld ok virðing heilagrar þrenningar, hverri er sæmð ok eilif dyrð vm vendaligar veralldir.

XLIV.

Af dyrd likneskiu[1].

Sva er sagt, at eitt mvnklifi með miklvm mvnkafiolda

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 259—260 efter St. med Varianter af E, her meddeles den efter 655.*

i reglvligvm lifnaði hreins skærlifis stendr a fialli þvi, er Tvmba heitir, þar er Mikals kirkia hia mvnklifinv. I þvi mvstari var likneskia varrar frv gvðs moðvr sancte Marie sæmiliga með tre formerat a þann hatt, sem drottinn varr sæti i kniom henni ok væri dvkr sva sem af silki breiddr ifir hofvt þeim. I sogðvm stað komv opt reiðar storar ok elldingar, ok einn tima kom sva ryggiliga til efnis, at kirkivna lꜹst, sva at hvn brann oll, ok hvert þat herbergi, sem þar stoð nærri vmbergis. En fyrr sogð likneskia hinnar dyrðligastv drotningar var heil ok vskodd, sva sem elldrinn hefði hana ottaz, tynandi allri sinni grimdar nattvrv sva framarliga, at eingis kyns reykiar þefr eða elldzbrvna litr hafði helldr snortið sagðan dvk en sialfa likneskivna, slikt sama fotstallinn, er hvn stoð a. Lystv mvnkar þeassrri iartegn, ok lofaðv allir gvð, er heyrðv. Þat var viðrkæmiligt ok vel trvanligt, sem birtiz i sagðv stortakni, at þessa heims elldr þyrði eigi snerta þeirar likneskiv, sem bæði var rein mær i hvg ok likama, flekklꜹs með allvm greinvm af hverivm sem einvm brvna veralldligra girnda. Nv sem gvðs moðir sancta Maria verndaði sina likneskiv, sem ver sogðvm, af þeim elldzbrvna, gefr oss fvllkomliga skilia, at ser þionandi menn ma hvn ꜹðvelldliga frialsa af eilifvm elldi. Þvi sem iðvligast verandi, i hennar þionastv standandi, at hvn se oss þat veitandi, sem ver ervm mest þvrfandi, sem alla lvti er faandi ok af sinvm sætasta syni þiggiandi, þeim er lifir ok rikir með feðr ok heilagvm anda vtan enda. Amen.

XLV.

Fra klerk einvm.

Sva er skrifat, at einn klerkr var liotr miok i siðferði, þviat hann kallaðiz klerkr [at nafni[1], en var [i sinv lifi[1] hinn mesti ribballdi. [Siðsemdar þionastv hafði hann, en var ogrliga langt i brott fra verkvm siðsemdarinnar, sꜹrlifi holldzins let hann þiona lꜹsleika hvg(arins)[2]. Sa uar uani

[1] [*mgl. E.* [2] [*mgl. E; med Ordet* hvg *ender 655g.*

þessa auma klerks, at hueria nott sem adrir menn uoru i suefni, ris hann upp ok fer aa einum bate yfir þa modu, sem fiell hia stadnum. Þat uar erendit, at hann for til sinnar frillu ok framdi med henni saurlife. Nu þott hann uæri sua fyrirlitligr i sinu frammferdi, uar sa einn godur hlutr, er hann hiellt dagliga ok geymdi med mikilli stadfesti, hann las huern dag tidir sællar guds modr Marie, huort sem hann var heima eda i audrum staudum.

Nu ber suo til eina nott, sem hann hefir fullgiort þat illa uerk ok fer aptr um aana, at upp ris sua mikil allda med ofuidri, at hun synir skyrann dauda þeim manni, sem þar er staddr aa litlum bate. Hiedann af hrædizt klerkrinn odæmiliga, þviat hans hugr er skelfdr ok alla uega þraungdr med tuifalldre uesolld. Samuitzkan asakar hann ok seigir, at fyrir glæpi hans mvne hann taka eptir daudann eilifar pinur. Nu þott hann væri miok þraungdr, tekr hann þat rad, sem honum matti bezt gegna, at hann idrazt umlidinna lasta ok glæpa, upp til himins litande, þuilik ord med tarum segiandi: „Heyrdu, einslig hialp ok skyling uesalla manna, næring aumra manna næst almattkum gudi, hin flecklausazta mær ok hin sætazta modir guds sonar, drottning min Maria, til þin kalla ek, þik bid ek hialpa mier ueslugum, myskunna mier, ella ferz ek i minum glæpum. Minztu, drottning min, at ek hefi eigi uannrækt at giora minningh þina dagliga, þott ek hafi audruviss lifat enn skylldi.“ Þuilika hluti talar hann, ok kemr i hug, at eigi hefir hann lesit Mariu tidir, þær sem þeim deigi atti at fylgia, sem nu var komandi, tekr til i stad ok hefr upp tidernar. Enn sua sem hann hefir sagt nockr uers af Venite ok segir inuitatorium i mille Aue Maria, þa ridr at batinum sua auflugt, at honum huelfir, rekr þa klerkinn i kaf, sua at þessi heilsanarord hefir hann sidazt i munne.

Enn þegar sem liflat hans er uordit, koma i moti salinne margir dioflar ok ætla at draga hana til heluitis. Enn af annare halfu koma til himneskir einglar eptir spyr-

iandi illgiarna anda, huat þeir ætla framm at fara. Dioflarnir suara: „Þat er uort erendi hingat at draga þenna klerk til kuala vorra, þuiat hann fyrir alla hluti uar uor kumpan. Miok er þat makligt, at sa brenni med oss i pinunne, sem til meingiordar vid skaparann uar oss hlydinn ok eptirlatr i syndinne.“ Hier til suara himneskir kraptar: „Þat er uort hugbod, segia þeir, at eigi þurfe þer sua digrliga at lata, þuiat eigi munu þier þenna mann i heluite nidr steypa.“ Dioflar ganga upp at meir, ok segia sua: „Þeim manne hæfir eingi stadr nema i heluite, med þui at aungvann hlut giordi hann utan vor uerk.“

Nu sem heilagir einglar ok heluitzker andar skiotazt aa þuilikum greinum, kemr til hin sælazta guds getara ok eilif mær Maria, skinandi sem sol. Hun geingr til myrkra hofdingians ok talar þessum ordum: „Huat leite þier med þessum manni, er leystr uar med blodi sonar mins ok merktr med heilagri trv, fyrir þui þore þier at uannuirda minn klerk?“ Dioflarnir suara: „Eigi er oss þat kunnigt, at hann sie þinn klerkr, er at eins kalladizt kristinn, enn var iafnnann uorum uerkum fylgiusamr storliga. Latid oss koma greinum fyrir, hui hann uar sua drambsamr, med þvi at hann dyrkadi litillætis haufdingiann. Hui uar hann sua fullifr, med þvi at hann þionade skapara hreinleiksins? Ef son þinn er rettlatr, segia þeir, þa mun hann alldri þann mann audga sinu rike.“ Guds modir suarar þa: „Sonr minn tynir alldri sinu rettlæti, (þui) at þat er iafnann samtemprat milldinni. Enn med þui at þat er eigi vidrkvæmiligt, at ek disputera uid ydr leingi, þa forum framm til doms himnakonungs sonar mins.“

Nu sem þau framm koma fyrir hinn eilifa domara, taka þegar dioflarnir ath asaka klerkinn ok bera framm marghattadar hans illgiordir, sua segia þeir millum annara hluta: „Þessi madr hefir uerit alla gotu hinn mesti ouin godra uerka, saurlifr ok illa at sier gior, fullr hefir hann uerit af þeim fuluztum verkum, sem vaun eru lostasemi at

fylgia.“ Sem hier er komit rogi dioflanna, at þeir seigia klerkinn hafa endat sina lifdaga ok lyktad i þeira þionustu, svarar drottning himirikis fyrir klerksins saal ok segir sua: „Ranglatir uottar risa upp i moti mier, ok illzkan er liugandi til aukningar sialfri sier. Þar er um giort, segir drottningin, at þenna mann fai þier hvorki pint miok ne litt, sem adr ætludut þier at væri i ydru valldi. Þvi (at) profazt enn um sinn, at þier kunnit at liuga, þa er þier saugdut, at i ydari þionustu hefdi þessi madr endat sina lifdaga, þa se lokinn upp munnr hans, ok siait, huat hans tunga starfadi næst sinum dauda.“ Dasamlig er myskunn almattigs guds ok hans sællar modr eilifrar meyiar Marie, sannliga kallazt hun myskunnar modir ok uidrkuæmiliga drottning milldinnar. Sem klerksins munnr er upplokinn, finzt skrifat aa hans tungu þat sama privilegium sællar heilsanar iungfru sancte Marie, sem hann hafdi sungit fyrir tima sinnar frammferdar, þat uorrar fru priuilegium er kunnigt kristnum monnum ok saman stendr i þuilikum ordum: Aue Maria gracia plena, dominus tecum.

Huat giorir þu nu, diofull, segir meistarinn, sa er diktad hefir iarteignina, hui bræddizt þu nu, hui þegir þu nu? Enn audsynt er, at eigi þegir þu, fyrr enn þu ert ogurliga sigradr rauksamligu ualldi, fyrir hueria sauk brennr þu eilifliga med aufundar loga i þinu hugskote. Sie hier, lygi þin ste þier i haufut ok felldi þik. Huerf þu nu brott med smaan ok eilifu brigzle, skaumm ok suiuirding. Enn fyrir hveria grein er þu sua fagnadarlaus, at alldri lætr þu af at strida upp aa mannligt kyn? Volldi nockut mannlig nattura þvi, er þu drambadir moti þinum skapara ok steyptizt til helvitis?

Nv sem illgiarnir andar ero brott farnir fra klerksins saal med eiginnligri suiuirding, er sæl modir ok eilifliga blezut mær Maria til klerksins talandi, ok segir sva: „Sier þu giorla, segir hon, i huersu mikilli þraunging þu hefir uerit ok i huersu hardann punkt þu hefir komit. Nu huerf

aptr til þins likama, þuiat ek audladizt þat af syne minum, ok hygg at uanduirkuliga, huersu þier hæfir at lifa.“ Suo uerdr, at hann lifnar aptr, giorandi almattku(m) gudi ok hans sætuztu modr margfolld lof fyrir þa myskunn, er honum ueittizt, at hann heluite fordadizt. Endrbætti hann sidann allt sitt lif ok giordizt sidlatr madr, hafandi optliga sier fyrir augum þa hinu miklu þraunging, er hann var i staddr. Hann ottadizt sarliga, at eigi kæmi hann i annann tima i þuilikt, huar fyrir hann geymir sitt lif uel ok uakurliga, ok for sidann til guds med arnadarordi uorrar fru sancte Marie med drottni uorum Jesu Kristo rikiandi[1], þeim er lifir ok rikir i andligri uerolldu per omnia secula seculorum. Amen.

XLVI.

Af klerk er las Gaude dei.

(Trykt ovenfor S. 260—263).

XLVII.

Af klerk.

(Trykt ovenfor S. 203—207).

XLVIII.

Af tueimur brædrum[2].

Nockr riddare atti tuo syne med sinne fru. Þeir uoru badir frider menn, ok þegar aa unga alldri miklir ok sterkir. Fædazt þeir vpp aa faudr sins garde med allri blidu, þar til at þeira fadir geingr ut um dauda dyr, enn þeir setiazt i erfdina. Ok med þui at þeir unnazt mikit, taka þeir badir samt allann rikdom oskiptann. Enn med

[1] rikiandia *Cd.* [2] *Denne Legende findes ogsaa i 665h, der bestaar af to i Ryggen sammenhængende Blade. Det første af disse er dog saaledes beklippet, at kun et Par Ord i hver Linie ere tilovers. Begyndelsen trykkes derfor efter E og de fragmentariske Linier af første Blad 655h meddeles her nedenunder.*

Meðr þvi at ver . . . syniz oss viðrk . . .
grar hervistar meg . . . Nokkvrr riddari fæd .
. . menn ok þegar a . . . bliðv ok eptirlæ
. . . at þeir vnnaz mik . . . þykkiliga sem

þui at þeir eru badir oradnir enn uilia halda alla risnu faudr sins, striuka skiott godzin, sva at innann litils tima maa þeira eign rettliga heita sutfeingin fatækt. ok sua gefzt þeim, þuiat þeir þraunguazt miok i hugskoti, ef þeir sua gaufugrar ættar skulo uerda mannþurfe. Þui hafa þeir aa hinn fyrra uarann, leynandizt brott af stadnum fra aullum sinum uinum ok kunningium med sua liotri hugrenning, sem godri ætt uar meira brigzle enn ganga aa fatæke. Þat ero þeira radagerdir, at þeir skuli fara ut i einn skog, er liggr kaupmanna uegr vm, ok ræna umfarandi menn sier til atuinnu. Sua giora þeir salugir, sem þeir uoru af fiandanum til fystir, giorazt þeir hinir mestu spellvirkiar, þui likt sem iafnan þystir til blods uthellingar, rænandi saklausa menn fe ok life, fyllandi med raanfeingi þann stora skala, sem þeir haufdu smidat i morkinne.

Eptir langann eymdartima ser uerndin allra uerdleika, huersu hans skepna geingr afleidis, þui gripr hann styrkliga þat ránfeingi brott af helvitzkum hermanne, gudliga leidandi aptr i samlag sannrar hiardar fyrir hialpsamligann iblastr sins heilags anda. Ok sva er uordit, sem gud uill, at griotligr grimmleikr hins ellra spellvirkians brotnar um sidir, sua at med hægri handar skipting himnakonungs muterazt grimd i grid ok forz i frid. Þar med geingr inn i hugskotid sannr astarhite hins krossfesta ok kristiligrar sidsemdar, ok sua sem hiortr girnizt faugr uotn, sua þystir nu hans sal til lifanda guds. Nu sem spellvirkinn hefir feingit þvilika uitran af guddrottins myskunn, talar hann einn dag

þeim . . . foðvr sins stry . . . heita svtfeingi . . .
þeir sva gofvgrar . . . nandiz brott af . . .
gvm sem goðri ætt . . . ægð ok fvlvm forto .
. . ræna farandi menn . . . estv spellvirkiar.
þ . . . karla ok konvr b . . . smiðat i
morkinni . . . þvers af vega. þvi . . . aptr
i faðmlag . . . gvð vill at griotli . . . dar
skipting him . . . tar hiti kristilig . . . þegar
hans salv til . . . skvnn talar hann e . . .

til brodrs sins, suo sem þeir sitia badir samt: „Huersu likar þier lif þetta, frændi?“ Hinn yngri segir ser vel lika. Hinn ellri talar þa enn: „Synizt þier eigi leidazt mega sva fulligt lif?“ Hinn yngri svarar: „Þetta lif syniz mier eigi fulligt, helldr miok skemtiligt.“ Hinn ellri suarar þa enn: „Villizt þu nu, frændi, þuiat augu þin ero miok blindut i syndamyrkri, suo at þu fær eigi greint, huersu þær gautr eru rangar, sem uid haufum uillz a langann tima. Enn nu se þier kunnikt, at fyrir guds myskunn þynnizt dimmr skugge dockrar nætr aa minu hiarta, ok sakir þess umskiptis sem ek truir af sialfum gudi uera, skal ek eigi leingr aa þessi mork uti liggia, þuiat ek hefi iatad, ef gud lofar, at ek skal ganga i klaustr sællar guds modr Marie, þar sem hun uisar mer at med sinne myskunn, þuiat ek man fullgiorla, hvat predikarar saugdu, þa er ek uar aa faudr mins gardi, þat predikudu þeir, at almattigr gud er sva milldr ok myskunnsamr, at aungvann fyrirlætr hann syndugann mann, ef hann af aullu hiarta snyzt til hans, sem einkannliga baru þeir uitne spellvirkianum minum maka aa krossinum. Ok suo sem hann audladizt paradisum fyrir skamma ok fagra idran, suo mun ek nalgazt himiriki, ef ek idrazt af aullu hiarta. Nu bid ek þik, kære brodir minn, at þu gangir mier til hægri handar i þessari þraut, at sua sem uid uorum samþykkir alla stund i bodorda-brotum moti skapara ockrum, sua gangim uid nu badir samt undir hans merkium, fylgandi hans fotsporum i godum uerkum.“ Enn brodir hans talar med þessum hætti: „Ef

ændi. Hinn yngri . . . fvlligt lif. Hinn . . . in-
ligt ok einkar . . . blindvt i synda . . . villzt
a langan . . . skvggi dokrar n . . . hætti
minkaz . . . kir þessa vmskiptis . . . fram
iattað ef gvð . . . mer at i sinni mis . . . dicaðv
þeir með sk . . . eingan firirlitr h . . . invm
maka spell . . . mvn ek aðlaz . . . ttaz. Nv
bið ek . . . við vorvm samþ . . . amt vndir
hans . . . hætti. Ef þv gerir . . . verolldv

þu giorir sem þu talar, ertv fremri huerium afglapa ok skiptingi, sem ek ueit vera i verolldu, at þu uillt hafna gledinni enn fagna uesolldinne, ok þat meira at girnazt id daaligzta lif svart ok herfiligt, deyiandi þar uesall ueslugum dauda aan nockuru lofi. Nu þo at þin haufutheimska giore þik sua haufutæran, sem ek vil enn eigi ætla, er betr at þu farir einn illa enn uid bader.“ Hinn ellre reidizt i guds nafni uid þessi ord ok seigir: „Huat dyrkazt þu i þinne illzku, mattugr i miklu raanglæte, kallande mik heimskann ok ouitrann. Ok þo at nu þysti þik med diofulsins tilteyging at druckna i suelgium hins nedra heluitis, skal ek þik eigi fyrir holldliga frændsemi þangat fylgia, helldr skal ek i stad upp risa ok leitandi fara þar til, er ek finn drottinn minn Jesum Kristum.“

Med þessum ordum ris hann upp, sem guds son leidir hann, sinn ueg gangande brott af aullu raanfeinge, er þar uar samann standandi. Ok er brodir hans ser þat, uerdr vndarliga mikill bardage i hans briosti, þui at hann einn ueit, huersu nær honum geingr at skiliazt uid þa fullsælu, sem er i skalanum. Enn i audru lagi ann hann sua mikit brodr sinum, at honum þikir uerr enn bradur daudi uid hann at skilia. Þui stendr hann upp, sem hann ser brodr sinn alvarliga aa ueg kominn, meir reikandi enn gangandi, ymizt augum aptr litandi til skalans eda framm til brodr sins. Þann ueg eru þeir farandi, at aa sinu leiti er iafnann huor verandi, þar til at brodir idrandi aa hals nockrn komandi sier þadann gott hierad ok bygdir storar, bædi klaustr ok adra bæi. Hann bidr þar brodr sins ok heilsar hann fyrre

at þv vil . . . herfiligt deyiand . . . fvtæran
sem e . . . nafni við þessi orð ok . . . þyrsti
þik með dio . . . olldliga frændse . . . tin
minn Jesum Kristum . . . f allvm þeim ranfein . . .
ikill hrygðar gv . . . kiliaz við þa fvll . . .
m þikkir verra en . . . a ferð komin me . . .
eða fram til broðvr si . . . til sem broðir iðran
. . . æstr ok aðra bæi. Hann . . . svarar eingv

blidliga. Hinn suarar aunguo af reidi sua riodr sem blod. Brodir hans talar þa enn med blidu uidbragdi: „Þu sier þann stad, sem ek giorizt til, ok þui bid ek þik enn sem fyr gratandi, at þu fylgir mier i herbergi drottins ok hans blezadrar modr, þionandi badir samt i æfinnligri stadfesti.“ Þessum hans ordum suarar hinn yngri med drambsemi enn at nyiu sik eigi mega ok eigi vilia þvilika uannuirdu þola. Enn er sa godi madr sier sina bæn i þarflaust ut berazt, grætr hann akafliga sua segiandi: „Ok nu, brodir minn kærazti, þott þu uilir eigi mykiazt, ueit mier þat, at þu huerf eigi aptr i orad, sem vid haufum adr i legit, helldr far framm radum minum, ok mun þat vel duga med guds myskunn.“ Ok er hinn yngri iatar sik þat giarna gera uilia, talar hann sua i annann tima: „Þat er mitt fyrsta raad, at þv styrir hiarta þinu til gudligrar upplitningar, hogliga uekiandi suæfda samuitzkv til guds bodorda, aaminnandi þina skynseme, huat skepnann er skylldug skapara sinum. Þat gef ek þiér annat raad, at þu sækir heim herra konunginn þessa rikis, uel ok hofsamliga med hans hird uerandi, trulyndr honum ok hans rike bædi med ordum ok verkum, þann stiett med litillæti halldandi, sem hann uill þier uera skipandi. Þat er mitt þridia raad eda enn helldr brodrlig bæn, at huert ár, medann þu ert aa konungsgardi, komir þu aa þeim deigi til klaustrs heilagrar Marie, þar sem ek ætla at enda mitt lif, sem ek set endimark aa, at þu huggir mik med þinum ordum segiandi mier af þinum frammferdum.“ Ok sem hann hefir aullu þessu iatad, standa þeir upp ok skilia med fridarkosse. Fer

orði af . . . ði. Þv ser heðan br . . . þv fylgir mer i herbergi . . . þessvm orðvm svarar hinn . . . þvilika vanvirðv . . . egiandi. Ok nv bro . . . sem mið hofvm . . . er hinn yngri iattar . . . hiarta þinv til . . . minnandi þina sk . . . þv sekir heim herra . . . orðvm ok verkvm . . . þriðia rað eða enn . . . til klaustrs hei . . . vm orðvm segiandi . . . riðar

nu huor sina leid, annar til klaustrs enn annar til curiam. Greidir guddrottinn þeira ueg. Annar er þeckiliga tekinn af abota inn i herbergi reglumanna, enn annar er uel tekinn aa konungsgardi. Sem novicius hefir ut stadit terminum uel reyndr, uigizt hann aa uidrkuæmiligum deigi samlagadr brædra sveit med heitri ast ok guds lofe.

Sua lidr framm at þeim degi, sem greindir brædr hafa aa kuedit til fundar sin i millum. Fer nu þat framm, at brodir geingr fyrir abota sinn honum allar greinir segiandi, þar med bidiandi, atlı hann mune honum eitt litid herbergi med husbunadi uera veitandi ok sua miklum kosti, at hann mætti uel taka brodr sinn. Ok þegar i stad er honum allt til reidu, byzt hann vid sem honum likar. Enn brodir hans minnizt ok þess sama dags. Þui geingr hann fyrir konunginn þackandi honum sinn herradom, bidiandi hann ordlofs til brottferdar, segiandi at hann aa einn kiotligann brodr i einu klaustri ok hefir iatad at finna hann þann dag. Fær hann blitt ordlof med þeim hætti, at konungrinn talar uid hann sæmilig ord ok bydr honum sem fyrst aptr ath koma. Sua fer hann ok framm keınr. Tekr brodir hans sæmiliga uid honum, ladandi hann ok innleidandi, upp hia honum sitiandi sua talandi: „Sva hefir milldr gud skipat, brodir, at ek er nu munkr vordinn, þiki mier nu æfi min allgod, þuiat aboti minn huggar mik i aullum hlutum, ueitandi mier þessa þionustumenn, kost ok herbergi, at ek

kossi. Ferr nv . . . a at hvartveggi . . . annarr er vel te . . . iðr sva ar þat til en . . . boðorðvm vigiz hann . . . n litils tima er . . . hann vill biðia þviat . . . bezt lika bæði til . . . vndar sin i mil . . . með biðiandi at . . . megi sæmiliga . . . kar. En broðir . . . ndi orlofs til brott . . . a hann a þeim degi. færr . . . t aptr koma . . . vpp hia honvm si . . . nn at ek er nv . . . lvtvm veitandi . . . k at þv segir mer . . . ar vist eða hvart . . . vita mege af . . .

mætti hia þier sitia. Nu uil ek, at þu segir mier, huersu þier likar i konnngs þiohustu, eda med huerium hætti þu feckt ord godra manna fyrir þina þaruist, eda huort þu skallt nockut til konungs aptr koma.“ Leikmadrinn suarar: „Þat þottumzt ek uita af ordum þinum, at þu mundir munkr verda, enn hitt kom mier alldri i hug, at þu mvndir[1] þvi vna [sakir vndirbrotz ok vnaða[2], ok enn trvi ek þvi fyrsta sva. Rað þin hafa mer vel dvgat [at sva komnv[2], þviat herra konvngrinn talaði vel til min [at skilnaði, bioðanði mer sem fyrst a sinn garð[2], ok þat er mitt hvgboð, at ek hefiz skiott til virðingar með hans hirð, ef ek [stendr sva[3], sem honvm vel likar. Mant þv þa iðraz, frændi, þinnar skamsyni, ef þv ser mik i virðinginni.“ Broðirinn svarar: „Gvð gefi þer þa virðing, sem hann ser bezt gegna þer, ok skal ek þaðan af eigi angraz, helldr gleðiaz, [þviat þat er millim þeira lvta, sem gvð veitir mer, æskiligsta[2]. En skilia þikkiz[4] ek nv, frændi, at þer þikkir allvel at fara, ef virðinga metorð hefðir þv meiri af konvngi.“ Hann svarar: „Þat skilr þv rett, [at ek þikkiz[5] bæði hafa til þess bvrði, afl ok harðfeingi, at ek veri eigi lægztr i konvngs holl. En þo er sa annarr lvtr, at mer þikkir meirr a skorta en nafnbotina[6].“ „Hvat er þat, frændi minn, segir hann broðirinn.“ Hann svarar: „Hvat man mer inn bera, þott ek segi þer naðsyniar minar, þar sem þv matt þer eingan fagnað ok eigi nokkvt tala, vtan þv farir aðr lvðrandi firir kne abota. Broðirinn svarar: „Eigi er þat brigzli, frændi, þott ek hlyði gvði, en segia matt þv, hvat þik stendr, þviat lofat er mer at gefa þer heilræði[7]. Mvn þer ok at minvm raðvm gagn verða, ef þv vill[8] þeim fylgia.“ Hann svarar: „Þat veit ek satt, at þv vill mer allvel, ok þvi skal ek segia þer trvnað minn. Vil ek þo, at þv leynir þessv abota. Þat tekr miok at angra mik,

[1] *Her bliver 655h fuldstændig og lægges nu til Grund.* [2] [*mgl. E.* [3] [stend *E.* [4] þikiumzt *E.* [5] [þuiat ek þikiumzt *E.* [6] metord *E.* [7] heil raad *E.* [8] villt *E.*

með hverivm hætti ek skal kvænaz, þviat ek þikkiz eigi annat mega, en firir aðra grein vil ek eigi sakir metnaðar eiga litils hattar konv, illmannligt syniz mer ok at liggia i fullifi eða frillvlifnaði.“ Broðir svarar: „Gvð drottinn hafi lof ok dyrð, er þitt *au*ga hefir vakit[1] af þvngvm svefni til nokkvrrar synar sinna boðorða, millim hverra þat stendr at forðaz fvllifi. Nv vil ek bioðaz til at vera i vmleitan, at þv fair þa mey, sem allvm er *au*ðsynt, at þer verði til sæmdar. Vil ek ok, at þv styðir mik til þeirar gerðar dagliga með þeiri minning, sem ek legg til með þer, þviat við fam engan fagnat gert, vtan gvðs son ok hans sætasta moðir hialpi til. En þat er min tillaga, at hvern dag heðan ifra lesir þv .v. sinnvm Ave Maria með knefalli, aðr þv tekr likamliga fæðv, ok lat einga fiolskylldv firir standa, at þv gerir þetta með iafnaði.“ Þessv iattar hann giarna, talandi siðan aðrar skynsemdir, sem þeim likar, en skiliaz eptir þat með mikilli bliðv [ok broðvrligri elskv[2].

Sem hann [er a konvngsgarð kominn[3] ok hefir staðfastliga byriat þa [gvðs moðvr[2] þionastv, sem broðirinn hafði til lagit með honvm, liða fair dagar aðr hann er firir konvnginn kallaðr. Ok a þeim sama degi geriz hann konvngs riddari ok sa hofðingi er pentrarcha heitir. Sa er pentrarcha, sem formaðr er skipaðr [i konvngs kvrt[2] ifir .v. riddarvm. Sva stendr hann sæmiliga hit næsta ár i sinni stett, vel kærr konvnginvm ok trvlyndr i allvm lvtvm. Eptir ár liðit riðr hann með konvngs orlofi i nefndan dag fram til kla*u*strsins með sinvm kompanvm. Hefir broðir nv spvrn af, hvat fram siga[4] sæmdirnar, þvi hefir hann feingit af herra abota meira herbergi ok friðara kost at allv en fyrr, þviat sva sem riddarinn fram geingr i stvndligvm metorðvm, sva þroaz ok miklaz broðirinn i goðvm verkvm, þekkr gvði ok formanninvm. Nv sem riddarinn kemr, rennr broðirinn moti honvm. Ok alllitla stvnd hafa þeir aðr setið, enn riddarinn talar sva til broðvrins:[5] „Hvat

[1] uaknat *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [kemr heim *E.* [4] fara *E.* [5] brodrsins *E.*

liðr nv, frændi minn, segir hann, hefir þv nokkvt byriat þat erindi, sem þv bꜹðz vndir næsta sinni. „Ja, ia, segir broðirinn, [þat kann ek segia þer þa sogv, er þv ma þik mikiliga gleðia. Þegar sem þv vart i brottv næsta tima[1], bar ek fram þitt erindi við þa mey, sem ek matti bezta finna bæði firir ætt, fegrð ok pryði siðanna. En hvn tok þvi mali vel firir allar greinir, ef þv staðfestiz i konvngs þionastv. En með þvi at ek iattaði af þinni alfv[2], at þv skylldir heðan ifra þinvm herra trvlyndr vera, retti hvn fram sina hond með fvllv[3] iayrði, at hvn skal þin brvðr verða. En sakir þess at hvn er yfrit rik ok langt vmfram volldvg[4] þina bvrði, vill hvn eigi harðara taka þetta mal, en sitia i festvm .iii. vetr, þviat skemmr, en hvn villdi, þikkir henni þv enn framiz hafa i þinv betra lifi, en[5] nꜹðsynligt er til astar sva gofvgrar meyiar. Nv sva sem ek hefir byriat þitt erindi ok allan mik við[6] fellt, at þv feingir þessa sæmð, bið ek, at þv briotir eigi a bek þꜹ beztv orð, sem ek frvinni flvtti af þinni alfv[2], helldr styð mik karlmannliga ok baða okkr, ꜹkandi þa minning vm nokkvrn[7] mvn, sem ek bꜹð þer næst, ok seg nv dagliga .xv. sinnvm Aue Maria, þviat þvi meira mvndi þer þikkia við liggia at fa þenna kost, sem þv vissir giorr hennar form. En maðr þrotnar i sinni astvndan, vtan almattigr gvð styrki hann til framkæmðar. Þvi skvlvm mið[8] þagat fvlltings leita, sem eigi ma þrotna.“ Riddarinn svarar: „Ek villdi giarna nv at sinni hafa sva mikit erindi, at ek sæi þessa mey, [er þv, broðir minn, segir af sva mikit[1].“ Mvnkrinn svarar: „Hallt sem bezt þa minning, er nv bꜹð ek þer skemstv, en ek heitr þer, at næst er þv kemr her, skallt þv sia hana, en nv eigi.“ Riddarinn iattar þvi giarna, [ok þikkir allmikit, er honvm veitiz eigi at sia meyna[1].

Eptir venivligan tima snyrr riddarinn [brott með sinv forvneyti ok heim a konvngsgarð komandi[9], þa gvðs

[1] [*mgl. E.* [2] halfu *E.* [3] *saal. E;* fvlli *655.* [4] *mgl. E.* [5] er *E.* [6] til *E.* [7] hlut ok *tilf. E.* [8] uid *E.* [9] [heim aa konungsgard *E.*

moðvr þionastv vakrliga halldandi, [sem hann af broðvr sinvm var þiggiandi[1]. Hvar firir sva geriz með arnaðarorði ivngfrv sancte Marie, at riddarans hiarta linaz dag fra degi, sva at brott dregz hinn fyrri iokvll [ok harðyðgi[1], her með ꝍðgaz hann ytrvm giofvm með gvðs vilia, sva at innan litils tima [gerðiz hann[2] tribvnvs i herra konvngsins holl, ifirbioðandi .xxx.[3] riddara, sem þvi nafni til heyrir. Stendr hann i greindri sæmð næsta ar mikils virðr af konvnginvm, þar til er[4] hann tekr orlof at vitia broðvr sinn eptir vana.

Veitir aboti allan kost enn sem [fyrri, at honvm megi sem bezt fagna[5], þviat broðirinn geingr æ sva fram i vinattv gvðs ok manna, sem riddarinn þroaz i veralldligvm [heiðr stvndligra metorða[6]. Sem þeir hafa fvndiz með fagnaði, segir riddarinn sva til broðvr sins: „Margan tima [i þessvm argangi[1] hefir ek hvgleitt, hvat þv, broðir minn, iattaðir mer næst at skilnaði, ok þat sama er[7] ek nv kominn fram at heimta, þviat hiartaliga girniz[8] ek at sia þa friðv mey, sem mer hefir iattaz.“ Broðirin ser moti honvm, ok skilr þegar firir gipt heilags anda, at hiarta er vm vent [ok aleiðis vikit[1] til goðra lvta, ok segir sva: „Hefir þv vel halldit þat litla, sem ek bꝍð þer at lesa dagliga.“ Riddarinn svarar: „Minnr vel hefir ek þess geymt en vera skilldi, [en þo mvn mer vel lika[1], at þvi allv betr fyllir þv þitt firirheit, sem þer er vandara vm sakir þinnar stettar.“ Broðir svarar þa brosandi: „Rett talar þv, frændi, ok þat skal ek giarna með gvðs vilia [gera, sem ek iattaði þer bezt nokkvrn tima[9]. En bið nv þolinmoðliga til kvelldz, [þviat þetta geriz eigi fyrr, en allir þinir menn ero gengnir sofa, þviat eingvm þeira veitiz þvilika lvti sia[1].“ Riddarinn iattar þvi giarna.

Nv sem bræðr klꝍstrans hafa longv sagt completorivm

[1] [*mgl. E.* [2] [*saal. E;* þviat hann gerðiz *655.* [3] xxx[ti] *E.* [5] *tilf. E.* [5] [fyrr *E.* [6] [metordum *E.* [7] em *E.* [8] girnumzt *E.* [9] [fylla *E.*

ok miok er siðla vorðit, sva at allt folk ok eigi siðr riddarans menn [ero i svefni[1], ganga þeir .ii. bræðr til kirkiv lagt ok leyniliga. Segir mvnkrinn leið, vikiandi firir i afstvkv nokkvra, hvaðan vel matti sia vm einn glvgg fram i kirkivna, [ok einkannliga veit i moti sialfvm dyrvm[2]. Broðir talar þa til riddarans: „Her skallt þv standa kyrr við þenna glvgg, biðandi þess er gvðs miskvnn vill veita. En hygg at sem bezt þvi, er þer kann firir avgv at bera.“ Eptir sva talat geingr broðir fram i kirkivna, fallandi allr til iarðar með tarvm firir framan korinn, ok liggr sva vm hrið, þar til at riddarinn ser lios mikit fylla allan korinn með sva frabærri birti, sem alldregin[3] fyrr sa hann þvilika a sinni æfi. Ok sem þat hefir staðit vm stvnd, geingr ein ivngfrv fram i korsdyrnar, hvn hefir mottvl ifir ser en siðfalldin skavt a hofði. En er hvn hefir litla hrið sva staðit, lyptir hvn skavtin[4] brott af hofðinv, tiandi sina asianv vel prydda með leystv hari vt a herðar tva vega, berandi mottvlinn fra ser, at sa sem at vill hyggia megi sem giorst sia allan hennar voxt ok friðleika. En hversv hennar asiana var fogr, biort ok gleðilig, ok hennar klæði [hvit ok þekkilig, skinandi ok lystilig ok miok frabærilig[5], megvm ver eigi orðvm skyra, [þviat þat sigraði alla þa lvti, sem til dæmis ma draga[2], sem greindr riddari profar liosliga, þviat hann fellr til iarðar i vmegin, sakir þess at likamligt afl matti eigi standaz þann krapt ok skinandi birti, er vt geislaði af meyivnni. Eptir stvnd liðna [hverfr mærin at syn, en litlv siðarr[6] kemr broðirinn i stvkvna, spyriandi hversv honvm hefði a litiz meyna. En hann ma i fyrstv eingv svara bæði sakir otta þess hins mikla, er likaminn hafði kent a sik, sva ok goðfysi þeirar, sem nv var inn komin i salina. Siðan talar hann: „Lof ok dyrð se þar firir gior hinvm hæsta gvði, er hann gaf mer þvilikan broðvr, þviat með þinni vitzkv mvnt þv mik dregit fa vm siðir af divpi helvitis.

[1] [sofa *E.* [2] [*mgl. E.* [3] alldri *E.* [4] skautinu *E.* [5] [dyrdlig *E.* [6] [*tilf. E.*

Nv vndirstendr ek, at mina festarmey kallar þv eilifliga blezaða gvðs brvði mey ok moðvr sanctam Mariam, at firir þina meðalgongv[1] virðiz mer at birtaz syndvgvm manni. En hvat mvn ek avmr maðr ok vesall til þess hafa, at ek megi sva ynniligs faðmlags niota[2], þviat alla mina æfi hefi ek vvin verit miskvnnar verka."

Meðr þvilikri iðranar exi[3] hoggr hann synda streinginn, er saman var vafðr af þvngvm glæpvm [siobarins beiskleika, læknandi veyka sal með hofsamligri lavg taranna, fogr aminningar orð þiggiandi af broðvr sinvm, hveria tempran byriar hafa með van ok otta. Ok sva talar broðirinn millim annarra lvta: „Nv hefir þv, frændi minn, sanna vissv, hver sv mær er, sem ek hefir beðit þer til handa, ok nv at segia þer liosara, hefir hvn[4] birt mer i sinni miskvnn, at eptir ar heðan liðit skvlvm við baðir a sama degi til hennar koma, ef þv stendr i hennar þionastv allt til enda, [ok firir þvilika dygð sem hvn iafnan blezvt vill þer giarna veita[5], skallt þv avka hennar þionastv ok segia hvern dag innan þessa ars með knefalli fim tigvm sinna Aue Maria. Lat einga fiolskylldv draga þik brott af þessarri þionastv, ok haf iafnan[6] giort, adr þu tekr likamliga fædu. Hier med skalltu uikia aullum þinum frammferdum til yfirbotar, sem þu eigir at buazt moti þinum dauda. Sva talar þessi godi madr, leidandi sinn brodr heim til herbergis. Skiliazt þeir at sinne med fagnadargrati.

Sem riddarinn er heim kominn, kemr upp hersaga, at ein ill þiod stridir aa rike konungsins, huar fyrir beztu riddarar ero kosner af konungsins hird at læg(i)a þenna ofrid. Millum þeira er sagdr riddari med sinum undirmonnum. Ok sem hann kemr i strid, synir hann sua mikit agæte sins hugar ok atgiorfi, sem eingi annar af konungs monnum, sua frama ok furduliga snarpa helldr hann sueit

[1] *saal. E;* meðalganga *655.* [2] niotandi uerda *E.* [3] auxi *E.* [4] [ok syndum. Broderinn suarar: þat hefir þessi iungfru *E.* [5] [*mgl. E.* [6] *Her ender 655h.*

sina, at hann einn ok hans menn mega heita hugdygguir konungs riddarar. Huar fyrir hann ryfr fylking ranglatra ok dreifir þeira dreyra med blodugu suerdı til beggia handa, faandi fagrann sigr. Þessi frammganga aflar honum sua mikilla sæmda, at herra konungrinn skipar hann centurionem, þat er haufdinge yfir hundrat riddara. Hier med giorizt hann hit fremzta raad konungsins i allri uirdingu næst honum sialfum, skipandi morgum hlutum, er krununni til heyra, rett eptir sinum uilia. En þui ualldi verr hann sua, at gudi sialfum uerdr til dyrdar enn konunginvm til ueralldligrar uirdingar, þuiat hann geymir uakrliga heilrædi brodr sins at leggia þat til allra mala, sem hann ætlar lifanda gudi bezt lika, ok huorki blektizt hann i femutum ne manna munum. Fyrir þuilikar dygdir audgadi gud hann bædi andligum giofum ok ueralldligum audæfum, sem profazt i þvi, sem eptir fer.

Nu ber suo til nockrn dag, at þegar um morguninn arla kemr herbergissueinn konungsins til centurionem kallandi hann sem huatazt aa konungsgard at skipa uandamalum. Hann bregdr uid þegar i stad, sitiandi yfir malum allt til middeigis, sua at nu i stad geingr konungrinn til bordz. Ok rett i þann tima sem þeir ero komnir i hollina ok konungrinn hefir uppstadit at taka laugar, ok hann tekr gullit af hendi sier, adr enn hann þvoizt, ok uill fa sinum bezta radgiafa eptir uana, kemr centurione i hug, at aa þeim deigi hefir hann eigi sagt .l. sinna Ave Maria, ok þegar i stad gleymir hann konungsins otta, uikiandi undann gullinu, er ath honum rettizt, snarandizt hart brott af haullinne, sua at eingi madr fær ord af honum. Þessa hans giord vndra þeir geysi miok, sumir afvirda med fiandligri aufund, segia at skiott mune hann konunginn fyrirlata ok einskis virda, ef hann skal æ framm ganga i metnadi sinna metorda. Enn er konungrinn heyrir sua illar tungr, bydr hann i stad þær allar þeigia, enn dregr gullit hoguærliga aptr aa sina haund, gangandi ut af haullinni kyrliga,

fyrirbiodandi ath nockr madr fylgi honum. Sua geingr hann hliodliga vt i sualirnar, siaandi framm i gardinn, sua sem foruitnandiz huert hann hefdi uikit, þuiat hann profa uill erendit. Ok framm i einum leyniligum stad sier hann, huar þessi madr stendr utan herbergis fallandi aa knie miok godfusliga, sua seigiandi sitt bænahalld, at hann tekr aungua huilld, hier med gefr konunginum þa syn, at fiorir menn hardla biartir standa hia honum. Þann tima uar uti regn mikit. Þessir hallda skinanda klædi yfir hans haufud ok likama, skylandi honum vid allri uætu. Konungrinn skilr, at þeir eru eigi iardneskir helldr himneskir kraptar. Honum finz mikit til þessa, siaandi upp aa, þar til at honum uirdizt sem riddarinn buizt til brottgaungu.

Hefir konungrinn sik sem fliotazt aptr i haullina, ok er kominn i sæte adr enn riddarinn kom þar. Hann heilsar aa konunginn, þo lagt ok leyniliga, sem iatandi sina sekt uid hann ok sialfa hirdina. Konungrinn tekr honum eigi sua blitt i fyrstu, sem honum uar i hug, utan leggr sina haund yfir riddarans auxl suo seigiandi: „Huert geckt þu, godi uin, eda huar hefir þu dualizt, med þui at regn mikit er ute, enn klædi[1] þin eru dyggiliga þurr?“ Riddarinn suarar: „Herra minn, segir hann, ek setta mina yfirhaufn hier nidr uti i suolunum.“ Konungrinn suarar þa aunguo, nema stendr upp ok leidir þenna riddara med sier i malstofu, hann talar þa med tarum sua segiandi: „Ef ek hefdi þat uitad fyrr, segir hann, at þu uærir suo godr madr, sem þu ert i guds auglite, skylldi ek þinne gædzku meira heidr ueitt hafa.“ Riddarinn suarar: „Minn godi herra, talit eigi sua, þuiat illzku minne hefi ek leynt fyrir ydr enn eigi gædzku, þuiat min ranglæti hafa geingit yfir allt hóf. Þvi hafi þier eigi sed mina gædzku, at hun er eingin til.“ Konungrinn suarar: „Legg af þuiliku ordtaki, þuiat uier truum eigi, sakir þess at almattigr gud hefir uirdzt i dag at syna mier syndugum manni, at þu ert

[1] klæddi *Cd.*

uordinn guds madr ok godr i hans augliti, þvi tak til at upphafi ok seig mier þina æfe, enn ek heit þier vndir guds uitne, at þinn frammburd skal ek aungum segia, medan þu lifir i þessum heimi, þuiat ek veit, at þu uillt geyma satt litillæti.“ Riddarinn fellr þa allr til iardar fyrir konunginum, segiandi sina æfisaugu allt til þess, sem þa var komit. Segir hann ok, huat brodir hans hefir sagt um hans andlat. Þessa alla hluti iatar hann med hæstu uidrkomning ok taranna godfyse.

Enn er konungrinn heyrir þenna frammburd, laugar hann sina asionu i fagnadargrati, lofandi sannann gud, er ollum monnum uill hialpa ok til sinnar myskunnar koma lata. Ueitti hann sidann þessum riddara sua mikla uirding. sem honum uar mattuligt i sannri godfyse, þar til at riddarinn tekr sott, gangandi framm af þessu lifi brosandi, sem hann skylldi til blidrar samkundu fara. Ok sa godi konungr, sem nær stod hans andlati, skilr þui framar, sem honum var kunnara enn nockrum audrum, at þui var likt sem hann sæe sina festarmey hina sætuztu fru sanctam Mariam blezada guds modr til sin komandi, med gledi ok fagnadi sik ladandi til eilifrar dyrdar. Sem hann er andadr, giorir konungrinn sendimenn framm til klaustrsins, þa er at leiti ok eptir skodi, huat giorizt med þessum brodr riddarans, ok finzt sua til, at aa somu stundu sem riddarinn brodir hans hefir salazt, hefir hans aund ut gengit. Þuilik er skipan guds i himiriki, er hann fyllir i verkum sinnar myskunnar, einkannliga i sinne modr enni helguztu mey Marie, er med honum æ lifir ok rikir, einualldzdrottning eilifliga blezut ok oendalig prydi himneskra krapta utann enda. Amen.

XLIX.

Af einum spellvirkia sem snerizt.

(Trykt ovenfor S. 263—266).

L.

Af brodur ok guds modr.

(Trykt ovenfor S. 268—270).

LI.

Af presti.

(Trykt ovenfor S. 270—272).

LII.

Af riddara einum.

I einu þorpe, þui sem til heyrir þeire borg er Petragoris heitir, uar nockr riddare, er utlendis fystizt at fara ok sækia ut yfir hafit til Jorsala at uitia heilaga stadi guds. Ok aa uidrkuæmiligum tima fer hann ok framm kemur i Jorsali, dueliandizt þar um nockrn tima. Sidann uitiar hann marga stadi uorrar fru sancte Marie ok annara guds uina, einkannliga giorir hann sina ferd til þeirar guds modur kirkiu, er stendr in Ualle Josaphat, hver smidut er med einkannligum hagleik, blomgandizt af likamligum grepti sialfrar Marie drottningar, þviat allri kristni er uel kunnikt, at hun signut andadizt in Vallis Josaphath, ok grafin i fyr nefndri kirkiu, ok hier med er kunnikt af annare halfu, at hennar likami er brotthafinn.

Sem riddarinn hefir sagda stadi vitiat, nendir hann [1] aptr sinni ferð heim komandi i sitt fostrland. Ok eptir nokkvrn tima liðinn sækir hann heim kirkiu varrar frv i Rothomador a nokkvrvm hatiðisdegi, hver stendr i nalægð við greinda borg Petragorem. I þessarri kirkiv ser riddarinn fleiri takn ok merkiligri lvti, en fyrr hefði hann i nokkvrri [gvðs moðvr [2] kirkiv þvilika eða [3] iafnhaleita sena. Hvar firir hann fylliz mikillar vhæfv i sinv hiarta, þat falsliga hvgsandi, at sva margar ok miklar iartegnir, sem þar hangandi teikn til visandi mvni með eingv moti firir gvðliga miskvnn vorðit hafa, eigi trvir hann þat satt vera, at þar se af nokkvrvm [4] pilagrimvm eða oðrvm vtlendvm monnvm sakir dasamligra [4] stortakna þagat borin, helldr ætlar hann, þott eigi se miok goðmannliga, at þeir staðarins heimamenn [5], sem kirkivnni þiona dagliga, mvni firir sinn hegomligan kyndvgskap til þess gert hafa, at þvi meira

[1] *Her begynder 655i.* [2] [*mgl. E.* [3] ok *E.* [4] *mgl. E.* [5] menn *E.*

offr mætti þar af þagat sækianda lyð við taka, [sem þat[1] viðara færi ok her a lioðaði, at i sogðvm stað gerðiz fleiri takn ok stormerkiligri en i oðrvm nalægvm stoðvm. En firir þa sok var hann sagða lvti mest hvgsandi, at honvm þotti þat harðla vndarligt, at þessi kirkia mvndi framarr pryðaz af gvðs moðvr iartegnagerð, en hennar vppnvmningarkirkia in Valle Josaphat, eða aðrir merkiligir staðir, þeir sem henni vorv helgaðir.

Nv sem riddarinn ferr brott af Rothomador heim vendandi til [sinna herbergia[2], hefir hann [sva sem[3] i fleymingi firir sinvm[4] kompanvm, at [klerkar kirkivnnar[5] i Rothomador se miok fegiarnir, þviat hann segiz vist vita, at morg þar signa, sem þar tiaz, hafa þeir sialfir gert sakir [penga, sem[6] þvi fleiri sækti staðinn ok offraði sem mest. En þenna vmlestr ok vtrv lætr gvð drottinn ok hans sætasta moðir eigi leingi vpindan vera, þviat a greindan riddara fellr sa krankdomr [innan litils tima[3], at hans limir kreppaz [ok sinni þionastv fra verpaz[3], sva at hann verðr i stað kararmaðr. Ok[7] hann skilr at gvðlig reiði er komin ifir hann sakir þeirar smanar, sem[8] hann hefir veitt gvðs moðvr kirkiv [i Rothomador með sinvm orðvm ok atdrætti[3]. Þvi kallar hann til sin skynsama menn, iattandi með goðri iðran alla sina sekt, [vattandi opinberliga, at þat allt sem hann hafði talat vsæmiliga til gvðs moðvr kirkiv ok hennar klerka, tok hann af sinvm vandskap ok illmenzkv firir vtan sannindi allra skynsemda[3]. Eptir greinda iatning heyrir skiotliga hans bæn sv blezaða drotning, er einga firirlitning ma þeim veita, sem flyr vndir hennar fvllting[9], gerandi þenna riddara frialsan af [sinni reiði ok[3] ollvm krankdomi. Eptir liðna tva manaði vitiar hann siðan gvðs moðvr kirkiv með sannri goðfysi, boðandi hennar lof ok sæmd hverivm manni, þat a ser synandi, at sa er sæll verandi[10], sem eigi er i gvðs moðvr reiði fallandi[10].

[1] [þat sem *E.* [2] [sins herbergis *E.* [3] [*mgl. E.* [4] *tilf. E.* [5] [klerkarnir *E.* [6] [peninga, at *E.* [7] er *tilf. E.* [8] er *E.* [9] *saal. E;* flvtning *655.* [10] *mgl. E.*

PT
7302
.U5

Maríu saga.
(Unger ed.)

91-1-29 ILL - U Manitoba

Maríu saga. v. 2
(Unger ed.)

PONTIFICAL INSTITUTE
OF MEDIAEVAL STUDIES
59 QUEEN'S PARK
TORONTO 5, CANADA

24124

p-199